„O poveste antrenantă și fermecătoare
încântate să se recunoască pasionatele
de pretutindeni.“ - THE GUAR

JOANNA RA

ANUL ME
CU SALING

JOANNA R A K O F F

A N U L MEU CU SALINGER

Traducere din limba engleză şi note de

Cornelia Marinescu

COLECŢIE COORDONATĂ DE

Magdalena Mărculescu

EDITURA TREI

Pentru Keeril,

cu care începe şi se termină povestea aceasta

„A fost o zi, Dumnezeu ştie, nu numai de semne şi de simboluri impetuoase, dar şi de comunicări excesiv de lungi via cuvântul scris.”

– J.D. Salinger, Dulgheri, înălțați grinda acoperişului[1]

Nota autoarei

Abigail Thomas descrie memoriile drept „adevărul pe cât de bine mă pricep eu să îl spun”, iar această carte este, pe drept cuvânt, adevărul spus aşa cum am putut eu mai bine. Ca să o scriu, am intervievat persoane pe care le-am cunoscut în perioada la care se referă relatarea şi mi-am consultat propriile însemnări din acea vreme şi din anii imediat următori.

[1] Traducere de Antoaneta Ralian, Polirom, Iaşi: 2002.

Pentru a menține fluxul narațiunii, am modificat întru câtva cronologia câtorva dintre evenimente şi am schimbat numele – şi trăsăturile definitorii – ale majorității personajelor, deşi nu ale tuturor.

Lăsând la o parte micile ajustări pomenite, aceasta este povestea adevărată a anului meu cu Salinger.

Noi, fetele

Eram sute, mii care ne îmbrăcam grijulii în lumina cenuşie a dimineții din Brooklyn, din Queens sau Lower East Side şi ne părăseam apartamentele, cărând cu greu traistele pline de manuscrise pe care le citeam în timp ce stăteam la coadă la patiseria poloneză, la magazinul cu delicatese greceşti, la cafeneaua-restaurant de la colț, aşteptând să ne comandăm cafeaua, slabă şi dulce, şi foitajul, pentru ca apoi să luăm metroul, unde speram să găsim un loc pe scaun, ca să putem citi şi mai mult, înainte de a ajunge la birourile noastre din centru, din Soho ori Union Square. Eram fete, bineînțeles, eram toate fete, răsărite din metroul de pe Linia 6 la stația Fifty-First Street, treceam pe lângă Waldorf-Astoria şi pe lângă clădirea Seagram de pe Park Avenue, toate îmbrăcate în variațiuni pe aceeaşi temă – fustă simplă şi pulover, reamintind de stilul Sylvia Plath la Smith College –, fiecare piesă vestimentară cumpărată de părinții care trăiau confortabil într-o suburbie, pentru că salariile noastre erau atât de mici, încât abia dacă ne puteam permite chiria, cu atât mai puțin să luăm prânzul în apropierea birourilor unde lucram sau să cinăm în oraş, nici măcar prin cartierele ieftine unde locuiam şi unde împărțeam câte un apartament

cu alte fete ca noi, asistente la alte agenții sau edituri sau pe la câte o organizație literară nonprofit. Stăteam toată ziua picior peste picior, pe scaunele noastre rotative, răspundeam la chemarea șefilor noștri, invitam scriitorii să intre în birourile acestora, arborând combinația potrivită de entuziasm și reținere, fără să arătăm vreodată că motivul pentru care intraserăm în acest gen de activitate nu era că ne doream să le ducem pahare cu apă scriitorilor veniți să ne viziteze, ci că voiam să fim noi însene scriitoare, iar acesta părea modul cel mai acceptabil din punct de vedere social de a începe, deși devenea deja limpede că nu era deloc potrivit. Cu ani în urmă, așa cum ne atrăseseră atenția părinții noștri – așa cum propriii mei părinți îmi spuseseră de nenumărate ori –, am fi fost numite secretare. Și așa cum se întâmpla cu fetele din tagma secretarelor pe vremea părinților noștri, foarte puține ar fi avansat, foarte puține ar fi reușit, cum se spune. Șușoteam între noi despre cele norocoase, cele cu șefi care le îngăduiau să preia cărți sau clienți, care le instruiau, sau despre cele care demonstrau inițiativă, care încălcau regulile și ne întrebam dacă am putea ajunge și noi așa, dacă ne-o doream suficient încât să răbdăm anii de plată mediocră, anii în care trebuia să ne supunem ordinelor și cererilor șefilor sau dacă încă ne doream să fim de cealaltă parte, să fim scriitorul care bate cu încredere la ușa șefilor noștri.

Iarna

Cu toții trebuie să începem de undeva. Pentru mine, acel undeva a fost o încăpere întunecoasă, ticsită pe margini din podea și până în tavan cu cărți, rafturi peste rafturi de cărți clasate pe autori, cărți din toate perioadele secolului XX, cu

coperte al căror design purta amprenta specifică momentului în care fuseseră lansate în lume – liniile fanteziste ale desenelor din anii 1920, nuanțele tari de muştar şi castaniu ale sfârşitului anilor 1950, portretele în acuarele străvezii din anii 1970 – cărți care au definit perioada în care eu şi alții ca mine am lucrat în acest labirint de vizuini. Când colegii mei rosteau numele de pe cotoarele acelor cărți, glasul le devenea grav şi respectuos, pentru că erau numele unor adevărați zei pentru cei cu înclinații literare. F. Scott Fitzgerald, Dylan Thomas, William Faulkner. În locul acela se afla totuşi, şi încă se mai află, o agenție literară, ceea ce înseamnă că numele de pe cotoare mai reprezentau şi altceva, un alt lucru care îi face pe oameni să vorbească în şoaptă, ceva despre care înainte credeam că nu are absolut nimic de-a face cu cărțile şi literatura: banii.

Trei zile de ninsoare

În prima mea zi la Agenție m-am îmbrăcat cu grijă în haine care mi se păreau adecvate muncii într-un birou: o fustă scurtă de lână, ca un kilt Black Watch, în carouri cu verde, albastru şi negru, şi un pulover verde-închis, pe gât şi cu fermoar la spate, din anii 1960, cumpărat dintr-un magazin second-hand londonez. În picioare, colanți groşi, negri. Încălțările, mocasini negri din piele întoarsă produşi în Italia şi cumpărați pentru mine de mama, care era de părere că „pantofii buni” sunt o necesitate, nu un lux. Nu mai lucrasem niciodată până atunci într-un birou, dar jucasem teatru – în copilărie, la liceu şi mai târziu – şi am considerat ținuta respectivă ca pe o costumație. Rolul meu – tânără asistentă strălucită. Vineri, în varianta feminină.

Am acordat poate prea multă atenție vestimentației mele pentru că nu ştiam aproape nimic despre jobul care mă aştepta sau despre compania care mă angajase. De fapt, nici nu îmi prea venea să cred că fusesem angajată, se întâmplase atât de repede. Cu trei luni înainte, tocmai mă lăsasem de şcoală – sau îmi terminasem masteratul, depinde din ce perspectivă priveşti – şi luasem avionul de la Londra, întorcându-mă acasă la părinți, în suburbii, doar cu o cutie enormă cu cărți. „Vreau să scriu poezie şi nu doar să analizez poeziile altora", îi spusesem iubitului meu din facultate, de la vechiul telefon public din holul căminului unde locuiam, în Hampstead. Părinților mei nu le-am spus asta. Lor nu le-am zis nimic altceva decât că mi-a fost urât singură la Londra. Iar ei, respectând codul tăcerii din familia noastră, nu m-au întrebat absolut nimic despre ce planuri aveam. În schimb, mama m-a dus la cumpărături: la Lord & Taylor mi-a ales un costum din gabardină de lână brodată cu catifea, cu fustă creion şi sacou cambrat, în genul celor purtate de Katharine Hepburn în Coasta lui Adam şi o pereche de pantofi escarpin. Speranța ei – mi-am dat seama în timp ce croitorul magazinului îmi prindea în ace mânecile ca să le scurteze – era că deux-piècesul mă va duce către genul de slujbă acceptabilă.

Cu o săptămână înainte de Crăciun, prietena mea Celeste m-a luat cu ea la o petrecere, unde o veche amică de-ale ei a pomenit laconic despre jobul pe care îl avea la o editură de science-fiction ce aparținea unui mare grup editorial de interes general. „Cum ai ajuns acolo?" o întrebasem, nu atât pentru că voiam să ştiu care era mecanismul procesului de angajare, ci mai mult pentru că mi se păruse ciudat că o absolventă de limba engleză, interesată de ficțiunea serioasă, acceptase o astfel de slujbă. În loc de răspuns, amica lui Celeste mi-a pus în palmă o carte de vizită.

— Asta e o agenție de plasare, mi-a spus. Toți editorii folosesc agenții de felul ăsta atunci când au nevoie de o asistentă. Dă-le un telefon.

A doua zi dimineață am format şovăind numărul de telefon. Munca editorială nu intra în planurile mele – deşi, evident, nu aveam niciun plan –, însă mă atrăgea ideea de destin, predilecție care foarte curând avea să mă bage în belele din care mi-a luat ani de zile să ies. Aşa că am luat drept un semn faptul că m-am nimerit într-un colț la petrecere lângă prietena lui Celeste, amândouă potolite şi stinghere în mijlocul vacarmului.

— Poți să vii astăzi după-amiază? m-a întrebat femeia care mi-a răspuns la telefon cu un accent nu tocmai englezesc, dar cu inflexiunile unui bun cunoscător al limbii.

Aşa că, înțolită în costumul meu, am ajuns să înmânez un CV compus pe fugă unei doamne elegante, cu un sacou şi o fustă aproape identice cu ale mele.

— Tocmai ai terminat un master de limba engleză? m-a întrebat, ridicând din sprâncene, cu părul negru alunecându-i pe față.

— Da.

— Ei bine, a spus oftând şi dându-mi la o parte CV-ul, asta o să te facă mai interesantă pentru unii editori şi mai puțin interesantă pentru alții. Totuşi, îți găsim noi ceva.

S-a lăsat pe spate în scaun şi a continuat:

— Am să-ți dau un telefon după Anul Nou. În preajma Crăciunului nimeni nu angajează.

Abia mă întorsesem acasă după întâlnirea cu ea, când mi-a sunat telefonul.

— Am ceva pentru tine, a zis. Ce-ai zice să lucrezi într-o agenție literară în loc de o editură?

— Minunat, am răspuns.

Habar n-aveam cu ce se ocupă o agenție literară.

— Fantastic. E vorba despre o agenție extraordinară. Veche şi de prestigiu. De fapt, cred că e cea mai veche agenție din New York. Postul este pe lângă o agentă care lucrează în branşă de mult, mult timp.

A făcut o pauză.

— Unora dintre asistente li s-a părut puțin mai dificil de lucrat cu ea, dar altele o plac. Cred că te-ai potrivi bine. Agenta caută să angajeze imediat pe cineva. Vrea să ia o decizie până la Crăciun.

Mai târziu aveam să descopăr că agenta cu pricina ținea de luni de zile interviuri cu potențiale asistente. Deocamdată însă, în ziua aceea rece de decembrie, mi-am fixat telefonul de umăr pentru a avea mâinile libere şi mi-am agățat costumul în duş, să îi îndrept cutele la abur.

A doua zi, cu fermoarul tras şi toți nasturii costumului încheiați, am luat metroul până la intersecția Fifty-First cu Lex, am traversat Park şi am ieşit pe Madison, să mă întâlnesc cu agenta în cauză.

— Deci, a început ea, aprinzându-şi o țigară lungă, maronie.

Gestul mi-a amintit cumva simultan de Don Corleone şi de Lauren Bacall. Avea degete lungi, subțiri şi albe, cu articulațiile aproape invizibile şi unghii perfect ovale.

— Ştii să dactilografiezi?

— Ştiu, am pretins, scuturând țeapănă din cap.

Mă aşteptasem la întrebări mai dificile, abstracte, despre cât de dedicată sunt muncii şi ce obiceiuri am sau care fuseseră provocările ridicate de tezele centrale ale dizertației mele de masterat.

— La o maşină de scris? m-a întrebat, țuguindu-şi buzele ca să scoată firişoare de fum alb şi delicat.

A zâmbit, abia perceptibil.

— E cu totul altceva decât să foloseşti un... computer, a adăugat cu o expresie acră, de dezgust.

— Aşa e, am aprobat, dând nervos din cap.

O oră mai târziu, în timp ce afară cerul se întuneca şi oraşul devenea pustiu, ca întotdeauna de sărbători, mă întindeam pe canapea să recitesc Persuasiune[2], cu speranța că nu va mai trebui niciodată să îmbrac acel costum şi cu atât mai puțin ciorapii cu care se asorta.

Apoi telefonul a sunat din nou. Eram angajată.

---

[2] Roman de Jane Austen.

Aşadar, în prima zi de luni după Anul Nou m-am trezit la ora şapte, am făcut un duş relaxant, am coborât scările crăpate şi ciobite ale clădirii şi am descoperit că lumea încremenise: strada era acoperită de zăpadă. Ştiusem, bineînțeles, că urma să vină viscolul sau presupun că ştiusem, pentru că nu aveam nici televizor, nici radio şi nici nu mă învârteam în cercuri unde lumea vorbeşte prea mult despre vreme – aveam lucruri mai importante şi mai complexe de discutat; vremea era ceva care le obseda pe bunicile noastre sau pe vecinii noştri plicticoşi din suburbii. Dacă aş fi avut un radio aş fi aflat că tot oraşul era închis, că Departamentul Educației suspendase cursurile din cauza ninsorii, pentru prima dată în peste douăzeci de ani, că de-a lungul coastei mureau sau muriseră oameni, captivi în maşinile lor, în casele neîncălzite sau pentru că alunecaseră pe străzile acoperite de gheață. Agenția folosea un sistem de informare prin telefon în timp real pentru situațiile de urgență, când era închisă. Într-o astfel de situație, preşedinta companiei – şefa mea, deşi abia după câteva săptămâni de muncă mi-am dat seama că aceasta era poziția ei, pentru că la Agenție informațiile erau mai degrabă ghicite decât împărtăşite – îşi suna subordonatul direct şi tot aşa, în josul ierarhiei din Agenție, până când recepționista Pam şi diferitele asistente ale agenților şi chiar şi ciudatul şi tristul curier, Izzy, aflau cu toții că nu trebuie să vină la serviciu. Pentru că la mine era prima zi, încă nu apăream în lista lor de contacte.

Deşi oraşul era într-adevăr în stare de urgență, metrourile mele au sosit repede – trenul L, de la Lorimer Street, expresul 5, de la Union Square – şi la 8:30 eram în gara Grand Central, unde obloanele trase ale diferiților furnizori de cafea, patiserii şi ziare îți dădeau fiori. Am luat-o spre nord şi am ajuns la Great Hall, sala mare, cu grațioasa ei

cupolă înstelată, sunetul tocurilor mele răsunând pe pardoseala de marmură cu ecou. Apucasem să traversez jumătate din încăpere – până la ghişeul de informaţii unde în liceu obişnuiam adeseori să îmi dau întâlnire cu prietenii –, când mi-am dat seama de ce încălţările mele făceau atâta gălăgie: eram singură sau aproape singură, într-un spaţiu întotdeauna plin de sunetele a sute, a mii de paşi ce treceau zoriţi peste marmură. Acum, când rămăsesem încremenită în mijlocul ei, sala era mută. Eu fusesem singura entitate care genera zgomot.

Am împins uşile grele de sticlă dinspre latura estică a gării şi am păşit afară, în vântul îngheţat. Mi-am făcut încet drum spre vest, prin zăpada depusă din belşug pe Forty-Third Street, până ce am dat peste ceva şi mai ciudat decât Grand Central Station mută şi pustie: Madison Avenue mută şi pustie. Plugurile de zăpadă nu trecuseră încă pe străzi. Vântul era singurul care se auzea. O manta imaculată de zăpadă se întindea netedă, de la magazinele de pe latura estică a bulevardului şi până la cele de pe vest, neatinsă de nicio urmă de paşi, de niciun ambalaj de dulciuri, nici măcar de o frunză.

Înaintând cu greu, am luat-o spre nord şi am dat peste un trio de angajaţi în domeniul bancar care alergau prin zăpada abundentă – sau încercau să alerge – şi chiuiau de plăcere, cu trenciurile fluturându-le în urmă ca nişte pelerine.

— Hei, m-au strigat ei. Facem o bătaie cu bulgări! Vino şi tu!

— Trebuie să merg la muncă, le-am zis.

E prima mea zi, am fost gata să le spun, dat apoi m-am oprit. Mai bine să trec drept o persoană cu experienţă, rutinată. Acum eram şi eu una de-a lor.

— E închis totul, au strigat iar. Hai să te joci în zăpadă!

— O zi bună, am strigat ca răspuns şi am luat-o spre Forty-Ninth Street, unde am găsit clădirea îngustă şi banală care găzduia Agenția.

Holul de la intrare era un culoar îngust ce ducea la două lifturi demodate. Clădirea era plină de birourile unor agenți de asigurări, de importatori de sculpturi africane, de bătrâni medici de familie cu cabinete individuale şi de terapeuți gestaltişti. Şi de birourile Agenției, care ocupa tot mezaninul. Am coborât din lift şi am încercat uşa, care era încuiată. Nu era însă decât 8:45, iar biroul, ştiam, nu se deschidea decât la ora 9:00. În vinerea dinaintea Crăciunului mi se ceruse să trec pe acolo, ca să semnez ceva documente şi să iau câteva lucruri, printre care şi o cheie de la uşa principală. Mi se păruse ciudat că dădeau cheia cuiva pe care abia îl cunoscuseră, dar mi-o pusesem conştiincioasă pe inelul meu cu chei chiar acolo, în liftul care scârțâia şi trosnea. Însă acum am scos-o şi am intrat în biroul tăcut şi întunecat. Abia aşteptam să inspectez cărțile care căptuşeau pereții foaierului, dar îmi era teamă ca nu cumva să vină cineva şi să mă vadă comportându-mă precum studenta la master care fusesem până de curând. Am trecut, de voie, de nevoie, pe lângă biroul recepției şi am luat-o pe coridorul din față, cu şirurile lui de cărți broşate ale lui Ross Macdonald[3], am cotit la dreapta spre chicinetă, am traversat zona acoperită de linoleum a departamentului financiar şi am ajuns în aripa de est a biroului, unde se afla sanctuarul noii mele şefe şi anticamera spațioasă unde urma să stau eu.

---

[3] Pseudonim al scriitorului americano-canadian de romane polițiste Kenneth Millar (1915–1983).

Cu spatele drept şi picioarele îngheţate în pantofii leoarcă am rămas pe loc, am inspectat conţinutul sertarelor de la biroul meu – agrafe, capsator, fişe alfabetice mari, de culoare roz, imprimate cu coduri şi grile misterioase –, prea timidă să îmi scot cartea, de frică să nu mă surprindă şefa cea nouă. Citeam Jean Rhys[4] şi mă imaginam aidoma eroinelor ei scăpătate, care trăiau săptămâni la rând cu nimic altceva în afară de croissantul şi espressoul oferite gratuit în clădirile de apartamente în regim hotelier, eroine cărora foştii lor iubiţi căsătoriţi le achitau chiriile, drept compensaţie pentru că puseseră capăt relaţiei. Aveam bănuiala că şefa mea nu ar încuviinţa lectura lui Jean Rhys. În timpul interviului mă întrebase ce citeam, ce preferinţe am în materie de lectură.

— Îmi place totul, îi răspunsesem eu atunci. Îl ador pe Flaubert. Tocmai am terminat Educaţia sentimentală şi am rămas surprinsă de cât de contemporan mi s-a părut. Dar îmi plac şi scriitoare ca Alison Lurie[5] şi Mary Gaitskill[6]. Şi am crescut citind romane poliţiste şi de mistere. Ador scrierile lui Donald Westlake[7] şi ale lui Dashiell Hammett[8].

---

[4] Născută Ella Gwendolyn Rees Williams (1890–1979) – romancieră născută şi crescută pe insula Dominica din Caraibe, ale cărei scrieri au adesea ca temă viaţa unor femei dezrădăcinate.

[5] Alison Lurie (1926–2020) – romancieră americană, laureată a premiului Pulitzer pentru romanul Foreign Affairs (1984).

[6] Mary Gaitskill (n. 1954) – romancieră, eseistă şi nuvelistă americană.

[7] Donald Edwin Westlake (1933–2008) – prolific autor american, specializat în romane poliţiste comice.

[8] Samuel Dashiell Hammett (1894–1961) – scriitor american considerat părintele genului poliţist în accepţiunea modernă.

— Da, toate bune şi frumoase cu Flaubert, dar ca să lucrezi în domeniul editorial trebuie să citeşti scriitori care sunt în viaţă.

Făcuse o pauză şi eu bănuisem că răspunsul meu fusese greşit. Ca întotdeauna, ar fi trebuit să mă pregătesc mai temeinic. Nu ştiam nimic despre agenţiile literare, nimic despre acea agenţie literară anume.

— Şi mie îmi place Donald Westlake, adăugase, aprinzându-şi o ţigară. E teribil de amuzant.

Apoi, pentru prima dată de când păşisem în biroul ei, a zâmbit.

Mă uitam pe furiş la cărţile de pe raftul de deasupra capului meu – câteva ediţii broşate din Agatha Christie şi ceva ce părea să fie o serie de romane de dragoste – când a început să sune telefonul negru şi greu de pe birou. Am ridicat receptorul înainte să îmi dau seama că nu ştiam sigur care era formula de salut.

— Alo, am îngăimat, timidă.

— A, nu! s-a auzit strigând o voce. Eşti acolo? Ştiam eu că eşti acolo. Du-te acasă.

Era şefa mea.

— Biroul e închis. Ne vedem mâine.

A urmat o pauză în care m-am chinuit să îmi dau seama ce să spun.

— Îmi pare aşa de rău că ai bătut tot drumul până în centru. Du-te acasă şi te încălzeşte.

Apoi a închis.

Ajunsă afară am constatat că dispăruseră şi bancherii, probabil îşi dezmorţeau şi ei picioarele pline de apă. De-a lungul bulevardului Madison vântul sufla în rafale puternice şi îmi zburătăcea şuviţele de păr care îmi intrau în gură şi în ochi, dar strada era atât de tăcută şi de frumoasă, că am zăbovit până mi-au amorţit mâinile şi picioarele şi nasul. Era ultima zi de luni în care nu trebuia să fiu neapărat undeva la ora 9:30 dimineaţa şi mi-am dat seama că nu aveam de ce să mă grăbesc înapoi acasă.

Viscole vor mai fi în New York, dar nici unul care să nască o astfel de linişte, nici unul în care eu să pot rămâne la un colţ de stradă şi să am sentimentul că sunt singurul om din univers şi sigur nici unul care să oprească oraşul în întregime. Până să se dezlănţuie un nou viscol de asemenea proporţii, lumea avea să se schimbe. Liniştea nu mai era posibilă.

M-am întors acasă, în Brooklyn. Oficial, din câte ştiau părinţii mei, locuiam în Upper East Side, împreună cu prietena mea, Celeste. După facultate, când eu m-am mutat la Londra pentru masterat, Celeste – pe care părinţii mei o descriau de obicei ca fiind „bună” şi „amabilă” – îşi luase o slujbă de educatoare la o grădiniţă şi îşi găsise o garsonieră cu chirie plafonată pe East Seventy-Third Street, între străzile First şi Second. Când m-am întors cam năucă la New York, m-a lăsat să dorm la ea pe canapea, fiindu-mi chiar recunoscătoare că îi ţin companie, apoi mi-a sugerat să locuim împreună şi să împărţim chiria. Oficial, din câte

ştiau părinţii mei, mai aveam şi un iubit, la fel de bun şi de amabil, iubitul meu din facultate, compozitor, sclipitor şi amuzant, care urma studiile de masterat în California. Planul fusese ca eu să mă întorc acasă de la Londra după ce îmi luam masteratul, să le fac o vizită scurtă părinților şi pe urmă să mă mut la Berkeley, în apartamentul pe care el îl rezervase pentru noi într-un complex situat la câteva străzi de Telegraph Avenue, cu blocuri de locuințe dispuse în jurul unei curți interioare întunecate, care arăta ca şi cum ar fi trebuit să aibă şi o piscină.

Piscina însă nu exista. Iar eu mă abătusem de la plan. Mă întorsesem la New York şi descoperisem că nu puteam să părăsesc oraşul. Apoi l-am cunoscut pe Don.

În a doua mea zi de muncă la Agenție am sosit din nou stânjenitor de devreme, atât de teamă îmi era să nu întârzii. De data asta am vârât cheia în yală, am crăpat puțin uşa şi, văzând că biroul era învăluit în întuneric, iar recepția, pustie, am închis-o repede la loc şi am luat din nou liftul până jos, în hol. Madison fusese deszăpezit, la fel şi Fifth şi restul centrului, dar oraşul era încă adormit, lângă borduri se înălțau maldăre de zăpadă de doi metri, iar pietonii se strecurau lent pe cărările înguste săpate pe trotuare. În hol exista un chioşc unde se vindeau croasanți şi înăuntru câțiva clienți buimaci inspectau galantarele de sticlă, sub privirile neprietenoase ale unei sud-asiatice corpolente, cu plasă de păr pe cap. M-am alăturat şi eu, cumpănind în minte posibilitatea unei a doua cafele.

Când am ajuns iar sus, sosise recepționera care aprindea luminile din foaier încă îmbrăcată cu paltonul ei lung, maro. Mai era o lumină aprinsă şi în biroul aflat fix vizavi de recepție.

— A, bună, a zis fata, într-un fel nu tocmai prietenos.

Şi-a descheiat haina şi şi-a pus-o peste braţ, apoi s-a îndepărtat de mine şi a luat-o pe coridor.

— Sunt noua asistentă, am strigat eu în urma ei. Să mă duc... ăă... la biroul meu? Sau să...

— Stai aşa, să-mi agăţ haina.

A reapărut câteva minute mai târziu, înfoindu-şi părul tuns scurt.

— Cum ziceai că te cheamă? Joan?

— Joanna.

— Da, Joanne, a spus şi s-a lăsat cu toată greutatea pe scaunul ei.

Era o femeie înaltă, cu o siluetă pe care mama ar fi numit-o impunătoare, iar în ziua aceea era îmbrăcată cu un pulover turcoaz, pe gât, şi cu un gen de costum aşa cum se purta prin anii ’70, cu pantalonii mulaţi sus şi largi jos şi cu reverele sacoului şi mai largi. Aşezată pe scaunul ei părea nu doar să domine împrejurimile, dar şi să prezideze la modul absolut peste biroul recepţiei şi peste spaţiul din jur. Lângă telefonul ei se afla un dispozitiv cu cărţi de vizită de dimensiuni enorme.

— Şefa ta n-a venit încă. Soseşte la zece.

Era 9:30, ora la care mi se spusese că începe programul de lucru.

— Poți să aştepți aici, presupun, a mai zis, oftând, ca şi cum eu îi provocam mare deranj, apoi şi-a strâmbat meditativ buzele pline.

— Sau ai putea să te duci în spate, la biroul tău. Ştii unde e?

Am dat din cap că da.

— Ok, cred că poți să te duci acolo. Dar să nu te atingi de nimic. Şefa trebuie să vină imediat.

— Pot să o conduc eu în spate, a strigat o voce din biroul luminat.

În cadrul uşii a apărut un bărbat.

— Eu sunt James, a spus acesta, întinzându-mi mâna.

Avea capul acoperit de un păr castaniu-deschis, ondulat, ochii îi erau ascunşi în spatele unor ochelari cu rame aurii, după moda din anul acela, iar pe bărbie îi creştea o barbă roşcată şi deasă. Toate îl făceau să semene cu domnul Tumnus, nobilul faun din Leul, vrăjitoarea şi dulapul. I-am strâns mâna.

— Vino după mine, a zis şi m-am ținut după el pe coridorul central, pe lângă un şir de birouri întunecate.

La fel ca în ziua precedentă, tânjeam să pot zăbovi asupra cărților care căptuşeau pereții. Am prins cu coada ochiului câteva nume captivante şi familiare, cum ar fi Pearl Buck[9] şi

[9] Pearl Sydenstricker Buck (1892–1973) – scriitoare americană, laureată a Premiului Nobel pentru Literatură în 1938.

Langston Hughes[10], dar şi alte câteva străine şi interesante, ca Ngaio Marsh[11], şi am început să simt fluturi în stomac, aşa cum mi se întâmpla în copilărie când mergeam la biblioteca locală: atât de multe cărți, fiecare ispititoare în felul ei special şi toate la îndemâna mea.

— Oo... am exclamat, aproape fără să vreau.

James s-a oprit şi s-a întors spre mine.

— Ştiu, a spus, zâmbindu-mi sincer. Eu sunt aici de şase ani şi încă mai simt la fel.

Conform predicției, şefa mea a ajuns la ora zece, înfăşurată într-o blană de nurcă de culoarea whiskyului, cu ochii camuflați de ochelari imenşi, fumurii şi capul acoperit cu o eşarfă de mătase cu imprimeu ecvestru.

— Bună ziua, am dat să spun, ridicându-mă de pe scaun, aşa cum ai face pentru un cap încoronat sau un preot.

Ea a trecut însă pe lângă mine şi a intrat la ea în birou, ca şi cum ochelarii i-ar fi obturat vederea periferică.

După douăzeci de minute, uşa de la biroul ei s-a deschis şi şefa a apărut, debarasată de blană şi de ochelarii de soare enormi, înlocuiți de ochelari enormi cu lentile transparente,

---

[10] James Mercer Langston Hughes (1902–1967) – scriitor şi editorialist american, figură marcantă a literaturii afro-americane.

[11] Ngaio Marsh născută Edith Ngaio Marsh (1895–1982) – scriitoare din Noua Zeelandă.

care îi acopereau jumătate din fața palidă şi exacerbau paloarea similară a ochilor ei albaştri.

— Deci, a zis, aprinzându-şi o țigară şi postându-se la unul dintre capetele biroului meu în formă de L. Ai venit.

— Am venit, am repetat, ridicându-mă de pe scaun.

Picioarele mi-au alunecat pentru că eram încălțată cu nişte cizme pe care le împrumutasem de la Leigh, colega de apartament a lui Don. Mocasinii mei luaseră o formă tristă, ca un C, după ce se uscaseră pe radiatorul din apartamentul lui Don. Bineînțeles, de fapt acolo locuiam: în apartamentul lui Don din Brooklyn.

— Ei bine, avem multe de făcut, a zis şefa, înlăturându-şi de pe față o buclă moale de păr, cu un deget lung. Deci ştiu că ştii să bați la maşină.

Am încuviințat din cap, încurajator.

— Ai folosit însă vreodată un dictafon?

— Nu, am recunoscut, dar sunt sigură că pot să învăț repede.

Nu auzisem niciodată de aşa ceva. Îmi pomenise despre asta la interviu? Nu eram sigură. Suna ca şi cum ar fi fost ceva din Dr. Seuss[12].

[12] Theodor Seuss Geisel, cunoscut ca Dr. Seuss (1904–1991) – scriitor american faimos pentru cărțile sale pentru copii.

— Sunt convinsă că poți, m-a liniştit ea, expirând un fir de fum care părea să îi contrazică declarația de încredere. Deşi ar putea fi puțin mai complicat.

Cu o mână a ridicat capacul rigid, de culoarea plumbului, de deasupra unei cutii albe de plastic, aşezată lângă maşina de scris. Odată expusă, maşinăria semăna cu un exemplar din prima generație de casetofoane, împodobit cu excesiv de multe fire şi nişte căşti foarte mari şi lipsit de obişnuitele butoane marcate „pornire”, „derulare înapoi”, „derulare rapidă” şi „pauză”. Exista un locaş pentru casetă, dar asta era tot. La fel ca în cazul multor echipamente utile din anii ’50 şi ’60, părea fermecător de arhaic şi în acelaşi timp futurist într-un mod neliniştitor.

— Deci, a zis şefa, cu un hohot ciudat. Ăsta e. Ai pedale pentru redare şi derulare înapoi. Şi cred că poți să controlezi şi viteza.

Am dat din cap, deşi nu văzusem niciun mijloc de control, de niciun fel.

— Hugh poate să-ți arate, dacă nu ți-e clar.

Nu eram sigură cine era Hugh, nu eram sigură nici că înțelesesem ce o să fac eu cu dictafonul, dar am dat din nou din cap.

— Ei bine, am o grămadă de dactilografiat, aşa că o să-ți dau nişte benzi şi poți să începi. Pe urmă o să discutăm puțin.

S-a dus înapoi în biroul ei şi a revenit cu trei casete şi o țigară nouă, încă neaprinsă, în mână.

— Poftim. Sunt ale tale!

Apoi a dispărut pe sub arcada din stânga biroului meu, care ducea la departamentul financiar şi, dincolo de el, la bucătărie şi în cealaltă aripă a sediului, unde se aflau birourile tuturor celorlalți agenți şi uşa către lumea exterioară.

De fapt, nu ştiam să dactilografiez. Minţisem în legătură cu aptitudinile mele de dactilografiere la îndemnul doamnei de la agenția de recrutare.

— Nimeni de vârsta ta nu ştie să bată la maşină, îmi spusese, încreţindu-şi faţa drăguţă cu un gest de desconsiderare. Aţi crescut cu calculatoare! Spune-i că poţi să baţi şaizeci de cuvinte pe minut. Într-o săptămână o să ajungi să poţi.

Întâmplarea făcea că mai demult chiar puteam să bat şaizeci de cuvinte pe minut. Ca toţi elevii de gimnaziu newyorkezi urmasem şi eu cursurile obligatorii de dactilografie, în clasa a opta. Timp de câţiva ani după aceea am tot bătut documente la maşina de scris din biroul tatei, fără să mă uit la taste. În clasa a unsprezecea ne-am luat un Macintosh II şi dactilografiatul meu s-a transformat în stilul dezlânat, cu două degete şi fără tehnică, al erei digitale.

Am scos husa de pe Selectric[13]. Era imensă, cu mai multe butoane şi manete decât îmi aminteam să fi avut maşinile

[13] Marcă de maşină de scris electrică, produsă şi comercializată de IBM în 1961.

pe care învățasem. Şi totuşi – şi totuşi – era un buton pe care nu reuşeam să îl găsesc: butonul de pornire. Mi-am trecut degetele peste tot pe partea din față şi pe laterale şi în spate. Nimic. M-am ridicat şi m-am uitat atentă la ea din toate unghiurile, contorsionându-mă peste marginile biroului. Pe urmă m-am aşezat la loc, am întins mâinile şi am pipăit-o peste tot împrejur, am înclinat-o pe spate, în caz că butonul ar fi fost dedesubt. Eram leoarcă de transpirație la subrațul puloverului verde şi aveam fruntea lucioasă, în timp ce nasul îmi şuiera şi mă înțepa îngrozitor, semn că urmau lacrimile. În sfârşit, gândindu-mă că poate pur şi simplu nu exista un buton de pornire/oprire, că maşina era de fapt scoasă din priză, m-am ghemuit sub birou şi am pipăit în beznă, după cablul de alimentare.

— Ai nevoie de ajutor? s-a auzit o voce şoptită, nesigură, în timp ce mâinile mele urmăreau un cablu plin de praf care urca de la podea.

— Ăă... poate, am zis, ridicându-mă cât de grațios am putut.

Lângă biroul meu stătea un bărbat a cărui vârstă nu o puteai ghici şi care semăna atât de tare cu şefa mea, încât ar fi putut să îi fie fiu: aceiaşi ochi de lup şi păr gri-castaniu, drept, aceiaşi pometi căzuți şi aceeaşi piele bolnăvicios de palidă, doar că a lui avea cicatrici decolorate, de la acnee.

— Cauți butonul de pornire? m-a întrebat bărbatul, ca prin farmec.

— Da, am recunoscut. Mă simt aşa de caraghios.

Bărbatul a clătinat înțelegător din cap.

— E ascuns într-un loc cu adevărat ciudat. Nimeni nu-l găseşte. Şi e incomod de ajuns la el dacă nu stai în faţa maşinii. Uite.

A venit lângă mine, în spatele biroului, şi, atent să păstreze vreo jumătate de metru între noi, şi-a strecurat braţul pe după latura stângă a maşinii, ca şi cum ar fi vrut să o îmbrăţişeze, şi cu un declic puternic a schimbat poziţia butonului. Maşina a scos un bâzâit sonor şi a început să vibreze, aproape vizibil, ca o mâţă adormită.

— Mulţumesc mult, i-am spus, poate cu mai multă recunoştinţă în glas decât era cazul.

— Pentru puţin.

M-am lipit cu spatele de birou, ca să îi fac loc să iasă, ceea ce a şi făcut, stângaci, împiedicându-se de covoraşul de plastic de sub scaunul meu şi de un cablu rătăcit. A oftat şi mi-a întins o mână cu verighetă de aur pe inelar, lucru care m-a surprins. Îmi lăsase impresia că e singur.

— Eu sunt Hugh, a spus. Tu eşti Joanna.

— Da, i-am confirmat, strângându-i mâna, care era caldă şi uscată şi foarte, foarte albă.

— Sunt chiar aici, a spus, întinzând gâtul şi făcând un semn din cap spre biroul a cărui uşă se afla vizavi de masa mea de lucru şi pe care îl luasem drept o debara.

— Dacă ai nevoie de ceva, vino să-mi spui. Uneori şefa ta... nu explică lucrurile, a zis, suspinând din toţi rărunchii. Aşa că, dacă e ceva ce nu înţelegi, întreabă-mă pe mine.

Expresia de pe chip i s-a schimbat brusc şi colțurile gurii s-au arcuit în sus.

— Sunt aici de multă vreme, aşa că ştiu toate chițibuşurile biroului. Ştiu cum funcționează totul pe aici.

— De când? l-am întrebat, înainte să-mi dau seama că nu trebuia. De când eşti aici?

— Păi, să vedem, a spus.

Şi-a încrucişat brațele şi şi-a încrețit fruntea, meditativ. Şi-a tărăgănat şi mai mult vorba şi aşa lentă.

— Am început în 1977, ca asistent al lui Dorothy.

Am dat din cap, ca şi cum ştiam cine era Dorothy.

— Şi i-am fost asistent patru ani, a continuat şi apoi vocea i s-a stins. Pe urmă am plecat o vreme. În 1986. Sau 1987? Dar am revenit.

A oftat iar.

— Douăzeci de ani, cred. Sunt aici de vreo douăzeci de ani.

— Oho, am exclamat.

Eu aveam douăzeci şi trei de ani.

— Aşa e, oho, a spus Hugh, ridicând din umeri. Îmi place aici. Adică, există şi lucruri care nu-mi plac, dar mi se potriveşte. Ce fac. Aici.

Voiam să îl întreb ce anume făcea, mai exact, dar nu eram sigură că o astfel de întrebare n-ar fi trecut drept

nepoliticoasă. Mama mă instruise să nu întreb niciodată despre situația financiară sau poziția socială a cuiva. Eram într-o agenție, așa că Hugh era probabil agent.

Rămasă iar singură la masa de lucru – lumina din biroul lui Hugh arunca o rază liniştitoare pe covoraşul din dreapta mea –, am luat una dintre casete şi, bâjbâind puțin, am pus-o în dictafon şi am început iar să caut după un întrerupător. Nu, mi-am zis. Nu exista nimic, nicio „pedală", nimic în afara unui cadran. Am ridicat capacul neted de plastic şi l-am studiat, dar nu am găsit nimic, absolut nimic.

Încet, am bătut la uşa pe jumătate deschisă de la biroul lui Hugh.

— Intră, a zis.

Aşa am făcut. Era acolo, aşezat la un birou în formă de L, asemănător cu al meu, acoperit cu un munte de hârtii, un maldăr destul de mare cât să îi acopere pieptul, până la gât: plicuri deschise şi încă lipite, cu marginile zdrențuite, rupte şi îndoite, scrisori încă împăturite în trei, gata să fie desfăcute, copii îngălbenite şi foile negre, de indigo, cu care fuseseră realizate, fişe alfabetice din hârtie galbenă, supradimensionate, hârtii peste hârtii peste hârtii, o harababură atât de grozavă şi de incomprehensibilă, încât am scuturat din cap, să mă asigur că vedeam bine.

— Am rămas puțin în urmă, a spus Hugh. Crăciunul.

— Ah, am încuviințat, dând din cap. Deci, dictafonul...

— Pedale de picior, mi-a răspuns, oftând. Sub birou. Ca la maşina de cusut. Una e pentru pornire, alta pentru derulare înapoi şi una pentru derulare rapidă înainte.

Mi-am petrecut dimineața ascultând în căştile vechi ale dictafonului vocea gravă, aristocratică, a şefei mele, o experiență extraordinar de intimă. Scrisori: dactilografiam scrisori cu antetul Agenției – un top de şaisprezece kilograme cu hârtii de dimensiuni reduse, de culoare galbenă –, unele de câteva pagini, altele scurte, doar de un rând sau două. „Aşa cum am discutat, ai aici două copii ale contractului cu editura St. Martin's Press pentru Two If by Blood. Te rog să semnezi ambele exemplare şi să mi le returnezi cât poți de repede." Cele mai lungi erau adresate editurilor, scrisori complicate şi adeseori inexplicabile, în care se cereau modificări de contract, eliminarea unor cuvinte şi clauze, mai ales a celor care aveau legătură cu „drepturile electronice", un termen care mie nu îmi spunea nimic. Scrisorile de acest gen se dovedeau a fi insuportabil de obositoare, cereau adevărate acrobații de formatare şi spațiere, dar erau şi ciudat de liniştitoare, pentru că nu înțelegeam mare lucru din conținutul lor şi dactilografierea în sine – degetele mele pe taste, zgomotul literelor lovind hârtia – mă hipnotiza. Aşa cum mă asigurase agenția de recrutare, dactilografiatul era ca mersul pe bicicletă: degetele mele şi-au amintit unde le era locul pe tastatură şi zburau pe deasupra ei, parcă din proprie voință. Până la amiază aveam deja un top bun de scrisori – rezultatul unei casete cu dictări –, cu plicurile prinse ordonat de ele, aşa cum mă învățase Hugh.

Când am scos prima casetă şi am băgat-o pe a doua, a început să sune telefonul şi am încremenit: tot nu eram sigură care era formula adecvată de salut.

— Alo, am spus, cu falsă încredere, lipindu-mi telefonul de ureche.

Era primul meu apel adevărat.

— Joanna! s-a auzit o voce, plină de voioşie.

— Tati?

— Eu sunt, a confirmat tata, cu vocea lui de Boris Karloff.

În tinerețe tata fusese actor. Grupul lui de actori de comedie dădea spectacole în Catskills[14], în coloniile de bungalouri şi în staţiunea cu turişti sezonieri. Ceilalți membri au ajuns faimoşi: Tony Curtis, Jerry Stiller. Tata s-a făcut dentist. Un dentist care spunea glume.

— Bătrânul şi scumpul tău tată. Cum e în prima zi de muncă?

— OK. Am dactilografiat nişte scrisori.

La două minute după ce le spusesem că mi-am luat serviciu, părinții îmi ceruseră numărul de telefon de la birou. Nu m-am gândit că o să mă sune în prima zi.

— Păi, doar eşti secretară acum, a spus tata, râzând. Vai, scuze, asistentă.

Mă trăgeam dintr-o familie de oameni de ştiinţă şi fiecare mişcare a mea părea să le ofere prilej de amuzament.

— Cred că e puțin altceva decât să fii secretară, i-am zis enervată, pe un ton solemn.

---

[14] Provincie în sudul statului New York.

Şi acesta era tot un refren în familia noastră: Joanna ia totul mult prea în serios. Joanna nu ştie de glumă. Te tachinam doar, Joanna! Nu trebuie să te superi. Şi totuşi, întotdeauna mă supăram.

— O să citesc şi manuscrise.

Era singura sarcină nesecretarială care îmi venise în minte. Întâmplarea făcea că şefa mea nu pomenise de aşa ceva, dar toţi cei cu care vorbisem în săptămânile anterioare angajării subliniaseră faptul că jobul de asistentă a unui agent literar implica în primul rând citirea de manuscrise. Nimeni nu pomenise despre dactilografiat.

— Chestii din astea. Căutau pe cineva cu o pregătire ca a mea. În litere.

— Da, da, a gângurit tata. Sigur. Ascultă, să ştii că m-am gândit. Cu cât ziceai că te plătesc?

M-am uitat în jur să mă asigur că sunt singură.

— Optsprezece mii cinci sute.

— Optsprezece mii? a exclamat tata. Credeam că e mai mult.

A scos un sunet gutural de dezgust, ultima dovadă rămasă că fusese crescut într-o gospodărie în care se vorbea idiş.

— Optsprezece mii de dolari pe an?

— Optsprezece mii şi cinci sute.

Mie suma mi se părea imensă. În colegiu câştigasem o mie cinci sute de dolari pe semestru ca meditator în metodologie

academică, iar la facultate mi-am asigurat supraviețuirea cu un salariu minim servind bere într-un bar şi vânzând ghete de munte într-un magazin cu articole de camping de pe Oxford Street. Optsprezece mii cinci sute de dolari erau pentru mine o sumă de bani mare, inimaginabilă, poate pentru că mi-o închipuiam ca sumă globală, pe care urma să o primesc în teancuri de bancnote noi.

— Ştii, Jo, nu cred că o să poți trăi din banii ăştia. Nu crezi că ai putea să le ceri mai mult?

— Tată, deja am început să lucrez.

— Ştiu asta, dar poate ai putea să le spui că ți-ai calculat cheltuielile şi pur şi simplu nu poți să trăieşti cu o sumă aşa de mică. Asta înseamnă, ia să vedem...

Tata putea să facă în minte calcule complicate.

— ...o mie cinci sute de dolari pe lună. După impozite, poate chiar opt, nouă sute pe lună. Îți plătesc ei asigurarea medicală?

— Nu ştiu.

Mi se spusese că Agenția oferea asigurare, care intra în vigoare la trei luni de la data angajării – sau poate şase luni – şi presupusesem că ei o plătesc. Sincer însă, nu dădusem prea mare atenție detaliilor financiare. Faptul că aveam o slujbă adevărată părea să înlăture orice alte îngrijorări. Eram în 1996. Țara era cuprinsă de recesiune. Aproape nimeni dintre cunoscuții mei nu era angajat pe bani serioşi. Prietenii mei făceau studii postuniversitare – urmau masterate în ficțiune sau doctorate în teorie cinematografică –, munceau prin cafenelele din Portland, vindeau tricouri în

San Francisco ori locuiau cu părinții în Upper West Side. O slujbă, una adevărată, cu program de la nouă la cinci, părea o idee aproape străină, abstractă.

— Ar trebui să afli.

Simțeam că îşi pierde răbdarea cu mine.

— Dacă nu-ți plătesc asigurarea, n-o să mai rămâi cu mare lucru în mână. Cât îi dai Celestei pentru chirie?

Am înghițit cu dificultate. Mă mutasem cu Don – deşi neoficial – chiar înainte să îi fi plătit Celestei prima chirie convenită pe lună, deşi în dulapul ei mai erau câteva rochii de-ale mele şi singurul meu palton bun. Părinții mei nu ştiau nimic despre Don, nici măcar numele. Ce ştiau ei era că sunt aproape de o iminentă căsătorie cu iubitul meu din facultate, pe care îl aprobau din toată inima, pentru că era chipeş, bun şi inteligent. Când ai mei sunau la Celeste, eu nu eram niciodată acasă, dar ei luau asta ca pe un alt simptom enervant al tinereții.

— Trei sute cincizeci de dolari, i-am spus tatei, deşi fusesem de acord să îi dau trei sute şi şaptezeci şi cinci, exact jumătate din chiria pe care o plătea.

Aşa cum se întâmpla de obicei în cazul meu, acceptasem condițiile fără să chibzuiesc şi după aceea îmi dădusem seama că erau departe de a fi corecte. Să plătesc jumătate din chiria unui apartament în care nimic nu era al meu, în care nici măcar nu îmi puteam întinde picioarele când dormeam, nu avea logică. Nu mă imaginam trăind la nesfârşit fără măcar un minimum de intimitate. Celeste însă părea să aibă o adevărată pasiune pentru astfel de locuințe înghesuite: la fel ca Hugh, părea să fie singură. Singură cu

anxietățile şi temerile ei, singură sub tirania propriei minți, dar şi literalmente singură fizic, unicul ei tovarăş fiind un motan paraplegic şi supradimensionat, care se târa prin apartament precum o creatură mitologică, cu jumătatea din față având un aspect leonin şi blănos, iar jumătatea din spate tunsă la piele, pentru că nu mai avea destulă flexibilitate să îşi curețe blana. Într-o seară, m-am întors la Celeste acasă după ce mă văzusem în centru cu o amică şi am găsit-o în pat, înfofolită până la gât într-o cămaşă de noapte înflorată, uitându-se la reluările unui serial de comedie odinioară popular şi mângâindu-şi mâța ciudată, cu lacrimile curgându-i pe obraji.

— Ce s-a întâmplat? am şoptit, aşezată pe marginea patului, de parcă aş fi vorbit cu o invalidă. Celeste, ce e?

— Nu ştiu, mi-a răspuns.

Fața ei, rotundă şi pistruiată – despre care credeam că este definiția sănătății – era roşie şi iritată de la plâns.

— Ce ai făcut astă seară? Ai fost acasă? S-a întâmplat ceva?

A clătinat din cap.

— Am venit acasă după serviciu şi am pregătit nişte spaghete.

Am dat din cap.

— Şi m-am gândit să fac toată cutia ca să mai mănânc şi zilele următoare, a continuat ea şi o lacrimă stingheră i-a alunecat pe obrazul dolofan. Aşa că am mâncat din ele şi pe urmă am mai mâncat puțin şi apoi iar, puțin.

S-a uitat tristă la mine.

— Şi, până să-mi dau seama, mâncasem toate spaghetele. O jumătate de kil de spaghete. Am mâncat de una singură o jumătate de kilogram de spaghete.

În aproape un an, cât trecuse de când terminaserăm şcoala, luase ceva în greutate, dar ştiam că nu asta o deranja, jumătatea aia de kilogram de paste care se transformau într-o altă jumătate de kilogram pe cântar. Ce o îngrozea erau circumstanţele care îi permiseseră să mănânce atâtea paste, calitatea vieţii ei în derivă şi fără restricţii, în care nimeni – nici mamă, soră sau colegă de cameră, niciun profesor, iubit, nimeni – nu era acolo să îi monitorizeze obiceiurile şi comportamentul, care să îi spună „Nu crezi că ai mâncat destul?" sau „Îmi dai şi mie din ele?" sau „Hai să luăm masa împreună diseară" ori chiar „Ce găteşti la cină?" Celeste se trezea, pleca la muncă, venea acasă, singură tot timpul.

— Trei sute cincizeci de dolari? a răcnit tata. Ca să împarţi o cameră cu ea? Dormi pe canapea, nu?

— De fapt, e un apartament foarte ieftin pentru cartierul ăla.

— Mama ta şi cu mine am discutat despre asta, a zis tata, de acum rămas fără pic de răbdare. Dacă ai de gând să accepţi slujba asta...

Am acceptat-o deja, mi-am spus în gând.

— ...trebuie să vii să locuieşti acasă. Poţi să iei autobuzul până în oraş şi să strângi bani pentru un apartament al tău.

Poate că poți să-ți cumperi o locuință. Să închiriezi înseamnă doar să arunci banii aiurea.

— Tată, nu pot să locuiesc acasă, am spus, cântărindu-mi cuvintele. Drumul cu autobuzul durează aproape două ore. Ar trebui să plec de acasă la ora şase şi jumătate dimineața.

— Şi ce? Tu te scoli devreme oricum.

— Tată, am zis, calm. Pur şi simplu nu pot. Trebuie să am şi eu viața mea.

Prin arcadă mi-am zărit şefa apropiindu-se încet de partea noastră din birou.

— Trebuie să închid, am spus. Scuză-mă.

— Nu toată lumea reuşeşte să aibă ce îşi doreşte, a spus tata.

— Ştiu, am răspuns, cât mai şoptit mi-a fost cu putință. Ai dreptate.

Îl iubeam foarte tare pe tata şi brusc m-a lovit dorul de el, de prezența lui fizică. Dar, de fapt, gândeam aşa cum gândesc toți copiii: Ție nu ți-a ieşit. Dar asta nu înseamnă că eu nu voi reuşi.

Scrisorile se adunau pe biroul meu şi ceasul ticăia mai departe. La 1:30 şefa şi-a pus haina şi a ieşit. S-a întors în scurt timp cu o pungă mică maro. M-am întrebat când o să-mi spună şi mie să mă duc la masă. Trebuia să fac şi eu la fel? Să-mi cumpăr de mâncare şi să vin înapoi cu ea, să mănânc la birou? Lumea exterioară ajunsese să mi se pară

un vis. Mai existam doar eu şi dictafonul, dactilografiam scrisoare după scrisoare, ajustam rotița laterală ca să încetinesc vocea şefei, care din alto se transforma în bas şi în felul acesta pierdeam mai puțin timp reluând bucăți din discurs. Îmi era foarte foame şi mă dureau degetele, dar nu atât de tare cum mă durea capul. Dinspre biroul şefei ieşea un val constant de fum de țigară care plutea spre masa mea. Ochii mă mâncau şi îmi ardeau, aşa cum pățeam după o noapte într-un bar.

Pe la 2:30, când lucram la ultima casetă cu dictări, şefa s-a apropiat de biroul meu. Mai trecuse pe lângă mine de câteva ori fără să mă bage în seamă, ceea ce îmi dădea o senzație stranie, ca şi cum mă transformasem într-o piesă de mobilier.

— Ei, se pare că ai progresat ceva, a spus. Ia să văd.

A luat scrisorile de pe birou şi s-a retras la ea.

O clipă mai târziu, Hugh şi-a ițit capul afară din biroul lui.

— Ai fost la masă?

Am clătinat din cap şi el a oftat.

— Ar fi trebuit să-ți spună cineva. Poți să mergi să iei masa când vrei tu. Şefa ta se duce puțin mai devreme, de obicei. Eu mănânc mai târziu, dar adeseori îmi aduc mâncarea cu mine.

Nu ştiu de ce, dar nu mă mira. Era genul de persoană pe care mi-o imaginam mâncând un sandvici îngrijit, cu unt de arahide şi jeleu, tăiat în triunghiuri şi împachetat în hârtie cerată.

— Du-te acum. Probabil că eşti moartă de foame.

— Eşti sigur? l-am întrebat şi am făcut semn spre biroul şefei. Tocmai mi-a luat scrisorile pe care le-am dactilografiat.

— Pot să mai aştepte, a zis Hugh. Benzile alea zac aici de o lună. Du-te să-ți iei un sandvici.

Ajunsă pe Madison, am ajuns să mă zgâiesc pe la vitrinele unui lanț de magazine cu sandviciuri, pentru că totul era prea scump pentru mine: nu aveam niciun ban. Cei câțiva dolari pe care mi-i strecurase tata trebuiau să mă țină până la primul salariu, care presupuneam că va veni la sfârşitul săptămânii. Deocamdată nici măcar nu aveam un cont bancar în New York. Aveam atât de puțini bani, că nu-i vedeam sensul. Contul meu din Londra era încă deschis şi mai aveam ceva bani în el, dar nu eram sigură câți şi nici cum să îi accesez, în era aceea preelectronică. În portofel aveam două carduri de credit, dar le păstram pentru urgențe şi nu mi-a trecut prin cap că le-aş putea folosi pentru ceva aşa de puțin important cum ar fi prânzul, indiferent cât de foame îmi era.

Am decis să îmi iau doar o cafea şi un măr. Vreo doi dolari, cel mult. Pe latura de vest a bulevardului am intrat într-o prăvălie şi am inspectat o grămadă de banane prea coapte.

— Ce doreşti? mi-a strigat zâmbind din spatele tejghelei cu sandviciuri un bărbat îmbrăcat în alb.

— Curcan cu chiflă tare, am spus, fără să vreau de fapt, cu inima bubuindu-mi din cauza nesăbuinței mele. Provolone, salată verde, roşie şi puțină maioneză. Doar puțină. Şi muştar.

La casă, am întins o bancnotă de zece dolari şi am primit înapoi doi dolari şi două monede de douăzeci şi cinci de cenți, ceea ce era cu câțiva dolari mai mult decât mă aşteptasem să cheltuiesc pe un sandvici atât de modest. Pulsul mi s-a accelerat din cauza regretelor. Cinci dolari era suma pentru prânz. Şapte dolari şi cincizeci de cenți: asta era suma pentru o cină.

Înapoi la birou, mi-am pus sandviciul pe masă şi mi-am scos paltonul. Când să-mi trag scaunul să mă aşez, în pragul uşii de la biroul ei a apărut şefa.

— A, bun, te-ai întors. Vino şi stai jos. Avem câte ceva de discutat.

M-am uitat cu tristețe la sandviciul meu învelit bine în hârtie albă, am intrat în biroul şefei şi m-am aşezat într-unul dintre fotoliile cu spătar drept din fața ei.

— Deci, a spus, instalându-se în scaunul ei, de cealaltă parte a biroului imens. Trebuie să discutăm despre Jerry.

Am dat din cap că da, deşi nu aveam nici cea mai mică idee cine era Jerry.

— Lumea o să sune să ceară adresa lui, numărul lui de telefon. O să-ți ceară să îi pui în legătură cu el. Sau cu mine, a adăugat izbucnind în râs la cât de ridicolă era ideea. O să sune reporteri. Studenți. Masteranzi şi doctoranzi. A dat ochii peste cap. O să spună că vor să facă un interviu cu el sau că vor să îi dea un premiu sau un grad universitar onorific sau cine mai ştie ce. O să te sune producători, în legătură cu drepturile cinematografice. Vor încerca să te convingă cu linguşeli. Pot să fie foarte insistenți, foarte buni manipulatori, dar nu cumva să... a mijit ochii din spatele

ochelarilor acelora imenşi şi grei şi, aidoma unui gangster sadea, s-a aplecat peste birou, în timp ce vocea îi căpăta inflexiuni înspăimântătoare... niciodată, niciodată, niciodată să nu le dai adresa sau numărul lui de telefon. Să nu le spui nimic. Să nu le răspunzi la întrebări. Doar închizi telefonul cât mai repede cu putință. Înțelegi?

Am dat din cap.

— Niciodată, niciodată nu trebuie să le dai adresa sau numărul lui de telefon.

— Am înțeles, i-am zis, deşi nu eram prea sigură de asta, pentru că nu ştiam cine e Jerry.

Asta se întâmpla în 1996 şi primul Jerry ce îmi venise în minte era Seinfeld, care era de presupus că nu se număra printre clienții Agenției, deşi nu se ştia niciodată.

— Bine, a spus şefa şi s-a aşezat iar în scaun. Înțelegi. Acum, du-te. O să arunc un ochi peste corespondența de care te-ai ocupat.

A făcut semn spre grămada de scrisori pe care le dactilografiasem, stivuite cu grijă pe biroul ei. Ciudat e că vederea lor mi-a provocat un scurt puseu de mândrie. Erau aşa de frumoase foile acelea galben-intens, pe care se îngrămădeau literele în tuş negru!

Când să ies din birou, netezindu-mi fusta, mi-am aruncat din întâmplare ochii peste rafturile bibliotecii aflate exact în dreapta uşii, vizavi de latura unde se afla biroul meu, pe care stătea maşina de scris. Toată ziua mă zgâisem la bibliotecă, o privisem fără să o văd, într-atât de concentrată fusesem pe ce făceam. Rafturile conțineau cărți în diferite

nuanțe: muştar, maron, turcoaz, imprimate cu litere negre, groase. Văzusem de nenumărate ori cărțile acelea – în biblioteca părinților mei şi în dulapul departamentului de engleză de la liceu, în fiecare librărie şi bibliotecă în care am intrat vreodată şi, desigur, în mâinile prietenilor mei. Dar nu le citisem niciodată, inițial pentru că nu se ivise ocazia, apoi dintr-o alegere conştientă. Erau cărți atât de ubicue pe raftul cu literatură contemporană, încât abia dacă le observam: De veghe în lanul de secară, Franny şi Zooey, Nouă povestiri.

Salinger. Agenția îl reprezenta pe J.D. Salinger.

Ajunsesem deja la biroul meu când mi-a picat fisa.

Ah, despre acel Jerry e vorba, mi-am zis.

Don locuia într-un apartament mare şi delabrat, situat la intersecția a două artere principale aflate în paragină – Grand şi Union – în zona Williamsburg din Brooklyn. Apartamentul avea trei camere unde se putea dormi: una mică, ce dădea direct în sufrageria comună şi unde dormea Don, o alta mai mare, cu intrări pe două laturi, revendicată de Leigh, colega de apartament a lui Don pe numele căreia era contractul de închiriere, şi una centrală, a cărei uşă rămăsese închisă tot timpul când venisem eu prima dată în vizită, ceva parcă din du Maurier sau dintr-un mit grecesc. Presupusesem inițial că acolo stătea un al treilea coleg de apartament – întrucât spațiul era lucrul cel mai căutat în New York –, dar într-o seară, pe la sfârşitul toamnei, am găsit uşa deschisă şi am văzut că în încăpere nu era nimic altceva decât un ditamai maldărul de haine – un munte de haine –, toate răsucite, înnodate, boțite şi mototolite în aşa hal, că abia dacă le distingeai forma: un chilot aici, o

cămaşă colo, mânecile unui pulover atârnând pe podea. Erau haine vechi – de prin anii ’40 şi ’50, judecând după imprimeuri şi culori –, aşa că îl întrebasem pe Don dacă le primiseră odată cu casa, abandonate de un chiriaş decedat, prin vreun cufăr din pod.

— Sunt ale lui Leigh, îmi explicase, dând ochii peste cap. Nu reuşeşte să se mobilizeze ca să le pună la locul lor, aşa că le aruncă pur şi simplu pe jos. Din când în când, se hotărăşte să le adune pe toate şi să le ducă la curăţătorie, adăugase şi clătinase din cap, râzând. Dar de obicei renunţă după o oră.

Leigh era înaltă şi slabă, aşa de slabă că venele i se profilau prin pielea palidă de parcă ar fi fost o hartă topografică, iar părul blond îi cădea pe umeri în şuviţe slinoase. Indiferent de ora la care ajungeam la apartament, Leigh avea aerul că abia ce se trezise, intra somnoroasă în camera pe care o împărţeam la comun, îmbrăcată cu un chimono de mătase boţit sau cu o pijama bărbătească decolorată, cu ochii ei mari şi albaştri măriţi şi mai mult de lentilele groase ale ochelarilor cu rame atât de hidos de demodate, încât treceau drept cool. Arareori părăsea apartamentul din alte motive decât ca să cumpere în fugă un pachet de ţigări sau o jumătate de litru de lapte, şi atunci îşi arunca peste pijamale un palton bărbătesc bătrânicios. Era un mister cum reuşea să plătească pentru lucrurile astea – cu bancnote crâmpoţite prin tot felul de buzunare şi poşete vechi –, pentru că nu părea să aibă nicio sursă de venit. După spusele lui Don, familia ei era înstărită, foarte înstărită, însă în octombrie, la scurtă vreme după ce eu trecusem pentru prima dată pragul apartamentului, tatăl ei se săturase să o mai susţină financiar.

— I-a zis să-şi ia dracului o slujbă, mi-a explicat Don, râzând.

Mie, una, mi se păruse totuşi mai degrabă trist decât amuzant, ca şi cum Leigh era un personaj de-al lui Wharton, incapabilă prin definiţie să facă faţă provocărilor epocii postindustriale.

Nu se concretizase nicio slujbă, deşi uneori o văzusem încercuind anunţuri din Village Voice, iar acum Leigh trăia practic doar cu cafea – tare, neagră, măcinată, ieftină, pentru espresso, şi preparată într-o cafetieră veche cu filtru – şi ţigări, şi cu câte o cutie ieftină de macaroane cu brânză.

— Dacă stai să te gândeşti, e un aliment perfect, îmi explicase Leigh odată. Are proteine şi carbohidraţi – număra pe degete – şi dacă mai adaugi şi un pachet de spanac congelat, ai o masă completă.

Buna ei condiţie se manifesta îndeosebi sub formă de sfaturi. Unde se poate bea absint adevărat? Unde poţi să îţi repari un pulover de caşmir? Unde poţi să capeţi o tunsoare perfectă? Leigh ştia, chiar dacă nu mai putea să facă ea însăşi aceste lucruri. Bea vin ieftin – de obicei cumpărat de alţii –, purta pulovere jerpelite şi, după toate aparenţele, nu se mai tunsese de ani de zile.

Undeva pe la mijlocul lunii decembrie, chiar înainte de interviul meu la Agenţie, îmi paradisem aşa de tare genunchiul – o afecţiune mai veche, exacerbată de mersul pe jos –, încât abia dacă mă puteam mişca, aşa că mi se prescriseseră analgezice. Luasem o pastilă, care nu mi-a atenuat durerea din genunchi, dar mi-a dat peste cap stomacul şi mi s-a insinuat în creier, aşa încât nu am putut să citesc, să gândesc, nu am mai putut să fac nimic altceva decât să dorm, un somn ca o comă, cu vise sumbre, tulburi, oribile, în care eram încontinuu urmărită de o ameninţare fără chip şi nume. Când m-am trezit, mă durea în gât şi

abia dacă mă puteam mişca suficient ca să mă ridic în capul oaselor. Îl chemasem pe Don, dar în locul lui apăruse Leigh.

— Te simți bine? m-a întrebat ea, punându-mi pe frunte o mână albă, rece ca gheața.

— Am luat un analgezic, i-am explicat, răguşită. A fost oribil.

Am văzut atunci cum expresia i se schimba, devenea din atent prietenoasă, calculată.

— Ce analgezic? s-a interesat pe un ton glacial.

— Flaconul e acolo.

— Vicodin, a rostit Leigh plină de respect, ridicând sticluța şi cuibărind-o în podul palmei. Aşa cum mi-am imaginat.

A făcut o pauză de o secundă, scuturând pastilele albe în sticluța de culoarea ambrei.

— Dacă nu ai de gând să le iei pe restul, poți să mi le dai mie?

Inima, care şi aşa palpita, a început să îmi bată mai tare. De ce ar vrea Leigh pastilele pe care mi le prescrisese medicul ortoped pentru genunchi? La ce naiba îi trebuiau, să facă ce?

— Ăă... ar trebui să le păstrez, am spus. S-ar putea să-mi trebuiască.

— Doar una? m-a întrebat, pe un ton atât de rugător, că m-a speriat.

— Poate. Lasă-mă să mă gândesc.

A pus jos flaconul ezitând şi plecase enervată.

— S-ar putea să mai am nevoie de ele, am strigat în urma ei.

Câteva ore după aceea m-am trezit în zgomot de sticlă spartă urmat, după o clipă, de țipete. Ajunsă în hol, m-a izbit un val de aer rece ca gheața şi am ieşit din ceața indusă de medicament. Am dat de Leigh în capătul opus al apartamentului, întinsă pe jos sub o fereastră spartă, uitându-se la mâna ei plină de sânge, din care ieşeau cioburi de sticlă.

— Doamne sfinte, am strigat, încercând să îmi domolesc un val de greață.

— N-am nimic, mi-a spus, ca prin vis. Nu mă doare deloc.

A ridicat ochii, dar părea să privească prin mine sau pe deasupra mea ori la vreo patru metri în spatele meu.

— Am țipat doar din cauza zgomotului. Zgomotul de sticlă spartă – repeta, arătând spre geam. S-a spart fereastra.

Mi-am mutat privirile de la mâna ei la fereastră, tremurând din cauza aerului rece.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat-o, bănuitoare, pentru că, sincer, nu înțelegeam scena la care eram martoră.

— Mi-am băgat mâna prin geam, mi-a răspuns, continuând să îşi privească mâna ca şi cum ar fi fost un obiect străin, parcă mirată că era ataşată de propriul corp.

— Cum? De ce?

Atunci mi-am dat seama că trebuia să terminăm cu vorba şi să o duc la spital. Cantitatea de sânge de pe ea şi din jur era înfricoşătoare. M-am întrebat dacă eram singure în clădire, dacă ar fi trebuit să chem o ambulanță. Don unde era?

— Pur şi simplu asta am vrut. Arăta aşa de frumos. Ştiam că n-o să mă doară şi aşa a fost.

Exact atunci s-a auzit o uşoară bătaie repetată în uşă, urmată de zgomotul clanței care se deschidea (Leigh o lăsase iar descuiată, a câta oară) şi înăuntru a intrat un bărbat înalt şi frumos, sud-asiatic de origine – părul negru şi bogat, pudrat cu alb de la ninsoare, i se cârlionța pe după urechi –, ridicol de subțire îmbrăcat pentru vremea de afară, cu un veston militar din bumbac. Ne mai întâlniserăm o dată, doar pentru o clipă, şi ştiam că era un prieten de-al lui Leigh de la Antioch, acum masterand în biologie la Princeton. S-a oprit în cadrul uşii de la intrare şi se uita spre bucătărie, apoi spre camera lui Leigh, unde stăteam eu şi îl priveam încremenită, incapabilă să vorbesc.

— Unde e? m-a întrebat.

— Aici. Sângerează.

— Leigh, a strigat bărbatul, mai degrabă exasperat decât îngrijorat, apoi a trecut pe lângă mine şi a intrat în cameră. Ce-ai...

Înainte să ajungă la ea, la fereastră, ochii i-au fugit spre biroul ei şi privirea mea a făcut la fel: ne-am oprit asupra unei sticluțe de culoare ambrei. Nu poate să fie a mea, îmi spusesem în gând, în timp ce el o înşfăca. N-ar face asta.

— Vicodin? a întrebat, parcă istovit. De unde le-ai luat?

Leigh s-a uitat la mine, zâmbind.

— De la Joanna. Ea mi le-a dat.

Surâsul ei a devenit şi mai larg.

— Mulțumesc, Joanna. Eşti un copil tare bun, mi-a spus în timp ce zâmbetul i se transforma într-o grimasă. Don e aşa un rahat de om. Ar trebui să-l părăseşti. Eşti aşa de drăguță.

— Câte ai luat? a întrebat-o prietenul ei – pe care acum îmi aduc aminte că îl chema Pankaj – scuturând sticluța pe care apoi o deschisese, ca să numere pilulele în palmă.

Leigh a ridicat trei degete însângerate.

— Trei? Trei?

Ea a confirmat cu un semn din cap. Pankaj s-a uitat la mine.

— Câte erau în flacon?

— Zece? am spus, fără să fiu complet sigură. Eu n-am luat decât una. Azi dimineață. Mă doare genunchiul. N-am...

M-am oprit, întrebându-mă dacă să pierd timpul explicându-i că pur şi simplu nu eu îi dădusem pastilele.

— De ce să le fi luat?

Panjak a numărat pilulele din sticluță şi apoi mi-a aruncat o privire ciudată.

— Mie mi-au făcut rău, i-am explicat. Am vomitat. N-am putut să fac nimic altceva decât să dorm. Nici să citesc n-am putut. Am avut nişte vise absolut oribile.

— E amuzant, strigase Leigh.

Prietenul ei a clătinat din căpşorul lui drăgălaş şi a oftat.

— Ai noroc că nu le-a vândut, a zis, după care şi-a îndreptat atenţia la loc spre Leigh. Bun, hai să o ducem la spital.

Mai târziu, când au revenit, Leigh cu mâna înfăşurată în bandaje albe, imaculate, şi s-au aşezat la masa din bucătărie cu nişte bere rece, Pankaj mi-a explicat că Leigh îi telefonase. Vocea ei suna foarte ciudat şi el îşi dăduse seama că nu era totul în ordine. Împrumutase o maşină şi venise de la Princeton în Brooklyn, pe ninsoare.

— Am avut o intuiţie, îmi explicase.

Am dat din cap. Don tot nu ajunsese acasă.

La ora cinci mi-a sunat telefonul şi m-a făcut să tresar, scoţându-mă din trista reverie.

— Hei, domnişoară, care-i treaba? s-a auzit din receptor vocea şoptită a lui Don. Cum e la muncă?

Ultimul cuvânt l-a rostit ca între ghilimele, ca şi cum eu doar mă jucam de-a serviciul. Pentru Don „muncă” însemna să pui cărămizi sau să speli podele ori să ştanţezi metal într-o fabrică. Don era socialist.

La primul nostru rendez-vous ne dăduserăm întâlnire la un restaurant italienesc de pe Avenue A, care avea ca temă

ceasul şi pe care îl alesese – îmi explicase Don în timp ce se strecura pe scaunul din faţa mea – pentru că era aproape de librăria socialistă situată mai sus pe aceeaşi stradă, de unde tocmai venea la finalul unei ture de lucru.

— Deci, stai puţin, îi spusesem atunci lui Don, în timp ce ne aşteptam porţiile de paste. Voi... adică, ăă... socialiştii contemporani – chiar credeţi că o să răsturnaţi guvernul federal?

Don agitase vinul, rotindu-l în pahar, apoi luase o înghiţitură mică şi un fior scurt îi traversase trupul.

— Nu. Adică, da, sunt unii care cred asta. Cei mai mulţi însă, nu.

— Atunci care e scopul partidului?

Chiar doream să ştiu. În anii ’30, bunicii mele i se ceruse să candideze pentru un loc în Senat din partea Partidului Socialist. Unchiul meu de-al doilea fusese împuşcat în timpul unui miting al sindicaliştilor la Forward Building, în East Broadway. Când tata se înrolase în timpul Războiului din Coreea, fusese cercetat de FBI. Nimeni din familia mea nu discuta însă politică. Anii ’50 alungaseră orice imbold ar fi avut în sensul ăsta.

— Ce faceţi? Pe lângă faptul că vindeţi cărţi?

— Îi educăm pe oameni. Încercăm să dezvoltăm conştiinţa de clasă. Combatem capitalismul. Lucrăm cu sindicatele şi îi ajutăm pe muncitori să se organizeze.

Mă luase apoi brusc de mână şi vocea lui – gravă, baritonală şi deja în surdină – devenise şi mai şoptită.

— Noi oferim o alternativă. Față de tot restul. Oferim un mod diferit de a gândi despre lume.

Acum vocea îi străbătea prin telefon până la mine, gravă şi amuzantă. Suna răguşit, ca vocea unui fumător, deşi detesta fumatul.

— Auzi, ce-ar fi să ne vedem la L după ce termini munca?

L era singura cafenea din Williamsburg. Don se instala adeseori acolo seara, scria în jurnal şi bea aşa de multă cafea, că piciorul ajungea să îi bâțâie în sus şi-n jos.

— Am vorbit cu agentul ăsta imobiliar care ar putea să aibă un loc pentru noi.

— Pentru noi? am întrebat.

Ne cunoşteam doar de vreo două luni. Eu aveam un iubit în California. Cu care urma să fiu din nou împreună. La un moment dat, undeva în viitorul îndepărtat.

— Un apartament pentru noi?

— Pentru noi, a zis. Ai mai auzit cuvântul ăsta, nu? Înseamnă tu – vorbea exagerat de lent – şi eu.

Şefa mea a plecat la cinci fix, trecând ca o boare pe lângă mine, cu un fluturat din mână.

— Să nu stai prea târziu! mi-a strigat.

Eu am continuat să dactilografiez şi dictafonul continua să zumzăie. După alte câteva minute, a venit şi Hugh, îmbrăcat cu o haină lungă peste pulover.

— Pleacă acasă, mi-a spus. Ai făcut destul.

Se auzea un val susurat de râsete – un foşnet de haine şi genţi – în timp ce contabilii şi curierul plecau acasă, apoi biroul a rămas în tăcere şi întuneric, singura lumină din aripa noastră de clădire fiind cea de pe biroul meu. Am terminat scrisoarea pe care o dactilografiam şi am scos-o din maşina Selectric, pe urmă mi-am tras haina de pe spătarul scaunului şi m-am îndreptat spre uşă.

M-am oprit o clipă în dreptul peretelui cu lucrările lui Salinger şi m-am uitat la titluri, la cotoarele bine-cunoscute. Părinţii mei le aveau pe cele mai multe dintre ele: ediţiile broşate din De veghe în lanul de secară şi Dulgheri, înălţaţi grinda acoperişului şi Seymour: o prezentare; o ediţie cartonată din Franny şi Zooey, impecabilă. Dar eu le ocolisem. De ce? De ce sărisem cu lecturile peste Salinger? A fost în parte o coincidenţă. Profesoara mea de engleză din liceu nu ne dăduse niciodată De veghe ca temă. Niciun frate sau soră mai mare nu îmi pusese un exemplar în mână la paisprezece ani, spunându-mi: „Pe asta trebuie să o citeşti”. Momentul meu Salinger – fereastra dintre doisprezece şi douăzeci de ani, când toţi cei care fac parte din lumea literaţilor par să fie înnebuniţi după De veghe în lanul de secară – trecuse. Acum eram interesată de ficţiunea realistă, grea, de romane fluviu, vaste, de realismul social. Mă interesau Pynchon, Amis, Dos Passos. Eram interesată de Faulkner şi Didion şi Bowles, scriitori al căror stil neînduplecat şi sumbru era în totală opoziţie cu ceea ce eu îmi imaginam că înseamnă Salinger: insuportabil de drăgălaş, excentric agresiv şi preţios. Nu mă interesau defel basmele lui Salinger despre Bătrânul New York, despre copii

precoce care elaborează pe marginea câte unui koan[15] zen sau leşină pe canapele, epuizaţi de tirania lumii materiale. Nu mă interesau personaje cu nume ca Boo Boo şi Zooey. Nu mă interesau plozi de şapte ani superelocvenţi care citează din Bhagavad Gita. Până şi numele povestirilor păreau juvenile şi prea căutat deştepte: „O zi desăvârşită pentru peştii-banană". „Unchiul Wiggily în Connecticut".

Nu voiam să fiu amuzată. Voiam să fiu provocată.

Agentul imobiliar ne-a condus la un şir de case drăguţe de pe North Eighth Street, la o stradă distanţă de staţia de metrou, în apropiere de o patiserie mare cu specific polonez, şi unde arborii desfrunziţi îşi aruncau pe zăpadă umbrele generate de lumina stâlpilor stradali.

— Pe aici, în spate, a spus, descuind uşa din faţă.

A trecut pe lângă scările cu linie graţioasă, dincolo de uşile apartamentelor de la parter şi a ieşit pe uşa din spate a clădirii. Unde Dumnezeu mergem? mă gândeam, ţinându-mă după cei doi bărbaţi. Am păşit într-o curte interioară acoperită de zăpadă, la capătul căreia se afla o căsuţă cu două etaje, dărăpănată şi părăsită, dar care aducea cu ceva dintr-o carte de poveşti, ceva secret.

---

[15] Koan – în budismul zen, o şaradă care conţine aspecte inaccesibile înţelegerii raţionale, dar accesibile intuitiv. Prezentată învăţăcelului de către maestrul său, efortul mental presupus de „rezolvarea" şaradei are ca scop epuizarea intelectului analitic şi ridicarea minţii la un nou nivel al cunoaşterii intuitive; se testează şi se exersează astfel evoluţia discipolului în practica zen.

Apartamentul în sine era mic şi bizar, pardoseala de lemn fusese vopsită proaspăt într-o culoare ciudată, cărămiziu-fanat – vaporii încă umpleau aerul –, cu treceri cu arcade şi fără uşi propriu-zise. Din living se vedeau o debara şi un mic blat de bucătărie, un aragaz şi un frigider miniaturale; dormitorul mic dădea spre curtea betonată şi spre ferestrele din spate ale casei de la stradă; baia era îmbrăcată în faianţă roz-ţipător. Podeaua era vizibil înclinată într-o parte.

— Care e preţul? l-a întrebat Don pe agent. Cinci sute?

— Cinci sute şi patruzeci, a răspuns acesta.

— Îl luăm, a zis Don.

Neîncrezătoare, am căscat ochii la el.

— S-ar putea să avem nevoie de o zi, ca să discutăm. S-ar putea să vrem să mai vedem alte câteva locuri.

— Nu, a venit răspunsul lui Don, râzând. Îl luăm. Cât e garanţia?

Afară, am simţit minunat aerul rece pe obrajii mei. Nu îl luăm pe bune, mi-am zis. Şi totuşi, doar gândul de a mă întoarce în apartamentul lui Celeste – fie şi numai ca să îmi iau lucrurile – mă făcea să înţepenesc de anxietate. Pastele. Canapeaua prea tare. Pisica paraplegică.

În clipa următoare eram în biroul agentului şi completam amândoi formulare.

— O să fie pe numele ei, a spus Don şi eu i-am aruncat o privire alarmată, inima bătându-mi mai repede.

Dacă apartamentul era închiriat pe numele meu, asta însemna că mie îmi revenea responsabilitatea achitării chiriei, însemna că Don nu avea nicio răspundere. Asta mi se părea teribil de înfricoşător, ţinând cont de faptul că 540 de dolari reprezentau mai mult de jumătate din salariul meu.

— Tu eşti cea care are serviciu, mi-a explicat Don, luându-mă de braţ, în timp ce ne întorceam pe jos la vechiul lui apartament. Tu eşti cea cu reputaţie de bun platnic.

— De unde ştii tu că am reputaţie de bună platnică? l-am întrebat.

— Sunt sigur, a zis, oprindu-se să îşi scoată din buzunar o pereche de mănuşi ponosite, de piele. Cu siguranţă e mai bună decât a mea.

— Ce vrei să spui?

A tras adânc în piept aerul rece şi a zis:

— Nu mi-am achitat împrumutul pentru universitate.

— Nu ţi-ai achitat împrumutul de studii?

— Tocmai ţi-am zis asta, a răspuns, clătinând din cap şi zâmbind radios. Nu e mare chestie. Oricum, băncile sunt diabolice. Persecută tineri de optsprezece ani. Ce le pasă dacă pierd alea douăzeci de mii pe care mi le-au dat mie?

Mi-a tras un sărut rece pe obrazul drept.

— Eşti aşa de burgheză. Serios, Buba, nu e mare brânză. Am avut un roman de scris. N-am avut timp să-mi fac griji din cauza împrumuturilor pentru universitate.

Nu eram prea sigură ce ar fi trebuit să spun despre asta, ce să cred.

— A fost o prostie, totuşi.

M-a luat iar de braţ şi ne-am continuat drumul pe North Ninth Street către Macri Triangle, un petic sordid de iarbă plin de şobolani, pe care nu se ştie de ce locuitorii New Yorkului îl considerau oficial un parc public.

— N-am putut plăti ratele, aşa că le-am amânat. Poţi să o ţii tot aşa, să tot amâni. Nu trebuie decât să completezi toată hârţogăria aia la fiecare şase luni. Mi se acrise de atâtea hârţoage.

Eu mă gândeam la chirie. Adevărul era că nu prea înţelegeam cum îşi câştiga Don existenţa. Părea să îşi petreacă majoritatea timpului la sală – era boxer, „ca Mailer, dar mai bun" după cum spunea – sau prin cafenele, unde lucra la un roman care, zicea el, era aproape gata. În trecut, predase engleza ca a doua limbă, pentru adulţi – imigranţi din Rusia şi casnice latino-americane –, dar acum mai avea doar câţiva elevi în particular. Părea să aibă întotdeauna bani de vin sau cafea, dar – observasem eu – aloca banii cash cu strictețe. Nu folosea cărţi de credit. Acum ştiam şi de ce.

— Vreau să spun că studiile universitare ar trebui oricum să fie gratuite, susţinea. În Europa, nimeni nu dă douăzeci de mii pe an pentru o diplomă universitară. Toţi prietenii mei europeni cred că americanii sunt nebuni.

Prietenii lui Don apăreau din când în când, pomeniţi în conversaţie, dar încă nu se întrupaseră şi în viaţa reală. Prietenii cu care ne vedeam regulat erau în cea mai mare

parte din New York şi Hartford, acolo unde crescuse Don, şi din San Francisco, unde locuise până cu un an în urmă sau cam aşa. Cei mai mulţi urmaseră într-adevăr colegii unde taxele depăşeau douăzeci de mii pe an. Allison, prietena lui, crescuse într-o casă din Upper East Side – era fiica unui scriitor faimos şi a unei editoare influente – şi apoi urmase colegiul Bennington împreună cu Marc, cel mai bun prieten al lui Don din Providence, copilul unor profesori universitari. La fel ca Don, şi ei se străduiseră să se scuture de semnele copilăriei lor privilegiate: Allison locuia într-o garsonieră la o mansardă pe Morton Street, se plângea de sărăcie, dar mânca în fiecare seară în oraş. Marc abandonase studiile costisitoare pentru a se califica în meseria de ebenist. Acum avea o afacere cu imobile de lux, pe care o conducea din apartamentul lui de pe Fourteenth Street, o proprietate imobiliară departe de a fi nesemnificativă.

— Nu e ceva ciudat cu apartamentul ăla? l-am întrebat.

— Podeaua e uşor înclinată, a zis, ridicând din umeri, apoi şi-a petrecut braţul în jurul meu şi m-a tras mai aproape. Dar ce contează? N-o să mai găsim un apartament cu cinci sute de dolari pe lună. Şi fix lângă metrou. Fix lângă toate alea. Şi e o stradă superbă. North Eighth. Cu atâţia copaci.

— Copaci, am repetat zâmbind, deşi tot ce îmi aminteam erau umbrele prăfuite pe care aceştia le aruncau pe zăpadă.

Când am ajuns acasă, i-am găsit pe Leigh şi Pankaj aşezaţi la masă, bând bere cu Allison şi Marc, pe care Don se pare că îi invitase şi apoi uitase – sau uitase să îmi spună şi mie. Amândoi îmi erau simpatici – mult mai mult decât majoritatea prietenilor lui Don –, dar mă simţeam frântă.

— Donald! a răcnit Leigh, ridicând mâna încă bandajată, să ne salute. Joanna! Haieți să beți o bere cu noi. Sărbătorim.

S-a ridicat de pe scaun şi şi-a pus mâna caldă pe obrazul meu rece. Era îmbrăcată cu una dintre rochiile ei frumoase – un crep brun-închis, cu năsturei de sus şi până jos, îmbrăcați – şi era complet machiată: fond de ten, care îi netezea crăpăturile şi găurile din bărbie, rimel, care o făcea să aibă gene cu adevărat, şi un ruj roşu-strălucitor. Îşi spălase şi părul şi îl coafase cu foehnul în bucle lucioase. Nu arăta doar prezentabil, ci de-a dreptul superb.

— Mi-am luat serviciu.

— O, am făcut eu, pentru că nu o crezusem practic în stare să îşi găsească un job. Ce fel de serviciu?

— Ce contează? a exclamat Allison voioasă, ciocnind berea cu Pankaj, care abia dacă a zâmbit.

Pankaj purta tot haina lui militară fără nicio cută şi o eşarfă înfăşurată în jurul gâtului, deşi aerul din apartament era înăbuşitor în momentul acela. Am încercat să îi surprind privirea. Trecuserăm împreună printr-o experiență, m-am gândit eu, şi aveam un soi de legătură specială. Pankaj a rămas însă cu ochii la masă, şi la berea din poală.

— Salut, frate, i-a zis într-un final lui Don. Cum merge?

După câteva minute, el şi Leigh au dispărut. Mai întâi el, pe urmă şi ea.

— Mă duc să mă schimb, a zis. Am stat toată ziua cu hainele astea.

— Hei, am strigat în urma ei. Ghici cine e client la Agenția mea?

— Thomas Pynchon, a răspuns Allison, sorbind vin dintr-un pahar mare, albastru.

Era singurul vas din apartament care semăna cu un pahar de vin adevărat şi Allison îl cerea întotdeauna când venea în vizită.

— Pe aproape, am zis. J.D. Salinger.

În cameră s-a lăsat o tăcere uluită. Allison, Marc şi Don s-au zgâit la mine, cu gurile căscate.

— Poftim, a spus Marc în sfârşit, împingând o bere spre mine.

— J.D. Salinger? a întrebat Don într-un final, înclinând capul, neîncrezător. Pe bune?

— E clientul şefei mele, am zis, dând din cap.

Brusc, toată lumea a început să vorbească în acelaşi timp.

— Ai vorbit cu el? a vrut să ştie Marc. A sunat el?

— Lucrează la un nou roman? m-a întrebat şi Allison, cu buzele de un roşu macabru, de la vin. Am auzit povestindu-se...

— Dar cât de bătrână e şefa ta? a zis Don. Salinger n-a început să scrie, gen, prin anii ’40?

— A fost amabil? m-a întrebat Allison. Lumea e aşa de furioasă pe el, dar mie mi-a făcut mereu impresia că e foarte amabil, că doar vrea să fie pur şi simplu lăsat în pace.

— E un prefăcut nenorocit, a comentat Don, zâmbind.

Marc a mijit ochii, enervat.

— Glumeşti, nu? a spus şi a luat un gât de bere. Doar pentru că vrea să fie lăsat în pace, asta nu înseamnă că e vreun impostor.

La fel ca Don, Marc era şi el scund şi musculos şi pasional. Avea aerul unei vedete de film din anii ’70: ochi albaştri, maxilarul dăltuit, un nas lung şi părul blond, ondulat. Un aspect atât de uluitor, că până şi bărbații îl comentau. Lisa, logodnica lui, era ciudat de ştearsă – neobişnuit de ştearsă – şi tot atât de tăcută şi de reținută pe cât era Marc de deschis şi de guraliv. Acestea erau doar câteva dintre motivele pentru care Don avea ceva contra ei. Era convins că Marc va contramanda nunta.

— Prietena mea Jess a lucrat la Little, Brown acum câțiva ani, a spus Allison, uitându-se la Marc. Editura lui Salinger, ştii?

Marc a făcut semn din cap că da.

— N-a fost decât asistentă şi n-a avut de-a face în niciun fel cu Salinger, cu cărțile lui Salinger. Biroul ei era însă lângă zona de recepție, iar într-o seară a lucrat până târziu şi telefonul a sunat încontinuu, mereu şi mereu. Era gen nouă jumătate seara. Cine sună la un birou, la nouă şi jumătate, corect? Aşa că, într-un final, a răspuns şi cineva a început să țipe – gen, să țipe – la capătul celălalt. Răcnea

„MANUSCRISUL E OK! AM SALVAT MANUSCRISUL!” Şi ceva despre un incendiu şi alte chestii pe care Jess nu le-a înțeles. Doar țipete. Aşa că s-a gândit că e vreun nebun, înțelegeți?

Am dat toți din cap.

— A doua zi s-a dus la muncă şi s-a dovedit că...

— Fusese Salinger, a zis Don.

— Fusese Salinger, a confirmat şi Allison, sugându-şi obrajii de enervare. Avusese loc un incendiu la el acasă. Toată casa îi arsese până în temelie. Sau jumătate din casă. Oricum, când sunase avea casa practic în flăcări, dar el se gândise cumva că lucrul cel mai important era să îşi sune editura şi să îi anunțe că noua lui carte era ok. Gen, înainte să îşi salveze familia sau să sune la pompieri.

— De unde ştii că nu şi-a salvat familia sau n-a sunat la pompieri mai întâi? a întrebat-o Don.

— Mi-a zis Jess, a venit răspunsul lui Allison.

— Şi de ce, a insistat Don, e o nebunie să-ți suni editura şi să le spui că nu ți s-a distrus manuscrisul într-un incendiu?

— Nu asta e partea cu nebunia, Don, a gemut Allison. A sunat în crucea nopții, când nu era nimeni acolo. A presupus că lumea de la Little, Brown ştia că într-un orăşel din New Hampshire era un incendiu...

— Ştii ce? s-a auzit vocea lui Don, tot mai răguşită din cauza băuturii. Mie mi se pare o aiureală. Salinger nu

lucrează la o carte nouă. De ce să o facă? La cum stă acum, e multimilionar cu câte milioane? Prietena ta a scornit totul.

— Frate, Don! a chirăit Allison, cu ochii negri sclipind şi obrajii roşii. De ce să fi inventat aşa ceva? Cum să fi inventat? A fost un incendiu. Toată lumea ştie. Îmi aduc aminte că mama a vorbit despre asta. A fost în ziare. Am citit despre el. Şi ea a citit despre el.

— Exact, a spus Don, rânjind.

— Şi eu am citit despre incendiu, a zis Marc, dându-şi la o parte o buclă rebelă de păr. Sau am citit ceva. Încerc să-mi amintesc. A fost în Times? A zis că scrie, dar că nu vrea să publice niciodată. Că acum scrie doar pentru el însuşi. Nu are nevoie să mai publice.

În cameră s-a lăsat din nou tăcerea. Lui Don îi căzuse faţa şi îşi luase o expresie onestă. S-a uitat la mine şi mi-a zâmbit. Ştiam că povestea rima cu propriile lui idei despre scris. „Scrisul te face scriitor", îmi spusese el odată. „Dacă te scoli în fiecare dimineaţă şi scrii, atunci eşti scriitor. Publicarea nu te face scriitor. Aia e doar comerţ."

— Hei, s-a auzit o voce din hol.

Ne-am întors şi am văzut-o pe Leigh, singură, îmbrăcată acum cu obişnuitul ei halat de baie, o chestie răpciugoasă din satin în nuanţe de maro şi albastru. Machiajul era încă la locul lui, dar ea părea să se mişte la ralanti.

— Care-i treaba? a întrebat, cu limba uşor împleticită.

E beată, m-am gândit, lămurită deodată. Mi-am dat seama că o mai văzusem aşa de multe ori până atunci, dar nu mă

gândisem niciodată la asta. Sau crezusem că era doar obosită. Dar eu eram obosită. Şi îmi era foame, foarte foame. Deşi nu băusem decât jumătate din berea mea – sau nici măcar atât –, capul a început brusc să mi se învârtă. M-a năpădit o nevoie irezistibilă să mă întind.

— Revin imediat, am zis, ridicându-mă cu grijă de pe scaun.

Am luat-o pe coridor, am trecut pe lângă camera cu rochiile boțite şi triste şi am deschis uşa de la baie, unde l-am găsit pe Pankaj, aşezat pe veceu.

— Vai! am exclamat. Scuze.

S-a uitat la mine cu o privire stranie, absentă şi abia atunci i-am văzut brațul, în jurul căruia era strâns un soi de furtun de cauciuc, din cele folosite în spitale, şi acul înfipt în îndoitura cotului. În timp ce îl priveam, fața i s-a schimonosit simultan într-o expresie de durere şi de lipsă a durerii.

— Ah! am țipat iar, prosteşte.

Ne-am uitat o clipă unul la altul, expresia absentă i-a dispărut de pe chip şi s-a transformat în tristețe, apoi în furie, până ce am plecat. Pe urmă m-am întors, nu la masa din bucătărie, la Don şi Leigh şi ceilalți, ci în camera lui Don, unde m-am trântit pe patul lui în stil japonez, fără ramă. M-am întins pe spate, cu ochii în tavan.

Când Don a venit să vadă ce fac, m-am rostogolit pe o parte, cu fața la el.

— OK, am zis. Hai să luăm apartamentul ăla.

* * *

A doua zi dimineaţă, târziu, am ciocănit uşor la uşa pe jumătate deschisă a şefei mele şi i-am dat restul transcrierilor. Din nou trecuse spre biroul ei fără să spună nimic. Şi încă nu pomenise nimic despre scrisorile din ziua precedentă. Stăteau pe biroul ei, în continuare perfect aranjate, aşteptând să fie semnate.

— Ia loc o secundă, mi-a spus.

M-am aşezat. Şefa şi-a scos din sertarul de la birou un pachet de ţigări şi i-a desfăcut încet ambalajul de plastic.

— Sunt unii, a început ea, trimiţându-mi o privire grăitoare, care acceptă slujba asta cu gândul că vor ajunge să îl cunoască pe Jerry. Sau chiar – a mai adăugat, zâmbind – că vor deveni prieteni. Cred că el o să telefoneze în fiecare zi.

M-a ţintuit cu privirea pe deasupra ramei ochelarilor.

— Nu va suna. Şi dacă o face, Pam o să transfere apelul direct la mine în birou. Dacă eu nu sunt aici şi se întâmplă cumva ca apelul să fie transferat la tine, să nu-l ţii în telefon. Jerry nu sună ca să stea la vorbă cu tine. Înţeles?

Am dat din cap.

— Nu vreau să crezi că o să stai cu el la telefon în fiecare zi sau – a continuat, cu un hohot de râs – că o să iei masa cu el sau altceva. Unele asistente au căutat pretexte ca să îi telefoneze. Evident, fără să mă consulte. Este ceva ce nu trebuie să faci cu niciun chip, niciodată. Treaba noastră e să

nu îl batem la cap. Noi ne ocupăm de afacerile lui pentru ca el să nu-şi bată capul cu ele. Ai înţeles?

— Absolut.

— Deci, nu trebuie să îi telefonezi vreodată. Dacă apare ceva care crezi că trebuie să i se aducă la cunoştinţă – deşi nu-mi imaginez ce ar putea să fie –, îmi spui mie şi eu decid dacă trebuie să o ştie şi el. Tu nu îl suni niciodată. Nu îi scrii niciodată. Dacă sună el, nu spui decât „Da, Jerry. O să-i transmit şefei mele". Ai înţeles?

Am dat din cap, încercând să nu zâmbesc. Nu m-aş fi gândit niciodată să îl ţin inutil în telefon pe J.D. Salinger, cu atât mai puţin să pun eu mâna şi să îi telefonez.

Şefa m-a privit intens şi a scos unul dintre hohotele acelea ciudate ale ei.

— Jerry nu vrea să-ţi citească povestirile. Sau să audă cât de mult ţi-a plăcut De veghe în lanul de secară.

— Nu am povestiri, i-am spus, minţind doar pe jumătate.

Aveam povestiri. Doar că nu erau încă gata.

— Bun, a conchis şefa. Scriitorii sunt cei mai proşti asistenţi.

Totul era greşit. Munca mea din cele două zile de scris la maşină, grămezi peste grămezi de scrisori. Margini, pauze, nume proprii, totul. Toate scrisorile trebuiau să fie din nou dactilografiate.

— O să fii mai atentă de data asta, nu-i aşa? a zis şefa şi eu i-am zâmbit, stăpânindu-mi lacrimile.

De data aceasta am încercat să pun pe primul plan competența şi nu viteza şi am luat-o de la capăt, verificându-mă după fiecare rând, în timp ce telefonul din biroul şefei suna încontinuu.

— La mulți ani, țipa şefa, iar şi iar. Cum a fost în vacanță?

Conversațiile acestea unilaterale erau ceva mai distractive decât cele vechi, simple, cu doi interlocutori. M-am trezit că dau eu replicile inaudibile, ale partenerului la dialog, şi că speculez pe marginea părților pe care le auzeam. Au început să se contureze tipare. Şefa mea vorbea des cu cineva pe nume Daniel, care se pare că fusese bolnav – poate grav, chiar –, dar care acum era mai bine, grație unei schimbări în medicație. Soțul ei? m-am întrebat. Fratele? Cineva care se numea Helen apărea cu o frecvență ceva mai redusă şi cu mai puține detalii. Dar nu-mi dădeam seama cine ar fi putut să fie persoana respectivă. Oricum, cuvintele şefei au început să se strecoare în scrisori. „Îți mulțumesc pentru că mi-ai trimis sandviciul contrasemnat”, am bătut eu la maşină. „Voi lua legătura cu tine peste două săptămâni să discutăm detaliile despre tapițerie.” Iar şi iar, smulgeam din maşină scrisoarea pe jumătate dactilografiată şi o luam de la capăt. Te rog, închide uşa, îmi imploram şefa, în gând. Te rog, nu mai suna, mă milogeam de telefon. Ca la un semn, acesta suna din nou.

— Jerry! a răcnit şefa.

De ce țipa? Vocea îi devenea tot mai puternică pe măsură ce trecea ziua. Te rog, încetează să mai țipi, am zis în gând.

— Jerry, cât mă bucur să te aud. Ce mai faci?

Exact în clipa aceea mi s-a împlinit dorința: şefa s-a ridicat şi a închis uşa de la biroul ei.

Bum! Uşa s-a dat de perete şi şefa a început să răcnească.

— Hugh! striga, apărută în cadrul uşii, cu țigara plasată dramatic într-o mână. Hugh! HUGH!

A pornit apăsat spre uşa lui, mai repede decât o văzusem eu vreodată mişcându-se până atunci.

— Unde e? a bombănit.

Eram destul de sigură că Hugh era la el în birou, dar nu am zis nimic.

— O secundă, i-a răspuns acesta, calm.

— Nu am o secundă, a zis şefa, chicotind înfundat, stânjenită de propria-i irascibilitate. Hai, Hugh, ce Dumnezeu!

— OK, a zis Hugh, apărând în prag. Ați sunat?

— Ei, Hugh, a făcut şefa, râzând fără să vrea. Tocmai a sunat Jerry.

— A sunat Jerry?

Fața lui Hugh şi-a pierdut instantaneu prestanța. De parcă şefa tocmai îi spusese că polițistul care îl supraveghea îl aşteaptă în zona de recepție.

— Da, a răspuns ea şi a dat din cap cu satisfacţie. Vrea să-şi vadă declaraţiile de redevenţe...

A coborât ochii la foaia de hârtie pe care o ţinea în mână.

— ...pentru Nouă povestiri şi Dulgheri, înălţaţi grinda acoperişului. Din 1979 şi până în 1988.

— OK, a zis Hugh, bâţâindu-se puţin de pe un picior pe altul. Broşate? Sau cartonate? Sau flexi?

Şefa a clătinat din cap, nerăbdătoare.

— Nu ştiu. Scoate-le pe toate. Cât de repede poţi să faci calculele?

O clipă Hugh a rămas cu ochii aţintiţi undeva în gol, cu mintea probabil plutind spre un loc mai bun, unde putea să rămână pe veci şi să-şi trieze hârtiile, fără să fie chemat să îndeplinească sarcini plictisitoare pentru un stăpân nevăzut. Şefa mea a bătut din picior, care era surprinzător de mic, aproape ca o copită, şi încălţat cu un pantof bej, cu talpă ortopedică.

— Până mâine, la sfârşitul zilei, i-a spus Hugh. Poate şi mai repede. De ce le vrea? Ce nevoie are de ele?

— Cine ştie? a răspuns şefa. Întotdeauna vrea să îi verifice pe cei de la Little, Brown. Ştii tu. E convins că ăia greşesc. Şi chiar fac greşeli.

A observat brusc ţigara pe care o ţinea în mână şi care arsese până la filtru. Exact când scrumul începea să cadă pe covor, i-a dat drumul într-o scrumieră mică şi neagră de pe bufetul de lângă biroul lui Hugh şi firişoare de scrum

cenuşiu au nins lent pe pantofii ei şi pe mocheta din jurul lor.

— Fir-ar, a zis ea, în şoaptă. Tu adună datele. Nu-ți face griji de ce are nevoie de ele.

— OK, a răspuns Hugh, uitându-se pentru prima dată la mine cu zâmbet în colțul gurii. Tot ce pofteşte Jerry.

Echipamente de birou

Timp de mai multe săptămâni la rând am tot dactilografiat. Am bătut la maşină atât de mult, că am ajuns să visez că dactilografiez. În vis, degetele îmi alergau peste taste şi nu se întâmpla nimic, deşi panglica era intactă şi maşina părea să funcționeze. În locul literelor imprimate pe hârtie, din măruntaiele maşinii mele zburau păsări, ciripind şi bătând din aripi, sau roiuri de molii albe şi pudrate, unele imense, altele mici, care se aciuau prin birou. Zumzetul maşinii de scris îmi umplea zilele, era fundalul oricărei discuții, al fiecărui cuvânt pe care îl citeam, aşa că, atunci când opream maşina Selectric, la sfârşitul zilei, şi o acopeream cu husa de plastic, tăcerea care urma mă umplea de o bucurie fără margini.

James avea o afinitate pentru echipamentele de birou şi era chemat adeseori să rezolve problemele tehnice, cum ar fi defectarea faxului sau blocarea fotocopiatorului. Amândouă erau prezențe relativ noi în birou. James mi-a povestit că doar cu câțiva ani înainte de venirea mea, agenții încă mai comunicau cu agenția pereche din Anglia prin intermediul unui telex uriaş. Am găsit misive de pe la sfârşitul anilor

’80, imprimate pe hârtie de telex, cu caracterele fermecător de bondoace ale dispozitivului, un font pe care îl asociam unei epoci trecute, cu filme din seria Omul Umbră[16] şi călătorii cu vaporul. Se pare că Agenția se agățase cât putuse de perioada aceea, cu tot cu etolele de vulpe şi toate celelalte. Şi acum mai era agățată, bineînțeles, dar modernitatea o invada pe multiple căi. Cu câțiva ani înainte, unul dintre agenți – acum la pensie – îşi convinsese colegii că avea nevoie de un fax pentru a se putea îngriji cum se cuvine de drepturile de ecranizare ale clienților săi, sfera lui de activitate. La Hollywood comunicarea prin fax era regula; afacerile se încheiau cu viteză prea mare pentru Poşta SUA. Aşa că, lângă maşina de cafea s-a instalat un fax, iar telexul a fost scos la pensie, deşi a rămas ani de zile în birou, în eventualitatea că o astfel de tehnologie ar fi devenit din nou utilă, la un moment dat.

Fotocopiatorul era şi el o achiziție relativ recentă. Până cu doar vreo doi ani în urmă, asistenții dactilografiau fiecare scrisoare în dublu exemplar, inserând în maşinile de scris un sandvici de hârtie făcut dintr-o foaie groasă, cu antet, o foiță subțire de indigo şi o foaie subțire, galbenă şi moale, pe care indigoul imprima o copie a scrisorii. Copiile întregii corespondențe, chiar şi ale unor bilete pe care scria doar: „Ataşat găsiți acordul contrasemnat, pentru evidențele dumneavoastră”, erau păstrate şi în ultimă instanță îndosariate şi puse în dosarul dedicat fiecăruia dintre autorii Agenției. Acum, totuşi, noi, asistentele, nu mai trebuia să ne chinuim cu indigouri. Puteam să dactilografiem scrisorile şi apoi să le facem o fotocopie. Ce noroc pe noi! Şefa mea şi Hugh şi James – şi mulți alții – îmi reaminteau asta din

[16] The Thin Man – serie de filme pornind de la romanul omonim al lui Dashiell Hammett; primul, apărut în 1934, este o comedie poliţistă.

când în când. Eram răsfățați noi, cei din generația mea, cu atâtea facilități moderne!

James începuse să lucreze la Agenție în urmă cu șase ani, ca asistent al lui Carolyn, care vindea drepturile internaționale și care era chiar mai veche în Agenție decât șefa mea, de prin anii '60 sau chiar mai dinainte, nimeni nu știa cu certitudine. Micuță de statură, ca un copil, Carolyn vorbea cu un accent sudist, grav, sofisticat și tărăgănat și își vopsea părul într-o nuanță roșu-ruginie care – dacă era să ne luăm după tenul pistruiat – probabil că fusese aproximativ culoarea ei din tinerețe, acum dispărută, deși nu se știa de când. Bănuiam că avea vreo șaptezeci de ani, dar se poate să fi fost mai bătrână sau mai tânără, pentru că așa cum era, mică și plină de riduri de fumătoare – la fel ca șefa mea, și ea fuma tot țigări More –, nu puteai să știi. După-amiaza adormea adeseori la biroul ei, cu capul proptit în piept, ca un pui de pasăre; prima dată când am dat peste ea în poziția aceasta – trecusem pe lângă biroul ei în drum spre toaletă – m-am speriat, crezând că trecuse într-o stare mai adâncă decât somnul. Exact atunci a dat drumul unui râgâit prelung.

Deși James avea acum propriul lui birou, drăguț și căptușit cu cărți, oficial încă era privit ca asistentul lui Carolyn. Cel puțin așa am descoperit eu într-o dimineață, când am trecut prin dreptul biroului lui și l-am găsit bătând la mașină, calm și repede, cu căștile dictafonului cocoțate straniu pe creștetul capului său leonin. James avea treizeci de ani, la fel ca Don, și era căsătorit. Cu toate acestea era încă asistentul cuiva, după șase ani de la angajare și cu toate că era absolvent de Ivy League. Și cu toate că avea o nevastă.

Acum, că înțelesesem asta, îmi mutam stânjenită privirea când dădeam peste el dactilografiind sau îndosariind

corespondența în fișetele mari de metal din spatele birourilor de la financiar. Pe James nu îl deranja deloc să scrie scrisori pentru Carolyn, îmi spusese asta într-o după-amiază din februarie, când biroul era deja cufundat într-un întuneric parcă de miezul nopții, chiar dacă nu era decât ora patru. Şefa mea plecase acasă devreme, să rezolve o chestiune care implica persoane cu care sau despre care o auzeam adeseori vorbind. Daniel şi Helen. Tot nu pricepeam cine erau şi ce rol jucau în viața ei, dar era clar că îi ocupau o bună parte din timp. Pleca regulat mai devreme şi ca să vadă ce face Dorothy, care ştiam acum că era fosta preşedintă a Agenției, o agentă formidabilă şi legendară, acum în vârstă de nouăzeci şi ceva de ani, care suferise o comoție. Nu se căsătorise niciodată şi nu avea copii. „Într-un fel, a fost măritată cu Agenția", îmi explicase James. Iar acum Agenția – în persoana şefei mele, succesoarea ei – avea grijă de ea. Dorothy însăşi fusese succesoarea fondatoarei Agenției, cea care îl descoperise pe Salinger, care îi trimisese iar şi iar povestirile la The New Yorker, până când William Maxwell acceptase în sfârşit una, Uşoară revoltă aproape de Madison[17], care avea în final să devină De veghe în lanul de secară.

— Poți să te uiți la fişă, îmi spusese Hugh, entuziasmat.

Agenția folosea un sistem bizar şi exagerat de complicat pentru urmărirea materialelor predate – atât cărțile, cât şi povestirile, deşi în cazul celor din urmă nu prea mai era cine ştie ce afacere –, care implica şi fişele supradimensionate, roz, pe care le găsisem la mine în birou în prima zi şi pe care erau trecuți diverşii editori care citiseră materialul, zilele în care se telefonase pentru a se verifica stadiul, termenii de

[17] Slight Rebellion off Madison, în original.

vânzare şi cei contractuali, data când materialul fusese vândut, şi aşa mai departe. Se pare că fişele fuseseră inventate de fondatoarea Agenției şi erau produse special pentru uzul nostru. Bineînțeles, asistenții erau cei care le dactilografiau, înghesuind cantități incredibile de informații în rețeaua de linii şi căsuțe.

— Ştii ce mai e mişto? continuase Hugh, cu o sclipire aproape răutăcioasă în ochii lui spălăciți. Să cauți fişa pentru De veghe în lanul de secară. Tot Dorothy a vândut-o, bineînțeles. Zona aceea spațioasă şi luminată de ferestre, pe care acum o folosim drept sală de conferințe, a fost odată biroul ei. Când a început să lucreze la Agenție, Hugh stătea acolo cu ea şi nota după dictare. Poate că noi, asistenții, chiar aveam o viață uşoară acum, cu xeroxurile şi dictafoanele noastre.

— Dactilografiatul e o sarcină care nu solicită prea tare mintea, a opinat James, întinzându-şi brațele după ceafă şi săltându-şi pe birou picioarele încălțate în mocasini. Eu am petrecut aşa de mult timp gândind. Sau redactând. Sau doar clarificându-mi chestii dificile, aşa că e plăcut să pornesc maşinăria – a zis, mângâind-o prieteneşte – şi să dactilografiez puțin. Mă relaxează.

S-a ridicat în picioare. Trata foarte serios munca lui, munca noastră. Surâsul lui mă lua întotdeauna prin surprindere. Ca şi zâmbetele lui Hugh.

— Totuşi, e ridicol să nu avem computere.

— Zici tu? l-am întrebat.

Era prima dată că auzeam exprimată o astfel de opinie şi îmi era teamă să nu fie o capcană.

— Ăă... da, a făcut, râzând. Tu nu crezi?

Credeam. Bineînțeles că da. Totuşi, în perioada aceea nici eu nu prea îmi cunoşteam părerile. Indiferent despre ce era vorba. Aveam o idee vagă – o vagă bănuială că îmi era teamă să o rostesc chiar şi față de mine însămi –, că avea legătură cu serviciul, cu şefa mea. Că pentru a ajunge să fac parte din ceva – şi doream cu disperare să fac parte din Agenție, mai mult decât dorisem ceva de ani de zile, fără să înțeleg cu adevărat de ce – trebuia să renunț la o parte din mine, din propria mea voință şi din înclinațiile mele.

Nu mutaserăm mai mult de o cutie sau două, când mi-am dat seama de ce apartamentul părea straniu, greşit: bucătăria nu avea chiuvetă. Cum de nu observasem asta când venisem la vizionare?

— Eu am observat, a recunoscut Don. Dar ce contează? E cinci sute de dolari pe lună. Putem să spălăm vasele în cadă.

— Cred că ar trebui să-i cerem proprietarului să instaleze o chiuvetă, am spus. E prea bizar.

— De ce ar instala proprietarul o chiuvetă? m-a luat Don peste picior, clătinând din cap la naivitatea mea. Poate să găsească pe altcineva care să preia apartamentul şi fără ea. Uite-aşa – a pocnit din degete, ca pentru a sublinia. Tu poți să-i ceri, dar n-o s-o facă. Şi pe urmă proprietarul o să ne urască.

În seara aceea a apărut o problemă mai presantă: nu am reuşit să ne prindem cum se dă drumul la căldură. Existau orificii în podea, dar nu ieşea nimic din ele. Pe holul din fața

uşii noastre am găsit un termostat şi l-am pornit, dar nu s-a schimbat nimic.

Era frig. Neobişnuit de frig pentru ianuarie în New York. Iar pereţii micuţei clădiri păreau să nu aibă niciun fel de izolaţie. Înăuntru aerul era la fel de rece ca afară. Mi-am pus pijamaua cea mai groasă, un pulover gros, am îngrămădit pături pe pat, dar tot am îngheţat.

— O să dau drumul la cuptorul de la aragaz şi deschid uşa, a spus Don.

— Nu e periculos? l-am întrebat. Dacă explodează becul de control? N-o să fim intoxicaţi cu gaz?

— Nu-i nicio problemă, a răspuns Don, ridicând din umeri. E destul curent în apartamentul ăsta. E ventilaţie destulă, chiar dacă ferestrele sunt închise.

— OK, am fost eu de acord, nelinişţită.

A doua zi dimineaţă eram încă în viaţă şi în apartament era cald: era aşa de micuţ, că aragazul putea să îl încălzească pe tot. Imediat ce am ajuns la serviciu l-am sunat pe agentul imobiliar, care mi-a zis că o să-i telefoneze proprietarei. O chema Kristina.

— E un adevărat personaj, a zis agentul.

În seara aceea, la întoarcerea acasă l-am găsit pe Don discutând cu o femeie bondoacă cu părul blond, platinat şi tapat, şi un exces de piele bronzată ce se revărsa peste maioul roşu.

— Bună, a zis, cu un accent polonez greoi. Tu eşti nevasta. Eu sunt Kristina. Mă bucur să te cunosc. Mă bucur să am un cuplu aşa de drăguţ, un cuplu de profesionişti în apartamentul ăsta. L-aţi cunoscut pe bărbatul de jos?

— Ăă... nu, am zis şi mi-am scos haina.

Don era tot cu aragazul deschis şi în apartament era destul de cald. Îl ţinuse aprins toată ziua? Şi când nu fuseserăm niciunul aici?

— E mexican. Un bărbat drăguţ, dar bea. Mexicanii muncesc ei din greu, dar beau. Polonezii nu muncesc prea mult şi beau. Bărbatul de sus e polonez, dar el e OK. În vârstă.

A mijit ochii şi maxilarul i-a ieşit în faţă, într-un rânjet dispreţuitor.

— Bărbatul care a locuit în apartamentul ăsta înaintea voastră? El l-a distrus. Găuri în pereţi. Pfui.

Şi-a ţuguiat buzele, fălcile i s-au încleştat şi femeia a scuturat din cap, dezgustată. S-a întors brusc spre Don, care stătea aşezat la biroul lui, cu ochelarii pe nas – rotunzi, cu rame metalice, subţiri –, îmbrăcat cu o cămaşă cadrilată şi jeanşi. Jeanşii mei, de fapt. Aveam aproximativ aceeaşi măsură.

— Eşti evreu? l-a întrebat, deşi suna mai degrabă ca o afirmaţie decât ca o întrebare.

— Eu? a făcut Don, zâmbind. Nu. Nu sunt evreu.

— Ba sigur că eşti! a exclamat Kristina, ridicându-şi în aer braţele dezgolite. Uită-te la tine.

S-a răsucit spre mine cu un zâmbet conspirativ.

— Crede că dacă sunt poloneză nu-mi plac evreii. Dar îmi plac. Îmi plac evreii. Sunt chiriaşi buni. Plătesc la timp chiria. Liniştiți. Citesc cărți.

A făcut un semn cu mâna spre biroul lui Don, într-adevăr înțesat de tomuri cu aspect sobru.

— Evreii sunt cei mai buni chiriaşi, nu? E evreu, nu-i aşa?

S-a întors iar spre mine, zâmbind, ca şi cum şi eu eram tot o proprietăreasă din mahala, cu opinii de nezdruncinat în probleme de genul acela.

I-am zâmbit la rândul meu.

— Ea e evreică, a zis Don, râzând şi fluturând mâna în direcția mea.

O, Doamne! mi-am zis în sinea mea. Pe bune?

— Ea? a făcut Kristina, schimonosindu-se în timp ce mă măsura din ochi. Nu. Uită-te la ea. E aşa de frumoasă. Apoi i-a aruncat o privire severă zicând: Tu faci glumă. Încetează.

— Deci, ne întrebam cum se porneşte căldura aici, am intervenit eu, înainte ca discuția să degenereze. Am observat că există un termostat pe hol, dar faptul că l-am deschis nu pare să fi avut niciun efect.

— Ăla e de pe vremea când în casă locuia o singură familie, a explicat Kristina, clătinând vehement din cap. Acum nu mai funcționează. Noi deconectat.

— A, super, am zis, încă în picioare lângă uşă, nelămurită dacă ar trebui să stau jos sau nu. Atunci, cum pornim căldura?

Părul blond al Kristinei a început iar să se scuture şi mai frenetic.

— Căldură? Ce trebuie căldură la voi? Apartament mic. E cald aici. Foarte. Uite ce port eu – a adăugat, gesticulând spre colacii de pe trupul ei. Şi mi-e foarte cald. Fără căldură. Nu vă trebuie căldură.

Don a început să râdă nervos.

— Da, asta pentru că e aragazul deschis. Nu ne-am dat seama cum să pornim căldura, aşa că am aprins aragazul şi am deschis uşa.

Kristina şi-a mijit ochii afundați în fața cărnoasă. A încrucişat brațele peste sâni şi a oftat, țuguindu-şi iar buzele, într-un surâs amenințător. Nu mai eram prietenii ei, încetaserăm să mai fim chiriaşii perfecți.

— O să verific pentru voi. Dar ce vă trebuie căldură? a repetat, zâmbind larg. Aveți aragaz. Aragaz e bine. Aragaz la fel ca radiator.

Şi-a luat bluza de trening din nailon, tot roşie, cu dungi albe pe mânecă, şi-a pus-o pe ea şi a tras fermoarul până la bărbie.

— Evreică? a întrebat, uitându-se la mine şi zâmbind. Crezi că io sunt proastă.

Salinger nu mai sunase din ziua când ceruse declarațiile de redevențe – încă nu ştiam de ce avea nevoie de ele, James şi Hugh o consideraseră încă una dintre excentricitățile sale –, dar au început să sune alții încercând să dea de el, exact aşa cum îmi spusese şefa că se va întâmpla.

Unii dintre cei care sunau erau pur şi simplu bătrâni – oameni de-o seamă cu Salinger – şi poate că nu înțeleseseră cât de serioasă era autoizolarea față de lume pe care şi-o impusese acesta. Când vorbiseră ultima dată el era un tânăr scriitor zbuciumat de pe coperta revistei Time şi viitorul literaturii americane, evident. Aceştia rezonau cu Salinger pentru că şi ei luptaseră în al Doilea Război Mondial sau crescuseră în Upper West Side în anii '30. Adesea aveau şi o chestiune personală de discutat cu scriitorul: îşi imaginau că personajul uneia dintre povestirile sale era inspirat de un văr de-al lor. Sau credeau că vărul lor făcuse şcoala primară cu Salinger. Sau locuiseră în Westport în anii '50, pe strada unde stătuse şi el. Aflați acum în pragul demenței, voiau să ia legătura cu omul acesta ale cărui scrieri fuseseră atât de importante în tinerețea lor. Sau recitiseră De veghe şi abia acum înțeleseseră cât de mult din carte avea legătură cu experiențele lui Salinger din timpul războiului. Ori abia reciteau O zi desăvârşită pentru peştii-banană şi se trezeau suspinând, recunoscându-se, pentru că şi ei avuseseră gânduri suicidale după luptele din Ardeni. Nimeni n-ar fi trebuit să vadă ceea ce văzuseră ei.

La fel de inofensivi erau editorii manualelor şi antologiilor, care sperau inocenți să poată include Teddy în colecția lor de nuvele despre căsătorie şi divorț sau un fragment din De

veghe, în noua ediție din Antologia Norton de Literatură Americană.

— Putem să ne dăm acceptul ca De veghe să apară în antologia Norton, nu? îl întrebasem pe Hugh.

— Nu! a răcnit el. Nu putem. Le-ai spus da? a zis panicat şi fața i s-a înroşit.

— Nu, sigur că nu. Dar n-ar trebui să îl întrebăm pe el dacă nu vrea să fie inclus?

La urma urmelor era vorba de Norton. Antologia folosită în fiecare universitate din America.

— Nu, a repetat Hugh scuturând din cap şi sugându-şi buza de sus. Fără antologii. Fără fragmente. Dacă vrei să citeşti Salinger, trebuie să îi cumperi cărțile.

Pe cei din ultima categorie îi numisem nebunii. Erau, dacă nu genul cel mai comun de apelanți, ca număr, sigur erau cei mai acaparatori în ceea ce priveşte consumul de timp. Uneori, numita nebunie devenea limpede din momentul în care ridicam telefonul, aşa că mă descotoroseam rapid de ei, punând la loc receptorul cu un mic pocnet. Alteori, ridicam receptorul şi mă trezeam că vorbesc, de exemplu, cu un bărbat politicos – „Ah, da, bună ziua! Vă mulțumesc că ați acceptat să vorbiți cu mine!" –, care îmi explica faptul că e decanul unui colegiu comunitar din sudul statului New Jersey.

— Am fi foarte onorați dacă J.D. Salinger ar vrea să vorbească la deschidere anul acesta. Ceremonia are loc pe 28 mai şi, bineînțeles, putem să oferim un mic onorariu, precum şi găzduire la un han minunat.

Asta nu a fost totul – au urmat istoria colegiului, informații despre numărul actual al studenților –, dar am intervenit imediat ce a făcut o pauză să respire.

— E drăguț din partea dumneavoastră să vă gândiți la domnul Salinger, dar mi-e teamă că domnul Salinger nu acceptă în acest moment angajamente pentru discursuri.

— Da, ştiu, a zis şi politețea decanului s-a transformat rapid în încăpățânare. Dar m-am gândit că ar putea face o excepție anume pentru şcoala noastră, pentru că...

Aici introduceți motivul vostru; în cazul de față a fost:

— ...aşa cum am menționat, studenții noştri sunt mai ales veterani – ai Războiului din Golf – şi cum domnul Salinger este el însuşi veteran şi a scris despre experiențele veteranilor care se adaptează vieții în societatea civilă...

Nu a fost tot. Începeam să-mi dau seama că întotdeauna mai era ceva.

— Mă rog, puteți măcar să mă puneți în legătură cu el, ca să îi pot transmite personal invitația? Sunt sigur că dacă mă lasă să îi explic situația, va fi bucuros să participe. Ne cazăm toți invitații la un han minunat...

— Mi-e teamă că nu pot să vă pun în legătură cu domnul Salinger. Ne-a cerut explicit să nu dăm numărul lui de telefon sau adresa.

— Mă rog, dacă trimit o invitație scrisă, i-o puteți transmite?

Am inspirat adânc. Ar fi cu atât mai uşor să mint. Să spun, „Sigur! Bineînțeles!” şi să arunc toată chestia la gunoi, să îi

las să dea vina pe Salinger pentru că nu primeau niciun răspuns. Dar m-am ținut de indicațiile primite. Era o plăcere perversă în asta.

— Îmi pare rău, dar nu cred că pot. Domnul Salinger ne-a cerut să nu îi transmitem niciun fel de corespondență care soseşte pe numele lui.

— Deci, dacă trimit o invitație, ce anume se întâmplă cu ea?

Puteam practic să aud cum pocnesc vasele de sânge de pe fața omului. Ştiam că problema aceasta era o chestiune personală. Nu era vorba să aducă glorie acelui mic colegiu, ci despre relația lui cu Salinger, aşa cum şi-o construise în minte.

— O să mi-o trimiteți înapoi? Ce faceți cu ea?

Chiar trebuia să îi spun că invitația fie îi va fi returnată, fie avea să fie aruncată la coşul rotund de sub biroul şefei (dacă îndrăzneam să i-o pasez ei) sau se va rătăci în maldărul de hârtii al lui Hugh?

Da, aşa trebuia.

— Dar nu e ilegal? Nu aveți obligația să vă asigurați că domnul Salinger îşi primeşte toată corespondența? Dacă e trimisă prin Poşta SUA?

Argumentul acesta apărea din când în când.

— Domnul Salinger ne-a angajat ca agenți ai săi. Ne-a angajat să acționăm în numele lui. Treaba noastră este să îi îndeplinim dorințele.

— Dar de unde ştiți care sunt dorințele lui?

Decanul țipa deja, iar eu transpirasem.

— De unde ştiți voi ce doreşte? Oricum, cine sunteți voi?

— Domnul Salinger şi-a exprimat în detaliu dorințele, şi noi nu facem decât să i le ducem la îndeplinire, am răspuns, calmă.

Avea totuşi dreptate. De unde ştiam noi – de unde ştiam eu – care erau limitele dorințelor lui Salinger? Dacă el chiar şi-ar fi dorit să se ducă la Pine Barrens şi să stea la un han foarte drăguț ca să le vorbească unor veterani? Un asemenea lucru nu părea să fie cu totul în afara sferei posibilului.

— Îmi pare rău, domnule decan Cutare – descoperisem şi că dacă îmi aminteam numele celor care sunau asta ajuta la disiparea furiei acestora –, dar domnul Salinger ne-a cerut explicit să refuzăm orice invitații la discursuri. Mi-a făcut plăcere să discut cu dumneavoastră şi sunt sigură că veți găsi un invitat perfect pentru deschiderea anului.

Am închis telefonul. Aveam puloverul fleaşcă la subraț, deşi şefa hotărâse să îşi aerisească biroul: prin ferestrele ei se strecura acum un vânt înghețat, învârtejindu-se în jurul biroului la care stăteam. M-a străbătut un fior scurt când aerul rece mi s-a strecurat în locurile înfierbântate. Confruntările mă făceau foarte, foarte anxioasă. Apoi m-am dumirit brusc: nu eram anxioasă. Eram bolnavă. Aveam febră. Când eram mică aşa venea boala peste mine, din senin: capul îmi devenea deodată prea greu ca să îl mai pot ține drept.

M-am ridicat de pe scaun, clătinându-mă periculos pe picioare. Am traversat jumătate din birou şi abia atunci mi-

am dat seama că fugeam, plină de adrenalină. Mai încet, mi-am zis impetuos. Sub lumina strălucitoare şi anemică a lămpilor fluorescente de la baie m-am stropit cu apă pe faţă – dându-mi seama de răceala frunţii mele – şi apoi m-am zărit în oglinda cu luciul crăpat şi jupuit: obrajii îmi erau roşii, ochii îmi străluceau puternic. Asta nu era boală. Asta nu era anxietate.

Era pasiune.

Se întâmplau lucruri. Nu deveneam parte din ceva. Făceam deja parte din ceva.

Cea mai bună prietenă a mea din liceu, Jenny, lucra la câteva străzi distanţă, în clădirea McGraw-Hill, unde redacta manuale de ştiinţe sociale. Sau manualul, pentru că îşi consumase întreaga perioadă de angajare într-un singur proiect uriaş, un manual de introducere în ştiinţele sociale pentru clasa a cincea, adaptat pentru şcolile publice din statul Texas. Se pare că Texas era un stat cu o putere imensă – aşa de mare, cu atât de multe şcoli şi de elevi, cu atât de mulţi bani, încât putea cere un manual adaptat special nevoilor lui, cu un capitol întreg despre Alamo şi un altul despre istoria statului şi – cel mai supărător – cu omisiunea completă a capitolului despre mişcarea pentru drepturile civile. Jenny se prefăcea că nu e mare lucru, dar era sincer deranjată, însă pe de altă parte îşi iubea meseria, rigoarea şi simplitatea ei, şedinţele la care era necesară prezenţa ei. În facultate se lăsase purtată de val, se transferase de două ori şi preluase din zbor tot felul de recomandări, dar acum avea un scop în viaţă, o structură. Acum avea Texasul.

— E aşa de plăcut să fii pur şi simplu normal, îmi spusese cu câteva luni mai înainte, când mă întorsesem de la Londra.

În liceu nu voisem să fim normale. Ne distram pe seama oamenilor normali. Îi uram.

— Ştiu, îi răspunsesem, din reflex, dar nu ştiam.

Nu voiam să fiu normală. Voiam să fiu extraordinară. Voiam să scriu romane şi să fac filme şi să vorbesc zece limbi şi să călătoresc în toată lumea. Voiam totul. La fel credeam că voia şi Jenny.

Poate la fel de mult ca normalitatea, Jenny iubea să aibă bani, banii ei personali. Avea o relaţie tensionată cu părinţii – mai mult ca oricare dintre prietenii noştri – şi se aruncase în capcanele vieţii de adult mai devreme decât ceilalţi dintre noi. Editarea de manuale era o activitate de departe mai bine plătită decât posturile pe literatură disponibile pentru cei ce absolviseră recent Swarthmore cu o diplomă în poezie – aşa cum făcuse Jenny –, aşa că, a luat decizia calculată de a trudi în domeniul mai puţin şic al publicării de manuale. La vremea aceea mie mi se păruse ceva de neimaginat. La fel ca şi decizia ei, tot atât de calculată, de a se muta într-o suburbie îndepărtată şi lipsită de orice atracţii culturale din Staten Island, într-un complex de locuinţe proaspăt construit, cu apartamente identice, din plăci de fibră lemnoasă. Naveta până în centrul oraşului îi lua o oră şi jumătate – doar dus – şi asta însemna că nu putea, de exemplu, să vină la întâlniri după serviciu şi să meargă la Angelika[18] să vadă noul film de Hal Hartley, sau la un pahar

[18] Lanţ de cinematografe.

la Von sau – sigur nu – să vadă o trupă în concert la Mercury Lounge. Trebuia să se vadă cu logodnicul ei, Brett, la metrou şi să înceapă drumul obositor spre casă.

Staten Island era însă mai ieftin, zicea Jenny, decât oricare dintre zonele unde se mutaseră ceilalţi prieteni ai mei, cele mai multe din Brooklyn: Carol Gardens, Cobble Hill, partea de Fifth Avenue din Park Slope, Fort Greene şi Clinton Hill, o piaţă obscură dincolo de Flatbush, pe care într-un final învăţasem să o numim Prospect Heights, şi, mai mult decât oriunde în altă parte, în cartierul meu, Williamsburg, şi în cartierul vecin cu el, spre nord, Greenpoint, zone atât de dens populate cu prieteni, cu prietenii prietenilor şi cu cunoştinţe îndepărtate sau pur şi simplu cu membri ai reţelei largi de colegii Oberlin-Bard-Vassar-etc., încât nu puteam să iau o cafea la L fără să dau peste mai multe persoane pe care le cunoşteam. Adesea, când ieşeam duminica dimineaţa să iau micul dejun la restaurantul mediteraneean de la colţ, eram condusă la masă de o dansatoare care la şcoală fusese cu un an mai mare ca mine, iar chelnerul era un pictor cu doi ani mai mare. Seara, Don şi cu mine puteam să ne întâlnim cu Lauren pentru o cină thailandeză şi cu Leigh şi Allison când mergeam să bem gin şi apă tonică la barul din epoca Rat Pack[19] de pe Bedford şi să urmărim un spectacol de circ alternativ, în care apăreau, printre alţii, un amic de-al meu din facultate, care înghiţea flăcări, un altul care făcea pe

[19] Rat Pack (Clubul şobolanilor) – grup de actori, stele hollywoodiene şi cântăreţi care obişnuiau să petreacă împreună acasă la Humphrey Bogart şi Lauren Bacall; membri de bază ai grupului au fost Frank Sinatra, Sammy Davis, Dean Martin, Joey Bishop şi Peter Lawford.

clovnul în stil Jacques Lecoq[20] şi încă unul care mergea pe monociclu şi cânta la trombon. Pentru mine, cartierul acela era raiul, un rai care nu putea decât să devină mai bun pentru că Jenny se muta pe strada mea.

Pentru ea, însă, s-a dovedit a fi un iad. Renunțase la genul acesta de lucruri, atât de copilăreşti. Raiul, mi-a spus ea cu ochii strălucind, era să conducă până la un mare supermarket şi să descarce produsele alimentare pentru o săptămână întreagă la ea în apartament, de pe locul de parcare alocat. Ca şi mine, Jenny era un copil al anilor ’70 – mama ei era o feministă cu o coafură afro, sportivă, care publicase poezie în Lilith[21] şi conducea un azil pentru femei –, dar părea să se metamorfozeze într-o gospodină din anii ’50 doar prin puterea propriei voințe. Nunta ei, la Central Park Boathouse, urma să fie o sindrofie regală.

Spre sfârşitul lui martie, într-o zi neobişnuit de caldă pentru anotimpul acela – genul de zi în care îți dai seama că primăvara s-ar putea totuşi să vină la un moment dat, că nu va fi iarnă pe vecie – am mers pe Forty-Ninth Avenue către Sixth Avenue, am trecut de pază, am luat liftul până la etajul enşpe şi m-am întâlnit cu Jenny în biroul ei cubic, mare, alb şi nou construit, situat în centrul unei încăperi enorme plină cu zeci şi zeci de alveole identice, al căror interior era căptuşit cu pozele prinse în pioneze ale iubiților sau soților ori copiilor zâmbitori şi cu vederi ale unor locuri

---

[20] Jacques Lecoq (1921–1999) – actor francez de teatru şi profesor de mişcare actoricească; renumit mai ales pentru metodele de pregătire prin mişcare şi mimică.

[21] Revistă independentă non-profit, evreiască, feministă, cu apariţie trimestrială, începând cu 1976.

îndepărtate. Jenny avea o poză cu Brett şi una cu sora ei, Natalie, zâmbind caraghios. Dar spaţiul ei era dedicat muncii: lângă fotografii erau foi printate şi e-mailuri. A făcut un gest cu mâna spre ele, s-a strâmbat şi a gemut:

— Pfui.

— Ce-i? am întrebat-o râzând.

— Şefa mea a decis că biroul nostru nu va mai folosi deloc hârtie, mi-a explicat Jenny.

— Cum e posibil?

Ştiu că e o întrebare care sună ridicol acum. Dar în 1996 chiar părea imposibil să elimini hârtia dintr-un birou. Mai ales un birou dedicat producerii de cărţi.

— Păi, o să facem totul prin e-mail. Gata cu memo-urile interne.

A arătat apoi spre masa ei de lucru.

— Mă înnebuneşte. La fiecare două secunde primesc zece e-mailuri noi despre NIMIC. Îmi trimite mereu câte ceva la care trebuie să mă uit în timp ce lucrez – de genul unor documente cu formate de prezentare actualizate – şi trebuie să le printez, doar că pe etajul ăsta nu e nicio imprimantă, aşa că trebuie să mă duc jos sau sus, la imprimantă, şi în jumătate dintre cazuri cineva mi-a luat printurile din greşeală, aşa că trebuie să revin aici şi să le printez iar, şi pe urmă să urc înapoi şi înnebunesc!

Mie nu mi se părea cine ştie ce chestie, dar n-am zis nimic. Eu lucram într-un birou unde fotocopiatorul era considerat o invenție ultimul răcnet. Ce ştiam eu?

— Dar ce mă scoate cu adevărat din minți este că nimeni nu mai vorbeşte cu nimeni. Deloc, mi-a zis holbându-se la mine cu frumoşii ei ochi căprui şi căscând gura mare. Deci, şefa mea e chiar acolo – arată de-a curmezişul sălii, spre o alveolă goală, identică –, dar în loc să se ridice, să vină la mine la birou şi să spună „Hei, Jennifer, cât mai avem până să terminăm capitolul despre imigrația mexicană?", îmi scrie e-mailuri, din partea cealaltă a sălii! Şi pe urmă trebuie şi eu să-i răspund înapoi cu un e-mail, din celălalt capăt al sălii.

Şi-a plesnit fruntea cu palma, pentru efect.

— Tu nu poți să te ridici şi să te duci să-i răspunzi personal? am întrebat-o.

— Se pare că nu! Am încercat asta şi s-a uitat la mine de parcă eram o ciudată şi pe urmă mi-a zis, „Nu pot să vorbesc în clipa asta. Nu poți să-mi trimiți un e-mail?"

— Asta e o nebunie, am fost eu de acord.

Jenny şi-a pus paltonul – o canadiană bleumarin pe care o purta de secole şi în care arăta de vreo doisprezece ani –, am ieşit împreună pe hol şi am coborât aşa de rapid cu liftul, că mi s-au înfundat urechile. În hol dispoziția lui Jenny s-a schimbat, exuberanța i-a dispărut. Părăsisem teritoriul ei şi ieşisem în lume, unde se putea întâmpla orice. La liceu, la colegiu obişnuiam să vorbim despre orice, discutam ore şi ore în şir, în timpul excursiilor lungi şi de-a lungul unor nopți întregi, făceam front comun împotriva lumii. Acum

însă nu mai eram atât de unite şi nu prea ştiam cum să înfruntăm lumea cu aceste puncte de divergenţă dintre noi.

Asta este o poveste veche, ştiu.

Jenny şi cu mine am parcurs în tăcere capătul sudic al Centrului Rockefeller, până la micul magazin Dean & DeLuca şi am scanat sandviciurile preambalate din vitrina frigorifică. M-am abţinut să mă uit la preţuri – totul era oricum prea scump, ce mai conta –, dar am ales un sandvici cu mozzarella şi roşii, pentru că am bănuit că e cel mai ieftin, fiind vegetarian.

— Hmm, a făcut Jenny, oare să iau castronul cu supă, de nouă dolari, sau sandviciul de opt dolari? a ezitat şi l-a ales pe al doilea. Sandviciul extrem de mic, de opt dolari! a spus, ridicând din sprâncene. Sau poate că ar trebui să iau doar o gogoaşă enormă, la trei dolari.

Îmi era iar aşa de dragă, deşi se măritase cu cineva care îmi spusese că nu prea citea ficţiune pentru că îi era greu să treacă peste faptul că „nu e decât o minciună”.

— Ce mai face Don? m-a întrebat, pe un ton prefăcut vesel.

Jenny îi era înverşunat de fidelă iubitului meu din facultate şi era uluită de trădarea mea cu Don. Brett tocmai îşi trimisese dosarele de înscriere la Drept.

— Cum stă cu romanul?

— Cred că e aproape gata.

Jenny era ea însăşi scriitoare. În liceu, la facultate, viaţa ei începea şi se termina cu poezia. Versurile ei erau superbe,

sclipitoare, stranii. Dar de când îl cunoscuse pe Brett, rareori mai vorbea despre poezie.

— Face ultimele retuşuri, am zis. Pare să revină la fiecare frază de mii de ori.

— Hmm, a făcut Jenny, lăsându-şi obrazul în palmă.

Am observat că arăta obosită. Deşi avea obrajii rozalii, ca întotdeauna, şi privirea sclipitoare, era trasă la față şi avea cearcăne sub ochi.

— Tu l-ai citit? m-a întrebat.

— Nu mă lasă. Nu vrea să se uite nimeni la el până nu e complet gata.

— Asta înțeleg, a zis, mestecând cu grijă.

Sandviciul ei, cu un fel de pâine subțire şi uleioasă, arăta mai bine decât al meu.

— Dar ai citit ceva, orice scris de el?

Am ezitat. De fapt, cu o săptămână înainte, Don îmi dăduse pentru prima dată o povestire. Venisem acasă de la muncă şi l-am găsit frunzărind hârtiile de pe biroul lui. Nervos, a prins câteva cu o agrafă şi mi le-a întins – nici măcar nu apucasem să-mi scot haina. Pe urmă, mi-a pus o mână pe umăr, cealaltă pe şold şi m-a aşezat pe canapea.

— Şezi, îmi spusese, râzând. Stai.

El a rămas totuşi în picioare şi măsura cu paşi uşori locul din fața mea, încoace şi încolo.

— Chestia asta am scris-o demult – acum vreo doi sau trei ani – şi e foarte diferită de cele la care lucrez acum. Dar este poate singura povestire scurtă reuşită pe care am scris-o.

Se oprise şi îşi trecuse mâinile prin păr. Fără pomadă, era subțire şi lins, cu câteva fire albe printre cele castanii.

— Povestirile nu prea sunt genul meu. Eu sunt romancier, a adăugat şi a zâmbit. Gândesc lucrurile în mare. Imagini ample. Idei mari. Povestirile sunt miniaturi.

L-am aprobat din cap.

— Vrei s-o citesc? Acum?

A dat din cap că da.

— Poți să-ți scoți haina, a zis.

Povestirea era foarte scurtă, avea doar câteva pagini şi avea un stil atât de dens, încât evenimentele nu erau cu totul clare. Narațiunea părea să fie despre un tânăr muncitor american, scund şi brunet, implicat într-o relație cu o suedeză înaltă şi superbă, ale cărei păr blond scandinav, „posterior perfect” şi indiferență stranie lui îi stârneau o furie sexuală. Se sfâşiau chiloței. În afară de asta, nu se întâmplau prea multe. Mi se păruse mai puțin o povestire propriu-zisă – cu arc narativ şi cu început, mijloc şi final – şi mai degrabă o schiță sau un exercițiu, o explorare a sentimentelor acestui personaj, un amestec de dorință şi dezgust, de josnicie şi superioritate. Era ceva la ea care mă jena şi nu era vorba doar de sex. Părea să ascundă o dorință inconştientă de a o pedepsi pe blonda aceea perfectă. Era o povestire răutăcioasă.

Nu îmi era clar la ce m-aş fi aşteptat de la Don – Don, care îi cita pe Hegel şi Kant, care îl iubea pe Proust –, dar sigur nu la aşa ceva.

— OK, îi spusesem prudentă, după ce terminasem şi îi dădusem înapoi fasciculul subțire de pagini.

Don se silise din răsputeri să nu stea călare pe mine cât timp citisem.

— Asta e tot? Bine, a zis şi a scos un chicotit bizar. Ți-a plăcut?

Am strâns din umeri.

— Personajul ăsta, în fine, mi se pare un fel de fantezie masculină. Blonda cu trup perfect care spune „Fă ce vrei cu mine”.

— E amuzant că spui asta, zisese Don, cu chipul tot mai întunecat şi nările fremătând. Chiar e nostim. Pentru că povestirea asta este luată cu totul din viața mea. Personajul acela este conceput după una dintre prietenele mele din San Francisco. Grete.

— Greet? m-am mirat eu, pentru că părea un nume ciudat, chiar şi pentru o fată din Suedia. O cheamă Greet?

— Grete, a zis Don. E un e mai moale. Se pronunță din gât. E greu de pronunțat dacă nu vorbeşti suedeza.

Din câte ştiam eu, nici Don nu vorbea limba suedeză.

— Săptămâna trecută mi-a arătat o povestire, i-am răspuns lui Jenny. Dar era ceva mai vechi şi nu tocmai relevant

pentru roman. Cred că stilul lui s-a schimbat mult de atunci.

Am rămas tăcută o clipă, studiindu-mi sandviciul. Era rece, de la frigider, cu pâinea veche şi tare.

— Tu îi arăți lui Brett poeziile tale?

Jenny a dat să îmi răspundă, dar apoi mi-a aruncat doar o privire rece.

— Nu. Nu i le arăt.

Câştigasem o mică – infinit de mică – victorie, dar mi-aş fi dorit ca lucrurile să fi stat altfel.

— Dar, a continuat Jenny, înghițind o bucată de coajă, eu nu prea mai scriu poezie.

Am privit în jos. Presupun că deja ştiam asta.

Când m-am întors la biroul meu, cu o cafea banală şi scumpă în mână, Hugh a trecut pe la mine şi mi-a pus dinainte un teanc de scrisori. M-am uitat întrebător la el. Începeam să mă obişnuiesc cu tăcerile lungi, specificul biroului.

— Astea sunt scrisorile lui Salinger, mi-a explicat.

— Hă? am făcut eu.

— Scrisorile de la fani. Pentru Salinger, m-a lămurit, a oftat şi a împins teancul cu brațul. Trebuie să răspundem la ele.

— Bine, am zis şi am luat o gură de cafea. Contează ce le spun?

Hugh a dat scurt din cap.

— Există o scrisoare standard. Pe undeva. O găsesc eu.

Spre amuzamentul meu continuu, Hugh putea să scoată orice ar fi avut cineva nevoie din muntele de hârtii de pe biroul lui. Câteva minute mai târziu revenea cu o foaie de hârtie dintre cele galbene, folosite pentru copiile la indigo. Era aproape descompusă, cu marginile decolorate, ferfeniţite şi pleoştite de la atâta manevrat.

Dragă domnişoară Aşa-şi-pe-Dincolo,

Mii de mulţumiri pentru scrisoarea trimisă recent pentru J.D. Salinger. După cum ştii, probabil, domnul Salinger nu doreşte să primească niciun fel de corespondenţă de la cititorii săi. De aceea nu putem să îi transmitem amabila ta epistolă. Îţi mulţumim pentru interesul manifestat faţă de cărţile lui Salinger.

Cele mai bune urări,

Agenţia

Data trecută pe primul rând: 3 martie 1963.

— Deci, trimit doar asta, textual? Doar o dactilografiez din nou?

— Mda, a făcut Hugh, încuviințând din cap. Nu e nevoie să faci nicio copie la indigo.

Xeroxul era încă suficient de nou ca mulți dintre angajații Agenției să numească orice duplicat copie la indigo; adoram chestia asta.

— Poți să arunci şi scrisorile.

— Serios? am întrebat, surprinsă.

În Agenție nimic nu se arunca. Întreaga corespondență era copiată meticulos şi îndosariată. Nu îmi venea să cred că se putea arunca indiferent ce, dar mai ales ceva, orice, care avea legătură cu Salinger.

— Să le pun pur şi simplu la gunoi?

— Da... nu putem să le păstrăm, a continuat Hugh, schițând un zâmbet. Ar ocupa tot spațiul biroului. Sau am avea nevoie de o arhivă separată.

Am dat aprobator din cap.

— Sunt multe, am recunoscut, făcând semn spre teanc, rămas tot acolo unde îl lăsase Hugh, pe colțul biroului meu.

— Şi asta e doar ce a sosit azi, a spus Hugh.

— Sigur că da, am zis şi am râs.

— Nu, a insistat Hugh. Chiar sunt numai cele venite azi.

— Glumeşti. Şi restul unde sunt?

Hugh a revenit la oftatul lui obişnuit.

— La mine în birou. Pe undeva. Am încercat eu să răspund la câteva, prin decembrie.

— Şi aşa de multe vin în fiecare zi?

Dacă aşa era, însemna că de atunci înainte aveam să-mi petrec ziua întreagă, fiecare zi, dactilografiind scrisoarea pe care o țineam în mână.

— Nu. Fluctuează. Întotdeauna primim multe imediat după Anul Nou.

— OK, am zis. Mă apuc de ele imediat.

Am tras teancul spre mine şi am început să desfac elasticul.

— Nu-i grabă, a spus Hugh, ridicând din umeri. Când o fi. Poate vinerile, când şefa ta nu-i aici. Dacă n-ai nimic de făcut.

A oftat şi şi-a îndoit gâtul într-un fel ciudat, încercând să îl facă să trosnească. Ori era un nou tic nervos, ori eu nu îl observasem până acum.

— Sunt doar fani. Într-un fel, e cel mai puțin important dintre lucruri.

— OK, am zis din nou, dar imediat ce s-a întors la el în birou, am scos elasticul de pe teanc şi am răsfoit scrisorile, care aveau ştampile poştale din toată lumea: Sri Lanka, Malaezia, Japonia, toate țările scandinave, Germania, Franța, Olanda, de peste tot. În tăcere, am început să deschid plicurile cu degetul mare şi să scot scrisorile. Erau lungi scrisorile alea, cu mult mai lungi decât mă aşteptasem, deşi la ce anume mă aşteptasem? Eu, una, nu

scrisesem niciodată ceva de genul ăla. Ce ştiam eu? Unele erau dactilografiate la maşini de scris ca acelea din Agenţie. Altele erau misive moderne, scoase la imprimante cu laser, pe hârtie albă. Multe erau scrise pe hârtie specială – roz, bleu, specială par avion, crem, de la Smythson, Hello Kitty, Snoopy, cu nori şi curcubeie – foile mici şi groase fiind înţesate de cuvinte scrise mărunt. Una conţinea o brăţară a prieteniei, împletită din aţă de broderie; o alta, fotografia unui căţeluş alb. Şi o alta, inexplicabil, câteva monede, lipite cu bandă adezivă pe o bucată de hârtie ruptă şi murdară.

În următoarea oră am continuat să citesc şi am citit, am citit, uitând să mai dactilografiez şi să îndosariez, iritată când suna telefonul. Multe dintre scrisori erau de la veterani – cei mai mulţi americani, dar nu toţi – care i se confesau lui Salinger despre experienţele din timpul războiului. Acum aveau, ca şi Salinger, şaptezeci, optzeci de ani şi – explicau ei – descopereau că se gândesc tot mai mult la prietenii care le muriseră în braţe, la trupurile cadaverice din lagărele morţii pe care le eliberaseră, la disperarea pe care au simţit-o când s-au întors acasă, sentimentul că nimeni nu înţelegea prin ce trecuseră, nimeni, în afară de Salinger. Unii, mulţi, reveneau la povestirile lui, spuneau ei, şi descopereau că le iubeau şi mai mult. Explicau, cu o insistenţă care îmi crea un sentiment uşor neplăcut, că voiau ca Salinger să ştie, să înţeleagă toate acestea.

Ce mai era? Cine mai era? Mai erau acelea pe care ajunsesem să le numesc Scrisorile Tragice: mesaje de la oameni ale căror fiinţe dragi îşi găsiseră alinarea în scrierile lui Salinger în anii lungi de luptă cu cancerul, oameni care le citiseră Franny şi Zooey bunicilor pe moarte, care învăţaseră pe dinafară Nouă povestiri, obsesiv, în anul de după pierderea copiilor sau soţilor sau fraţilor lor. Şi mai

erau cele de la Nebuni, bineînțeles, în care se băteau câmpii despre Holden Caulfield[22] pe foi mâzgălite cu creionul, dintre care cădea câte o şuviță de păr pe biroul meu închis la culoare.

Dar categoria cea mai des întâlnită de fani, probabil, era cea a adolescenților, a căror opinie ar putea fi rezumată astfel: „Holden Caulfield este singurul personaj din literatură care chiar seamănă cu mine. Iar dumneavoastră, domnule Salinger, sunteți cu siguranță aceeaşi persoană cu Holden Caulfield. Aşadar, dumneavoastră şi cu mine ar trebui să fim prieteni". Elevele îşi declarau iubirea pentru Holden. Îl înțelegeau pe Holden – explicau ele – şi îşi doreau să găsească un băiat ca el, pe cineva care să înțeleagă ipocriziile lumii, cineva care să înțeleagă că oamenii au trăiri, însă toți tipii pe care îi cunoşteau erau nişte imbecili, ca Stradlater[23]. „Mama zice că nu-mi vei răspunde la scrisoare, dar i-am spus că o vei face. Ştiu că o să-mi răspunzi, pentru că tu înțelegi cum este să fii înconjurat de prefăcuți", îi scria o liceană din Canada.

Tinerii aceştia foloseau un limbaj care venea direct din De veghe în lanul de secară. Folosirea repetată a expresiilor „nenorocit" şi „de rahat", „ca naiba" şi, bineînțeles, „prefăcut". Presupun că băieții înclinau mai mult decât

---

[22] Holden Morrisey Caulfield – personajul adolescent din romanul De veghe în lanul de secară, reprezentant emblematic al stării de revoltă şi de nelinişte adolescentină; este considerat unul dintre cele mai importante personaje de ficţiune din literatura americană a secolului XX.

[23] Stradlater – un alt personaj din De veghe în lanul de secară, coleg de cameră cu Holden; frumos şi sportiv, aparent genul găunos şi plin de sine, de care Holden pare totuşi atras.

fetele spre astfel de imitații, pentru că băieții voiau să fie ca Holden, în timp ce fetele voiau să fie cu Holden.

O scrisoare mi-a atras atenția:

V-am citit cartea De veghe în lanul de secară de trei ori deja. Este o capodoperă şi sper că sunteți mândru de ea. E şi cazul să fiți. Cele mai multe dintre rahaturile care se scriu azi sunt aşa de neconvingătoare, că îmi fac greață. Nu există prea mulți oameni care să scrie ceva ce măcar să se apropie de ideea de sinceritate.

Tupeul absolut al puştiului acela – care, am verificat, era din Winston-Salem, Carolina de Nord – m-a impresionat. Cine îi scrie celui mai renumit scriitor american în viață, poate, ca să îl informeze că romanul lui iubit, cu cele mai mari vânzări, este o capodoperă şi că ar trebui să fie mândru de el? Uimitor. Dar laudele băiatului se inspirau direct de la Holden. Puştiul spera să îl impresioneze pe Salinger cu asemănarea lui cu eroul.

Tocmai terminam de citit scrisoarea – în final ajungea să îi ceară lui Salinger sfaturi amoroase („Eram mereu ca naiba de nervos în preajma fetelor") – când Hugh a revenit, s-a materializat ca din senin lângă biroul meu, atât de tăcut că am tresărit, ca şi cum ar fi fost o fantomă.

— Tocmai mi-am dat seama, a început să spună. Ar trebui de fapt să le citeşti.

— Scrisorile? am întrebat, gesticulând spre biroul meu, acoperit de hârtii de corespondență.

— Mda. Aşa, pentru orice eventualitate.

A rămas un moment drept şi nemişcat, de parcă ţinea în echilibru o carte pe creştet, dar apoi a revenit la postura lui normală, gârbovită.

— Cele mai multe sunt inofensive, dar uneori mai primim câte o ameninţare cu moartea. Prin anii ’60, Salinger a primit nişte scrisori de-a dreptul înficoşătoare. Cu ameninţări la adresa lui. Şi a copiilor lui, a încheiat Hugh, cu o grimasă.

— Ce ar trebui să fac – l-am întrebat – dacă găsesc ceva alarmant?

Hugh a cumpănit întrebarea şi a zis:

— Poţi să mi le aduci mie. O să decid eu dacă merită să o deranjăm pe şefa ta. Suntem destul de atenţi de la chestia cu Mark David Chapman.

Am dat din cap, cu aerul că ştiu despre ce vorbeşte, deşi abia mai târziu mi-am dat seama de semnificaţia numelui şi m-am înfiorat: Mark David Chapman, bărbatul care l-a împuşcat pe John Lennon, apoi s-a aşezat pe treptele clădirii Dakota şi a citit De veghe în lanul de secară. Când poliţia i-a confiscat cartea, a descoperit că pe pagina de titlu mâzgălise: „Aceasta este declaraţia mea”. Holden Caulfield – afirmase el – îl făcuse să comită fapta.

Am făcut semn spre biroul meu, cu scrisorile îngrămădite pe el, scoase din plicuri.

— Le citesc, i-am zis. Eram curioasă.

— Perfect, a spus Hugh, dar a rămas pe loc.

Oare faţa mea, tonul vocii trădaseră ceva? Vreun sentiment de care nici măcar eu nu-mi dădeam seama?

— Să nu te laşi prinsă prea tare de ele.

Când am ajuns acasă în seara aceea, apartamentul era gol. Don era probabil la sală. Peste două săptămâni avea un meci important şi începuse să alerge mulţi kilometri în fiecare zi ca să scadă în greutate şi se antrena în fiecare seară. Am pus apă la fiert pentru paste şi am luat o carte de pe masa lui de lucru – London Fields, a lui Martin Amis, pe care cu o săptămână în urmă o luasem de la bibliotecă doar pentru ca Don să şi-o însuşească. Sub ea am găsit o scrisoare, cu caligrafia înghesuită a lui Don. Pentru un moment scurt, o frântură de clipă, am crezut că scrisoarea îmi era destinată mie, că Don o lăsase sub cartea mea într-un gest romantic. „Scumpa mea, mi amor" am citit. Doamne, mi-am spus în gând şi am lăsat-o să cadă pe birou, de parcă luase foc. Acele patru cuvinte au fost suficiente. Am ştiut, cu dureroasă certitudine, că scrisoarea nu îmi era nicicum destinată.

— Vai, Doamne, am repetat, cu glas tare.

O senzaţie de greaţă, ca un vertij sau ca răul de mare, a pus treptat stăpânire pe mine. Încet, am traversat apartamentul şi am stins focul la oala cu apă. Pe urmă am luat iar scrisoarea şi am citit-o. Indiferent cine era „mi amor", ei bine, îi era dor de ea, nu putea să creadă că trecuseră două luni de la ultima lor zi pe plajă, nu se putea abţine şi se gândea neîncetat la umerii ei frumoşi, bronzaţi – m-am oprit, pentru că acum eram sigură că o să mi se facă greaţă.

Pielea mea, aşa cum spunea des Don, era neobişnuit de palidă. Şi nu fuseserăm niciodată la plajă împreună. Deşi fusesem acasă la părinţii lui, de Crăciun, unde, stânjenită, mă prezentase familiei şi rudelor – stânjenită, pentru că abia dacă îl cunoşteam şi nu eram sigură cum sau de ce ajunsesem acolo –, iar amicii lui cei mai vechi, un grup bine sudat de băieţi care locuiau în general în Hartford şi aveau joburi în construcţii, erau barmani sau încă locuiau cu părinţii, la treizeci de ani. Numai Don şi Marc plecaseră.

Am verificat data de pe scrisoare: 16 martie 1996. Nu era o misivă din trecutul lui îndepărtat. Fusese scrisă cu cinci zile în urmă. Cu trei luni în urmă mă suna în fiecare zi şi îmi spunea chestii de genul „Hai să fugim împreună şi să ne căsătorim". Atunci mi-am dat seama: Los Angeles. În decembrie, Don fusese la Los Angeles timp de o săptămână, pentru o ultimă documentare pentru romanul lui. O cunoscuse pe femeia aceasta – i-am descoperit numele citind mai departe scrisoarea, o chema Maria sau Mariana – cu ocazia acelei vizite? Era una dintre persoanele pe care le intervievase? Sau – într-un fel, asta părea să fie mai rău – făcuse călătoria ca să o vadă şi inventase povestea cu documentarea pentru urechile mele?

În seara aceea am adormit înainte să ajungă Don acasă, dar a doua zi dimineaţă scrisoarea era tot acolo, parţial ascunsă de jurnalul mare şi negru în care îşi nota gândurile şi observaţiile.

În timp ce metroul gonea cu mine către centru, spre Agenţie, mi-am amintit deodată de Mark David Chapman. Oare şi el îi trimisese o scrisoare de admirator lui Salinger? Oare o versiune a mea din 1980 sau 1979 ar fi putut deschide meticulos un plic alb, simplu şi ar fi dat peste diatribele furioase ale unui nebun? Peste planul unei crime? Peste o

tiradă împotriva lui John Lennon? Şi ar fi trimis înapoi un refuz concis şi oficial drept răspuns?

Când am ajuns la birou, l-am întrebat pe Hugh, care a oftat, ca de obicei.

— Poate, a zis. Probabil. Nu ştiu, şi iar a oftat. Cred că de aceea păstrăm toată corespondența, de obicei. Ar fi interesant de ştiut, nu-i aşa?

Am încuviințat din cap.

— Presupun însă că asta-i viața, nu?

Am dat iar din cap, nesigură ce anume încuviințasem.

— Sunt atât de multe lucruri pe care nu le vom şti niciodată, niciodată.

Primăvara

Coperta, fontul, broşarea

De câte ori nu mi se spusese că Salinger nu va telefona, nu va suna niciodată, că nu voi avea niciun fel de contact cu el? De mai multe ori decât puteam eu să număr.

Cu toate acestea, într-o vineri dimineață, la începutul lunii aprilie, am ridicat telefonul şi am auzit pe cineva care striga la mine.

— ALO? ALO?

Apoi ceva neinteligibil.

— ALO? ALO?

Alte bolboroseli. Încet, ca într-un vis, bolboroselile s-au transformat în limbaj articulat.

— Sunt Jerry! răcnea cel de la capătul celălalt.

O, Doamne, mi-am zis. El e. Am început să tremur puțin de frică, nu pentru că vorbeam cu – sau mai degrabă striga la mine – J.D. Salinger în persoană, ci pentru că îmi era frică să nu fac vreo greşeală şi să stârnesc furia şefei. Mintea a început să cearnă toate instrucțiunile care îmi fuseseră împărtăşite, în legătură cu Salinger, dar ele se refereau mai degrabă la metodele prin care să îi ținem pe alții departe de el şi mai puțin la omul însuşi. Nu exista riscul ca eu să îi cer să îmi citească povestirile sau să bat câmpii, ridicând în slăvi De veghe în lanul de secară. În continuare nu o citisem.

— CU CINE VORBESC? m-a întrebat, deşi a fost nevoie să repete de câteva ori până să îl înțeleg.

— Sunt Joanna, i-am răspuns, de vreo nouă, zece ori, după ce pe la ultimele trei ajunsesem să răcnesc din răsputeri. Sunt asistenta cea nouă.

— Ei, mă bucur să te cunosc, Suzanne, a zis în sfârşit, pe un ton aproape normal. Am sunat să vorbesc cu şefa ta.

Atâta lucru bănuisem şi eu. De ce îi făcuse Pam, recepționista, legătura la mine, în loc să preia ea mesajul? Şefa lipsea în ziua aceea, întrucât era vineri, ziua ei de lectură.

I-am transmis acest lucru sau speram să fi ajuns la el.

— Pot să o sun acasă şi să îi transmit să îți telefoneze înapoi astăzi. Sau poate să te sune când revine la birou, luni.

— Luni e bine, a zis, cu vocea încă puțin ajustată. Păi, mă bucur mult că te-am cunoscut, Suzanne. Sper să ne întâlnim personal la un moment dat.

— Şi eu, i-am răspuns. Să aveți o zi minunată.

Asta nu era o frază pe care eu să o fi folosit-o vreodată. De unde îmi venise?

— ŞI TU LA FEL!

Vai, răcnetul acela.

Am pus telefonul jos şi am tras adânc aer în piept, aşa cum învățasem la balet. Mi-am dat seama că tremuram din tot corpul. M-am ridicat în picioare şi m-am întins.

— Jerry? m-a întrebat Hugh, ieşind din biroul lui cu o cană de cafea.

— Da! Doamne!

— E surd. Soția lui i-a instalat un telefon special, cu un receptor cu amplificator, dar refuză să-l folosească.

A scos oftatul lui caracteristic. Să fii Hugh însemna să fii dezamăgit de lume.

— Ce voia?

— Doar să vorbească cu şefa, am zis, ridicând din umeri. M-am oferit să o sun acasă şi să îi spun să îi telefoneze ea, dar a zis că luni e perfect.

Hugh s-a încruntat, căzut pe gânduri.

— Hmm... ce-ar fi să o suni oricum? Cred că şefa ar vrea să ştie.

— OK, am zis, răsfoind dispozitivul cu cărți de vizită.

Şefa nu era acasă şi nu avea robot telefonic. Nu credea în ele. Tot aşa cum nu credea în computer sau în căsuța vocală, încă o invenție modernă pe care Agenția nu o folosea. Dacă telefonai în timpul programului de lucru îți răspundea Pam. Dacă sunai în afara orelor de program, telefonul suna şi suna, tot aşa cum suna în apartamentul şefei mele, aflat la douăzeci de străzi distanță de birou, spre nord. Am continuat să încerc, aproape din oră în oră, până la sfârşitul zilei, fără succes. Rămânea pe luni.

Lucram la Agenție de câteva luni deja şi şefa mea încă nu îmi ceruse să citesc nimic. Fără această sarcină, jobul meu semăna într-adevăr cu cel al unei secretare, aşa cum spusese tata, lucru confirmat oarecum de prezența marilor opere literare. Fără să am într-adevăr intenția, m-am trezit că mint când am fost întrebată care îmi sunt atribuțiile. „Atât de multe de citit", spuneam pe la petreceri. „Întotdeauna car un manuscris după mine."

Mai exista în Agenție o asistentă, Olivia, care era într-adevăr supraîncărcată cu lecturi, iar eu copiasem felul ei de a se plânge. O frumusețe în stil pre-rafaelit – diafan de palidă, cu bucle cenuşii şi siluetă ftizică –, Olivia era o asistentă cu

adevărat groaznică, pierdea mereu contractele şi pachetele, îndosaria greşit corespondenţa şi nu răspundea la telefon. Avea un iubit italian frumos, cu care se certa constant – nu era ceva neobişnuit să treci pe lângă biroul ei şi să o auzi ţipând la el şi trântind telefonul – şi care uneori venea să o ia acasă de la birou şi o îmbrăţişa într-un mod uşor nepotrivit. Hugh nu putea să rostească numele Oliviei fără să dea ochii peste cap. Eu îmi doream cu disperare să o cunosc sau măcar să absorb un minimum din farmecul ei suplu şi languros.

În lunea următoare, bolborositul cafetierei m-a informat că sosise. Păstrasem o întrebare pentru Hugh – despre complicatele fişe roz – şi am decis să o folosesc drept pretext ca să o salut.

— A, eu mereu le greşesc, mi-a răspuns ea nonşalant, cu mâinile făcute căuş în jurul cănii de cafea neagră, aşezându-se cu fundul pe propriu-i birou, un gest care m-a şocat, pentru că ştiam că şefa ar fi fost oripilată de o astfel de excesivă familiaritate faţă de mobilierul Agenţiei. Olivia purta o bluză de şifon, neagră cu buline mari, albe, şi o fustă neagră cu croială suplă, care cădea în falduri pe şoldurile ei înguste şi i se ridica deasupra genunchilor când stătea jos; în picioare, balerini roşii care abia dacă scoteau un foşnet când păşea pe covor.

— Poate că n-ar trebui să te mai oboseşti cu asta. Cine o să-şi dea seama?

A căscat copios.

— Vrei cafea? Mie îmi mai trebuie.

Când m-am luat după ea până la maşina de cafea, mi-a explicat că ea e pictoriță şi că – la fel ca mine – a ajuns la Agenție dintr-o întâmplare.

— Practic, nu mă interesează deloc domeniul, mi-a zis, ridicând din umeri. Trebuie să plec de aici.

— Dar să citeşti e minunat, nu? am întrebat-o, urmărind-o înapoi până la birou, pe care s-a aşezat din nou. Măcar pe unele dintre ele? Şefa mea nu-mi cere să citesc nimic.

— Nu chiar, a zis Olivia, rostogolindu-şi ochii mari, albaştri. Cele mai multe sunt groaznice. Citeşti câteva pagini şi îți dai seama.

Aşa cum mă temeam, exact atunci a trecut şefa mea, cu ţigara în mână. Din când în când mă surprindea – surprindea pe toată lumea – apărând pe intrarea din spate, care dădea direct în mica noastră aripă.

— Olivia, ce Dumnezeu faci? Dă-te imediat jos.

A ridicat sprâncenele spre mine, ca şi cum voia să spună, Ți-am zis să nu fraternizezi cu neisprăvita asta.

Olivia lucra pentru doi agenți diferiți, Max şi Lucy, care erau adeseori menționați ca o entitate unică – MaxşiLucy – pentru că erau prieteni foarte buni şi îşi petreceau zilele ieşind şi intrând în goană unul în şi din biroul celuilalt, râzând din inimă unul la glumele celuilalt şi aprinzându-şi ţigara unul celuilalt. Lucy coordona drepturile de ecranizare pentru toți clienții Agenției şi reprezenta o droaie de autori de cărți pentru copii, precum şi câțiva romancieri bine cotați. Îşi începuse cariera la Agenție ca asistentă şi deşi cred că avea cel mult patruzeci de ani, era întruchiparea

vechiului farmec al Agenției: avea un țigaret din fildeș cu care fuma cu mâna ridicată dramatic în aer, se îmbrăca exclusiv în rochii negre de crep, drapate elegant, și emitea fără efort remarci usturătoare în stil Parker[24], cu vocea ei joasă, gen Lauren Bacall. Max fusese adus cu câțiva ani în urmă – nu era un secret –, ca o infuzie de sânge proaspăt pentru Agenție. Era o celebritate, unul dintre cei mai buni agenți ai momentului și reprezenta o grămadă de scriitori pe care îi adoram – Mary Gaitskill, Kelly Dwyer, Melanie Thernstrom – și la fel de mulți pe care îmi doream de când lumea să îi citesc, precum Jim Carroll și Richard Bausch. Scriitorii lui publicaseră în reviste pe care le citeam – Granta, Harper's, The Atlantic – și păreau să ofere mereu sesiuni de lectură la KGB sau Limbo, iar viața lui era o succesiune nesfârșită de evenimente legate de cărți. În fiecare săptămână, mapa lui circulantă cu documente sosea plină de note despre acorduri de publicare și când Max venea în aripa noastră, să discute cu șefa, de obicei era ca să îi ceară opinia într-o chestiune demnă de invidie: trei edituri diferite se luptau pentru aceeași carte și autorul își pierdea mințile încercând să decidă pe care dintre ele să o aleagă.

Erau fascinanți până peste poate, Max și Lucy, și adoram să fiu în preajma lor, să îi ascult cum se tachinează, cu țigările în aer. Max era scund, avea o coroniță de păr cârlionțat în jurul creștetului chel, iar Lucy era adusă de spate, pielea îi era ternă din cauza nicotinei, însă inteligența și spiritul lor – și pasiunea pe care o puneau în activitatea lor, în cărțile, în autorii lor – îi făceau la fel de atrăgători, de încântători ca niște staruri de cinema. Pe deasupra, mai erau și amabili: în

[24] Dorothy Parker, născută Rothschild (1893–1967) – scriitoare și poetă americană, cunoscută pentru umorul caustic și cuvintele de duh.

cazul lor, eu şi Olivia nu eram chiar nişte piese de mobilier, aşa cum ne vedeau alți agenți – Lucy mă întreba despre rochiile mele, Max despre cărțile mele. Şi uite aşa, în timp ce stăteam la taclale cu Olivia, mi-a venit o idee: aş fi putut să citesc pentru ei. Şefa nu avea nimic de citit pentru mine. Pe asistenta lor nu o interesa să citească. M-am dus tropăind direct la Hugh în birou.

— E posibil, a zis. Atâta timp cât nu interferează cu munca pentru şefa ta.

— Nu va fi cazul, am promis eu. O să citesc acasă. Seara.

— Bun. Du-te şi vorbeşte cu Max. Sunt sigur că o să fie încântat. De la şefa ta iau eu aprobarea.

— Super! am zis. Mulțumesc. Din suflet.

Înainte să apuc să merg la Max în birou, în cadrul uşii a apărut şefa, cu o privire încruntată.

— Jerry a sunat vineri?

Am dat din cap că da. Hugh părea că încremenise şi el.

— De ce nu mi-ai spus?

— Am încercat. Am sunat vineri toată ziua, dar nu ați fost acasă. Cred că am telefonat de zece ori.

— A sunat, a confirmat Hugh şi eu l-am privit cu recunoştință.

— El a zis totuşi să nu te sun, am lămurit-o eu.

Şefa s-a întors către Hugh şi a deschis gura să răcnească la el.

— Jerry a zis să nu vă sun. Jerry a zis să nu vă telefonez. Că poate să aştepte până luni.

— Ei, acum e luni! De ce nu mi-ai zis până acum?

După o oră au început ţipetele şi Hugh a ieşit să păzească uşa şefei împreună cu mine.

— O să strige după mine în secunda când termină de vorbit la telefon, a zis. Aşa că mai bine aştept aici.

— Eşti sigur, Jerry? am auzit-o ţipând. Ei, sigur că da, dacă asta vrei. Ne vom ocupa noi.

Apoi, iar:

— Mă bucur că am vorbit, a strigat. Ca întotdeauna.

Când s-a deschis uşa, a apărut mişcându-se încet, stând pe gânduri.

— Trebuie să discut cu Carolyn... şi a făcut o pauză. Poate ar trebui să discut cu Max.

A dat să o ia către zona din faţă a biroului, pe urmă s-a răzgândit, a făcut stânga împrejur şi a revenit la noi.

— Salinger vrea să publice o carte nouă, a zis, cu acelaşi ton visător în voce. Sau o carte veche. O povestire veche. Hapworth. A fost abordat de un editor care i-a propus să o scoată ca volum de sine stătător. Şi vrea să o facă.

— Hapworth? a zis Hugh, cu glasul gâtuit de surpriză. Vrea să publice Hapworth ca o carte?

— E lungă, într-adevăr, a zis şefa. Este de-a dreptul o nuvelă. Ar putea fi o carte.

— Cred că o nuvelă trebuie să aibă nouăzeci de pagini, minimum, a spus Hugh rigid, şi a oftat într-un fel ciudat. Hapworth are poate şaizeci. Cu margini foarte late, presupun că ar putea să fie o carte, a admis ţuguindu-şi buzele. Dar doar pentru că poate să fie o carte, nu înseamnă şi că ar trebui să fie o carte.

— Ei bine, a zis şefa, oftând la rândul ei. Pare destul de hotărât să o facă.

— Serios? a întrebat Hugh. Eşti sigură că nu e un capriciu? N-o să se răzgândească mâine?

— Păi, aş zice că nu, a răspuns şefa, râzând. De opt ani se gândeşte la asta.

Hugh şi cu mine ne-am uitat unul la altul.

— Opt ani? a zis Hugh.

— Da, dom'le. Editorul l-a abordat prima dată acum opt ani. În 1988.

— Editorul l-a abordat direct pe el?

Hugh a clătinat din cap, uluit.

— Mda, a făcut şefa, legănându-şi braţele înainte şi înapoi.

Era greu de spus dacă era încântată sau îngrozită de această situație neprevăzută.

— Ei sau el – se pare că editura asta ar putea să însemne un singur om – i-a trimis o scrisoare.

Şefa a ridicat un deget în aer şi a zâmbit.

— Scrisă la o maşină de scris! Jerry a fost foarte impresionat de treaba asta.

Până în clipa aceea nu îmi trecuse prin cap că obiceiul Agenției de a scrie doar la maşină avea vreo legătură cu Salinger. Era oare posibil ca Salinger să fi impus cumva absența echipamentelor de birou moderne la noi? Părea o nebunie, dar era posibil. Sau motivul era pur şi simplu faptul că Agenția – precum un star îmbătrânit al echipei de fotbal din liceu – încetase să se mai dezvolte din vremea zilelor ei de glorie? Că în loc să crească, să se schimbe şi să se adapteze, se limitase la condiția de a fi pur şi simplu Agenția. Ceea ce a presupus să urmeze aceleaşi ritualuri şi proceduri pe care le respecta şi în 1942, pe când Dorothy Olding semnase contractul cu Salinger.

— De unde a avut editorul adresa lui? am întrebat.

Hugh îmi spusese că acum câțiva ani o asistentă fusese concediată pentru că îi dăduse unui reporter adresa lui Salinger.

— A trimis-o pur şi simplu pe J.D. Salinger, Cornish, New Hampshire, a explicat şefa, cloncănind din dinți. Şi poştaşul a livrat-o. Vă vine să credeți?

— Nu, am răspuns, impresionată.

— De ce nu s-a mai gândit nimeni la asta? a întrebat Hugh.

— Nu ştiu, a spus şefa, apoi a scos un pachet de ţigări din buzunarul hainei şi i-a desfăcut ambalajul. Nu ştiu. Poate cineva a făcut-o.

Hugh arăta puțin ca şi cum era gata să vomite.

— Despre ce editor e vorba? De ce nu ne-au contactat pe noi?

Şefa a început să râdă.

— Nici măcar nu ştiu. O editură mică din Virginia. Orchid Press? Ceva de genul ăsta. Minusculă. Vreau să spun, minusculă. Cum am zis, s-ar putea să fie doar o singură persoană, aşa pare.

— Orchises Press? am întrebat ezitant.

Orchises publicaseră câțiva poeți pe care îi apreciam. Dar nu ştiam nimic despre editură. Nici măcar nu eram sigură cum se pronunță numele.

— Asta e! a exclamat şefa, apoi şi-a încrețit sprâncenele a surpriză. Chiar ai auzit de ei?

— Publică poezie, i-am zis. Poezie contemporană. Îmi plac nişte poeți de-ai lor.

— O editură mică, a spus Hugh, neîncrezător. O editură mică din Virginia. O editură cu un singur om? Pentru J.D. Salinger? Cum ar putea tipul ăsta să facă față cererii? Ştie el în ce se bagă? Salinger e altceva totuşi decât publicarea de poezii.

— Poți să o mai spui o dată, a zis şefa, chicotind înfundat.

A scos încet o țigară din pachet şi a aprins-o cu bricheta mică pe care o avea întotdeauna asupra ei, ascunsă în câte o cută sau pliu. A tras îndelung din țigară şi a zâmbit. Se amuza.

— Sunt o grămadă de lucruri pe care trebuie să le aflăm. Pentru început, dacă tipul ăsta, Orchises Press – s-a uitat la bilețelul pe care îl ținea în mână şi a citit cu voce tare numele scris acolo – Roger Lathbury... Trebuie să aflăm dacă Roger Lathbury ăsta chiar mai vrea în continuare să facă asta. Au trecut opt ani. O să creadă că sunt nebună când o să-l sun, a zis şi s-a schimonosit, căzând pe gânduri. Trebuie să ne mişcăm foarte delicat în chestiunea asta. Foarte încet şi foarte delicat. Trebuie să mă gândesc un minut.

Odată ce şefa s-a instalat comod la ea în birou, murmurând la telefon, l-am întrebat pe Hugh, în şoaptă:

— Ce e Hapworth?

Avea o rezonanță de mister, precum numele de cod al unui agent secret.

— Ultima povestire publicată a lui Salinger, mi-a explicat Hugh, scuturându-şi fire imaginare de praf de pe pulover. A apărut în The New Yorker în 1965. A ocupat revista aproape în întregime.

— Pe bune? Toată revista?

Nu îmi puteam imagina aşa ceva.

— Pe atunci nu era chiar aşa de ciudat, a explicat Hugh. Ştii că Esquire a pus în foileton un întreg roman al lui Mailer?

Am scuturat din cap că nu, deşi chiar ştiam lucrul acesta. Don era mare fan Mailer.

— Toate revistele publicau povestiri. Toate revistele pentru femei. Salinger a publicat povestiri în toate. Cosmo a publicat o nuvelă de-a lui. O nuvelă adevărată.

— Cosmopolitan? am întrebat, incredulă.

— Cred că şi Mademoiselle. Şi încă una. Ladies' Home Journal? Good Housekeeping? Una dintre astea...

Vocea i s-a stins încet, în timp ce mâna i se mişca în cerc, aparent din proprie voinţă, semnificând un nu ştiu ce.

Ştiam, evident, că revistele mondene publicau în trecut povestiri, în mare parte pentru că îmi scrisesem teza de masterat despre Sylvia Plath, care a fost obsedată să vândă povestiri la revistele pe care le numea „lucioasele". Însă ideea că J.D. Salinger îi permitea unei reviste ca Good Housekeeping să îi publice una dintre povestiri – sau Cosmo, cu sfaturile ei despre orgasmele multiple – era absurdă, de-a dreptul ridicolă.

— Ştii că asta e ce-a făcut şefa ta, nu? m-a întrebat Hugh, cu vocea brusc piţigăiată.

Am clătinat din cap, confuză.

— Primul foileton, a zis şi a dat din cap, parcă aprobându-se singur. A fost angajată ca primul agent de foileton. Ca să vândă revistelor povestiri. Aşa că a vândut povestiri pentru

toți clienții Agenției. Ani de zile. Înainte să vină aici lucrase la o revistă, ca asistentă a redactorului pentru ficțiune.

— Ce revistă?

— Playboy, a răspuns Hugh, ridicând din sprâncene şi zâmbind.

— Playboy? am şoptit.

Eram convinsă că glumea. Şefa mea, cu bluzele ei pe gât şi cu pantalonii ei, la o revistă cu fete goale?

Hugh a confirmat însă solemn din cap.

— Publicau ficțiune serioasă. Încă o mai fac.

Şi-a dres vocea, stânjenit.

— Lumea spune întotdeauna „O iau pentru că citesc articolele" şi îți imaginezi că e o glumă. Dar plătesc bine, aşa că obțin autori buni.

— Şefa mea a vândut Hapworth? am întrebat şi, nu ştiu de ce, inima mi-a luat-o puțin la galop, gândindu-mă la asta. Celor de la The New Yorker?

Hugh a făcut un semn din cap că nu.

— Nu, aia a fost înainte de ea. Probabil că Dorothy s-a ocupat. Deşi cred că la momentul acela Salinger îşi preda deja toate povestirile direct la The New Yorker.

A oftat şi a clătinat din cap, parcă să şi-l limpezească.

— Tema o reprezintă scrisoarea pe care un puşti o trimite acasă, din tabără, a explicat Hugh, cu vocea sugrumată şi ciudată.

Furios, mi-am dat seama că era furios.

— Seymour Glass, în vârstă de şapte ani, le scrie părinţilor, din tabără. Şaizeci de pagini. O scrisoare de şaizeci de pagini, trimisă acasă din tabără.

— Sună aproape postmodern, am zis, zâmbind.

Hugh a oftat şi a ridicat sprâncenele la mine.

— E considerată cea mai slabă povestire a lui. Nu mi-e clar de ce ar vrea s-o publice ca volum de sine stătător.

A scuturat din cap şi a făcut semn cu mâna spre peretele cu cărţile lui Salinger.

— Zice că nu vrea atenţie. Asta o să-i aducă o grămadă de atenţie.

— Da, am zis, dând aprobator din cap, dar în mintea mea m-am gândit că poate, poate totuşi îl înţelegeam.

Poate că e pe moarte, mi-am zis. Poate că se simte singur. Poate că acum are nevoie de atenţie. Poate că şi-a dat seama că lucrurile pe care credea că le vrea nu sunt deloc ceea ce vrea de fapt.

* * *

A doua zi de dimineață, şefa s-a oprit în dreptul mesei mele de lucru înainte de a intra la ea în birou.

— Sună la Orchids Press ăştia şi cere-le un catalog şi o selecție din cărțile lor.

Am încuviințat din cap, dar şefa dispăruse deja, plutind peste covorul gros. Am dat jos din raft LPM – Literary Market Place, un tom enorm, cât un dicționar, în care sunt trecute numele şi adresa tuturor editurilor din țară, împreună cu angajații lor – şi, desigur, era acolo: Orchises Press, Alexandria, Virginia. Editor: Roger Lathbury, Omul Care l-a Cucerit pe Salinger. Nu existau alți angajați listați. Am tras adânc aer în piept şi am format numărul.

— Alo, s-a auzit ciripind o voce vioaie, după primul apel.

Era chiar el, Roger Lathbury? Brusc m-am simțit ca o caraghioasă şi nu prea ştiam ce să mai spun. Când urma să mă prezint şi să spun că sunt angajată a Agenției nu avea el să îşi dea seama imediat că sun în numele lui Salinger? O dată în viață mi-aş fi dorit şi eu ca şefa să îmi fi dictat o scrisoare.

— Da, bună ziua, am zis într-un final. Am sunat la Orchises Press?

— Da, corect.

— Vă sun din partea Agenției.

Simpla rostire a numelui Agenției mi-a permis să îmi recâştig autocontrolul.

— În momentul acesta suntem în plină acțiune de lărgire a bazei de oferte şi ne-am bucura să vedem catalogul vostru cel mai recent, precum şi o selecție din apariţiile curente.

— Bine, vă trimit aceste materiale cu plăcere!

Dacă recunoscuse numele Agenției, nu a lăsat să se observe nimic. Sau poate că pur şi simplu nu ştia că Agenția îl reprezenta pe Salinger? La urma urmelor, el îi scrisese lui Jerry direct.

— Gata? a strigat şefa în clipa când am închis telefonul.

Nu îmi dădusem seama că din biroul ei îmi auzea discuțiile telefonice şi m-am îmbujorat puțin, gândindu-mă ce altceva s-ar fi putut să audă în ultimele câteva luni.

— S-a făcut, am strigat înapoi.

S-a auzit un foşnet, şefa s-a ridicat şi a venit la mine la birou. Alt foşnet şi Hugh a apărut şi el.

— Hai să vedem cine sunt, a zis ea. Trebuie să vedem ce fel de cărți scot, în ce companie o să se afle Jerry. Şi cum arată cărțile. Ştii că asta o să conteze enorm pentru el.

— Pe bune? am întrebat.

Presupusesem că stilul unitar – şi special – al cărților lui fusese exclusiv alegerea celor de la Little, Brown. Editurile, crezusem eu, erau cele care se îngrijeau de designul cărților. Scriitorii le scriau.

— Vai! a exclamat ea, iar Hugh a râs pur şi simplu. Nu ştiai chestia asta? Jerry are idei foarte fixe despre cum trebuie să arate o carte. Nu doar copertele. Fontul. Hârtia. Marginile.

Broşarea. Fără ilustraţii pe copertele lui. Doar text. Totul e stipulat în contractele lui.

— Fără fotografia autorului, a adăugat şi Hugh. Era cât pe ce să-şi dea în judecată editorul britanic din cauza copertei la Nouă povestiri.

— Asta e o exagerare, a strigat şefa. Nu i-a dat în judecată. Doar că a fost nemulţumit de copertă.

Coperta primei apariţii din De veghe în lanul de secară avea o ilustraţie, un desen straniu şi frumos – de fapt, poetic –, un căluţ de carusel, cabrat. O vedeam cu coada ochiului când stăteam la birou. Aceea fusese însă prima lui carte şi presupun că precedase interdicţia privind ilustraţiile şi faima care îi permite unui autor să dicteze aspectul copertelor. Să fiu sinceră, îi înţelegeam obiecţiile. Voia ca oamenii care îi citeau scrierile să se apropie de ele absolut inocenţi, absolut liberi. Şi asta era ceva nobil. Minunat. Dar mai era şi imposibil, mi-am dat eu seama, brusc. Pentru J.D. Salinger, vreau să spun. Nimeni, nimeni nu se putea apropia de cărţile lui fără idei preconcepute despre ele. Despre el. Inclusiv eu.

În săptămânile următoare minciunile mele au devenit realitate: umărul a ajuns repede să mă doară de la căratul genţii pline cu manuscrise. Cititul pentru Max şi Lucy mi-a schimbat rânduiala vieţii, structura zilelor mele a tot crescut în complexitate şi a devenit tot mai captivantă. Multe dintre romanele – pentru că erau romane, numai romane – pe care le aduceam acasă erau într-adevăr proaste, aşa cum spusese Olivia, dar erau şi multe bune sau aproape bune, ori cel puţin dovedeau o voce specială şi puternică şi chiar dacă ştiam că Max şi Lucy nu îl vor accepta pe scriitor,

exista un anume frison de entuziasm în participarea la facerea unei cărți, oricât de nesemnificativă. De fiecare dată când Max sau Lucy acceptau o carte pe care o recomandasem eu, păşeam zile întregi prin birou ca buimacă. Lectura de manuscrise era exact opusul cititului pentru facultate: era instinct pur, cu ceva adaos de emoție şi inteligență. O să meargă romanul acesta? Sau poate fi făcut în aşa fel încât să meargă? Mă emoționează? Mă prinde?

Citeam seara, bucuroasă să pot lua o pauză de la nesfârşitul şir de băute şi petreceri, un motiv să nu mai vorbesc la telefon cu mama, o scuză să îmi ignor propriile poezii şi povestiri imperfecte, pentru că tocmai atunci, în mod ironic, lucram la câteva. Nu pomenisem nimănui despre această aventură, cu atât mai puțin lui Don.

Într-o după-amiază, prin aprilie, Max a venit la mine la birou, lucru rarisim. Era prea ocupat ca să vină până în aripa noastră, dacă nu avea ceva urgent cu şefa. Uneori îi cerea sfatul în legătură cu contractele, iar acum se pare că el – şi Lucy – urmau să devină parteneri în Agenție, aşa că erau tot felul de aspecte legale şi financiare de rezolvat.

— Bună, mi-a zis. Ce faci diseară? Unul dintre clienții mei citeşte la KGB. Cred că s-ar putea să-ți placă romanul lui. E o povestire fantastică despre maturizare şi acțiunea are loc în New Jersey. Şi New York, în anii ’80. Pe bune, s-ar putea să-ți placă. Am eu sentimentul ăsta. Vino cu noi. După aia o să mergem cu toții împreună să luăm cina.

Şefa şi-a dres zgomotos vocea – o deranjam, probabil – şi a închis uşa.

Se deschisese însă o altă uşă şi pe ea stătea scris numele meu.

* * *

Cu toate acestea, şefa mea – şi toți ceilalți agenți – mă vedea în continuare ca pe un fel de mobilă, poate chiar mai mult decât la început. Postate în fața biroului meu, Carolyn şi şefa mea puteau să piardă chiar şi o oră discutând detalii cotidiene din viața lor: puiul fript de la restaurantul cutare, încercările lui Carolyn de a se lăsa de fumat băgându-şi țigările în congelator, ca să capete un gust neplăcut, reconfigurarea traseului autobuzului care trecea prin cartierul lor, eternele probleme ale lui Daniel, care încă se adapta la o nouă medicație. Într-o zi, la mijlocul lunii mai – tocmai împlinisem douăzeci şi patru de ani fără prea mare tam-tam –, în timp ce dactilografiam şi iar dactilografiam, Carolyn a început să vorbească despre nişte amici de-ai ei, pe care îi chema Joan şi John, şi despre fiica acestora, care avea un nume ciudat de familiar. O mai auzisem şi înainte vorbind despre Joan şi John, dar acum mi-am dat seama, cu o tresărire, că vorbea despre Joan Didion[25] şi John Gregory Dunne[26]. Ei erau amicii lui Carolyn, cei despre ale căror activități banale – renovarea băii şi curse cu avionul ratate – sporovăia.

— Ea cine e? l-am întrebat pe James a doua zi. Care e treaba cu ea?

---

[25] Scriitoare americană născută în 1934, care şi-a început cariera în anii ’60 abordând teme legate de contractultura vremii şi stilul de viață hollywoodian.

[26] John Gregory Dunne (1932–2003) – romancier, scenarist şi critic literar american.

John a ridicat din umeri.

— Nu ştiu. E foarte secretoasă. Eu am impresia că vine dintr-o familie cu bani şi că a avut o tinereţe zbuciumată.

M-am uitat la el.

— De ce n-o întrebi? E foarte drăguţă, a zis James şi a zâmbit maliţios. Şi după ce bea un pahar, chiar îşi dă drumul la gură.

Mie mi se părea că după ce bea ceva, adormea. Deşi poate că se întâmpla după mai multe pahare.

— Ştii că aia de pe biroul ei nu e întotdeauna apă.

— Glumeşti! am exclamat.

Pe urmă am început să mă gândesc la diferitele căni şi pahare de pe biroul şefei.

— Nu! a spus James, strângând din umeri. E din altă epocă.

În următoarele două săptămâni am tot zăbovit pe la uşa lui Carolyn după ce distribuiam mapele circulante, iar în zilele de vineri, când personalul se aduna în zona de recepţie, la un pahar de scotch, mă asiguram că stau lângă ea. Dar nu reuşeam să mă hotărăsc să şi stau de vorbă cu ea. Ştiam exact de ce: nu eram vizibilă pentru ea. Eram doar parte din peisajul biroului. În tot anul cât am lucrat acolo nu mi-a adresat nici măcar un cuvânt. Îi puneam mapele pe birou şi ea abia făcea un semn din cap în direcţia mea. La început am luat-o personal. Pe urmă am zis că e o ciudăţenie a personalităţii ei, o reticenţă simandicoasă. Până la urmă, mi-am dat totuşi seama că pentru ea eram mai degrabă o

funcție decât o persoană: câte ca mine nu văzuse în zecii de ani de când era acolo? Cu zecile? Noi eram din categoria consumabile, cu fustele noastre de lână şi cravatele ca de uniformă de colegiu, nişte boboci cu ochii sclipind de entuziasmul pentru cărți. Carolyn nu avea ce face cu una ca mine. Într-un an aveam să dispar.

Într-o sâmbătă din luna mai am luat autobuzul spre casa părinților mei, ca să particip împreună cu ei la aniversarea amânată a unei zile de naştere. După masă, tata m-a chemat la el în birou şi mi-a înmânat trei plicuri mici.

— Ți le pasez ție, a zis. Pentru că acum ai o slujbă, mi se pare că e momentul potrivit.

Privirea mi-a coborât pe plicul de deasupra. Citibank.

— Sunt facturi, a explicat tata, în timp ce mi le lua înapoi şi citea adresele de retur.

A ținut două la o parte şi le-a ridicat ca pe o ofrandă, să le inspectez şi eu.

— Astea două sunt de la cardurile tale de credit.

Probabil că aveam un aer şocat, pentru că a continuat:

— N-ai două cărți de credit?

Am dat din cap. Tata şi-a netezit părul alb şi a arborat expresia lui împăciuitoare, pe care o adopta când anunța veşti rele. Mi-o aminteam bine din anii adolescenței.

— Poate că îți aminteşti...

Îşi luase accentul lui prefăcut britanic, folosit uneori în momentele de disconfort pronunțat şi dobândit pe vremea când jucase rolul unui majordom, într-o producție la Actors Studio, o vechitură polițistă de salon.

— ...că noi ți-am dat aceste două carduri când ai plecat la facultate. Ideea era să le foloseşti pentru cărți sau – şi-a ridicat în aer brațele – orice altceva. Bilete de avion. Pantofi.

Am dat din nou din cap, deşi începeau să îmi transpire palmele.

— Ei bine, eu am plătit dobânzile cât ai fost la şcoală. Dar acum ai terminat, aşa că poți să le preiei tu.

M-am uitat la el, prea uluită ca să mai pot încuviința. Pe tot parcursul liceului şi facultății avusesem câte două slujbe deodată, ca să îmi pot plăti cheltuielile şi mici capricii, fiind convinsă că părinții mei erau bucuroşi să acopere cheltuielile de bază. Avusesem această convingere pentru că, în fine, aşa îmi spuseseră ei. De fapt, chiar mă certasem cu mama pe tema angajării.

— Ai o viață întreagă să munceşti, îmi spusese de nenumărate ori. Acum concentrează-te pe învățat.

Tata mi-a ridicat dinaintea ochilor al treilea plic.

— Acesta e împrumutul tău de studii.

Gura mi-a rămas brusc fără salivă. Tata a mai avut şi altele de adăugat – dobânzi mici, consolidare federală, bla-bla, bursă Pell –, dar eu nu mă puteam concentra pe ce spunea. Împrumut de studii? Din câte ştiam eu, mersesem la facultate cu o bursă națională de merit.

— Eu nu-mi aduc aminte să fi completat documente pentru împrumut, i-am spus, cu limba iască, lipită în spatele dinților.

— A, am făcut-o eu în numele tău, a zis tata, fluturând nerăbdător din mână. Ți-am contrafăcut semnătura. Mereu o fac.

— Bursa mea...

Vocea mi s-a stins. Nu aveam nevoie să întreb, am presupus. Ce mai conta?

— Nu acoperea toate cheltuielile, an de an. Şi ne-am gândit că ar fi bine pentru tine să ai un împrumut de studii. E o datorie avantajoasă şi poți să scazi dobânda din impozit.

Asta nu însemna absolut nimic pentru mine, dar am reluat datul din cap, mimând veselia.

— Şi te ajută să ai o reputație de bun plătitor în relație cu băncile. Aşa că, atunci când vei vrea să cumperi o casă, o să fii într-o situație bună. La fel şi cu cărțile de credit. Acum ai credit bun.

— Super, am zis, silindu-mă să zâmbesc.

Cu un gest larg, teatral, tata mi-a întins plicurile.

— Când o să vreau să cumpăr o casă. Da.

— De luna viitoare, facturile o să vină direct la tine.

— Super, am zis cu un glas răguşit, apoi m-am răsucit pe călcâie şi am ieşit din cameră, ca să nu-mi vadă lacrimile.

În clipa când m-am întins pe patul meu din copilărie, au şi venit, fierbinți şi grele. Mi-am îngropat fața în perna veche, cu penele transformate în praf.

Într-un târziu, mi-am şters ochii şi am deschis plicurile. Soldul unuia dintre credite era de 5.643 de dolari. Celălalt, de 6.011 dolari. Datoram la Chase şi Citibank 11.000 de dolari. Aproape două treimi din salariul meu pe un an. Cum cheltuisem 11.000 de dolari în cinci ani? Pe ce? Cărți, ştiam, şi biletele de avion ca să mă întorc acasă. La Londra cheltuisem pe mâncare şi pe telefoane – părinții mă rugaseră să îi sun de două ori pe săptămână şi îmi indicaseră să folosesc în acest scop cardurile. Mai fuseseră, da, câteva perechi de pantofi. Şi un rucsac sau două. Şi sigur alte lucruri de care m-aş fi putut lipsi. Acum îmi doream să fi putut să le dau pe toate înapoi. În niciun caz nu irosisem banii nebuneşte, dar era cert că într-adevăr cheltuisem mai mult decât aş fi făcut-o dacă nu mă gândeam că facturile erau plătite cumva ca prin farmec. Cât de proastă fusesem.

Factura pentru împrumutul de studii era mult mai înfricoşătoare. Nu spunea cât datoram în total – ceea ce mi se părea îngrijorător –, ci indica doar că trebuia să trimit plata pentru luna mai în următoarele zece zile: o rată de 473 de dolari. Adică aproape cât salariul meu pe două săptămâni. După plata chiriei nu rămânea mai nimic. Ca să nu mai vorbim de problema imediată, şi anume, că nu aveam 473 de dolari ca să-i trimit şi era improbabil să obțin o astfel de sumă în următoarele zece zile. Şi, chiar şi aşa, abia dacă puteam achita chiria şi alimentele.

— Jo? m-a strigat mama din living, dar nu am fost în stare să-i răspund.

La vreo zece zile după aceea, a sosit un colet de la Orchises, cu numele Agenției scris de mână pe plicul cu protecție antișoc. În acea după-amiază, șefa a răsfoit materialele iar și iar, încercând, am presupus eu, să își ordoneze gândurile în această chestiune. La sfârșitul zilei, mi le-a înapoiat. Afară era rece și ploua, așa cum se întâmpla de câteva zile, și șefa nu s-a plâns când Hugh s-a repezit în biroul ei și a închis geamurile.

— OK, a zis istovită. Cred că am face bine să îi trimitem toate astea lui Jerry. O să-ți dictez o scrisoare de însoțire. Dar e bine și mâine, totuși.

— Bine, am răspuns, surprinsă.

Șefa nu era genul de persoană pentru care „e bine și mâine". Era genul „fă-o acum". Voia, am presupus eu, să vadă cum situația cu Hapworth se disipează ca fumul, cum dispare pur și simplu. Dacă așteptam până mâine ca să trimitem cărțile, poate că Salinger își venea în fire. Poate că o să sune și o să-i spună „Tipul ăla e un impostor. Ce-o fi fost în mintea mea?" Contractul acela presupunea o grămadă de muncă pentru a aduce Agenției o sumă infimă, în cel mai bun caz. Acum însă, că aveam în mâini cărțile editurii, situația începea să devină mai puțin abstractă.

A sosit și dimineața următoare – rece, tot ploioasă – și eu am dactilografiat un mesaj scurt care m-a lăsat perplexă:

Dragă Jerry,

Găsești aici câteva dintre ultimele apariții ale Editurii Orchises, precum și un exemplar din cel mai recent catalog al

lor, pe care să îl răsfoieşti. Aştept cu nerăbdare să aflu ce părere ai.

Şi pachetul a fost expediat la Cornish. Trebuia din nou să aşteptăm.

Câtă vreme a aşteptat, şefei i s-a părut greu să se concentreze pe orice altceva, iar eu, una, m-am trezit că, pentru prima dată de când începusem munca acolo, nu aveam restanţe nedactilografiate. Stăteam la birou şi citeam manuscrise. Am ignorat obişnuitele telefoane pentru Salinger. M-am adâncit în contractele pentru şefa, aşa cum mă învăţase, căutând clauze şi cuvinte neconforme: o sarcină minuţioasă, dar care îmi plăcea, pentru că mă puteam pierde în ea, atât de mult îmi solicita puterea de concentrare. Când am terminat, când în sfârşit nu mai aveam nimic altceva de făcut, m-am întors la scrisorile pentru Salinger.

Stăteau deja la mine pe birou de luni de zile, grămada creştea tot mai mult şi mai mult, până ce biroul meu începuse să semene cu al lui Hugh. Cu o săptămână în urmă le înghesuisem pe toate într-un sertar pentru dosare, încăpător – şi, în general, gol –, jos, în colţul din dreapta al mesei mele de lucru. În fiecare zi apăreau tot mai multe scrisori, prin bunăvoinţa editurii care îl publica pe Salinger şi unde cineva ca şi mine îşi petrecea probabil mai multe ore în fiecare săptămână tăind adresa editurii de pe plicuri şi scriind-o pe a noastră.

Într-o zi, pe când aşteptam veşti de la Salinger, am tras sertarul să mai adaug câteva scrisori şi am descoperit că era plin până la refuz. Una câte una, mi-am zis. Nu trebuie să le

faci pe toate azi. Am luat câteva de deasupra. A, uite-l: băiatul din Winston-Salem.

Mă gândesc mult la Holden. Îmi răsare pur şi simplu în ochii minții şi ajung să mă gândesc la el, dansând cu bătrâna Phoebe sau jucându-se în fața oglinzii din baia de la Pencey. Prima dată când îmi răsare în gând, de obicei pe față mi se lățeşte un rânjet mare şi stupid. Ştii, mă gândesc ce tip haios e şi toate alea. Dar pe urmă mă deprim ca naiba, de obicei. Cred că mă deprim pentru că nu mă gândesc la Holden decât atunci când devin calm emotiv. Pot să devin foarte emotiv... Cei mai mulți oameni nu dau doi bani pe ce gândeşti sau pe cum te simți, mai întotdeauna, cred. Iar dacă văd vreo slăbiciune, de ce naiba e o slăbiciune să-ți arăți emoțiile, frate, în ce hal sar pe tine!

Am băgat o foaie de hârtie în maşina de scris şi am început să dactilografiez scrisoarea standard. „Mulțumesc pentru scrisoarea ta recentă adresată lui J.D. Salinger. După cum s-ar putea să ştii, domnul Salinger nu doreşte să vadă corespondența de la fani, aşa că nu îi putem trimite amabila ta scrisoare...” „Amabila scrisoare”? M-am oprit să mă gândesc. Aş putea oare să aduc măcar în epoca modernă formularea scrisorii? Să îi dau puştiului acestuia puțină speranță? „Calm emotiv?” Am scos cu o smucitură coala din Selectric şi am aruncat-o la coşul de gunoi. Pe urmă, am dat scrisoarea la o parte şi am luat o alta, care s-a dovedit a fi o Scrisoare Tragică, de la o femeie din Illinois a cărei fiică – o scriitoare în devenire, pentru care Salinger era autorul preferat – murise de leucemie la douăzeci şi doi de ani. Acum mama ei voia să înființeze o revistă literară în memoria fiicei, revistă căreia să îi dea numele Peştele-

banană, după povestirea favorită a fetei. Domnul Salinger ar fi de acord să îi permită acest lucru?

Nici asta nu era simplu. Cu scrisoarea în mână, m-am îndreptat fără grabă spre biroul lui Hugh şi i-am explicat situația.

— N-am putea să o lăsăm să-şi numească revista Peştele-banană? l-am întrebat. Nu pare sărită de pe fix.

Am ridicat scrisoarea spre el: hârtie albă, font Times New Roman.

— E posibil ca Salinger să fie de acord cu... asta?

— Cine ştie? a zis Hugh şi a oftat. Nu-l putem consulta în legătură cu asta, dacă te întrebi cumva.

Am încuviințat din cap, dezamăgită.

— Şi nu putem să-i permitem să folosească titlul.

— Atunci, îi trimit scrisoarea standard? am zis şi pieptul mi s-a strâns la gândul acela.

— Da, a răspuns Hugh, dând din cap.

Am plecat şi atunci a strigat după mine.

— Ştii că pentru titluri nu există drepturi de autor, nu?

M-am oprit.

— Ce vrei să spui?

— Un titlu nu intră sub incidența drepturilor de autor, mi-a explicat. Aşa că, dacă vreau să scriu o carte şi să o numesc Marele Gatsby, pot s-o fac. Câtă vreme nimic din textul acesteia nu este preluat din Marele Gatsby.

Nu pricepeam prea bine.

— Deci, poate să-i spună revistei Peştele-banană, a continuat el. E perfect legal. Nu poți avea drept de autor pe un titlu. Şi nu poți avea drept de autor pe un cuvânt.

— Vai! am strigat. Mersi.

— Dar o să-i trimiți scrisoarea standard, da? m-a întrebat Hugh, pe un ton exagerat de ridicat, în timp ce îmi zâmbea şugubăț.

— Bineînțeles!

Făcusem deja drumul jumătate spre biroul meu. Am dactilografiat:

După cum probabil ştiți, domnul Salinger ne-a cerut să nu îi trimitem corespondența de la cititorii săi, aşa că nu putem să îi transmitem amabila dumneavoastră scrisoare. În ceea ce priveşte întrebarea despre numele revistei, Peştele-banană, nu vă putem da permisiunea de a-l folosi, pentru că domnul Salinger nu deține niciun drept asupra numelui. Titlurile nu pot fi incluse în drepturile de autor. Cuvintele nu pot fi deținute de cineva. Sunteți liberă să faceți aşa cum doriți.

Ar fi trebuit să mă opresc aici, dar am continuat.

Ne pare foarte rău pentru pierderea pe care ați suferit-o. Sperăm ca noua dumneavoastră misiune să vă aducă o oarecare consolare. O revistă literară este cu siguranță un mijloc de exprimare demn de memoria fiicei dumneavoastră. Vă dorim mult succes.

Am semnat-o şi am trimis-o, înainte de a mă răzgândi. Originalul, ştiam, trebuia să fi ajuns la coş, dar nu am fost în stare să o arunc. M-am gândit la băiatul din Winston-Salem: „Cei mai mulți oameni nu dau doi bani pe ce gândeşti sau ce simți”. Am luat scrisoarea cu Peştele-banană şi am îndesat-o în sertarul cu dosare, într-o mapă galbenă de carton care stătea goală, fără nicio utilizare.

În ianuarie în acel an Agenția organizase o mare petrecere oficială, cu ocazia pensionării unei agente, Claire Smith. Până să îmi încep eu activitatea, Claire îşi eliberase deja biroul, dar a mai trecut o dată sau de două ori pe la Agenție înainte de petrecere şi pe coridoare au mai răsunat hohotele ei de râs. Era mignonă, energică şi nu teribil de bătrână – poate că avea şaizeci de ani şi un pic – şi mă întrebasem de ce ieşea la pensie. Nu părea deloc genul care să se mute în Florida şi să se apuce de golf. Hugh, bineînțeles, mi-a furnizat răspunsul. Avea cancer. Cancer la plămâni. Avansat. Când venea în vizită la birou purta turban, dar crezusem că e doar o chestiune de modă. Stilul şefei mele – inele şi coliere voluminoase, haine vaporoase, fluide – nu era departe de stilul cu turban.

— Dar, ăă... – am început, zicându-mi totodată în gând că nu ar trebui să continui –, nu fuma? Când a trecut pe aici?

— Ba da, a zis Hugh şi a oftat. Fuma. Zice că n-are rost să renunțe acum.

Claire fusese cu adevărat o mare doamnă a lumii editoriale, în vechiul stil al prânzurilor spălate cu martini.

— A fost o agentă importantă, îmi spusese James trist.

Şi pentru şefa mea – observasem eu – era importantă. Era confidenta şi sfătuitoarea ei, prietena ei. Şefa era o persoană stoică, o teutonă din Midwest, care nu credea în etalarea indecentă a emoțiilor. Sfatul ei preferat era „Pune osu' la treabă!" Carevasăzică, atât de mult îmi trebuise ca să pricep că lucram pentru cineva care era în doliu. În doliu după Agenția de dinaintea plecării lui Claire şi poate chiar în doliu prematur pentru Claire însăşi.

În ianuarie nu îmi dăduse prin minte să întreb ce se întâmplase cu clienții lui Claire după pensionarea ei. Dar, pe măsură ce treceau lunile, am început încet, încet să înțeleg: fuseseră transferați la şefa mea. Şi clienții respectivi părăseau Agenția. Cu grămada. La fiecare câteva zile, în biroul şefei mele suna telefonul – dacă Pam punea pe cineva în legătură telefonică directă cu ea, însemna că persoana aceea era un client sau un editor important – şi ea îl saluta cu sinceră bucurie pe cel care sunase.

— Stuart, ce mă bucur să te aud! Ce mai faci?

Repede, uşa se închidea. Zece minute după aceea – sau uneori mult, mult mai puțin – uşa se deschidea cu o smucitură şi şefa apărea, răcnind după Hugh.

— Ei bine, s-a mai dus unul, zicea, când el ieşea din birou.

Şefa avea puțini clienți ai ei: o autoare care scria pe teme legate de sănătate şi care îşi vindea singură materialele revistelor pentru femei, apoi ne trimitea nouă contractele pentru a fi trecute în revistă, un scriitor ecologist cu oarecare faimă, care făcea la fel, dar care publicase şi câteva cărți, un scriitor de ficțiune speculativă, hibridă şi ciudată, cu un public înflăcărat, ahtiat, şi scriitorul căruia eu îi spuneam Celălalt Client, pentru că era singurul dintre clienții ei care să fi avut fie şi doar o fărâmă din faima lui Salinger. Un poet binecunoscut, care preda într-un program de masterat în arte de prestigiu şi care publicase şi câteva romane bine primite – unul dintre ele, un roman în manieră absurdă, se bucura la rându-i de admiratori înflăcărați – şi o serie de romane polițiste scrise într-un stil elevat şi meditativ. „Poate să scrie orice”, spusese şefa odată, cu o admirație pe care arareori i-o simțeam în voce.

— Lucrurile se schimbă, mi-a spus într-o după-amiază, zăbovind lângă maşina mea de scris cu țigara în mână, ca de obicei.

Tocmai se întorsese de la un prânz cu o prietenă, de la InterContinental. Era aproape ora patru. Mai târziu, mi-a trecut prin cap că poate era uşor amețită. Încă nu primiserăm nicio veste de la Salinger despre contractul pentru Hapworth.

— Agențiile literare erau până nu de mult onorabile. Afacerile erau ceva personal. Luai masa cu un editor. Îi arătai un manuscris despre care credeai că s-ar putea să-i placă. Îl cumpăra. Şi pe urmă, el lucra cu scriitorul acela ani de zile. Cât dura cariera acelui scriitor!

Am dat din cap, cu gândul la Maxwell Perkins[27] şi Thomas Wolfe[28].

— Azi lumea doar ţopăie de colo-colo. Vinzi o carte unei edituri, redactorul pleacă. Scriitorul e pasat de la unul la altul şi trece prin trei redactori până să iasă cartea.

A clătinat din cap a exasperare şi o buclă de păr castaniu-cenuşie şi moale i-a căzut peste ochi. Avea un păr frumos – strălucitor, moale, deloc cărunt –, deşi coafura era ciudată, aproape castron.

— Pe urmă, editura zice că nu se vinde destul de bine cartea şi că n-o mai vrea pe următoarea.

Am plecat capul, compătimitoare.

— Şi agenţii obişnuiau să fie integri. Nici vorbă de oferte multiple – a continuat, încreţindu-şi nasul, dezgustată de termenul respectiv –, nici de licitaţii, în care editurile să concureze între ele. E vulgar. La Agenţie nu se procedează astfel. Noi trimitem ofertele pe rând, la câte o editură. Armonizăm scriitorii cu editorii. Avem principii.

---

[27] William Maxwell Evarts Perkins (1884–1947) – editor de carte american, recunoscut mai ales pentru că a fost cel care a descoperit autori ca Ernest Hemingway, F. Scott Fitzgerald şi Thomas Wolfe.

[28] După mulţi ani de colaborare, renumitul scriitor american a renunţat la editura Scribner, în urma numeroaselor conflicte cu Perkins, căruia iniţial îi fusese recunoscător că l-a descoperit şi consiliat, dar ajunsese apoi să fie iritat de percepţia generală că îşi datora succesul acestui editor, pe care l-a considerat totuşi cel mai bun prieten al său.

Ştiam că Max organiza licitaţii pentru cărţile lui – şi mai ştiam că şefa ştia şi ea –, dar am aprobat doar din cap. Să fiu sinceră, nu prea înţelegeam ce obiecţii avea împotriva licitaţiilor. Ideea, din câte pricepusem eu, era să obţii cât mai mulţi bani pentru autor. De ce asta era ceva rău? Şefa mi-a răspuns la întrebare fără să mai fiu eu nevoită să i-o pun.

— Oricum, dintr-o licitaţie nimic bun nu iese. Zic ei că e bine pentru scriitor, dar – a continuat, cu o fluturare dispreţuitoare din mână – licitaţia nu face decât să ducă la nişte avansuri exagerate, care nu reuşesc niciodată să fie compensate din vânzări.

Şi-a scos ochelarii şi s-a frecat cu degetul mare şi cu arătătorul, amândouă subţiri, la baza nasului, în colţul interior al ochilor. Până în momentul acela nu o văzusem niciodată fără ochelari. Arăta cu cel puţin zece ani mai tânără, ochii ei deschişi la culoare părând mult mai mari când nu erau eclipsaţi de ramele masive. Erau verzi, am observat, nu albaştri. Crezusem că e de vârsta mamei – şaizeci şi cinci sau pe acolo –, dar acum m-am întrebat dacă nu cumva era mai tânără, poate chiar mult mai tânără, şi doar îmbrăcată cu haine bătrâneşti: pantofi cu talpă ortopedică, şaluri, inele voluminoase. Toate acestea erau un fel de costumaţie? Cu ce scop?

— Vezi tu, dacă îi dai bani unui scriitor, o să-i cheltuiască. Aşa sunt scriitorii. Dacă îi dai o grămadă de bani în avans, o să-i cheltuiască pe toţi. Mai bine îi dai bani puţini ca avans. Destul cât să aibă cu ce să trăiască, dar nu atât cât să se creadă bogat. Destul cât să nu-i ia o veşnicie să scrie următoarea carte.

Pentru şefa mea, Agenția nu reprezenta doar o afacere, era un mod de viață, o cultură, o comunitate, un cămin. Avea mai multe în comun cu o societate secretă din Ivy League sau – deşi avea să îmi ia mai mult timp până să văd în ce măsură era aşa – cu o religie, cu propriile ei ritualuri şi cu zeii ei venerați, dintre care Salinger era primul şi cel mai important, Fitzgerald – un fel de semizeu, Dylan Thomas, Faulkner, Langston Hughes şi Agatha Christie, zeități mai mici. Agenții erau, desigur, doar simpli preoți, prezenți ca să îi slujească pe zei, ceea ce însemna că şefa mea – din punctul ei de vedere – era la fel de calificată să îi reprezinte pe clienții lui Claire pe cât fusese Claire însăşi. Mai important însă, credea că acei clienți aveau asupra lumii aceeaşi perspectivă ca ea: că loialitatea lor era în primul rând față de Agenție şi în al doilea rând față de Claire.

Era sincer şocată că scriitorii erau în primul rând fideli lor înşişi, operei lor. Nu aveam eu prea multe să o învăț pe ea – nu aveam decât douăzeci şi patru de ani –, dar asta aş fi putut să îi spun.

Don era obosit. Obosit de joburile în care făcea muncă necalificată, obosit să nu aibă bani – sau să aibă foarte puțini. Era decis să îşi termine romanul până în vară, să îl dea agenților. De data asta, când m-am întors de la serviciu, nu era la sală, ci l-am găsit aşezat la masa de lucru, cu ochii în calculator, rozându-şi unghiile sau tastând frenetic, şi abia dacă a reuşit să se smulgă de acolo ca să mă salute.

— Nu pot să sar de la una la alta doar pentru că ai ajuns tu acasă, mi-a explicat iritat. Lucrez.

Am înțeles şi i-am fost recunoscătoare pentru libertatea pe care mi-o oferea, să lucrez sau să citesc. Chiar dacă mă

ustura oarecum că Don nu voise să se smulgă de la romanul lui şi să mă sărute, să se aşeze lângă mine pe canapea şi să asculte cum mi-am petrecut ziua.

Într-o seară din mai, la plecare, telefonul a început să sune exact când eram gata să ies din birou. Era Don.

— Hai să ne întâlnim la L. Trebuie să ies din casă. N-am putea să stăm pur şi simplu acolo şi să lucrăm?

— Ar fi super, am zis.

O oră mai târziu, intram pe uşa de lemn a cafenelei, care scârțâia. L-am găsit aşezat la una dintre măsuțele rotunde, cu capul aplecat deasupra laptopului, cu părul căzut peste ochi şi jurnalul deschis în poală.

— Buba, a zis, ridicându-se în picioare să mă îmbrățişeze. Eşti toată îmbujorată de la ploaie.

Am băut cafea şi am mâncat chifle cu cremă de brânză şi ardei copți – specialitatea culinară de la L –, Don cu ochii în monitor, ca de obicei, tastând din când în când câte un cuvânt, două; eu, una, încercam să înjgheb scheletul unei poezii pe un blocnotes. Don întindea uneori mâna peste masa mică, o prindea pe a mea şi o strângea. Mâinile lui erau doar cu puțin mai mari ca ale mele; nu avea degetele mai lungi, dar mâna era mai lată şi mereu caldă, ca a unui copil. M-am gândit pentru o clipă la mâinile iubitului meu din facultate, lungi, elegante şi răcoroase; adoram să mă uit la el cum dădea paginile unei cărți sau tăia un măr felii, adoram să îi simt mâinile pe mine, pe gât. De dorință, respirația mi-a devenit mai lentă. Încetează, mi-am spus şi am luat o gură fortifiantă de cafea. Nu îmi imaginasem viața cu Don. Nu fusese timp pentru aşa ceva: intrase în viața

mea ca un uragan şi mă făcuse să pun sub semnul întrebării toate micile prejudecăţi pe care le considerasem adevărate fără ca măcar să fiu conştientă de asta. Că era important să îţi plăteşti impozitele, să dormi opt ore pe noapte şi să îţi împăturești puloverele cu hârtie. Dar dacă ar fi să mă gândesc ce anume mă atrăgea la Don, asta ar fi: faptul că pentru el o noapte petrecută într-o cafenea, lucrând la un roman, era cea mai mare plăcere. Noi doi voiam acelaşi lucru, credeam eu. Şi ni-l doream mai mult decât orice. O viaţă de scriitor.

După câteva minute – cu poezia mea oarecum gata – mi-am ridicat ochii din carneţel şi l-am văzut pe Don privind într-un punct ce părea să fie nu prea departe. M-am întors, i-am urmărit privirea până la tejghea, unde o femeie comanda o cafea. Williamsburg e un cartier mic şi pe femeia aceea o mai văzusem şi înainte. Era înaltă şi suplă, cu trăsături frapante: un nas mare, acvilin, ochii mici şi afundaţi, gura largă, cu buze arcuite. Avea părul negru şi drept, dar la tâmple avea nişte şuviţe blonde, spectaculoase. Avea aerul unei fete din mediul artistic: elegantă şi sobră, cu picioare lungi şi pantaloni croiţi pe picior.

— O cunoşti? l-am întrebat pe Don.

— Nu, dar mi-ar cam plăcea, a zis. Mă uitam la ea şi mă gândeam că o grămadă de bărbaţi urâţi sunt sexy. Când eşti bărbat poţi să fii urât, obiectiv vorbind, dar să fii şi foarte sexy. Ca Gérard Dépardieu. Dar cele mai multe dintre femeile urâte sunt doar, în fine, urâte.

A râs, şi-a dus mâinile după ceafă şi s-a întins.

— Dar mai sunt şi câteva, puţine, care nu sunt aşa.

— Ca ea, am precizat, şoptit.

Nu îmi venea să cred că Don – iubitul meu, după toate aparențele – cântărea cât de atractivă era femeia care se afla în spatele meu. Dar asta făcea.

— Mda, uită-te la ea.

S-a aplecat spre mine peste masă.

— Are un corp senzațional, însă nasul e imens şi asta o face totuşi cumva mai atrăgătoare.

— Hmm, am făcut, băgându-mi încet carnetul în geantă. Eu plec acasă.

— Vin şi eu cu tine, a spus Don, privindu-mă.

— Nu, rămâi. Sunt atâtea lucruri aici – i-am zis, desfăcându-mi larg brațele – care să te intereseze. Ne vedem mai târziu.

Când s-a întors acasă, după vreo oră şi ceva, eram în pat, cu pătura bine îndesată în jurul meu, şi citeam. Don s-a aşezat pe marginea patului şi mi-a mângâiat brațul prin pătură.

— Ştii, Buba, bărbaților le place să se uite după femei. Asta fac ei.

— Serios? am zis, fără să-mi ridic ochii din carte, Laurie Colwin, Family Happiness, în care o doamnă respectabilă din Upper East Side descoperă că echilibrul familiei sale depinde de păstrarea relației ei amoroase de lungă durată.

— Serios. Nu m-am simțit atras de femeia aia. Doar mi s-a părut interesant că putea să fie, obiectiv, atât de neatrăgătoare şi cu toate acestea...

— Ştiu, ştiu. Înțeleg.

Nu voiam să mai aud nimic.

— Nu înțelegi nimic, a comentat Don, nu cu răutate. Tu crezi că viața e un basm şi că atunci când un bărbat se îndrăgosteşte de o femeie, nu se mai uită niciodată la alta. Dar nu e adevărat.

Mi-am lăsat cartea deoparte, cu un oftat, şi m-am întors să îl privesc.

— Poate că iubitul tău budist de la Oberlin credea că tu eşti prima şi ultima femeie. Sau a fost la atât de multe cursuri de studii feministe, că îi era frică şi să se uite la vreo gagică şi să îşi spună că „e bună”, de teamă că asta l-ar face o persoană rea sau aşa ceva.

Vocea îi căpătase o notă dură, furioasă.

— Dar să ştii ceva, fiecare bărbat din lume se uită la fiecare femeie din lume şi decide dacă s-ar culca sau nu cu ea.

— Bine.

Am aruncat cuvertura de pe mine, am trecut repede pe lângă el şi am intrat în baie să mă spăl pe dinți.

— Este în firea bărbatului, a strigat după mine.

Am auzit o bufnitură când şi-a scos o gheată, apoi pe cealaltă.

— Nu poți să o schimbi. Orice tip care ți-ar spune altceva, minte. Chiar şi rahatul ăla de iubit al tău de la Oberlin.

I-au plăcut lui Salinger cărțile de la Orchises Press? Conținutul lor? Noi nu ştiam. Tot ce ştiam era că, într-o zi, la vreo două săptămâni după ce i le trimiseserăm, am ridicat receptorul şi cineva a țipat:

— ALO? ALO?

Şi a urmat numele şefei mele. De data asta am recunoscut vocea şi volumul lui Salinger.

— JOANNA SUNT, am răcnit şi eu, întrebându-mă dacă nu ar fi trebuit să mă prezint drept „Suzanne" doar ca să grăbesc lucrurile.

— Suzanne, tu eşti? a întrebat Salinger, coborând tonul vocii undeva mai aproape de nivelul normal al unei conversații.

— Da, domnule Salinger, i-am răspuns, zâmbind.

Puteam să fiu şi Suzanne. De ce nu?

— Ei, atunci stai să te întreb ceva.

— Sigur, am spus, dar inima a început pe dată să îmi bată mai repede.

Avertizările primite de la şefa mea în privința lui Salinger se concentraseră pe faptul că nu trebuia să inițiez un dialog cu el. Nu existaseră niciun fel de prevederi, nici instrucțiuni despre ce trebuie să fac dacă el iniția un dialog cu mine. E de presupus că o astfel de situație nu apăruse de mulți ani.

Zeci de ani, chiar. Contractul Hapworth ne aruncase într-un teritoriu necunoscut. Un fel de Vestul Sălbatic al normelor de etichetă Salinger.

— Ai văzut cărțile alea de la tipul din Virginia?

Deşi vocea îi era doar puțin mai ridicată decât ar fi fost nevoie, discursul – mi-am dat eu seama – avea caracterul relativ neclar al celor care şi-au pierdut de mult auzul.

— Le-am văzut, i-am confirmat.

— Ce părere ți-au făcut?

— Mi s-au părut drăguțe.

Drăguțe? De unde îmi venise cuvântul ăsta?

— Unele mi-au plăcut mai mult decât altele. La design vă referiți?

— La cărți, a zis, domol.

— Da, am răspuns încercând să îmi adun gândurile, care nu se lăsau adunate. Unele mi-au plăcut mai mult ca altele, am zis din nou. Dar le-am mai văzut cărțile şi înainte. Publică multă poezie. Nişte poeți foarte buni.

— Citeşti poezie? a întrebat, cu o pronunție mai concentrată, mai limpede.

Inima mi-a bătut şi mai tare. Eram sigură că dacă şefa intra în clipa aceea, ar fi fost extrem de nemulțumită.

— Citesc.

— Şi scrii şi tu poezie?

— Scriu, am răspuns, sperând cu disperare să nu îmi ceară să repet ce am spus, să nu mă pună în situația de a trebui să repet cu glas tare cuvântul „poezie”, când şefa putea să apară în orice moment.

— Păi, asta e minunat. Mă bucur foarte mult să aud asta.

Pe atunci nu ştiam şi nu aveam să o ştiu încă luni şi luni – până când aveam să citesc şi eu în sfârşit Seymour: o prezentare – că Salinger punea semnul egal între poezie şi spiritualitate. Pentru Salinger, poezia reprezenta comuniunea cu Dumnezeu. Ce ştiam atunci era că, într-un fel, îmi trădam şefa, dacă nu în mod expres, cel puțin în spirit.

Exact atunci am zărit-o traversând aripa cu financiarul spre secțiunea noastră de birou.

— Nu vrei să vorbeşti cu ea? l-am întrebat. Tocmai a revenit la ea în birou.

— Da, mulțumesc, Suzanne, a răspuns, aproape în şoaptă. Îți doresc o zi bună. Mi-a făcut plăcere să vorbim amândoi.

— E Jerry, i-am şoptit şefei când s-a apropiat de biroul meu.

— A! a exclamat şefa şi s-a grăbit să intre la ea.

Au început țipetele obişnuite, urmate de închiderea obligatorie a uşii. După o perioadă de linişte, şefa a ieşit din birou, cu o expresie uluită. Avea obrajii îmbujorați.

— Ei bine, vrea să o facă, a zis, aprinzându-şi o țigară.

Deşi cuvintele ei erau menite să exprime resemnarea, mie mi s-a părut încântată. Adevărul este că nu se petreceau prea multe în ultima vreme. Acum lucrurile se mişcau. Era un contract mic, e adevărat, dar era o ştire importantă pentru lume, sau ar fi fost, dacă afla cineva despre el. Salinger spusese, desigur, că nu vrea nici un anunţ despre carte, nici o cronică în Publishers Weekly. Niciun articol în Times despre ieşirea lui din izolare, nimic. Noi nu trebuia să spunem nimănui şi nici Roger Lathbury, nici măcar soţiei lui. Puteam discuta despre asta în birou, cu reţinere şi precauţie – ceea ce voia să însemne „nu discutaţi cu Olivia” –, dar nu trebuia să suflăm o vorbă despre contract în exterior.

După o oră, şefa mi-a întins o bandă de dictafon care a confirmat cât de bucuroasă era. „Dragă domnule Lathbury – începea scrisoarea – s-ar putea să vreţi să vă aşezaţi înainte de a citi această...”

A semnat-o cu o înfloritură. În seara aceea eu am fost ultima care a plecat, ceea ce însemna că eu am dus corespondenţa jos, la cutia poştală de la colţ, pe Forty-Eighth Street. OK, Jerry, ce-o fi o fi, mi-am zis în gând, şi am strecurat scrisoarea în cutia poştală, unde a căzut lin, fără un foşnet măcar. Exact aşa cum şi-ar fi dorit-o şi el, am presupus.

Raftul lăturalnic

Într-o dimineaţă, pe la sfârşitul lui mai, şefa a ieşit din birou într-o fugă, ţipând după Hugh. De data aceasta, Hugh a

apărut imediat, alarmat – la fel ca mine – de panica reală din glasul ei.

— M-a sunat Judy, a zis ea, epuizată. Vine încoace. Vreau să îi scoateți toate declarațiile de redevențe şi să-mi aduceți toate cărțile ei şi, în fine – a adăugat, fluturând din mână în sus şi în jos, cu un gest de frustrare – tot ce mai puteți. Extrase, totul.

— OK, a zis Hugh.

— Judy? am întrebat, în şoaptă.

— A, da. Judy Blume.

Am rămas cu gura căscată.

— Judy Blume?

— Da, mi-a răspuns Hugh, impasibil. Autoarea de cărți pentru copii. Ai auzit de ea?

— Am auzit de ea, i-am spus, încercând să nu râd.

— A fost clienta lui Claire. Aşa că acum o să fie transferată şefei tale. Sau lui Max, presupun.

Am adunat exemplare din Tales of a Fourth Grade Nothing, Freckle Juice, Blubber, Forever şi... preferata mea, Starring Sally J. Freedman as Herself – pe care am găsit-o cu oarecare greutate, pe un raft lăturalnic din aripa unde se afla serviciul financiar, un loc ciudat pentru lucrările unui autor atât de cunoscut – şi le-am stivuit în ordine pe colțul biroului şefei. Acolo au rămas câteva zile. Marți m-am dus să las nişte corespondență şi mi-am găsit şefa examinând coperta cărții Deenie. Miercuri am găsit-o uitându-se pe

furiş la primele pagini din Forever..., parcă temându-se să nu îi strice cotorul. Era aceeaşi ediţie pe care o avusesem şi eu în bibliotecă, în copilărie. Coperta cu un medalion auriu în relief.

Joi am ajuns la muncă şi am găsit-o pe şefa deja instalată la masa ei de lucru. Cărţile nu mai erau.

— A, bun, ai venit, a strigat şefa, în timp ce îmi scoteam haina.

— Am venit! am strigat înapoi, cu veselie exagerată.

Aşteptam cu nerăbdare acea jumătate de oră în care eram singură în birou. În ultima vreme începusem să ajung tot mai devreme, ca să mă pot bucura de liniştea din birou. Uneori mai recuperam din restanţe. Alteori stăteam doar la birou şi citeam, beam cafea şi desfăceam încet ambalajul unui corn însiropat de la aşa-zisul magazin italian din Grand Central. Alteori lucram la poeziile mele, le dactilografiam pe Selectric.

— Deci, a zis şefa, apropiindu-se de biroul meu, ce zici dacă îţi dau ceva să citeşti? Un manuscris? Am nevoie să fie citit foarte repede. În seara asta.

— Cu plăcere, am spus, pe un ton plat, încercând să nu zâmbesc.

Aşteptasem momentul acesta.

— Ai auzit de Judy Blume? m-a întrebat, încreţind fruntea.

De ce purtam iar acest dialog?

— Da. Am auzit de ea.

— Ei bine, ăsta e noul ei roman. Nu prea ştiu ce să cred despre el.

— Super!

Nu eram deloc surprinsă. Din câte ştiam, şefa nu avea copii şi – la fel ca un anume gen de adulți – nici nu părea să fi fost vreodată copil ea însăşi, apăruse pe lume complet dezvoltată, mai degrabă, cu un costum pantalon de culoarea gri-brun deschis şi țigara în mână.

— Poți să-l citeşti astă-seară?

Puteam.

În seara aceea am sosit acasă la apus, cu haina sub braț – zilele se lungeau, aerul devenea mai cald, deşi încă nu era cald de-a binelea. Mă aştepta o scrisoare pe radiatorul din holul clădirii de vizavi de a noastră. Mi s-a tăiat respirația când am văzut scrisul mărunt şi ordonat al iubitului meu din facultate, cerneala albastră a stiloului său, stilou pe care eu i-l dăruisem, cu un an în urmă.

Mi-am îndesat repede scrisoarea în geantă – una mare gen sacoşă, din piele neagră, pe care mi-o cumpărasem la Londra –, lipită de manuscris, şi i-am poruncit inimii mele să nu mai bată atât de repede şi de zgomotos. Voiam cu disperare să deschid scrisoarea, chiar acolo, pe hol, şi să o devorez, deşi aveam bănuiala că nu era cea mai cordială depeşă; pe de altă parte, nici nu suportam ideea să o fac în condițiile în care Don mă aştepta probabil în apartament, aplecat deasupra laptopului. Nu era vorba că m-aş fi temut de gelozia lui. Era vorba că nu puteam risca să cad pradă

valului de emoții care sigur m-ar fi învăluit în clipa când citeam primul rând.

În seara aceea trebuia să mergem la o petrecere, Don şi cu mine. Mereu trebuia să mergem la o petrecere. Petreceri organizate prin apartamentele elegante aparținând părinților colegilor mei din facultate sau în apartamentele amărâte în care locuiau de drept prietenii mei din facultate. Petreceri prin mansarde: cea a lui Marc, imensă, de pe Fourteenth Street, care era în acelaşi timp şi sediul afacerii lui de antreprenor, aşa că trebuia să ai grijă să nu te îmbeți şi să cazi peste vreun fierăstrău circular, mansarde de pe malul apei, cu ferestre enorme prin care vedeai profilându-se la orizont clădirile din Manhattan, garsoniere pline de picturi pe jumătate terminate, cu bucătării recuperate de pe la şedințe foto, mansarde din Dumbo[29], recent finisate şi impecabile, ai căror proprietari erau mulțumiți că artişti adevărați veneau la petrecerile lor. Petreceri în imobile unde pardoseala bucătăriilor era acoperită cu linoleum mâncat de vreme, petreceri care se terminau invariabil pe acoperişul cu vedere pe deasupra turnurilor de apă, spre cartierul Williamsburg, de partea cealaltă a râului. Erau petreceri în fostul apartament al lui Don, date de Leigh şi de noul ei coleg de apartament, şi petreceri în apartamentul vechii mele prietene, Robin, al cărui câine imens lingea pantofii tuturor, şi petreceri în sălile dosnice ale restaurantelor, unde nota de plată ajungea mereu să fie mai mare decât îşi permitea oricare dintre noi.

---

[29] Dumbo – acronim pentru Down Under the Manhattan Bridge Overpass (Sub Pasarela Podului Manhattan) – cartier istoric din Brooklyn.

Am văzut din curte că lumina era într-adevăr aprinsă la noi, ceea ce însemna că Don era acasă. Am intrat şi l-am găsit nu lucrând, ci întins pe canapea, doar în boxeri şi maiou, ascultând Arlo Guthrie şi citind volumul al treilea din Amintirea lucrurilor de demult[30], al cărui titlu real mă informase că era În căutarea timpului pierdut. Cita adeseori pasaje sau repovestea scene din Proust, dar când l-am întrebat direct dacă citise toate cele şapte volume, integral – nu cunoşteam pe nimeni care să o fi făcut –, răspunsul lui fusese „Asta e o întrebare prostească". Pasajul lui preferat era acela în care autorul se întreba de ce o iubeşte pe Albertine cel mai mult atunci când doarme.

Reuniunea din seara aceea era tot o petrecere la o mansardă: în cartierul financiar, lansarea unei reviste. Şi nu îmi dădusem seama cât de mult mă îngrozea ideea de a merge – să mă schimb de haine, să mă mobilizez din nou, să merg iar cu metroul – până când nu i-am spus că nu pot să vin.

— Am un manuscris pe care trebuie să-l citesc în noaptea asta, am zis şi am pus apa pentru paste, mulțumită de urgența cu care trebuia să muncesc şi de perspectiva unei nopți petrecute acasă, singură, în pijama. Trebuie să-l termin până mâine.

— Atunci rămân şi eu, a zis Don, ridicând din umeri. Trebuie să lucrez.

Ajunsese la faza în care doar părea că mută virgulele.

---

[30] Faimosul roman al lui Marcel Proust a fost tradus pentru prima oară în limba engleză cu acest titlu, Remembrance of Things Past, primul volum apărând în 1922.

— Frazele trebuie să fie muncite, spunea uneori.

Fusesem de acord, dar consideram, în sinea mea, că se putea să fie şi prea muncite şi – pe baza singurei povestiri pe care o citisem – poate că vlăguia de orice urmă de forță microstructura bietului său roman. Poate că era vremea să lase sărmana scriere să respire puțin.

— A, nu! Tu trebuie să te duci.

M-am dezbrăcat de pulover şi mi-am luat pijamaua mea antică, o vechitură de satin grena, din anii ’60, cumpărată în liceu de la Unique, imensul depozit de haine de pe Broadway de unde eu şi prietenele mele ne-am cumpărat cizme militare şi pantaloni de armată, jeanşi Levi’s prespălați şi rochii de culoare negru-tern, accesorii ale unei feminități alternative în adolescență. S-a închis de mult.

Don a ridicat iar din umeri.

— Poți să faci paste şi pentru mine?

Proptită în capul oaselor, în pat – sau în ceea ce trecea drept pat în apartamentul nostru, o saltea japoneză fără cadru – cu un castron de spaghete în brațe, am scos elasticul care ținea manuscrisul şi mi-am întins picioarele. Don s-a întins lângă mine şi mi-a luat din poală pagina cu titlul.

— Judy Blume? a zis, fără să zâmbească propriu-zis. E clienta Agenției?

Am dat din cap că da.

— E o povestitoare foarte bună, a zis Don. Înțelege copiii. Mi-a plăcut mult Then Again, Maybe I Won't. Când aveam unsprezece ani.

— Chiar ți-a plăcut?

Eram mai puțin şocată că Don citise ceva aşa de banal, cât surprinsă că era dispus să o recunoască.

— Sigur că da. Am fost şi eu puşti odată. Oricât ar fi de greu de crezut. Acum, când am un milion de ani, a adăugat şi a surâs. Serios, acum. Mi-a plăcut tare cartea aia. Eu eram exact ca eroul, Tony. Părinții mei făceau parte din clasa muncitoare, însă pe urmă ne-am mutat într-un cartier mai răsărit, cu oameni din clasa de mijloc şi nu m-am integrat. În ultimă instanță, cartea e despre clase sociale.

Am încuviințat din cap şi el a continuat cu interpretarea marxistă a operei lui Judy Blume, dar privirea mi-a revenit la paginile din mâna mea, paginile pe care începusem să le citesc în metrou, când mă întorceam acasă. În ultimii cinci ani, dacă nu mai mult, consumasem doar literatură – cu L mare, aşa cum îi plăcea mamei să spună –, din genul definit de profesorii mei şi de amicii sofisticați pe care mi-i făcusem în facultate, care absolviseră şcoli particulare unde existau cursuri de un semestru axate exclusiv pe Tărâmul pustiit[31] sau pe lucrările lui Beckett. Şi de Don, bineînțeles. El era veşnic amuzat de golurile din cultura mea, de cât de puțin citisem din filosofie şi teoria politică şi din cărțile traduse din alte limbi.

---

[31] The Waste Land, Tărâmul pustiit sau Țara pustie (în versiunea lui Ion Pillat, 1933) – poem de T.S. Eliot.

— Eşti aşa de burgheză! exclama adesea, când mă găsea recitind Persuasiune[32] sau Vârsta inocenţei[33] sau Cranford[34]. Nu vrei decât să citeşti cărţile astea despre bogătaşi care se căsătoresc şi au aventuri amoroase. Să ştii, Buba, că există o întreagă altă lume dincolo de ele.

Avea dreptate, dar mi-aş fi dorit să nu aibă. Mi-aş fi dorit să nu fi crescut în suburbiile lipsite de cultură, ci în New York, aşa cum crescuseră părinţii mei. Mi-aş fi dorit ca în clasa a VII-a să fi ales limba franceză şi nu spaniola. Mi-aş fi dorit să fi citit mai mult şi mai variat. Mă durea când mă gândeam la toţi acei ani în care devorasem pur şi simplu tot ce îmi căzuse în mână, orice îmi atrăgea atenţia din biblioteca locală sau de pe rafturile bibliotecii alor mei: bestselleruri din anii ’30 şi ’40, ale căror nume de pe cotor erau de mult uitate, scriitori comici iubiţi de tatăl meu şi toate romanele acelea de Agatha Christie şi Stephen King, toată acea literatură de consum. Fuseseră şi lucruri valabile, cele mai multe citite din întâmplare mai degrabă decât cu intenţie: Flannery O’Connor, Shakespeare, ale cărui opere complete le-am citit şi în rezumatele Lambert[35], şi în formula adevărată, surorile Brontë, Cehov şi scriitori contemporani luaţi de pe raftul cu „Apariţii Noi” de la bibliotecă pur şi simplu pentru că îmi plăcuseră titlurile sau

---

[32] Roman de Jane Austen (1775–1817).

[33] Roman de Edith Wharton (1862–1937).

[34] Roman de Elizabeth Cleghorn Gaskell (1810–1865).

[35] Charles Lamb (1775–1834) şi sora sa, Mary Lamb (1764–1847), au colaborat la scrierea unor adaptări după piesele lui Shakespeare (Povestiri după piesele lui Shakespeare, 1807), foarte populare în epocă şi nu numai.

copertele. Dar când mă gândeam la toate orele pe care le-am petrecut întinsă în patul meu, pe canapeaua părinților sau pe peluza noastră ori pe bancheta din spate a mașinii, în vacanțele cu familia, la toate acele ore care mi-ar fi permis să citesc operele complete ale lui Dickens, Trollope sau Dostoievski. Sau Proust. Lista era interminabilă, tot ce nu citisem, tot ce nu știam.

Viața mea părea să fie un proiect de recuperare. Așadar, trecuse multă vreme de când citisem ceea ce Max numea „literatură comercială". Am luat în mână pagina de titlu a manuscrisului, cu un sentiment aproape de anxietate. Depășisem faza Judy Blume?

Cred totuși că nimeni nu depășește faza Judy Blume. Când eram copil, mi se păruse că romanele ei vorbeau chiar despre experiența mea personală, despre confuzia și singurătatea unui neadaptat. Atunci de ce eram surprinsă să îi descopăr noua eroină, Vix, instalată într-un birou din centrul Manhattanului, luând prânzul la masa de lucru? Și nu un prânz oarecare, ci o salată cumpărată de la băcănia din colț?

Pe paginile de final, când Vix zice că singurul ei regret este că prietena ei cea mai veche, Caitlin, nu i se putea destăinui, nu putea să îi explice alegerile pe care le făcuse, am început să plâng în tăcere. Era trecut de miezul nopții și Don adormise, dar a tresărit și s-a trezit.

— Ce s-a întâmplat? Buba, ce-i cu tine?

Nu puteam să îi explic.

— Nu e o carte pentru copii, i-am spus, printre lacrimi.

Don m-a privit uluit.

— Şefa zice că n-o pricepe. Şi eu am crezut că e din cauză că nu înțelege cărțile pentru copii sau pe copii. Dar nu e o carte pentru copii. E un roman pentru adulți.

— OK, a zis Don şi a căscat din rărunchi. Cred că ar trebui să te culci. Poți să-i spui asta mâine dimineață.

Am dat din cap. Dar când am lăsat jos manuscrisul şi am închis ochii, gândurile mi-au luat-o iar la galop. De ce nu putea Caitlin să i se destăinuie lui Vix? Pentru că ştia că Vix ar fi judecat-o. Pentru că ştia că Vix ar refuza să înțeleagă. Pentru că era mai uşor să se prefacă pur şi simplu că totul era în regulă.

A doua zi dimineață m-am sculat mai devreme ca de obicei şi mi-am pus o rochie sobră, de tricot maro, cu o jachetă asortată, cumpărată de mama pentru mine. Cu cât semănam mai mult cu o studentă din 1965, cu atât mai serios – şi mai calm – mă trata şefa mea şi eu chiar voiam să mă ia în serios în dimineața aceea, când discutam romanul lui Judy Blume.

Mi-am întins bine fondul de ten, mi-am pudrat nasul şi mi-am dat buzele cu ruj, un gest inutil, de vreme ce avea să dispară până să ajung la birou. Pe urmă, mi-am băgat manuscrisul înapoi în geantă şi am plecat. În urma mea, uşa şubredă s-a închis cu un scârțâit şi un clic mic şi anemic.

Don plecase de ore bune la slujba lui cea nouă, să ude plantele din clădirile de birouri ale cartierului financiar – Marc îi aranjase oarecum jobul ăsta printr-un client –,

plătită ridicol de bine ținând cont cât de uşoară era munca, dar care îi cerea să plece de acasă la patru şi jumătate dimineața, astfel încât plantele să fie udate în momentul când soseau la birou angajații de la Deutsche Bank şi Morgan Stanley.

Pe Bedford Avenue, alți oameni ca mine – tineri şi tinere în costume retro, care se îndreptau spre joburile lor de la companii cinematografice, agenții de design grafic şi studiouri de înregistrare – păşeau somnoroşi pe trotuar, clipind în spatele ochelarilor cu lentile fumurii şi rame rotunde, de şcolar, cu genți mari, de poştaş, puse de-a curmezişul pieptului. Era încă rece, ciudat de rece pentru luna mai, şi am tremurat puțin în jacheta mea subțire, cu pielea de găină pe picioare, însă apoi m-am refugiat în brutăria poloneză – preferata mea dintre cele trei doar de pe partea asta a străzii –, să iau o cafea şi un foietaj. De abia când am băgat mâna în geantă să plătesc mi-am amintit de scrisoarea de la iubitul din facultate, acum boțită sub manuscris. M-a năpădit un val de nostalgie atât de puternic, încât totul în jurul meu a început, uşor, să se învârtă.

O să o citesc în metrou, mi-am zis în gând, am luat cafeaua şi am muşcat din foietaj. Amândouă trenurile au fost însă atât de aglomerate, că a trebuit să rămân în picioare, prinsă de o bară, cu cafeaua zgâlțâindu-se periculos. O să o citesc atunci când ajung la birou, mi-am zis.

Subestimasem însă situația cu Judy: am găsit-o din nou pe şefa mea aşteptându-mă, de data asta patrulând prin fața biroului meu, cu țigara în mână.

— Ei, ce părere ți-a făcut? a zis, în loc de salut.

— Mi-a plăcut.

Am scos manuscrisul din geantă şi l-am bătut de birou, să-i aranjez paginile. Pe furiş, mi-am umezit buzele cu limba, de jur împrejur, întrebându-mă dacă nu-mi rămăseseră printre dinți urme de la gemul de prune din foietaj.

— Serios? Dar ce ai înțeles din el? Nu-i o carte pentru copii, nu?

— Nu e o carte pentru copii, i-am confirmat. E un roman pentru adulți. Despre copii. Sau despre adolescenți. Parțial.

Nu crezusem că o să fiu nelinişţită, dar eram, evident.

Şefa a bătut cu degetul în biroul meu, nerăbdătoare.

— Problema mea este: o să pot vinde chestia asta? Adulții chiar o să cumpere o carte despre copii?

Cartea nu e despre copii, am dat să protestez, dar ceva în tonul vocii ei – nelinişte, resentimente, epuizare – m-a oprit. Mi-am dat seama, brusc, de faptul că şefa nu voia părerea mea. Poate că îşi spusese sieşi că asta vrea, că părerile mele de membră a audienței fidele a lui Judy Blume pot fi valoroase. Sau poate că Max sau Lucy îi spuseseră că eram un lector bun, un lector util. Ambii acceptaseră clienți pe baza recomandării mele inițiale. Şefa mea era însă diferită. Nu voia o opinie din partea cuiva de douăzeci şi patru de ani. Şefa voia să fiu de acord cu ea. Ăsta era jobul meu.

— O grămadă de romane au protagonişti copii, am spus eu, în sfârşit, ştiind că e o pistă absolut greşită. Oliver Twist...

— Asta nu e Oliver Twist, m-a informat şefa, râzând fără umor. Dar tu ai citit-o?

Am dat din cap. Eram convinsă că nu eram singura.

— Multă lume ar citi cartea asta. Ar cumpăra cartea asta. Toți cei care au plăcut-o pe autoare când erau copii.

Şefa m-a privit fără să înțeleagă şi – mi-am dat seama mai târziu – nu pentru că nu înțelegea amploarea faimei lui Judy, felul în care cărțile ei remodelaseră stilul narativ al copilăriei, ci pentru că relația ei cu literatura, cu cărțile, cu povestirile, cu scriitorii înşişi era una cu totul diferită de a mea. Ea nu iubise niciodată cărțile aşa cum iubisem eu Starring Sally J. Freedman as Herself şi Deenie. Sau aşa cum iubise Don – am simțit un ciudat puseu de afecțiune pentru el – Then Again, Maybe I Won't. Nu îşi petrecuse niciodată zile întregi citind întinsă pe pat, nopți întregi construind în minte povestiri complicate. Nu visase că încearcă să devină parte din Anne de la Green Gables şi Jane Eyre, în speranța că ar avea şi ea prieteni adevărați, prieteni care să îi înțeleagă dorințele şi visurile problematice. Cum de îşi putea petrece zilele – viața – lansând spre publicare cărți şi să nu le iubească aşa cum le iubeam eu, aşa cum aveau nevoie să fie iubite?

M-am uitat în ochii ei limpezi şi inteligenți. Greşeam eu? Era greşit cum eram? Fusese şi ea odinioară la fel ca mine? Iar timpul – şi munca editorială – o schimbaseră?

— Pur şi simplu nu ştiu dacă pot să o vând, a zis.

Iată, deci, şi răspunsul pentru mine, presupun. Şefa era o femeie de afaceri.

— Există deja un public format pentru cartea asta, i-am răspuns, mai pătimaş decât mă aşteptasem. Toți cei care au citit-o pe autoare când erau mici.

M-am oprit un moment, nesigură dacă trebuie sau nu să continui.

— Pe de altă parte, cred că femeile se vor regăsi în personajele acestea. E un fel de poveste universală. Despre prietenia dintre femei.

Sunase ca unele dintre prezentările proaste de pe coperta a patra care ajunseseră pe masa mea de lucru, dar era totuşi adevărat.

Şefa m-a privit şi a zâmbit.

— Hmm, a zis. S-ar putea.

Oare chiar, chiar îi va spune lui Judy Blume că nu i-ar putea vinde romanul? Romanul acesta deosebit de plăcut la lectură, de agreabil, pe care multă, multă lume l-ar cumpăra? În timp ce un şir de clienți îi ies afară pe uşă, ca să nu se mai întoarcă niciodată?

— Păi, a zis, aprinzându-şi încă o țigară. Ai avut parte de distracție...

Distracție? mi-am zis în gând, în timp ce şefa se întorcea agale în biroul ei.

— ...dar acum a venit vremea să treci la muncă. Am pentru tine o grămadă de scrisori dictate.

Mi-a întins câteva benzi şi nişte corespondență la care făceau trimitere.

— Hai să ne ocupăm de astea acum, de dimineață.

Tocmai fixasem prima bandă, cu o ceaşcă proaspătă pe masă din cafeaua neagră şi amară de la cafetiera biroului, când mi-a sunat telefonul. Abia ce trecuse de ora nouă. Nimeni nu sună aşa de devreme.

— Alo? s-a auzit o voce nervoasă, guturală. Alo?

— Da, bună ziua, am răspuns blajin, cu vocea ciudat de stăpânită, anonimă.

La telefon puteam să fiu oricine. Puteam fi Suzanne, subiectul unui cântec de Leonard Cohen. La telefon aveam toate răspunsurile. Deşi răspunsurile erau adeseori mult prea simple: nu. Sigur, nu. Îmi pare rău, dar nu.

— Vorbesc cumva cu...?

Vocea întreba de şefa mea. Era vorba de un apel legat de Salinger, am bănuit. Unul trăsnit.

— Nu, sunt asistenta ei. Cu ce pot să vă ajut?

A urmat o pauză lungă şi mă aşteptam la o explozie. Uneori, cei care ne sună devin furioşi când îşi dau seama că apelul lor a fost transferat unui asistent şi insistă că problema este mult prea importantă ca să fie tratată de un simplu subaltern, că nu se poate ca eu să înțeleg natura complicată a solicitării lor.

— Deci, vă sun pentru că...

Bărbatul s-a întrerupt şi omul şi-a dres glasul. Când a vorbit din nou, tonul era mai şoptit şi mai puțin ezitant.

— Sunt Roger Lathbury. De la Orchises Press. Sun în legătură cu J.D. Salinger. Am...

Era clar că îl îngrozise scrisoarea şefei – cu insistența ei pe confidențialitate. Nu avea nicio idee cât ştiam eu despre asta şi se temea să nu arunce în aer afacerea înainte chiar de a se materializa. Şi mai era pur şi simplu speriat. Speriat aşa cum devin cei mai mulți dintre oameni când obțin ceea ce şi-au dorit de mult.

— Domnule Lathbury, am exclamat, întrerupându-l. Şefa mea aştepta cu nerăbdare un semn de la dumneavoastră. Numai puțin, să văd dacă e în birou.

Sigur că era în birou, dar primisem indicații să spun tuturor celor care o căutau că trebuia să verific dacă era acolo, înainte de a le face legătura. Trebuia întotdeauna să mă asigur că voia să vorbească cu o anumită persoană sau cel puțin să o avertizez cine era la telefon. Totuşi, nu exista un sistem de comunicații intern între biroul meu şi al ei – sau se pare că exista, dar eu nu-mi dădeam seama cum funcționează –, aşa că pur şi simplu am bătut uşor la uşa ei pe jumătate închisă.

— Da-a, a răspuns iritată, fără să se întoarcă spre mine.

— Ăăm... Roger Lathbury e la telefon.

Şefa a sărit de pe scaun şi s-a întors, cu o expresie de furie pe față.

— Pentru Dumnezeu, fă-mi legătura. Şi închide uşa.

Ochii mi s-au umplut de lacrimi şi m-am îndepărtat repede, parcurgând în fugă cei câțiva paşi până la biroul meu. Am apăsat pe butoanele potrivite, fără un cuvânt.

După o oră, când terminasem şi ultima dintre scrisori, a apărut cu paşi nesiguri, dinspre financiar, o femeie bronzată, slabă, cu jeanşi strâmţi şi un tricou alb, mulat. S-a apropiat de biroul meu. Când a trecut pragul domeniului meu, ceva i-a atras atenţia şi s-a retras într-un colţ, lăsându-se pe vine în faţa raftului de bibliotecă lăturalnic unde descoperisem cărţile lui Judy Blume. Vai de mine, mi-am zis, când chipul femeii s-a încruntat. Nu. Nu, nu se poate să fie ea. Nu arăta deloc aşa cum mi-o imaginasem pe Judy Blume. Cum mi-o imaginasem? Mai dolofană şi zâmbitoare? Nu eram sigură. Oricum, ea trebuia să fie. M-a năpădit imboldul copleşitor de a-mi proteja şefa, Agenţia, şi m-am gândit dacă să ies în fugă de după biroul meu, să o întâmpin şi să îi explic faptul că tocmai renovasem – era adevărat! – şi cărţile erau toate în dezordine; că eram în curs de a le reaşeza pe rafturi.

— Judy! a strigat-o şefa, mai înainte ca eu să apuc să mă mişc, ieşind în grabă din biroul ei.

Probabil că Pam o prevenise. Încă încruntată, Judy s-a ridicat şi s-a lăsat condusă departe de raftul îngust.

— Ce mă bucur să te văd!

Judy nu a făcut aproape niciun gest, în afară de o înclinare a capului, după care a urmat-o pe şefa mea la ea în birou.

Câteva minute după aceea au plecat să ia masa împreună, într-o tăcere sumbră – Judy a aruncat o altă privire întunecată spre raftul stingher –, fără ca măcar să încetinească atunci când au trecut pe lângă mine. Mi-am adunat paginile dactilografiate şi le-am aşezat pe biroul şefei, pentru semnături, mi-am îmbrăcat haina şi mi-am luat geanta. La colţul lui Forty-Ninth Street am decis să mă

răsfăț, aşa cum făceam uneori, cu o porție de jiaozi[36] de la restaurantul japonez situat la parterul clădirii noastre. Restaurantul era întotdeauna ticsit de oameni de afaceri japonezi la costum şi de obicei eu eram singura femeie şi singura caucaziană, ceea ce îmi conferea un superb anonimat. Eram aşa de nepotrivită, că deveneam invizibilă. Cocoțată pe un scaun înalt, de bar, mi-am comandat porția de jiaozi – cel mai ieftin preparat din meniu şi singurul pe care mi-l puteam permite – şi atunci mi-am amintit din nou de scrisoare. Stătea acolo, pe fudul genții, înghesuită între paginile de artă din ziar şi numărul de săptămâna trecută din The New Yorker, pe care intenționam să le citesc la prânz. Am scos scrisoarea şi, fără să mai stau pe gânduri, am deschis plicul, rupându-l cu degetul mare. Înăuntru erau două foi de hârtie subțire de corespondență, preferata iubitului meu din facultate, amândouă pline cu scrisul lui mărunt. Am citit formula de salut, „Dragă Jo" şi, fără intenție, am scos un suspin profund, pentru că nimeni dintre cei aflați acum în viața mea nu îmi spunea Jo. În afară de familie şi de vechii mei prieteni. Şi de iubitul meu din facultate. Ce dor îmi era de el. Îmi era dor de el în toate sensurile. „Dragă Jo." Vai, Doamne, mi-am zis, ce am făcut? O clipă mai târziu, sosea şi tava mea cu jiaozi, cu colțunaşii uşor prea prăjiți, coaja lor verzuie sclipind de ulei. Am băgat scrisoarea la loc în plic şi, deşi ştiam că erau prea fierbinți, am scos unul din şirul ordonat şi am muşcat. Uleiul încins şi zeama de carne au împroşcat în toate direcțiile şi mie mi-au dat iar lacrimile. Câteva zile bune după aceea m-a usturat cerul gurii, dar în clipa aceea arsura m-a încântat.

---

[36] Colţunaşi japonezi, pacheţele de aluat din făină de grâu, umplute cu carne suculentă şi varză.

În dimineața următoare, telefonul a început să sune în biroul şefei imediat după ce a sosit.

— Judy, bună! am auzit-o țipând, cu o veselie frenetică.

Uşa s-a închis. Când a deschis-o din nou, s-a oprit în prag, clipind disperată.

— Hugh? a strigat.

Hugh a ieşit în fugă din biroul lui şi a privit-o nerăbdător.

— Ei bine, s-a terminat, a zis şefa.

— Judy? a întrebat Hugh.

Şefa a dat din cap.

— Pleacă?

Era o afirmație mai degrabă decât o întrebare.

— Mda, a răspuns şefa, ridicând din sprâncenele decolorate. Pleacă.

— Nu te întreb la ce agenție, a spus Hugh.

— Nu contează.

Mă întrebam ce îi spusese şefa lui Judy despre noul ei roman. Dar am ținut capul plecat, cu privirea ațintită pe contractul din fața mea, pentru că gândurile mele erau cum nu se poate mai neloiale: dacă aş fi fost în locul lui Judy, şi eu aş fi plecat.

Internetul

O săptămână după aceea, Jenny a trecut pe la biroul meu la sfârşitul programului. Reuşisem să o conving să rămână în oraş ca să luăm cina împreună mai devreme, deşi mă temeam că mica mea victorie era una à la Pirus, că Jenny îmi acceptase propunerea din pură obligaţie sau dintr-un sentiment de vinovăţie. Nu fusese prea încântată să vină personal să vadă Agenţia – deşi eu mersesem la serviciul ei de câteva ori – şi aceasta mă necăjea mai mult decât orice: nu o mai interesau detaliile din viaţa mea petrecută separat de ea.

Se străduia totuşi, oarecum, aşa că a ajuns la Agenţie îmbrăcată cu o canadiană, pentru că, deşi era iunie, vremea părea să fi încremenit în tiparele lunii martie: la ora 5 seara cerul vizibil pe fereastra lui Hugh – pe care eu abia dacă îl puteam zări de la biroul meu – devenise negru şi ameninţător, o ploaie cenuşie începuse să răpăie şi rafalele de vânt zguduiau obloanele.

— Bună! am exclamat, îmbrăţişând-o.

La recepţie, Pam şi-a ferit privirile de la o astfel de manifestare indecentă a emoţiei.

— Am venit, a zis Jenny, zâmbind, deşi puteai să îi citeşti în priviri că nu îi făcea plăcere.

— Hai să te scot de aici, am spus şi i-am făcut semn să mă urmeze dincolo de holul de la intrare. Trebuie să-mi iau haina. Şi tu poţi să-mi vezi biroul.

— OK, a spus Jenny, pe tonul cu care îi vorbea mamei ei. E foarte întunecos, a şoptit. Încearcă să facă economie la curent?

Mi-am dus degetul la buze, aşa cum fac bibliotecarele. Ş-ş-ş! Am zâmbit. În afară de departamentul financiar, unde străluceau becurile de neon, biroul era aproape în întregime luminat de lămpi cu abajur, ceea ce însemna că labirintul de încăperi care îl formau era într-adevăr mult mai întunecos decât un birou modern ca al lui Jenny, cu pereți de sticlă şi plafoniere luminoase. Dar asta făcea parte din lucrurile care îmi plăceau la Agenție: lumina domoală, odihnitoare, degajată de lampadare, sunetul foşnit al paşilor colegilor mei pe covorul moale, fotoliile din piele şi rafturile de bibliotecă din lemn de culoare închisă. Era ca şi cum lucram în apartamentul cuiva sau într-o bibliotecă privată.

— Sau o casă funerară! a mai adăugat Jenny în timp ce traversam Fourty-Ninth Street şi o luam înapoi în direcția biroului ei. Sau un bar. Nu pot să cred că şefa ta fumează pe bune. La ea în birou!

Jenny fusese de fapt prima dintre prietenii mei care se apucase de fumat, prin clasa a XI-a de liceu, efect secundar al faptului că se vedea cu un student. Pe vremea aceea mă şocase.

— Nu e deprimant să stai în biroul ăla toată ziua? Toți par aşa de trişti. Chiar că îmi evocă o casă funerară. Toate lămpile alea demodate. Covoarele.

— Poate, puțin, am admis, deşi chiar nu mi se părea.

Îmi plăceau lămpile şi covoarele, iubeam faptul că biroul era silențios şi luminat discret.

— Nu vrei să vii cu mine în Williamsburg, să luăm cina? Am putea merge la Planet Thailand.

Născocisem metoda să o aduc pe Jenny în cartierul meu, să luăm masa şi o cafea, să îi arăt apartamentul meu, strada mea minunată, în speranța că, dacă ar fi venit într-o după-amiază, s-ar fi îndrăgostit şi s-ar fi mutat şi ea acolo.

— Nu cred că pot să bat drumul tocmai până în Brooklyn, a zis. De acolo îmi ia o veşnicie să ajung la feribot.

— Nu e chiar aşa de departe, am început să zic.

Era adevărat: eram la o stație doar de Manhattan. La douăzeci de minute de locul unde ne aflam.

— Dar nu vrei să urcăm în metrou şi să mergem în centru? Am putea merge la Grey Dog? Sau la John's Pizzeria?

Lui Jenny îi plăcea la John's.

Prietena mea se legăna stânjenită pe pantofii ei marca Mary Jane, cu baretă.

— Poate că ne-am putea opri pe undeva pe aici? Aş ajunge la feribot peste vreo oră sau cam aşa.

— Aici?

Eram în West Side, la marginea cartierului cu teatre, înconjurat de restaurante cu prețuri piperate, destinate participanților la conferințe şi turiştilor, de restaurante cu meniuri trase în țiplă, specializate în fripturi, de cârciumi care fac parte din lanțuri italieneşti, de baruri irlandeze gălăgioase. Niciunul dintre cunoscuții mei nu ar fi mâncat vreodată de bunăvoie într-unul dintre acele localuri.

— E un loc unde ne duce uneori şeful meu, a spus Jenny, de acum pe un ton împăciuitor. Are un nume groaznic, dar mâncarea e chiar bună.

— Cum se cheamă?

— Pasta Pasta! a zis, zâmbind. Pasta Pasta semnul exclamării!

Aşezată într-un separeu, înfigând furculiţa în penne, mă simţeam destul de aiurea. Jenny avusese dreptate: nu era nevoie să mergem până în centru. Mâncarea nu conta. Am vorbit despre Texas, despre ultimul episod din saga nunţii lui Jenny – părinţii ei consideraseră că hangarul pentru bărci era prea scump – despre romanul lui Don, care încă nu era gata.

— Brett ce mai face? am întrebat-o într-un final. A primit răspuns de la toate şcolile?

Scrisorile de acceptare – şi de respingere – de la facultăţile de Drept începuseră să sosească din martie. Ştiam că Brett fusese acceptat la două din New York: Brooklyn Law şi Cardozo. Şi mai era pe lista de aşteptare la alte câteva.

Jenny a dat din cap că da.

— A primit. A intrat la Case Western, unde era pe lista de aşteptare, şi s-a decis să meargă acolo.

— Case Western? am întrebat şi am simţit cum mi se strânge stomacul. De ce? Intrase la Cardozo.

— Păi, crede că la Case Western e locul potrivit pentru el. E o şcoală foarte bună. Şi ştii că el e din Midwest. Îi e dor de

regiunea aia. Crede că Facultatea de Drept din Cleveland o să fie ceva mai puțin solicitantă. Studenții la Drept din New York trebuie să fie extrem de competitivi.

Am încuviințat din cap.

— Şi tu o să rămâi aici până termină el?

— Nu, a zis Jenny râzând. Mă duc şi eu cu el, a dat ochii peste cap. Doar suntem logodiți.

— A, da! Uitasem.

Am luat o gură din pastele mele, care se răceau. Pasta! mi-am zis în gând. Semnul exclamării! Mai am alți prieteni în afară de Jenny care ar considera amuzantă chestia asta?

— De fapt, sunt chiar entuziasmată oarecum. Nu am trăit niciodată altundeva în afară de New York. Cleveland e un oraş cool. Muzeul de artă e super. Şi o să fie aşa de ieftin. Putem să ne închiriem o ditamai casa cu mai puțin decât plătim pe apartamentul nostru.

Cum am absolvit Oberlin College, în apropiere de Cleveland, ştiam totul despre oraş, dar am dat doar din cap şi am sorbit ultimii stropi din paharul cu vinul casei, roşu. Jenny nu îşi comandase vin şi asta mă făcea să mă simt ca o bețivă. Toți cunoscuții mei comandau vin la masa de seară, automat. Ce sens mai avea să iei masa în oraş – chiar dacă la un restaurant plicticos şi groaznic, pentru corporatişti – dacă nu comandai vin? Am rămas câteva minute în tăcere, apoi Jenny a zâmbit caraghios – zâmbetul ei cunoscut, pe care acum îl vedeam atât de rar – şi a zis:

— Cred că ar trebui să împărțim un tiramisu. E oribil. Dar şi absolut genial.

— Sigur, am spus şi i-am făcut semn chelnerului.

— Deci, ce s-a întâmplat cu Judy Blume? m-a întrebat.

Cu vreo săptămână în urmă îi povestisem că Judy Blume urma să vină la Agenție. Lui Jenny cea din trecut i-ar fi plăcut turnura pe care o luaseră evenimentele, ar fi vrut să ştie totul. Noua Jenny aşteptase până după masă ca să mă întrebe. Şi chiar dacă nu eram convinsă că o interesa prea tare, i-am explicat ce se întâmplase.

— Sigur că a plecat! a exclamat Jenny.

— Pentru că şefa mea i-a spus probabil că nu e sigură dacă i-ar putea vinde romanul? Şi îi ține cărțile în zona cea mai puțin vizibilă a biroului? am întrebat, zâmbindu-i. Sau pentru că biroul seamănă cu o casă funerară?

— Toate astea, evident, a zis plimbând o bucată de prăjitură prin siropul cu vin Marsala. Dar, de fapt, pentru că Agenția parcă ar fi scoasă din romanele lui Dickens. Păşeşti înăuntru şi parcă ai călătorit în timp, în urmă cu o sută de ani, mi-a aruncat o privire ciudată. Mergeam pe acolo şi încercam să-mi dau seama de ce mi se părea aşa de straniu. Şi pe urmă, când am ajuns la biroul tău, am realizat: nu există calculatoare!

— Ți-am zis că dactilografiez totul. La o maşină de scris.

— Ştiu, a spus Jenny, scuturând din cap, cu buclele negre săltându-i pe umeri. Dar mi-am imaginat că asta era doar o ciudățenie de-a şefei tale. Că e ea bătrână. Nu mi-am dat

seama că nu există niciun calculator. Suntem în 1996. Cum reuşesc să facă afaceri? Toată lumea foloseşte e-mailul. Cum comunică măcar, cu lumea largă? a făcut o pauză şi şi-a lăsat capul într-o parte. Dacă aş fi Judy Blume, nu sunt sigură că mi-aş lăsa cariera pe mâinile unei agenții care refuză să admită că suntem aproape în secolul XXI.

În martie, James descoperise cum să o abordeze pe şefa mea cu privire la intrarea în era digitală, chiar dacă în maniera cea mai nesemnificativă, mai timidă posibil. Nici vorbă de un birou plin de computere. Fără rețea. Doar câteva monitoare, pentru asistenți, ca să ne putem face munca mai eficient. Poate chiar şi fără conexiune la internet.

— Dă-mi ceva scris, a acceptat şefa într-un târziu, în aprilie. Calculează şi costurile.

La finele zilei, James revenise şi bătuse cu putere la uşa biroului ei.

— Voiam doar să vă dau asta, a spus şi i-a întins un set de foi bătute la maşină.

Se făcuse deja iunie când, la o săptămână după incidentul cu Judy, m-a trimis să i-l aduc pe James.

— Intră, intră, a zis şefa când ne-am apropiat, apoi a făcut un semn, aplecând capul spre mine: nu tu, doar James, a mai spus şi a închis uşa.

Au reapărut după o jumătate de oră, sporovăind prietenește.

— Există şi pe negru? a întrebat ea.

— E posibil, a răspuns James.

— Toate computerele pe care le-am văzut au culoarea asta oribilă, de chit, s-a plâns şefa. Pfui. De ce le fac aşa, de culoarea asta?

— O să mă interesez de negru.

— Să fim înţeleşi, n-am spus da, a zis oprindu-se în dreptul biroului meu. Dar e adevărat că m-ai făcut curioasă. S-ar putea să fie de folos cu Salinger.

— S-ar putea, a fost James de acord.

Oare ce însemna asta? Era vorba despre scrisorile de la admiratori? Se gândeau că un computer m-ar fi scutit să mai dactilografiez aceeaşi scrisoare iar şi iar? Doar gândul la această idee m-a făcut să zâmbesc. Mă apăsau scrisorile alea, toţi admiratorii lui Salinger care aşteptau un răspuns. Un calculator ar fi fost de ajutor.

— Vezi dacă există şi pe negru, a spus şefa, şi pe urmă mai discutăm. Şi confirmă-mi preţurile.

— Bine, a răspuns James şi şi-a îngăduit un mic surâs, părând că încerca să se hotărască dacă să spună ceea ce a şi rostit apoi: mulţumesc.

— Nu trebuie să-mi mulţumeşti. N-am spus da. Şi dacă am spus da, este doar pentru chestiile cu Salinger. Nu vreau ca lumea să stea toată ziua pe internet şi să facă ce s-o fi făcând acolo, a zis agitându-şi braţele prin aer, ca să ilustreze ce aiureală e internetul. Nu vreau ca lumea – s-a uitat în direcţia mea şi a făcut un semn complice din cap – să trimită toată ziua e-mailuri prietenilor din Zimbabwe.

— Nu cred că asta va fi o problemă, a zis James, făcându-mi cu ochiul.

A doua zi, Pam a depus pe biroul meu un plic gros cu şiruri întregi de timbre străine colorate. Înăuntru am găsit noul roman al Celuilalt Client, prima sa producție literară în zece ani. Era în acel moment într-o pauză prelungită de la catedră şi stătea în Noua Zeelandă, împreună cu familia soției sale.

— Am eu o presimțire în legătură cu asta, ne-a spus şefa, lui Hugh şi mie, legănându-se entuziasmată pe vârfuri, cu manuscrisul strâns la piept.

— O să fie ceva imens, mi-a zis a doua zi dimineață.

Citise întreaga chestie într-o singură noapte.

— Pregăteşte-te pentru oferte multiple.

Am dat din cap, temându-mă să deschid gura. Ofertele multiple nu erau maniera de lucru obişnuită a Agenției, m-am gândit eu. Dar abaterea de la maniera de lucru obişnuită a Agenției nu putea să fie decât ceva benefic pentru Agenție.

— O să fie foarte mult de muncă, m-a prevenit.

M-am gândit că poate asta era problema ei cu metodele de reprezentare folosite de agențiile moderne sau cu activitatea editorială modernă, în general: nu era vorba că ar fi fost lipsite de scrupule, dar erau prea complicate. Cu treizeci de ani în urmă, ar fi putut să vândă cartea aceasta cu o propunere de o pagină şi o strângere de mână.

O săptămână întreagă şefa s-a consultat cu Max, compunând şi recompunând o listă de editori cărora să le trimită romanul, mulți dintre ei tineri şi necunoscuți pentru ea, neincluşi în rețeaua ei de favoriți. Mi s-a înmânat manuscrisul ca să îl trimit la xeroxat – aparatul biroului nostru nu putea dovedi douăsprezece copii ale unui volum de trei sute de pagini – şi în timp ce aşteptam sosirea curierului am aruncat o privire furişă pe pagina de gardă. Am fost sincer uşurată că şefa nu îmi ceruse să citesc romanul. Părea macabru şi senzaționalist şi vag misogin, genul de thriller violent care se vinde prin aeroporturi. Primele pagini demonstrau că exact aşa era. Naratorul oferea detalii atroce ale unei scene de Grand Guignol, în care descoperea într-un pod cadavrele a trei fete, aranjate într-un fel de dioramă. Stilul era, desigur, elegant şi clar, tonul, controlat şi angajant – aproape magistral –, dar mai era şi altceva în paginile acelea, ceva dincolo de grotescul temei, care mi-a întors stomacul pe dos.

Până la urmă, şefa a avut dreptate: cartea a fost cumpărată de un mare editor, de la noua editură a unui grup editorial de valoare, pentru o sumă uriaşă. Un thriller literar. Aur curat.

— Ne-a ieşit! a zis ea cu generozitate către grupul adunat lângă biroul meu.

Oare o văzusem vreodată atât de binedispusă? Nu eram sigură. Dar eram fericită – aşa cum sunt toți asistenții, poate – să o văd pe şefa mea fericită. Extatică.

— Dumneavoastră v-a ieşit, am zis zâmbind.

Era adevărat.

— Poate, a spus şefa, ridicând din umeri.

Mi-am dat seama deodată că nu era făcută să fie lider, părea să nu-şi dorească să conducă. Îi era neplăcut să fie în centrul atenției, să ne aibă pe toți gata, la ordinele ei. De aceea venea şi pleca aproape fără să-mi spună vreun cuvânt. Nu din aroganță. Şefa era timidă, tăcută, retrasă.

— Astă seară mergem să bem. Cu toții.

La ora cinci ne-am aliniat toți şi am mers la restaurantul de la colț, pustiu, decorat în stilul anilor '80. Ne-am aşezat la bar ca nişte păsări pe sârmă şi am băut cocktailuri. Nu ştiu cum se face, dar în afara biroului nu aveam nimic să ne spunem unii altora, fiecare dintre noi temându-se că ar putea părea că-şi trădează funcția. Doar Carolyn şi şefa au reuşit să treacă de primul rând de băuturi. Noi, ceilalți, am luat-o repede spre ieşire, îmbrăcați cu pulovere şi jachete subțiri. Era iunie, dar încă era rece. Viscolul dăduse tonul pentru tot restul anului. La un moment dat, trebuia să se încălzească.

Săptămâna următoare, un curier în uniformă maro a adus în aripa departamentului financiar un pachet de cutii enorme, care au fost depozitate vizavi de raftul cu cărțile lui Judy. De la biroul meu, l-am văzut pe James aplecat deasupra unui ghem de cabluri, instalând un calculator greoi, de birou. Evident, de culoarea chitului. M-am oprit în drum spre toaletă.

— Nu există negru? l-am întrebat.

— Întâmplarea face că Sony produce calculatoare negre, a zis James, zâmbind. Dar erau mult mai scumpe. Şefa ta a

decis că nu merită. Crede că oricum calculatoarele sunt doar un capriciu trecător.

— O să-mi facă mult mai uşoară treaba cu scrisorile tipizate, am zis, aplecându-mă lângă el. Mai ales scrisorile de la admiratorii lui Salinger. Vai de capul meu.

Mă întrebam ce se va întâmpla cu maşina mea de scris, cu toată masivitatea ei. Poate că o să mă lase să o iau acasă. Ajunsesem să mă ataşez de ea, într-un fel straniu, ca un fel de sindrom Stockholm. Şi m-am imaginat cum dactilografiam seara, aşezată la biroul albastru, de şcoală, pe care îl pescuisem de pe stradă, cu un top de hârtii albe, imaculate în stânga. Poate că o să scriu un roman, romanul cu care cochetam, pe care îl tot schiţam, în timp ce zumzetul şi pocniturile maşinii de scris mă aduceau într-o stare meditativă.

James s-a ridicat în picioare şi s-a întins.

— Nu chiar, a zis.

M-am încruntat, întorcându-mă spre el.

— Ăsta e calculatorul, mi-a explicat, ştergându-şi cu dosul palmei o urmă de sudoare de pe frunte. Calculatorul.

Fără să înţeleg, mă uitam când la James, când la monitorul parţial instalat.

— Nu luăm decât un singur calculator. Pe care o să-l împărţim toţi. Corespondenţa o vom dactilografia în continuare pe Selectricurile noastre.

— Dar... de ce? am întrebat, sperând că mi-a scăpat ceva, şi m-am uitat la el în timp ce mă copleşea un sentiment alarmant. Ăsta pentru ce e?

— O să-l folosim ca să monitorizăm încălcările drepturilor de autor. Ştii, există toate paginile astea de web personale, corect? Şi lumea postează fragmente din Salinger, Fitzgerald şi Dylan Thomas. Trebuie să ne asigurăm că acele fragmente rămân în limitele unei utilizării rezonabile[37]. Ceea ce înseamnă opt sute de cuvinte sau mai puțin, în cazul prozei, şi cinci versuri, pentru poezie.

— Aha..., am spus, încă uluită.

— Hugh poate să-l folosească pentru cercetare, ca să nu mai fie nevoit să se ducă atât de des la bibliotecă.

Ştiam că Hugh avea să fie profund nemulțumit de această sugestie. Adora să meargă la bibliotecă.

— Şi cred că toți ceilalți pot să-l folosească, dacă au nevoie, însă nu pentru chestiuni personale.

Câteva zile după aceea, şefa a trecut prin toate birourile şi ne-a adunat pe toți, apoi ne-a condus – cu Lucy şi Max râzând ca nişte şcolari – la computer, imaculat şi bej, cu monitorul negru.

— Am făcut-o, a zis, aruncând spre noi toți priviri pline de înțeles. Acesta este calculatorul biroului, a adăugat şi a făcut un semn spre tastatură. E pornit? l-a întrebat pe

---

[37] În legislaţia dreptului de autor, posibilitatea de a folosi, în anumite condiţii, materialele protejate de lege, fără să fie necesară obţinerea unei permisiuni din partea titularului drepturilor de autor.

James, care a clătinat din cap că nu. Bun, deci nu e pornit, a confirmat ea.

Olivia s-a uitat la mine şi a zâmbit.

— L-am pus aici, chiar în zona centrală a biroului, la vedere, ca nimeni să nu fie tentat să îl folosească pentru e-mailuri personale sau...

A făcut o pauză, căutând în minte alte activităţi în care s-ar putea angaja cineva la un computer.

— ...orice altceva. Lumea pierde o grămadă de timp la calculator şi nu vom tolera aşa ceva. Acest computer este pentru documentare – a făcut semn spre Hugh, care a răspuns plecând scurt capul – şi pentru monitorizarea afacerilor Agenţiei. Dacă aveţi nevoie să îl folosiţi, veniţi la mine şi mă întrebaţi. Dar dacă ies din birou şi vă văd aşezaţi aici, voi presupune că faceţi ceva ce nu ar trebui să faceţi.

Ne-a studiat feţele şi a clătinat din cap exasperată, de parcă eram o grămadă de copii obraznici lăsaţi în grija ei.

— E clar?

— Clar! a exclamat Max, ridicând pumnul în aer.

— Ei, Max, a spus şefa, ridicând o idee vocea.

Era ciudat: Max genera cam toate contractele noi ale Agenţiei. Tocmai definitivase un acord pentru o publicaţie, în valoare de două milioane de dolari. Dar şefa mea încă îl privea ca pe un interlop, un rebel lipsit de respectul cuvenit faţă de sistemul de arhivare al Agenţiei. Presupuneam că nu îl considera „genul de om potrivit pentru Agenţie”, cum erau

James şi Hugh – şi eu. Mă lăudase în felul ăsta discret de vreo şase ori deja. Şi chiar dacă mă bucuram de asta – eu eram Copilul Obedient prin excelenţă, aşa cum Don îmi repeta fără încetare –, mi-a trecut prin minte că dacă acestea erau cele două direcţii ale viitorului meu, îmi era deosebit de clar ce alegeam: voiam să fiu Max, nu şefa mea. Să fiu ca Max nu însemna doar să închei înţelegeri importante, ci şi să fiu în contact permanent cu literatura contemporană, tot atât de la curent cu ce e şi ce nu mai e la zi în literatură pe cât fusesem ca masterandă, chiar dacă nu într-o zonă atât de elevată; să fiu într-un dialog zilnic cu mari scriitori şi editori care erau deosebit de preocupaţi de cuvinte, de limbaj, de naraţiune, ceea ce reprezenta doar un alt mijloc de a fi pur şi simplu în legătură cu lumea, în loc să te retragi din ea şi să introduci o ordine artificială în treburile încurcate ale vieţii, preferând scriitorii morţi celor în viaţă.

Apoi însă mi-a trecut prin minte un alt gând, revelator. Înainte de a începe slujba aceasta, nu voisem eu să mă număr printre scriitorii în viaţă?

În seara aceea, în timp ce mă spălam pe dinţi în baie, Don m-a strigat de pe canapea:

— Buba! Ia vino, vreau să-ţi arăt ceva.

Ceva s-a rupt în mine şi s-a sfărâmat în mii de aşchii.

— Te rog, nu-mi mai spune aşa, am strigat şi m-am năpustit în living. Nu sunt un copil.

Ochii lui mari s-au mărit şi mai mult şi, preţ de o clipă, mi s-a părut că – incredibil – sunt pe cale să înoate în lacrimi.

— Tu ştii de ce îți spun aşa?

Am scuturat din cap. Aşa că mi-a explicat. Don avusese un student, Maşa, cu care rămăsese prieten. Acesta emigrase din Rusia la începutul anilor ’90 şi, deşi comunismul îi făcuse viața grea – pentru că trăise pe pielea lui nu doar filosofia comunistă, ci fusese chiar persecutat sub ea –, Don tot fusese încântat că în sfârşit găsise un sovietic adevărat cu care să discute la nesfârşit despre socialism, chiar dacă acele conversații se transformau în certuri. Maşa locuia cu soția lui – şi ea tot studenta lui Don – la Washington Heights, într-un apartament spațios şi întunecos, înțesat de relicve ale stilului de viață rusesc şi de jucăriile celor trei copii. Pe cel mai mic dintre ei îl considerau un copil-minune, pentru că, deşi atât Maşa, cât şi nevasta lui erau bruneți – cu părul negru-albăstriu, tenul măsliniu, sprâncene groase – printr-o farsă a geneticii acest din urmă copil ieşise din pântecele mamei sale cu pielea roz-pal, cu bucle blonde şi cu minunați ochi albastru-cenuşiu. Şi firea fetiței era extraordinar de solară.

— Parcă ar fi copilul luminii, mi-a explicat Don. E aşa de drăgălaşă şi de dulce, că indiferent ce face vrei să o ridici şi să o strângi în brațe.

Pe copilă o chema Anna sau Natalia, dar toată lumea o striga Buba.

— De ce? am întrebat.

Don a ridicat din umeri şi a râs. Un râs adevărat. Nu genul lui de hohot obişnuit, ironic şi răutăcios.

— Aşa e ea, o Buba, pur şi simplu. Nu există alt cuvânt potrivit pentru ea. Nu pot să-ți explic. Trebuie să o cunoşti şi o să înțelegi. E toată numai lumină.

Şi-a întins mâinile deasupra capului şi a căscat. Ne aşezaserăm amândoi pe canapeaua gri din livingul minuscul, o canapea pe care o recuperaserăm de pe stradă, cu ajutorul lui Bart, amicul lui Don, un poet înalt ca un uriaş, care îşi compunea poeziile plecând de la câte un vers celebru.

— Şi eram odată în vizită la Maşa, într-o după-amiază, chiar după ce te cunoscusem pe tine, şi Buba stătea la el în poală. Şi atunci m-a izbit, brusc. Că tu eşti la fel ca Buba.

— Eu sunt la fel ca Buba?

Nu aveam bucle blonde sau ochii albastru-cenuşiu. Şi chiar când eram mică mi se spusese adeseori că nu am trăsături de copil: aveam fața lungă şi îngustă. Uram jocurile. Preferam compania adulților.

— Chiar eşti, a zis Don încântat. Eşti trandafirie şi plină de lumină. Treci prin lume şi pare că eşti plină de lumină. E primul lucru pe care l-am remarcat la tine.

— Nu e adevărat, am obiectat eu stânjenită. Nu sunt trandafirie. Sunt oarecum palidă.

— Adevărat? Nu există aşa ceva. Nu există un singur adevăr. Asta e o chestie de şcolăriță, a murmurat şi m-a privit insistent, cu buzele lipite, devenite o linie, ca şi cum s-ar fi luptat să alunge valul unei emoții nedefinite. Lumea e ceva subiectiv. Ține de experiență.

Apoi faţa i s-a detensionat şi în ochi i-a revenit sclipirea ironică. A clătinat din cap, profesoral.

— Trebuie să-l citeşti pe Kant, a încheiat.

Nu ar fi exagerat dacă spun că toată viaţa m-am considerat posomorâtă şi greoaie. O copilă durdulie, apăsată de regrete: ale mele, ale familiei mele, ale neamului meu legendar şi năpăstuit. În clipa aceea însă, ceva s-a clintit din loc. Era oare posibil ca Don să aibă dreptate? Ca lumea să mă perceapă într-un mod cu totul diferit de felul în care mă percepeam eu însămi? Era de asemenea posibil ca un individ să fie complex, intelectual, conştient de lumea înconjurătoare, ca un individ să fie artist şi, în acelaşi timp, să fie şi trandafiriu şi plin de lumină? Era posibil ca o persoană să fie toate acele lucruri şi să fie fericită?

A doua zi dimineaţă, vremea s-a schimbat. Umezeala rece care trenase mult după începutul oficial al verii s-a evaporat peste noapte. M-am trezit şi am dat peste mănunchiul de raze strălucitoare ce se revărsau prin fereastra de la bucătărie. Am scos din fundul şifonierului rochia mea preferată, verde-intens, cu o croială care amintea de anii ’40, cu guler şi închisă în faţă cu nasturi, o imitaţie a rochiilor lui Vivien Leigh. Era şifonată – strivită de lâneturile grele de iarnă –, dar mi-am tras-o chiar şi aşa pe mine, peste un slip negru, cu speranţa că se va întinde pe drum până la serviciu, apoi am ieşit grăbită pe uşă şi am dat peste aerul cald şi proaspăt. Am luat-o pe Bedford, cu smochini plini de flori micuţe acoperind crengile subţiri şi cenuşii, care transformaseră deodată strada industrială şi urâtă într-una desuetă şi drăguţă. Farmecele cartierului Williamsburg nu erau, nu sunt, unele de ordin fizic. Cu vitrinele ei largi şi şirul de case din cărămidă, Bedford, artera principală din

North Side, ar fi putut să fie strada mare din Milwaukee, de exemplu. Acesta nu era New Yorkul lui Woody Allen, New Yorkul cu zgârie-nori şi portari, plin de vise măreţe şi alte colaje gen Hollywood. Dar era New Yorkul meu. Al meu. Şi îl iubeam.

În cele mai multe dimineţi luam metroul de pe Linia 6 până la Fifth-First Street, ieşeam la intersecţia dintre Fiftieth şi Lex, în umbra splendorii de tort de nuntă a hotelului Waldorf-Astoria. Şefa mea, ştiam, lua uneori masa la barul Bull and Bear de la Waldorf-Astoria. Intrarea la bar – selectă şi discretă – se afla în partea din spate a hotelului, pe Lexington Avenue, pe colţul dinspre sud-est. Nu am fost niciodată înăuntru, desigur, dar trecând în fiecare dimineaţă prin apropiere îi reţinusem pur şi simplu emblema elegantă şi decolorată. Seara, când mă întorceam agale de la birou spre metrou, dădeam peste intrarea principală majestuoasă a hotelului Grand, luminată magic, amintind de castelul de la intrarea în Disneyland.

În dimineaţa aceasta anume am urcat în salturi treptele staţiei de metrou şi o pală caldă de vânt mi-a suflat pe sub poalele rochiei. Pe Lex am dat peste o imagine bizară: un şir de maşini de pompieri care treceau grăbite pe stradă, fără sunetele sirenelor, pe bulevardul ciudat de lipsit de maşini. Erau superbe maşinile acelea de culoare roşu-aprins pe fundalul albastru al cerului şi, la fel ca Agenţia, păreau vizitatori dintr-o altă epocă, predigitală, desprinse din cărţile cu poze pe care mi le citeau părinţii în copilărie.

Am ajuns devreme, ca de obicei, şi am rămas la colţul străzii să privesc maşinile care dispăreau pe Lex. Când m-am uitat în sus, am văzut Waldorful profilându-se în faţa mea. Şi înainte să mai apuc să cântăresc bine, am traversat pe

partea sudică a Fiftieth Street şi m-am împins în uşile din spate ale hotelului, le-am deschis şi am descoperit că dădeau într-un vestibul nu prea grandios, ba chiar ponosit. În stânga mea, Bull and Bear, acum închis; în dreapta, celălalt restaurant al hotelului, Peacock Alley. În faţa mea, un lift care nu ştiu unde ducea. Am urcat în el.

Liftul m-a lăsat în dreptul unui coridor acoperit de un covor grena cu auriu, punctat din loc în loc de plante în ghivece imense. M-am oprit o clipă, nesigură încotro să o iau. Dacă mergeam drept înainte, pe sub arcada din faţa mea, sigur aş fi ajuns până la urmă în aripa vestică a clădirii, la intrarea principală care dădea spre Park Avenue. Puteam să ies pe acolo, apoi să merg încă un cvartal, până la biroul meu de pe Madison. Înainte să ajung însă la arcadă, am observat în stânga mea o vitrină mică, întunecată: un anticariat. De încântare mi s-a tăiat respiraţia. În copilărie stătusem în hoteluri de acest gen, împreună cu părinţii: King David, din Tel Aviv, The Breakers, din Palm Beach, Brown, în Denver. Înainte de cină, mama şi cu mine obişnuiam să dăm o raită pe la magazinele din hol, probam ochelari de soare, pandantive şi eşarfe. Sigur, îmi spuneam, un hotel grandios din New York – capitala culturală a ţării – trebuia să aibă un magazin cu cărţi.

Eram destul de aproape de vitrină acum ca să pot distinge unele dintre titluri: un exemplar superb şi ilustrat din Don Juan, o ediţie Peter Pan supradimensionată, cu ilustraţii care păreau să fie originale, o ediţie legată, de culoare verde ca muşchiul, din Alice în Ţara Minunilor. Iar drept în mijloc – în locul cel mai vizibil al vitrinei – o carte de un roşu aprins, ale cărei coperte îmi erau atât de familiare, că fusese cât pe ce să nu o observ, dar apoi am văzut-o şi am tresărit, atât de straniu era să văd cartea aceea scoasă din context.

Era, bineînțeles, De veghe în lanul de secară, iar pe copertă avea desenat un căluț de carusel, cabrat de furie sau de spaimă. Ştiam acum – îmi spusese Hugh – că vecinul lui Salinger din Westport, un pictor pe nume Michael Mitchell, desenase calul acela în mod special pentru Salinger, pentru De veghe. La ediția broşată, editorul alesese o imagine mult mai explicită – Holden Caulfield cu o şapcă roşie de vânătoare – pe care Salinger, deloc surprinzător, o ura. Din spirit de solidaritate cu Salinger, Agenția nu ținea în birou exemplare din acea ediție diabolică.

Câteva exemplare din prima ediție, cu armăsarul aprig, stăteau chiar față în față cu biroul meu. Memorasem fontul folosit pe cotor. Îl vedeam şi în somn. Exemplarul de față era diferit în sensul că era într-o stare ceva mai bună, roşul era mai strălucitor, albul, mai alb. Şi că avea ataşat un preț: douăzeci şi cinci de mii de dolari.

După colțul cu anticariatul am găsit o toaletă pentru femei unde m-am spălat pe mâini cu apa care țâşnea din bateriile masive, aurii şi m-am şters cu prosoapele de hârtie, la fel de groase şi de catifelate ca prosopul de pânză, apoi mi-am netezit părul şi mi-am dat cu luciu pe buze: cinci minute de vacanță de la vasele din cada de baie şi cinele cu ramen. Preț de o clipă, m-am răsfățat: mi-am imaginat că părinții mei erau în hol şi mă aşteptau, că urma să mergem la Met, că vom lua masa la lumina stelelor, printre statui de Rodin, aşa cum făceam când eram copil. Apoi mi-am aruncat poşeta înapoi pe umăr şi am ieşit, am trecut pe lângă anticariat, pe sub arcadă, şi am intrat în holul de sus al hotelului, plin de oameni de afaceri. Bărbați, cu toții erau bărbați, cu părul tuns scurt şi pantofi lustruiți. Erau tineri – unii la fel de tineri ca mine, cu fețele proaspete şi fără riduri,

cu zâmbete dureros de sincere şi de calde, aşa de diferite de rânjetul crispat al lui Don – şi mă întrebam cine erau şi ce făceau aici. Banii erau raţiunea care le permitea să zâmbească în felul acela? Banii şi lipsa de griji?

Se făcuse aproape nouă şi jumătate de acum, aşa că m-am grăbit să cobor scările largi şi majestuoase care răsăriseră dinaintea mea – pantofii mi se afundau în covorul gros – şi am ajuns în holul de jos, unde am găsit şi mai mulţi oameni care se cazau sau plecau, îşi fixau ecusoane cu numele, dădeau telefoane de la aparatele fixe, discutau cu recepţionerul sau cu portarul; bărbaţi în grupuri de trei sau patru, râzând, sau singuri, răsfoind biblioraftуri pline cu grafice şi tabele. S-au întors şi m-au privit când am trecut pe lângă ei zâmbind şi înclinând din cap ca şi cum făceam şi eu parte din lumea lor, tărâmul valutelor şi al privilegiilor.

— Bună ziua, domnişoară, mi-a spus portarul, cu mâna la pălărie. Pot să vă chem un taxi?

— A, nu, mulţumesc, am răspuns, cu o voce care nu prea era a mea. E o zi aşa de frumoasă. Prefer să merg pe jos. Nu merg decât la câteva străzi mai departe.

— Chiar este o zi frumoasă, a fost el de acord. Să vă bucuraţi de ea.

— Mulţumesc, am zis cu aceeaşi voce străină – a unei versiuni ale mele care stătea într-un apartament de la Waldorf şi mergea cu taxiul prin oraş când vremea era urâtă – şi am păşit dincolo de uşa pe care mi-o deschisese portarul, afară, pe Park Avenue, unde un batalion de lalele rechiziţionaseră fâşia de pe mijlocul bulevardului. Florile se legănau în vântul călduţ, înclinându-şi ca una capetele spre sud.

* * *

Acum, că ieşise în sfârşit soarele, întunericul din Agenţie mi se părea uşor opresiv sau poate depresiv. E primăvară, aş fi vrut să-i strig lui Lucy, îmbrăcată în rochia ei neagră, sobră ca o călugăriţă, şi şefei mele, cu deux-pieces-ul ei maro ca hârtia de ambalaj, şi chiar mochetelor verde-pădure care ne amortizau paşii, lemnului brun-închis care încadra fiecare cameră cu rafturi de bibliotecă. Iarna, bezna servise ca un refugiu confortabil, dar acum număram minutele până la prânz, când puteam să mă plimb în soarele cald, cu braţele dezgolite.

— Drăguţă rochie, a strigat Lucy când am trecut pe lângă biroul ei. E vintage?

Nu am apucat să răspund că se şi ridicase de pe scaunul ei, să mi se alăture.

— Am tot vrut să te întreb, a zis, pe un ton uşor mai şoptit decât tunetul ei obişnuit, din gâtlej. Tu mănânci?

M-am uitat la ea, mirată.

— Ce să mănânc?

— Păi, a început Lucy şi pe urmă a izbucnit într-un hohot de râs nervos, gesticulând teatral spre rochia mea.

I-am urmărit mâinile cu privirea şi brusc am înţeles ce voia să spună sau parte din ce voia să spună: înotam în rochia de pe mine.

— Pari puțin cam – şi-a căutat cuvântul potrivit – anemică.

Am simțit că îmi vine să plâng de exasperare.

— Ştiu că e greu să trăieşti dintr-un salariu de asistentă, a spus Lucy şi a râs din nou. Dacă e cineva care ştie, eu sunt aia.

— Mănânc, i-am răspuns, zâmbind larg. Chiar mănânc.

Dar oare aşa era? Cu noile facturi pe care le aveam de plătit, abia dacă puteam să supraviețuiesc. În fiecare zi sunam la bancă să îmi verific contul şi foarte adesea ajungeam să nu mai am acoperire, chiar dacă țineam de fiecare cent şi îmi păstram cu eforturi dureroase soldul în carnetul de cecuri. O dată pe săptămână cumpăram alimente, sâmbăta dimineața, şi îmi calculam cu grijă totalul produselor din coş înainte de a mă apropia de casă, puneam înapoi orice era prea extravagant, cum ar fi fursecurile preambalate şi cerealele. Pentru prânz mă limitam la cinci dolari, cu care îmi luam o tristețe de salată grecească minusculă de la magazinul din colț, parte dintr-un lanț: o salată romană fleşcăită, uneori înnegrită pe la margini, o roşie de iarnă, decolorată, câteva felii străvezii de castraveți şi o fărâmă de feta, peste care stătea o singură măslină costelivă şi sărată; măslina aceea făcea toți banii.

În ziua aceea totuşi am făcut ceva ce nu mai făcusem niciodată, niciodată: m-am dus, direct şi deliberat, drept la chioşcul elegant de pe Forty-Ninth, de unde agenții îşi luau prânzul. În jurul meu, Stăpânii Universului comandau salate de andivă creață, îşi frecau coatele cu omoloagele lor, femei suple, bronzate, cu brățări Cartier aninate de încheieturile lor subțiri şi bronzate. Sandviciurile stăteau ca nişte produse de patiserie, pe stative argintii de prăjituri.

După o îndelungă deliberare, am ales o lipie subțire, umplută cu un soi de carne roz, afumată. La casă mi-am luat şi un fursec de ciocolată, am comandat o cafea şi am întins o bancnotă nou-nouță de douăzeci de dolari. În clipa aceea nu aveam descoperire de cont, dar inima tot mi-a luat-o la galop când am băgat în portofel restul firav. Cu sandviciul în mână, am mers pe Fifth, soarele îmi încălzea umerii, m-am aşezat pe treptele Catedralei St. Patrick alături de turişti şi am muşcat din el, o îmbucătură plină, sărată, unsuroasă, caldă. Era fără îndoială cel mai delicios sandvici pe care îl gustasem vreodată. Am mâncat jumătate, cu gândul să păstrez restul pentru a doua zi, apoi am devorat şi ce mai rămăsese.

În dimineața următoare mi-am pus o rochie de primăvară pe care nu o mai purtasem niciodată – un dar de demult din partea mamei –, roşie, mai scurtă decât tot ce altceva aveam în garderobă, în care genunchii contrastau palizi cu tivul ei ca para. Din fundul dulapului am scos o pereche de sandale din piele neagră, cu toc elegant, o altă contribuție de-a mamei. În apartament nu aveam oglindă, aşa că nu eram sigură dacă arăta bine combinația, dar în rochia croită pe corp şi sandalele cu toc mă simțeam mai puternică, mai dreaptă, mai capabilă să îmi țin capul în linie cu coloana, aşa cum profesorii mei de actorie îmi spuseseră întotdeauna să fac. Eu eram genul şleampăt, cocârjat, încovoiat.

Când am ieşit de la metrou în acea dimineață, am traversat Fiftieth Street fără să stau pe gânduri, am deschis uşa din spate a hotelului Waldorf, am urcat cu liftul şi am trecut pe lângă anticariat, după ce am aruncat o privire, să mă asigur că De veghe era încă acolo. În holul de sus am găsit iar grupurile de funcționari bancari, consultanți şi mai ştiu eu

ce, proaspăt bărbieriți, cu costumele lor impecabile şi care se uitau la mine dezinteresați, pe deasupra programelor de conferință şi a rapoartelor de vânzări. Brusc, am râvnit să mă număr printre ei, să fiu una de-a lor, nestânjenită în lumea aceea, cu un card sclipitor în portofel, care să îmi permită să mă aşez şi să comand o cafea de cinci dolari. În copilăria mea, tata şi cu mine – amintirea mi-a revenit cu o forță brutală – ne petrecuserăm atât de multe ore în astfel de holuri, inventând istorii despre lumea care se perinda pe dinaintea noastră. Tata crescuse într-un soi de sărăcie forțată, cu părinții lui socialişti, cu mama activistă – bunica mea de pe Grand Street, căreia îi eram datoare o vizită –, iar ca adult se bucurase de tot luxul, dar mai ales de luxul hotelurilor elegante, emblema lenei reprobabile.

Cu spatele tot drept am trecut printre bărbații aceia în costum şi am coborât, zâmbind prosteşte. Apoi m-am uitat în sus, sus de tot, la tavanul înalt şi elaborat decorat al holului, cu marginile pictate în foiță de aur, un model atât de complicat şi de frumos, încât pentru prima dată am înțeles adevăratul sens al expresiei „mi s-a tăiat respirația”. Pentru că, sincer, am rămas fără suflu când modelul – frunze şi vițe şi diamante – mi s-a înfățişat şi am înțeles care e adevărata înălțime a tavanului, volumul de aer şi spațiu dintre acele vițe, în raport cu micimea mea. Sandalele mele, cu tocul lor subțire, se prinseseră în covorul gros şi pentru o clipă m-am gândit – am ştiut, inima îmi bătea mai repede – că o să mă împiedic şi o să cad pe cele câteva trepte, în timp ce lumea din jurul meu se rostogolea, dar apoi am pus doar mâna pe balustradă, mi-am recăpătat echilibrul şi am continuat să cobor.

Vara

Lansarea

Se vor întâlni. Personal. Jerry şi Roger Lathbury. Asta era o ştire mare. Jerry nu se întâlnea cu oameni. Jerry evita oamenii. Chiar şi oamenii pe care îi ştia de zeci de ani. Cei doi corespondaseră direct, ocoliseră şi Agenția, şi pe şefa mea. „Ar fi bine dacă mi-ai trimite copii ale scrisorilor tale”, o auzisem spunând pe şefa mea. Dar Jerry nu a trimis copii ale acelor scrisori. Nici Roger nu a făcut-o. Şefa a descris situația drept „cu totul neobişnuită”, a clătinat din cap şi a râs puțin, aşa cum făcea când era nervoasă sau nemulțumită. Au deranjat-o scrisorile. Dacă Jerry accepta cine ştie ce condiții ciudate? Sau se supunea vreunui risc? Sigur, Roger părea cel mai drăguț şi mai sincer dintre oameni, dar dacă nu era aşa? Dacă îl manipula cumva pe Salinger să... să ce? Şefa nu ştia să spună.

Şi nu conta, pentru că noi nu puteam face nimic în legătură cu asta, în legătură cu orice ar fi avut de-a face cu asta. Situația depăşise de acum sfera unei afaceri. Jerry şi Roger se împrieteniseră.

Jerry cel puțin devenea prieten cu Roger. Roger era puțin cam prea agitat, puțin prea derutat de entuziasmul lui Salinger ca să reacționeze cu sinceritate în acelaşi fel. Începuse să telefoneze tot mai frecvent. De fiecare dată când primea o scrisoare de la Salinger, telefona. De fiecare dată când îi trimitea lui Salinger o scrisoare, telefona, îngrijorat că spusese ce nu trebuie.

Aşa se face că eu eram cea care ajungea cel mai des să asculte îngrijorările lui Roger, temerile lui. Înțelesesem că lui

Pam i se dăduseră instrucțiuni să transfere apelurile lui Roger mai întâi la mine.

— Am făcut nişte machete, mi-a comunicat el la sfârşitul lui iunie. Vreo două. Cred că înțeleg ce îi place lui Jerry la un design şi cred că astea o să-i placă. Sau cred o să-i placă o machetă mai mult decât cealaltă.

— Da? am zis, încercând să îmi ascund panica din voce.

Încă nu lămuriserăm toate detaliile înțelegerii respective. Nu exista un contract. Nici măcar o schiță de contract. Consideram că realizarea layoutului unei cărți înainte de semnarea contractelor chiar era ceva cu totul neobişnuit. Şi mi se mai părea că aduce ghinion.

— Am dactilografiat-o din nou, mi-a spus, ca să pot face machetele. Puteam să o fi scanat, dar m-am gândit că Salinger ar fi preferat să fie dactilografiată.

— Hmm, am murmurat eu în receptor, întrebându-mă dacă Salinger ar vedea vreo diferență.

Era vineri şi şefa era acasă, bineînțeles. Roger suna adesea vineri dimineața şi începeam să cred că o făcea deliberat, că mă folosea drept placă de rezonanță. Sau psihiatru. Era limpede că acordul îi provoca deja o enormă nelinişte. Sau poate că era doar genul de persoană anxioasă şi vorbăreață. Îmi povestise totul despre fiicele lui, despre programele lui de studiu, despre colecția de relicve literare şi despre antipatia blajină pe care o nutrea soția lui față de aventurile lui editoriale.

— Şi e un lucru bun. Când am dactilografiat textul am observat că există câteva mici greşeli de tipar.

Părea un pic mulțumit că prinsese The New Yorker pe picior greşit.

— Serios? am zis surprinsă.

La The New Yorker, departamentele de verificare a informației şi de corectură erau legendare. Aş fi zis că pur şi simplu nu le scăpa nicio greşeală.

— A, da, a susținut Roger. Mici scăpări, dar tot greşeli se cheamă. Le-am corectat eu. Salinger e obsedat de detalii şi presupun că le-ar fi vrut corectate.

— Sunt convinsă că ai dreptate, am spus.

În acelaşi timp, rulam cu discreție în maşina de scris o foaie cu antet, deşi nu aş fi putut să dactilografiez în timp ce vorbeam la telefon – în afara cazului în care aş fi vorbit cu Don, cu mama sau cu Jenny ori cu altcineva care nu s-ar fi simțit ofensat –, întrucât Selectricul făcea prea mult zgomot.

De fapt, nu eram deloc sigură.

— Am şi mărit considerabil marginile, ca să dau volum cărții. Dacă e prea subțire nu o să pot pune orizontal titlul pe cotor. Jerry vrea un titlu orizontal. Urăşte titlurile verticale. Aşa că am lăsat nişte margini cu adevărat late. Dar Salinger le preferă aşa. Nu e prea mult text pe pagină. Vrea ca povestirea să respire.

— Titluri verticale?

Nu mai auzisem niciodată acest termen până atunci şi m-am întrebat dacă nu îl inventase Roger – sau Salinger.

Semăna cu titlul unui album Joy Division. Sau cu o antologie de poezie abstractă.

— Da, da!

Când era supraentuziasmat, Roger vorbea uneori ca Iepurele Alb[38]. Mi-l imaginam scund şi durduliu, cu o cărare trasă mult pe o parte a capului şi părul pieptănat în partea cealaltă.

— Titluri verticale. Când titlul e tipărit de-a lungul cotorului cărții. Aşa că trebuie să-ți pleci capul pe o parte ca să-l citeşti. De fapt, cele mai multe dintre titluri aşa sunt scrise. Pentru că ai nevoie de un cotor relativ gros ca să pui titlul pe orizontală. Uită-te la cărțile lui Salinger. Toate au titlurile pe orizontală.

Am aruncat o privire spre raftul de cărți din fața mea. Am mijit ochii şi am văzut că avea dreptate. Chiar aşa era. Fiecare cuvânt din fiecare titlu era imprimat de-a latul cotorului cărții, şi toate cuvintele erau unul sub altul.

Miercurea următoare, Salinger s-a dus la D.C. şi s-a întâlnit cu Roger ca să ia masa la National Gallery, un loc deosebit de public şi de aglomerat, dar Salinger nu a fost asaltat de fani – aşa cum se aşteptase Roger – şi nici centrul atenției fotografilor. Cei doi bărbați au stat şi au analizat variantele de design ale lui Roger, apoi s-au despărțit în dreptul micii cascade de lângă scările care urcă spre holul galeriei.

---

[38] Personaj din Alice în Țara Minunilor de Lewis Carroll, mereu grăbit şi care repetă continuu acelaşi lucru.

— El a insistat să plătească masa, a raportat Roger, care părea să fie uluit de faptul că el, Roger Lathbury din Alexandria, Virginia – puştiul care citise Nouă povestiri în camera lui din suburbii – ajunsese să mănânce sandviciuri împreună cu J.D. Salinger.

Telefonase, desigur, la prima oră în dimineața zilei de joi, ca să îmi ofere analiza post-factum.

— Data publicării o să fie 1 ianuarie, mi-a spus. De ziua lui Jerry.

— 1 ianuarie anul viitor? am întrebat.

De obicei dura mai bine de şase luni ca să produci şi să publici o carte. Roger putea oare să aducă această carte în librării până de Anul Nou?

— Da, da, desigur, mi-a confirmat. Nu avem de ce să aşteptăm. Nu sunt chiar aşa de multe de făcut. Jerry a ales designul pe care mă gândisem că îl va alege. Şi am decis împreună să nu avem colontitlu în partea de sus a fiecărei pagini. Pentru că este o scriere epistolară. Ştii. E o scrisoare. Aşa că te-ar scoate din stare să ai titlul pe fiecare pagină. Jerry e de acord.

Cei doi bărbați erau de acord în toate privințele, se pare, cu o excepție. Salinger nu voia ca greşelile de tipar să fie corectate. De fapt, se zbârlise când a aflat că Roger le corectase fără să se consulte mai întâi cu el.

— Nu înțeleg. A părut de-a dreptul deranjat că le-am îndreptat..., a spus Roger şi a făcut o pauză, nesigur dacă trebuia măcar să pomenească despre potențiala catastrofă. Pentru o clipă am crezut că o să spună „Hai să lăsăm baltă

toată treaba”. Doar fiindcă am corectat câteva greşeli minore. Dar OK. O să pun înapoi greşelile de tipar.

— Ți-a spus de ce? l-am întrebat.

Aveam o bănuială – fără niciun temei – că Salinger avea să reacționeze astfel. Suspiciunea mea era că în cazul lui Jerry totul era legat de control: dacă Roger l-ar fi întrebat de la bun început despre corectarea greşelilor, probabil că ar fi spus „Sigur, corectează-le”. Dar faptul că Roger o făcuse de capul lui, fără să îl consulte, pur şi simplu îl enervase.

— Oarecum, a murmurat, vocea lui Roger estompându-se odată cu valul de adrenalină iscat de prânzul luat împreună, care se dilua pe măsură ce îi analiza minusurile. Nu chiar. A spus doar că o vrea tipărită exact aşa cum a apărut inițial în The New Yorker. A fost ca şi cum ar fi spus că greşelile de tipar fuseseră intenționate. Deşi n-a spus fix aşa. Dar m-a lăsat să înțeleg...

A tăcut, cu gândul aiurea, şi pentru o clipă m-am întrebat dacă nu închisese sau dacă nu se întrerupsese legătura. Apoi şi-a dres vocea.

— Ai pățit ceva? l-am întrebat.

Îmi plăcea Roger. Chiar îmi plăcea. Voiam să iasă bine. Voiam să nu o dea în bară cu proiectul acesta. Să nu mai ajungă să corecteze nicio greşeală de tipar.

Într-o seară de la începutul lui iulie, la o petrecere pe terasă, am stat îndelung la taclale cu doi tineri redactori de la The New Yorker. Erau doar cu câțiva ani mai mari ca mine – şi cu câțiva mai mici ca Don –, îmbrăcați ca nişte personaje

dintr-un film de Whit Stillman. Erau, cu alte cuvinte, exact aşa cum mi i-aş fi imaginat eu pe redactorii de la The New Yorker, dacă aş fi avut cum să mi-i imaginez măcar pe cei ce făceau revista care îmi modelase atât de puternic viaţa. Aşa cum, sincer şi cu totul adevărat, nici nu îmi închipuisem vreodată că mă voi afla în aceeaşi încăpere cu astfel de oameni, cu atât mai puţin că voi fi în centrul atenţiei lor, cum mi s-a întâmplat în seara aceea. Mi-am petrecut anii adolescenţei citind cu religiozitate The New Yorker, imitând sistemul complicat şi bine rânduit în care citea tata revista, sistem care presupunea să începi de la cronicile de film, apoi să treci la cele de teatru, apoi la Chestiunea Zilei şi la editoriale. De abia în facultate am ajuns totuşi să înţeleg semnificaţia culturală mai largă a revistei. Crezusem că e o revistă pentru cei care locuiau în New York sau care erau din New York, asemenea tatei. Newyorkezi. Mai credeam şi că revista era ceva secret, ceva pe care doar eu şi tata puteam să îl digerăm. Nimeni altcineva din orăşelul nostru conservator nu o mai citea, exact aşa cum nimeni altcineva nu citea Times.

Redactorii de la The New Yorker cunoşteau Agenţia, bineînţeles – cele două instituţii fuseseră înfiinţate cam în acelaşi timp, istoriile lor se împleteau – aşa că am stat de vorbă despre Fitzgerald şi am răspuns la întrebările obişnuite despre Salinger. Nu, nu l-am cunoscut. Da, reporterii încă mai telefonau după el. Nu, nu ştiu dacă lucrează la un nou roman. Am relatat unele dintre procedurile şi regulile mai obscure ale Agenţiei: fişele, maşinile de scris, paharele mari cu „apă” de pe biroul lui Carolyn, care i-au făcut să râdă. Până şi revista The New Yorker, am aflat eu – cu patina şi izul ei de vechime – era complet computerizată şi fără dictafoane. Ei auziseră însă poveşti despre ciudăţeniile Agenţiei – aşa cum era cazul

multora dintre anumite cercuri editoriale – şi erau dornici de mai mult. Aşa că le-am povestit despre scrisorile lui Salinger, desigur, despre fata din Japonia cu hârtia ei de scrisori cu Hello Kitty, despre nenumăraţii veterani şi despre femeia a cărei fiică murise. Şi le-am spus despre nebunii care trimiteau scrisori pe bucăţele de hârtie mânjită, aparent scrise cu cioturi de creion, cu scrisul mâzgălit şi întins pe pagină. Le-am spus şi despre puştii care scriau cu vocea lui Holden.

— Dragă Jerry, măgar bătrân ce eşti, strigasem, imitându-i pe acei fani. Clar că mă dai grav pă spate dacă o să găseşti un nenorocit de minut ca să-mi răspunzi la scrisoare.

— Ei, na, exclamase unul dintre redactori. Pe bune?

— Ei, da.

— E formidabil, spusese un altul, ştergându-şi cu degetul mare şi zdravăn o lacrimă de râs. Nu mi-am dat seama că Salinger e încă aşa de popular. Dar probabil că fiecare adolescent trece printr-o fază Salinger, nu?

— Absolut, m-am trezit spunând. Dar să ştii că povestirile acelea chiar sunt valabile.

De unde îmi venise chestia asta? Nu îl citisem pe Salinger în adolescenţă şi nici acum nu-l citeam. Încetează, mi-am zis.

— Multe dintre scrisorile pe care le primim sunt de la persoane de-o seamă cu Salinger, oameni care au citit De veghe sau povestirile când au apărut pentru prima dată, iar acum le recitesc – şi văd lucruri pe care nu le remarcaseră la prima lectură. De exemplu, războiul. Toate povestirile sunt, în ultimă instanţă, despre război.

— Ar trebui să le recitesc, spusese un redactor. În liceu mi-a plăcut Nouă povestiri.

— Şi mie, a spus un altul. Mi-a plăcut şi De veghe. Dar cui nu i-a plăcut?

În final, când afară s-a mai răcorit şi lumea a mai plecat, am pus întrebarea pe care voisem – şi mă temusem – să o pun:

— Cum e să lucrezi la The New Yorker?

Vocea îmi devenise abia o şoaptă şi vântul, înteţit acum, îmi flutura părul şi poala rochiei. Mai fusesem la petreceri la înălţime cu Don, pe acoperişurile blocurilor din East Village, clădiri cu cinci etaje de pe care puteai să zăreşti un crâmpei din cartierul nostru de pe malul celălalt al râului – fabrica de zahăr Domino, clădirile industriale abandonate din South Side – şi unde ţi se lipeau pantofii de cartonul gudronat, chiar dacă doar puţin. Aceasta era însă o petrecere în grădina de pe acoperişul unei clădiri de birouri, nouă şi înaltă, cu scaune frumoase de grădină, dale gri, lucioase, încastrate în pardoseală şi plante curgătoare în ghivece pătrăţoase, care se legănau în vânt. Un chelner se oprise lângă noi să ne ofere pahare cu vin alb, rece ca gheaţa. Am sorbit îndelung, în timp ce tinerii redactori meditau la întrebarea mea. Unul dintre ei era scund şi brunet, cu un păr lucios care îi intra în ochi şi avea un zâmbet de pişicher. Celălalt, înalt, roşcat şi pistruiat, avea o privire extraordinar de directă. Mi-am dat brusc seama că amândoi erau chipeşi. Ca la un semn, amândoi s-au întors spre mine şi au ridicat din umeri, zâmbind. Am înţeles că nu exista răspuns la întrebarea mea.

Don se agita undeva la periferia acestei scene. Era probabil prima situaţie în care mi s-a părut că nu e în largul lui. La

petreceri îşi făcea de obicei apariţia, cântărea anturajul şi imediat iniţia propria lui manieră de marcare masculină a teritoriului. Eram împreună de suficientă vreme ca să îi pot anticipa comportamentul încă de la sosirea într-o adunare cu, să zicem, cinci persoane: mai întâi îi saluta pe fiecare dintre bărbaţii pe care îi cunoştea, îmbrăţişându-i pe jumătate şi bătând palma, folosind un gen de argou intens şi viril – „Care-i treaba, frate?" – pe care în general îl disprețuia. Apoi obţinea ceva de băut care conţinea un fel sau altul de alcool brun, ideal servit într-un păhărel, cu cuburi de gheaţă pe care le putea zornăi în pauzele de conversaţie. Cu băutura în mână, se proptea într-un loc ce îi îngăduia o privire panoramică asupra încăperii, astfel încât – acum ştiam – să poată monitoriza sosirea femeilor atrăgătoare şi de unde să evalueze cât de atrăgătoare erau femeile deja sosite.

Oricum, în seara aceea fusese ciudat de liniştit. Se apropia data căsătoriei lui Marc, iar Don era tot mai posac şi mai pansiv, mai retras în sine. De obicei practica un adevărat ritual pentru a se pregăti, cu minuţiozitate, pentru orice petrecere: duş, ras, aplicarea lentilelor de contact. În seara aceea însă i se vedeau tuleiele brunete şi purta ochelarii – rotunzi, cu rame de sârmă –, care îl făceau să pară mai tânăr, iar cămaşa albă era departe de a fi impecabilă. Don includea The New Yorker în lista lui de frivolităţi burgheze, deşi o citea, bineînţeles, cufundat uneori în lectura unor articole într-un fel care mie mi se întâmpla rar.

— Nonficţiunea e uluitoare, spusese când îi arătasem această contradicţie, cu câteva săptămâni în urmă. Dar ficţiunea e o glumă. E pur şi simplu fioroasă. Şi toată preţiozitatea aia cu Chestiunea Zilei, flaneurul cu joben şi monoclu. Pfui. Nu-ţi vine să vomiţi?

Cu un hohot de râs m-a tras spre el şi m-a îmbrăţişat, aşa cum ai lua un copil în poală ca răspuns la drăgălăşenia lui formidabilă.

— Normal, pe tine nu te face să vomiţi. Ţie îţi plac rahaturile astea. Rahaturi în genul „Vai, ne întâlnim toţi la Algonquin, la un pahar. Tare mi-ar plăcea să vii şi tu”, a spus pe o voce piţigăiată şi tremurată.

Îl mai auzisem lansându-se în astfel de discursuri – cu glas tare – la toate petrecerile de pe terasele clădirilor din East Village şi prin tot felul de baruri retro pe care el le găsea „autentice” şi romantice – Holiday Cocktail Lounge, International şi Tile Bar şi Irish sau Driggs –, perorând pe larg despre caracterul corupt şi diluat al ficţiunii contemporane.

În seara aceea însă a stat literalmente în umbra mea, la un pas sau doi în spatele meu, în dublura mea întunecată ce pornea din călcâiele mele, sorbind dintr-un pahar, cu ochii deschişi larg. În seara aceea, când am plecat de la petrecere – „Treci pe la mine şi o să-ţi arăt redacţia”, îmi spusese redactorul cel înalt, în timp ce îmi punea o carte de vizită în palmă – şi am mers până la intersecţia dintre Fifty-Third şi Lex, să luăm Linia 6 până la Union Square, simţind răcoarea aerului pe braţele mele dezgolite, mi-am amintit ceva ce îmi spusese unul dintre clienţii lui Max, în treacăt, la o petrecere de lansare a unei cărţi: „Eu judec o femeie după prietenii pe care îi are”. La momentul acela mi se păruse ciudată şi dură afirmaţia lui. Acum însă înţelegeam ce voia să spună: că omul este pe măsura celor cu care se înconjoară. Toţi prietenii lui Don erau, ce-i drept, ciudaţi sau defecţi într-un fel sau altul: Allison, Marc şi Leigh, stânjeniţi în mod tragic de privilegiile cu care crescuseră,

paralizați de frica unui eşec. Prietenii lui din Hartford, nişte frustrați furioşi.

De ce Don nu frecventa alți scriitori? Scriitori de succes, autori publicați sau pur şi simplu scriitori ambițioşi, interesanți, fie ei publicați sau nu? De ce nu discutase şi nu se întreținuse vesel cu redactorii de la The New Yorker? De ce nu se împrietenise cu ei? Nu crease alianțe? Nu le spusese despre romanul lui? De ce nu vorbise cu ei despre Gramsci sau Proust? Răspunsul mi-a dat fiori pe şira spinării: Don nu voia prieteni care să lucreze la The New Yorker. Nu voia prieteni care să poarte pantofi eleganți de la Brooks Brothers şi cravate cu dungi, prieteni care au asigurări de sănătate şi diplome de Harvard, prieteni care tocmai ce îşi publicaseră primele articole la Chestiunea Zilei. Don se înconjura de fraieri – nişte distruşi, rataţi sau pe cale să devină astfel, trişti şi confuzi – ca el să poată fi rege între ei. Ceea ce, evident, nu îl făcea altceva decât regele fraierilor.

Şi pe mine ce mă făcea asta să fiu?

În dimineața următoare m-am apucat direct de scrisori. Erau obişnuitele declarații de dragoste față de Holden, obişnuitele povestiri din război, obişnuitele istorii de disperare şi mântuire, multe, multe scrisori din Japonia şi Danemarca şi din Olanda. Japonezii îl adorau pe Holden. Am dactilografiat câteva formulare de răspuns, standard şi modificate, am pus deoparte câteva Scrisori Tragice, pentru altădată, apoi am deschis un plic pe care adresa destinatarului era trecută cu un scris alert, de fată. Scrisoarea era aproape o nuvelă în sine, povestea fetei respective desfăşurându-se pe trei pagini de hârtie de caiet, boțite şi mânjite, cu grafitul creionului uşor mânjit. Fata povestea că e în prima clasă de liceu şi urăşte şcoala, mai

ales engleza, la care e corigentă. Profesoara ei de engleză poate că era o persoană OK, dar nu înțelegea ce înseamnă să fii tânăr şi le dădea elevilor să citească tot felul de cărți tâmpite, care nu aveau nicio legătură cu viața lor. Din toată programa de studiu a anului, singura carte care îi plăcuse fusese De veghe în lanul de secară. La cum stăteau lucrurile, avea să fie nevoită să meargă la cursurile de vară sau să repete cursul de engleză de clasa a IX-a, ceea ce ar fi fost aşa de penibil, că nu ştia sigur dacă ar fi suportat, plus că maică-sa ar fi omorât-o. Şcoala era aproape pe terminate, dar ea o întrebase pe profesoară dacă nu putea să facă ceva ca să îşi mărească nota, doar atât cât să treacă. „Există ceva ce ai putea să faci", îi spusese profesoara. „Scrie-i o scrisoare lui J.D. Salinger, una suficient de bună ca el să îți răspundă. Dacă o face, îți dau un zece."

Hmm, mi-am zis punând scrisoarea deoparte şi zgâindu-mă pentru a enşpea oară la peretele plin cu cărțile lui Salinger. Era ora prânzului şi eu aveam deja un teanc de scrisori gata să fie puse la poştă. Le-am trecut prin maşina de francat, mi-am tras haina pe mine şi mi-am strecurat în geantă scrisoarea fetei. Stând la coadă ca să-mi cumpăr o salată, am recitit-o. În ciuda diverselor greşeli de ortografie şi a stilului dezordonat, fata nu scria tocmai rău. Îşi transmisese povestea onest şi cu intensitate, cu pasiune şi detaliu. Apoi mai era şi îndrăzneala pură – tupeul, cutezanța – de a-i scrie lui J.D. Salinger spunând: „Te rog să-mi răspunzi ca să pot lua un zece de pomană". Îmi plăcea fata, într-un fel. Salinger fusese el însuşi un elev slab. Poate că şi el ar fi plăcut-o. Poate că – aşa cum spunea băiatul din Winston-Salem – scrisoarea l-ar fi amuzat. „Chiar am nevoie de zecele ăsta", am citit, în timp ce țineam în mână cutia de plastic cu salata apoasă. „O să-mi crească media generală cât să

promovez. Mama e veşnic supărată pe mine acum. Ştiu că înțelegi."

Exista totuşi ceva care mă irita. Ce i-ar spune Salinger? Am meditat la asta pe drumul înapoi spre birou, traversând Forty-Ninth Street, apoi de-a lungul lui Madison, în timp ce soarele îmi încălzea brațele goale. Şi Salinger fusese eliminat de prin şcoli pentru note. Ştiam asta de la Hugh şi de la Roger şi din scrisori, pentru că multe dintre ele se refereau la incidente din viața lui Salinger. Puteau fi foarte instructive, scrisorile. Ştiam că Holden fusese şi el exclus din câteva şcoli pentru note mici. Oare vreunul dintre ei ar fi încercat să îşi păstreze locul printr-un astfel de şiretlic? Nu citisem De veghe, aşa că nu eram sigură în privința lui Holden, dar ştiam – eram sigură – că Salinger n-ar fi făcut-o. El şi-ar fi asumat eşecul.

Revenită la birou, mi-am mâncat măslina şi apoi m-am întors cu fața la Selectric şi am produs un răspuns pentru fată, sugerându-i că nu era deloc în stilul lui Holden – sau al lui Salinger – să-şi facă griji pentru note sau pentru supărarea mamei. Dacă voia să fie ca Holden – sau Salinger – ar trebui să îşi accepte nota, care nu era de trecere, notă pe care, după cum singură recunoştea, o merita. Încercarea de a face o şmecherie prin care să scoată o notă pe care nu o obținuse prin muncă era un gest de laşitate, eschivarea unui prefăcut. „Dacă vrei un zece sau măcar o notă de trecere, nu există decât o singură cale de a o obține: trebuie să înveți şi să faci temele care ți se dau. Asta ar putea să însemne că trebuie să scrii lucrări sau să dai teste. Ar putea să însemne să o rogi pe profesoara ta să îți mai dea o şansă. Ar putea să însemne că trebuie să îți ceri scuze sau să demonstrezi supunere. Dar este singura cale. Un zece obținut printr-o şmecherie nu are absolut nicio valoare."

Am semnat scrisoarea cu numele meu şi inima mi-a bătut repede, de fericire. Făcusem ceea ce trebuie. Stăpâneam oare tehnica „oare ce ar spune Salinger”? Dar încălcasem în acelaşi timp o limită. Linia abia vizibilă dintre interesul pornit din curiozitate sau angajarea plină de compasiune ori simpla simpatie şi implicarea excesivă. De ce nu pot să las în plata Domnului scrisorile astea? m-am întrebat în timp ce mă apropiam de aparatul de francat. De ce nu pot să trimit pur şi simplu scrisorile standard fiecăruia dintre fani? Răspunsul era simplu: le iubeam. Erau incitante. Când le citeam, aşezată la biroul meu, singură – în dimineţile de vineri, să zicem – simţeam că mă încarc de un sentiment ciudat, un amestec de furie şi de afecţiune, de dispreţ şi de empatie, de admiraţie şi de dezgust. Oamenii aceştia îmi scriau – sau, în fine, îi scriau lui Salinger prin intermediul meu – despre frustrările lor maritale, despre copiii morţi, despre plictisul şi disperarea lor, scriau despre cântecele şi poeziile lor preferate, despre excursiile la Marele Canion şi în Hawaii, despre păpuşile lor favorite. Îmi spuneau mie – Salinger – lucruri pe care ştiam cu siguranţă că nu le mai spuseseră nimănui altcuiva. Puteam oare să le răspund, iar şi iar, în cea mai impersonală şi mai protocolară manieră posibilă? Puteam să îi abandonez pur şi simplu? Puteam să îi las să creadă că nimănui nu îi păsa, că nimeni nu îi ascultă?

În sâmbăta aceea trebuia să merg acasă pentru ziua de naştere a bunicii. În dimineaţa următoare, toată familia mea se aduna la micul dejun: covrigi, bialy[39], lox[40] şi biscuiţi

[39] Tip de chiflă tradiţională în bucătăria evreilor polonezi, umplută cu ceapă tocată, usturoi, seminţe de mac şi alte ingrediente; astăzi este considerată un produs alimentar emblematic pentru oraşul New York.

sfărâmicioşi. Bunica împlinea vreo nouăzeci şi şase de ani. Nimeni nu îi cunoştea vârsta adevărată, nici măcar bunica însăşi. Se născuse în vechea țară[41] şi nu avea certificat de naştere ori vreun alt act. Tot ce ştia era că sosise în Statele Unite în 1906. Aproximativ.

— Am un cadou pentru tine, mi-a zis Don în timp ce îmi îndesam nişte haine într-o geantă.

M-am uitat întrebătoare la el. Don nu credea în daruri, un principiu pe care îl atribuia comunismului, dar care suspectam că avea mai mult de-a face cu sărăcia şi zgârcenia. De Crăciunul trecut respinsese ideea de a le duce cadouri părinților sau fraților şi surorilor lui, mulți la număr. Ziua mea de naştere venise şi trecuse în urmă cu două luni – acum aveam douăzeci şi patru de ani – şi, la fel, refuzase să o serbeze alături de mine. „O să fie mai vesel dacă te scot prietenele tale în oraş”, insistase. Într-adevăr, prietenele mele au fost bucuroase să mă invite în oraş şi chiar dacă nu simțisem neapărat lipsa lui Don, ciudățenia unei zile de naştere sărbătorite fără pretinsul meu iubit umbrise bucuria serii. Când am ajuns acasă i-am explicat asta şi, la rândul lui, Don mi-a explicat că zilele de naştere erau aiurea şi, desigur, o prejudecată burgheză. „Hallmark a inventat zilele de naştere”, îmi spusese. „E doar încă un mod de a păcăli masele să cheltuiască bani, ca să creadă că materialismul este soluția.”

---

[40] File de somon sărat, servit pe un covrig cu cremă de brânză, garnisit cu roşii, felii de ceapă, castraveți şi capere.

[41] Denumirea pe care imigranții americani o dădeau țării de origine, în general din Europa.

Don refuzase să vină cu mine la aniversarea bunicii, invocând opoziția lui față de tradiție, dar – din nou – suspectam că această pretinsă atitudine principială putea să fi fost doar o perdea de fum care să ascundă fie sărăcia, fie calicia, faptul că nu voia să dea banii pe un bilet de autobuz, ca să nu mai vorbim de un cadou pentru bunica. De fapt, îmi convenea să merg singură acasă, chiar dacă rămăsesem puțin şocată după ultima mea vizită. Ce îmi mai pregăteau părinții de astă dată? O factură de la grădiniță? Plata retroactivă pentru dădaca din copilărie?

Eram totuşi – poate prosteşte – nerăbdătoare să mă bucur de confortul casei părinteşti, răcoroasă şi spațioasă: adierea aerului condiționat central, care ieşea prin orificiile din vechea mea cameră, patul copilăriei mele, moale, cu aşternuturile lui imprimate cu crenguțe roz, peluza noastră verde şi arborii enormi, răşchirați, care o umbreau. Să rămânem fără covrigi, eu şi tata, duminică dimineață. Aşteptam cu nerăbdare să mi se poarte de grijă, chiar şi numai puțin.

— Un cadou? l-am întrebat, precaută.

— Ceva să iei cu tine, a spus, zâmbind. Dă-mi geanta ta.

Am deschis-o şi el a pus în ea un plic maro, mare şi nu tocmai neted.

— Să nu-l deschizi decât când ajungi acasă.

L-am desfăcut în autobuz. Înăuntru i-am găsit romanul, Fellow Traveler – Tovarăş de drum. Îmi spusese titlul la prima noastră întâlnire.

— E o trimitere la temele mai mari ale cărții, îmi explicase, agitând vinul în pahar, iar eu dădusem din cap că înțeleg. Cunoşti termenul, nu? Tovarăş de drum.

Nu-l ştiam.

— Bunica ta a fost socialistă, exclamase el, şi tu nu ştii ce e un tovarăş de drum?

— Bunica a încetat să mai discute politică de prin anii ’50. Din motive evidente.

— Chiar şi aşa! spusese Don, incredul, clătinând din cap. Un tovarăş de drum este un prieten al partidului care nu are şi carnet de membru.

— Romanul e despre comunism? îl întrebasem. E despre partid? Partidul de acum?

Mi se păruse că sună ciudat şi incitant.

— Nu, nu. Ar fi groaznic de plicticos, a surâs cu un zâmbet larg şi vesel, genul care te face să crezi că totul e posibil. Dar e şi despre clase sociale. Şi despre cum poți să fii parte din ceva, dar şi pe dinafară. Eroul meu – adică, e un fel de antierou, dar în fine – este membru al societății tradiționale, dar de fapt nu participă la ea. Iar iubita lui – fosta lui iubită – vine dintr-o familie foarte, foarte bogată. A încercat să îl includă şi pe el în lumea ei, dar pur şi simplu n-a mers.

Îi scăpase un mic hohot de râs, deşi zâmbetul îi dispăruse.

— Pentru că el e din clasa muncitoare.

Iubita din roman era inspirată de prietena lui din liceu, care crescuse în Beverly Hills sau aşa ceva, în ceea ce Don

descria drept splendoare baronială, dar mie mi se părea că nu era decât pătura superioară a clasei de mijloc din LA. Tipa se despărțise de el după liceu, iar Don nu i-a iertat-o practic niciodată.

Când autobuzul a ajuns în oraşul meu natal, parcursesem jumătate din roman. Era vorba despre un tânăr brunet, dintr-o familie de muncitori, care urmase cursurile unui colegiu scump de studii umanistice, situat la periferia New Yorkului, dar care, din motive rămase nespecificate, acum lucra ca paznic într-o clădire de birouri, unde îşi petrecea mare parte din timp urmărind pe monitoare secretare sexy care se fâțâiau prin birourile lor. Primele circa patruzeci de pagini erau despre cum protagonistul privea la una dintre aceste femei, care se masturba pe un birou. În seara respectivă, în timp ce zapa pe programele tv, tipul se opreşte o clipă la un porno şi îşi dă seama că femeia din film este chiar fosta lui iubită din liceu, o tipă dintr-o familie foarte, foarte bogată din Los Angeles, de care se despărțise pentru că pur şi simplu nu reuşiseră să treacă peste diferențele de clasă socială dintre ei. În epoca aceea pre-Google, eroul se decide să afle ce s-a întâmplat cu ea.

Cel puțin eu asta am înțeles. Din nou, scrierea era atât de densă – atât de intenționat opacă –, încât uneori nici nu reuşeam să înțeleg ce se întâmpla. Şi nu era vorba despre opacitatea lui David Foster Wallace, de exemplu, ale cărui povestiri le citeam chiar în acel moment. Cu câteva săptămâni înainte, îl însoțisem pe Max la KGB, unde Wallace avusese o sesiune de lectură. Barul fusese atât de aglomerat, că mă văzusem nevoită să rămân în picioare, pe un hol, şi Wallace, transpirat şi cu bandană, trecuse pe lângă mine la sosire. Am fost fascinată de forța şi energia limbajului său. A doua zi, când Max a plecat la masă, i-am

şterpelit şpaltul de la Infinite Jest şi l-am citit la birou, cu pulsul galopându-mi atât de tare, că abia dacă mi-am amintit să mai bag în gură câte o îmbucătură din salata pe care o mâncam. Am returnat copia înainte ca Max să revină şi, în aceeaşi seară, am cumpărat din Strand, pe câțiva dolari, un exemplar uzat din Girl with Curious Hair şi l-am ascuns de Don, care mârâia la orice astfel de achiziție – de ce nu puteam să împrumut cărți de la bibliotecă? –, dar şi la orice scriitor care se bucura de prea multă atenție. „Cât de bun poate să fie, dacă are o carte care e bestseller?", spusese apropo de Wallace. Foarte bun, îmi dădeam acum seama. Revoluționar de bun, cu impact major. Frazele lui Wallace fremătau, vibrau de un soi ciudat de viață şi propulsau cititorul tot mai adânc şi mai adânc în psihicul personajelor, dezvăluind tot mai mult, dezghiocând strat după strat, până la miez. Săreau pur şi simplu din pagină. Frazele lui Don păreau să se înfigă tot mai adânc în pagină. Mai degrabă ascundeau decât să dezvăluie ceva.

Sigur, romanul dovedea inteligență şi structura unei poveşti grozave. Trebuia doar să o lumineze, să o lase să respire, să îi permită să existe în sine.

Pasagerii începuseră să coboare, iar eu făceam deja adnotări de redactare: scurtează partea de început, ca să ajungi mai repede la povestirea propriu-zisă, şlefuieşte o bună parte din fraze, mai multă expunere, mai puțină descriere, încât narațiunea propriu-zisă să fie mai clară şi cititorul să nu fie distras din cauza confuziei cu privire la ce se petrece de fapt şi să se piardă în narațiune, în ritmul limbajului. Mai multe scene din prezent şi mai puține rememorări.

— Jo! m-a strigat tata de pe trotuar, zâmbind.

Purta un tricou polo Lacoste, de culoare bleu-pal, şi pantaloni bleumarin care îi cădeau pe şolduri, o parodie neintenționată a stilului gangster. Părul alb îi stătea înfoiat pe frunte într-un fel pe care mama îl ura. Orice urmă de ură nutrisem pentru el a dispărut într-o clipită.

— Arăți superb, mi-a zis. Absolut fabulos.

Ținând cont că tocmai petrecusem două ore în autobuz, mi se părea puțin probabil.

— Tată, am exclamat şi l-am luat în brațe, i-am inhalat mirosul minunat, de Old Spice şi săpun marca Ivory, cu note subtile de Pepto-Bismol şi de dezinfectant de mâini, din cel cu destinație medicală, pe care îl folosea la birou.

Pe urmă am izbucnit în lacrimi.

— Haide, haide, a zis tata, surprins, mângâindu-mă pe spate.

Se pare că întotdeauna îmi surprindeam familia, ca şi cum aş fi fost un extraterestru, picat nu se ştie cum în sânul lor. Dacă nu aş fi semănat atât de mult cu mama – odată o prietenă de liceu confundase o fotografie de-a ei la optsprezece ani cu una de-a mea –, m-ar fi bătut gândul că sunt adoptată.

— Hai gata, a continuat tata, sau o să mă faci şi pe mine să plâng. Nu vrei asta. Ditamai omul care plânge. Pfui.

M-a îndepărtat de el şi m-a țintuit cu privirea.

— Nu, am fost şi eu de acord, cu vocea frântă.

— Deci, bunica e la noi. Abia aşteaptă să te vadă, aşa că hai să mergem, a mai zis, făcând un semn spre parcare, şi mi-a luat geanta de pe umăr.

— Pot să mi-o duc singură.

— Fii serioasă.

Am parcurs drumul care ducea la noi acasă, cu arborii luxurianți plecați deasupra pavajului de macadam, în timp ce tata cânta împreună cu Benny Goodman, şi brusc mi s-a părut că lumea se schimbă, că se deschide. Şi m-a străfulgerat – poate că eu greşeam. Poate că romanul lui Don era genial. Poate că era mai genial ca Infinite Jest, tocmai din pricină că era impenetrabil. Poate, poate că problema era la mine, mi-am zis.

În seara aceea a sunat telefonul. Am ridicat receptorul aparatului din bucătărie, aşteptându-mă să îl aud pe unchiul Saul.

— Jo? m-a întrebat o voce şoptită.

Era iubitul meu din facultate.

— Vai de... am spus, dar apoi m-am oprit. De unde ai ştiut că sunt aici? Ştiai că sunt aici?

— Am sunat la apartamentul tău şi, ăă... iubitul tău... a făcut o pauză, apoi a întrebat: Iubitul tău, nu?

Obrajii mi s-au aprins, apoi mi-a căzut fața când l-am auzit zicând:

— Mda, am aflat de el de la Joel...

Era fostul iubit al lui Celeste, de care se despărţise la vreun an după ce se mutase în oraş, deşi continuau să păstreze o legătură chinuită.

— Eu, eu... am început, apoi m-am oprit, pentru că, aparent, iar aveam să plâng.

— Ei, stai liniştită, a spus iubitul meu din facultate, pe un ton abia şoptit.

Era genul care mormăia, chiar şi în situaţiile cele mai bune. Iubeam chestia asta la el: când vorbea, cu vocea lui joasă şi murmurată – fără pauze între cuvinte –, parcă vorbea numai şi numai pentru mine.

— Îmi dau seama. Te înţeleg. Aici nu te aştepta nimic. Ai vrut să fii tu însăţi. Nu doar iubita mea.

Am realizat, uluită, că era absolut adevărat.

— Ai primit scrisoarea de la mine?

Am dat din cap, incapabilă să vorbesc.

— Am primit-o, am îngăimat în sfârşit, uitându-mă în jur, să văd dacă bunica sau părinţii mei nu erau prin preajmă.

Părea că încă se îmbrăcau, în partea cealaltă a casei. Am întins firul telefonului până în salon şi m-am aşezat în şezlongul negru şi hărtănit al mamei.

— Am vrut doar să îmi cer scuze pentru că, mă rog, am fost furios când am scris-o. Sunt o grămadă de chestii pentru care îmi pare rău, chestii pe care le-am spus pentru că eram furios.

— Nu trebuie să-ți ceri scuze, am spus şi hop şi lacrimile, calde şi alunecoase. Te rog. Nu trebuie. O merit. Ai dreptate să fii furios.

— Scrisoarea...

— N-am citit-o, i-am mărturisit, mai înainte ca el să meargă mai departe. E la mine în geantă de o lună.

— N-ai citit-o? a zis şi a început să râdă.

Iubeam râsul lui.

— De ce n-ai citit-o?

— Mi-a fost frică, am zis şi mi-a scăpat un ditamai hohotul, din rărunchi.

— Păi, aveai de ce. E o scrisoare plină de furie, şi a râs din nou. De-aia te sun. Nu mai sunt furios. Cred că aveam doar nevoie să scriu scrisoarea aceea. Ştii că m-ai rănit. Adânc. A fost groaznic. Nu mai voiam să stau în apartamentul ăla singur. E un apartament îngrozitor. Deprimant.

A fost prea mult să îl aud spunând asta. Brusc am început şi eu să râd, pentru prima dată după luni de zile, mi s-a părut. Luni şi luni şi luni de zile.

— Chiar e groaznic! De ce l-ai ales? Ştiai că o să-l urăsc. Podiumul! Şi era aşa de întunecos.

— Nu ştiu, Jo, nu ştiu.

Râdea aşa de tare, că abia mai putea să vorbească.

— E într-o zonă bună. Credeam că sunt pragmatic.

— Ştiu.

— Deci, uite ce-i, treaba pe care vreau să o înțelegi e că nu mai sunt furios – vocea i s-a frânt şi o clipă am rămas amândoi în tăcere. Vreau doar să te întorci în viața mea. Nu vreau să-ți fie frică să mă suni sau să-mi scrii. Te rog să-mi telefonezi. Te rog să-mi scrii. Mi-e dor de tine. Erai prietena mea cea mai bună.

Fix atunci m-a strigat tata.

— Jo? Cred că suntem gata.

— Şi mie îmi e dor de tine, am spus, cu glasul frânt la rândul meu, din cauza lacrimilor.

A fost aşa o uşurare să o spun, să o recunosc, deşi implicațiile acestei recunoaşteri erau prea masive ca să le pot lua în calcul. Cu toate acestea, ciudat, când mi-am lăsat capul să se sprijine pe pielea răcoroasă a fotoliului, mi-am dat seama că eram furioasă pe el tot atât pe cât eram de uşurată. De ce nu mă certase? De ce nu țipase la mine? De ce nu mă făcuse în toate felurile?

— Jo?

Vocea îi scăzuse până la şoaptă.

— Aici sunt. O să încerc să nu-mi fie teamă.

Dar îmi era teamă. Teamă că nu îl meritam. Teamă de ceea ce făcusem. Teamă de mine însămi.

Luni am ciocănit uşor la uşa lui James. Bătea de zor la maşină, concentrat, deşi nu avea căştile dictafonului, ceea

ce însemna că îşi compunea singur scrisoarea sau nota. De o vreme îi crescuse volumul de muncă: cu două săptămâni în urmă Olivia plecase în sfârşit din Agenție – incredibil, acceptase jobul oferit de o revistă literară ultraconservatoare, ca asistenta unui redactor renumit pentru cât era de țâfnos –, iar James primise o parte din munca lui Max pentru fondul Fitzgerald, ca să-i uşureze îndatoririle, până când acesta avea să găsească o asistentă potrivită. Una venise deja şi plecase, într-un val-vârtej de cafea vărsată, apeluri telefonice rasolite şi crize de isterie.

— Bună, a zis James zâmbind, continuând să țină degetele pe taste. Care-i treaba?

— Nu cred că ți-am zis până acum – am început eu, lăsându-mi greutatea când pe un picior, când pe celălalt.

Eram îmbrăcată cu un compleu bleu din bumbac, bluză şi jachetă, pe care mama mi-l alesese cu o zi înainte, şi o pereche de pantaloni crem, largi, aleşi de mama în toamna trecută. Presupun că arătam ca o jucătoare de golf din epoca jazzului.

— Deci, tu ştiai că Don e scriitor, de fapt?

— Bănuiam, a răspuns James, zâmbind.

— Lucrează la un roman de câțiva ani. Un thriller literar.

— Oho, mişto. Mi se pare foarte tare.

James şi Don se întâlniseră de câteva ori şi descoperiseră – printr-o stranie coincidență – că James îl reprezentase pe unul dintre verii lui Don, un tip de la Harvard care scrisese un volum de memorialistică despre perioada în care lucrase

pe Wall Street, în anii ’80. Familia lui Don nu aparținea clasei muncitoare chiar pe cât îi plăcea lui Don să creadă.

— Are deja un agent?

— Abia l-a terminat, am zis şi am clătinat din cap. Urmează să înceapă tratative cu agenții.

— Mi-ar plăcea să arunc o privire, a zis James, săltându-şi pe birou picioarele încălțate în mocasini maro. Vrei să-mi aduci manuscrisul mâine?

— Sigur.

O ciudată greutate părea să mi se fi ridicat de pe umeri. Cum de fusese aşa de simplu? Aparent, tocmai învățasem prima lecție a agentului literar: oferta.

Educaţie sentimentală

A doua zi dimineață am întârziat puțin – Don mă ținuse pe loc, agitat cu tot felul de mici modificări la roman, tipărind şi retipărind pagini la imprimantă –, iar când am ajuns, biroul era ciudat de tăcut. Cocoțată la recepția ei, Pam mi-a aruncat o privire plină de subînțeles. Carolyn era la James în birou. M-am strecurat înăuntru, cât mai neobservată cu putință, şi am lăsat pe masă manuscrisul lui Don – pus într-un plic maro.

— Mersi, a murmurat James, cu o lipsă de entuziasm care m-a nelinişt it.

La aparatul de cafea, Max şi Lucy conversau în şoaptă, ghemuiți unul în celălalt, dar când am trecut pe lângă ei s-au oprit. Şefa, spre surprinderea mea, nu era încă la ea în birou.

Nici nu apucasem să mă aşez, când a sosit un curier cu un plic mare şi gros: contractele pentru noua carte a Celuilalt Client, pe care le aşteptam. L-am deschis şi am început să le parcurg în diagonală. Apoi am scos din birou un mănuchi de scrisori Salinger. Citeam una de la o femeie din Sri Lanka – cu un scris imens şi aplecat –, cu gândul la o ceaşcă de cafea, când lângă birou a apărut Lucy, cu ceaşca ei în mână şi părul în ochi.

— Pot să vorbesc o clipă cu tine? a zis şi a făcut semn cu mâna spre biroul ei.

— Sigur că da.

M-am ridicat şi am urmat-o.

M-am cocoțat pe canapeaua aflată în fața biroului ei. Lui Lucy îi plăceau lucrurile elegante şi negre, atemporale.

— Ia loc.

— Deci, îl ştii pe Daniel?

Pe cine? m-am întrebat inițial, preț de o secundă. Apoi mi-am dat seama, bineînțeles, că vorbea despre... cineva-ul şefei mele. Persoana cu care sau despre care şefa vorbea mereu la telefon. Nu era soțul ei. Nu părea să-i fie nici frate. Nu existase vreo ocazie, vreodată, în care să i se pună un titlu, o etichetă. Şi adesea era pomenit lipit de cineva pe nume Helen, al cărei rol în viața şefei îmi era la fel de necunoscut.

— Da, am răspuns. Cred că da.

— În fine, a zis Lucy şi şi-a aprins o ţigară.

Apoi, spre uluiala mea, ochii i s-au umplut de lacrimi şi s-a înroşit la faţă. A lăsat să îi scape un suspin şi şi-a îngropat faţa în mâini.

— Iartă-mă.

— Vai! am exclamat. Lucy.

În mod normal, Lucy era aşa de vioaie şi de veselă, aşa de nonşalantă şi de practică.

A scos o batistă şi şi-a şters ochii, apoi a suspinat din rărunchi.

— Daniel, a spus ea, răguşită. Daniel a murit azi-noapte.

— Vai! am exclamat din nou. Nu se poate. Şefa e bine?

Lucy a clătinat din cap. Nu, şefa mea nu era bine.

— Ştiam că e bolnav, i-am zis.

Brusc, totul părea să aibă logică. Toate acele telefoane. Lipsa de concentrare a şefei.

— Adică, n-am ştiut. Şefa vorbea de reţete. Şi obişnuia să plece ca să...

Ceva din atitudinea lui Lucy m-a făcut să mă opresc.

— Nu ştim cât timp va lipsi şefa ta.

Tremurând, a stins chiştocul de ţigară şi imediat a scos alta din pachetul de pe birou şi a fixat-o în ţigaretă, ca un personaj dintr-un film noir.

— Aşa că, dacă poţi, să ţii tu lucrurile sub control. E ceva urgent? Ceva ce trebuie făcut azi? Ceva ce nu poţi să faci singură?

Am scuturat din cap. Erau contractele, dar ele puteau să aştepte.

— Cum rămâne cu afacerea Hapworth?

A râs puţin, chiar dacă încercase să se abţină. Acea afacere părea să ofere un moment de destindere pentru toată Agenţia.

— E pe făgaşul bun.

Mi-am amintit de tonul ciudat al vocii lui Roger la finele discuţiei noastre. Chiar era bine?

— OK, atunci ţine-i tu spatele, bine? Dacă sună cineva, spune-i că e într-o şedinţă sau că lipseşte pentru moment.

Am dat din cap. Eram asistenta ei. Jobul meu era să îi ţin spatele.

Jerry a sunat chiar în ziua aceea, mai târziu. În Agenţie era aceeaşi linişte şi tensiune. Carolyn plecase să aibă grijă de şefa mea.

— JOANNE! a strigat în receptor.

Nu se ştie cum, reuşise să-mi nimerească numele, măcar aproximativ. Preț de o clipă m-am întrebat dacă nu îl corectase Roger. Sau Pam.

— Cum mai e cu poezia?

— Bine, am zis, îmbujorată. Bine.

— Scrii în fiecare zi? m-a întrebat, coborând vocea. Cum te scoli, dimineața?

M-am îmbujorat iar. Brusc i-am înțeles nervozitatea lui Roger. Era ciudat să resimți impactul atenției pe care ți-o acordă o persoană importantă.

— Da, scriu.

Era aproape adevărat.

— Aşa să faci. Deci, am o întrebare pentru tine.

Vai, nu, mi-am zis. Nu din nou.

— Tu l-ai cunoscut pe tipul ăsta, Roger Lathbury?

— Nu l-am cunoscut, am admis eu. Dar am vorbit de multe ori cu el la telefon.

— Da, bine. Eu am mers să-l întâlnesc săptămâna trecută. Nu ştiu dacă ai aflat asta. Şi cred că e un tip fain. Mi-a arătat câteva exemple de design pentru carte. Unul era oribil, dar unul era bun. Foarte bun.

— Hmm..., am murmurat, aşa cum făcusem şi cu Roger.

— Sunt înclinat să merg înainte şi să-l las să-mi publice cartea. Hapworth. Înțeleg că ai aflat despre asta.

— Aşa e.

— Şi ție cum ți se pare Roger Lathbury ăsta?

Aha, iată şi întrebarea. Cum să-i răspund?

— Pare un om bun. Cineva în care poți să ai încredere.

Chiar aşa credeam.

— Aşa simt şi eu, a zis Salinger, deşi cuvintele lui erau cumva mai contorsionate, mai alungite ca de obicei şi mi-a luat câteva secunde să decodific semnificația. Nu ştiu dacă şefa ta crede la fel.

— Păi, am replicat, precaută, datoria ei e să aibă grijă că totul merge bine.

— Adevărat.

A strănutat, destul de violent, apoi şi-a tras nasul şi când a început să vorbească din nou volumul vocii îi crescuse iar. Oare avea fluctuații de auz?

— Ea e acolo? Şefa ta? Aş vrea foarte tare să vorbesc cu ea.

— Îmi pare rău, dar e plecată din birou în clipa asta. Să îi spun să-ți telefoneze?

Nu eram sigură când va putea să îl sune înapoi, dar buzele mele rostiseră vorbele aproape automat.

— Sigur, sigur, dar nu-i grabă.

De unde apăruseră toate relatările alea despre comportamentul lui tiranic? La telefon fusese întotdeauna amabil şi răbdător. Mai amabil decât mulți alții care telefonau la Agenție. Mai amabil decât o grămadă dintre fanii lui, de fapt.

În clipa când am pus jos telefonul, Hugh a ieşit ca o furtună din biroul lui.

— Jerry? a întrebat.

Am făcut semn din cap că da.

— I-ai spus că şefa e plecată?

Am încuviințat iar.

Hugh a strâns din buze până s-au transformat într-o linie subțire şi tensionată.

— Nu vrei să mergem să luăm un sandvici?

* * *

Afară am descoperit că era una dintre acele zile de vară sumbre din New York în care soarele stă ascuns într-o ceață cenuşie şi simți că aerul e gata să explodeze de atâta umezeală. Imediat am început amândoi să transpirăm.

La colțul dintre Forty-Ninth şi Park, Hugh s-a oprit şi s-a întors către mine, cu o privire metalic-rezervată în ochii albastru-deschis.

— Daniel s-a sinucis.

— Vai, am zis, trăgând tare aerul în piept. Vai.

— Avea... probleme psihice, a continuat Hugh, suspinând la rândul lui. Era bipolar. Şefa ta avea grijă de el. Ţinea la el. Era o treabă dificilă.

Ne opriserăm la un semafor de la colţul cu Park, florile de pe fâşia din mijlocul bulevardului sclipeau vibrant şi în faţa noastră se înălţa Waldorf.

— Cred că ei i-a fost foarte greu. Deşi n-ar fi recunoscut-o niciodată. Şi are grijă şi de Dorothy. Nu în acelaşi fel.

A oftat, oftatul lui caracteristic.

— Dorothy are nişte persoane care o îngrijesc, dar şefa ta le supraveghează.

— Daniel a fost...

Nu eram sigură cum să întreb asta, dar Hugh m-a salvat.

— Iubitul ei, a zis, lapidar.

Nu era un cuvânt care să-i stea bine pe buze.

— Era iubitul ei. Erau împreună de, Doamne, de douăzeci de ani.

Iubitul? m-am gândit, în timp ce mintea mi se învârtea. Douăzeci de ani. În tot timpul ăsta avusese grijă de el? Se îndrăgostise mai întâi de el şi ulterior îi descoperise complicaţiile, problemele? Boala lui apăruse şi evoluase abia mai târziu, după ce vieţile lor deveniseră una? Sau ştiuse totul de la început şi îl acceptase aşa cum era? Iubit, m-am

gândit iar. De ce nu se căsătoriseră niciodată? Din cauza bolii lui Daniel?

Am traversat Park Avenue, eu chinuindu-mă niţel să mă ţin după Hugh, care avea ditamai pasul. Era ciudat să fiu cu el afară, în lume. Îl considerasem întotdeauna o creatură care aparţinea exclusiv Agenţiei. Ca Vrăjitorul din Oz, baricadat în castelul lui ciudat. În realitate era căsătorit – avea două fiice vitrege – şi eu îi cunoscusem soţia, o femeie drăguţă, plăcută, cu părul lung şi pe cale să încărunţească, dar tot îmi era imposibil să mi-l imaginez luând cina împreună cu ea, să zicem, în apartamentul lor din Brooklyn Heights sau ieşind la un film sau oriunde în altă parte decât la Agenţie.

— Ea cum e? am întrebat, în sfârşit, deşi nu părea o întrebare suficientă.

— N-am vorbit cu ea. Carolyn zice că pare să fie OK. Se ţine tare... şi Hugh şi-a dus mâna la fruntea îmbrobonată de sudoare şi a făcut o grimasă. Dar nu ştiu cât o să ţină asta. E pur şi simplu groaznic.

Pe Third Avenue am luat-o spre sud şi Hugh m-a dus la un chioşc de sandviciuri, vechi şi strâmt, aşa de mic şi de ascuns, că nu l-aş fi găsit niciodată de una singură.

— Ce mai faceţi? a întrebat bărbatul de la tejghea.

În vitrină zdrăngănea un aparat de aer condiţionat uriaş, care trimitea un val de aer rece în direcţia mea, aşa că m-am înfiorat puţin şi transpiraţia mi s-a uscat.

— Vreau o salată de ou pe pâine din făină de grâu integrală şi – întorcându-se spre mine – ce vrea şi ea.

Am făcut drumul înapoi pe aceeaşi rută, Hugh cărând o sacoşă de hârtie în care erau sandviciurile noastre. L-am întrebat de ce nu se căsătoriseră. Hugh şi-a încleştat fălcile şi un muşchi i-a zvâcnit de-a lungul maxilarului.

— Păi, nu prea puteau, a zis, oftând abia. De Helen.

— Cine este Helen?

— Helen? a zis Hugh.

Părea oarecum surprins că nu deţineam informaţia aceea.

— Helen e soţia lui Daniel. Era.

A fost destul ca să mă ţintuiască locului.

— Soţia lui? Dar am auzit-o. Mă rog, adică şefa vorbea mereu cu ea la telefon sau vorbea despre ea. Mi s-a părut că sunt prietene.

Spre surpriza mea, Hugh s-a întors spre mine şi a zâmbit.

— Erau prietene. Sunt prietene. E o situaţie neobişnuită.

M-am uitat la el.

— Daniel locuia cu Helen o parte din săptămână şi cu şefa ta în restul zilelor. Îşi împărţeau îngrijirea lui. Îl împărţeau între ele, presupun.

— Ah, am făcut uluită.

Şefa mea, cu aerul ei de călugăriţă, cu costumele ei cu pantaloni şi caftanele ei, cu devoţiunea ei faţă de Agenţie, cu atitudinea ei de „Pune osu' la treabă!", îşi împărţise iubitul

cu soția acestuia. Nu e de mirare că nu avea energia să caute clienți noi.

— Dar el... ăă... a făcut-o în apartamentul şefei tale. Când era şi ea acolo.

Fața lui Hugh se înroşise din cauza efortului de a purta această discuție.

— Poftim? Ce vrei să spui?

Hugh îşi reluase mersul şi acum ne apropiam iar de Park Avenue. Ce drăguț ar fi – mă gândeam – să intrăm pur şi simplu şi să luăm masa, să fim serviți. Să bem ceva.

— S-a împuşcat. În cap.

Hugh dădea din cap, ca un copil rănit, şi mi-am dat seama că îşi reținea lacrimile. Lucra de douăzeci de ani cu şefa.

— Şefa ta era în cealaltă cameră. Cred că el era în dormitor şi ea în living. Dar se poate să fi înțeles greşit. Poate că a fost pe dos...

— Dumnezeule.

Ajunsesem la clădirea noastră, dar nu suportam ideea de a urca. Nu suportam gândul la şefa mea, în apartamentul ei aflat la douăzeci de străzi spre nord, apartamentul unde, cu o noapte înainte, cel care îi fusese douăzeci de ani iubit luase un pistol, şi-l dusese la cap şi apăsase pe trăgaci. Cum poate cineva să treacă peste asta? Cum poate merge cineva mai departe?

— Mda, a zis Hugh. Aşa că înțelegi. S-ar putea să lipsească o vreme.

A lipsit o vreme. Zilele treceau, zile în care explicam iar şi iar că şefa mea nu e la birou, fără să specific dacă lipsea toată ziua sau o oră. Şefa mea nu primea o multitudine de apeluri, dar aceia care îi telefonau, puțini, sunau iar şi iar: Salinger, prietenos şi vorbăreț, Roger, agitat şi vorbăreț, tot mai mult cu fiecare zi care trecea, Celălalt Client, uneori plăcut şi fermecător, alteori irascibil şi nerăbdător, cu vocea întreruptă şi ciudată, din cauza legăturilor proaste.

— Pot să primesc aici contractele oricând sunt gata, îmi spusese, pe un ton tăios. Iar banii de avans trebuie să-mi fie trimişi în cont. Aveți toate informațiile.

Zilele au devenit o săptămână, apoi două. Şefa a apărut într-o dimineață din a doua săptămână, înfăşurată într-un trenci voluminos, cu ochelari cu lentile întunecate – în picioare avea nişte încălțări de să ți se rupă inima, nişte tenişi înguşti de pânză albă, cum poartă copiii. A trecut pragul în tăcere, spre aripa noastră, s-a refugiat la ea în birou şi a luat ceva de acolo, apoi s-a strecurat afară, fără să spună nicio vorbă, nimănui. Îşi vindea apartamentul, lucru deloc surprinzător.

La jumătatea săptămânii a doua, editorul noii cărți a Celuilalt Client a sunat să ne consulte. Încă nu îi trimisesem şefei contractele.

— Ce ar trebui să fac? l-am întrebat pe Hugh. Să o sun?

Hugh a clătinat din cap.

— Ai tot făcut contracte în perioada asta. Ea are încredere în tine. Fă contractul. Negociază-l. O să fie bine.

Neliniştită, am verificat contractul de nu ştiu câte ori şi am procedat aşa cum îmi spusese Hugh. Întâmplarea făcea că Agenția arareori avea acorduri cu editorul respectiv şi nu aveam niciun contract recent pe care să îl folosesc drept model. Am scos toate acordurile posibile care mi-au trecut prin cap, am comparat clauzele cu privire la drepturile de autor, pentru partea întâi şi a doua, pentru retipăriri şi drepturi electronice, pentru toate, şi desigur am verificat şi memo-ul acordului, să văd care sunt drepturile pe care conveniserăm să le vindem şi pe care le reținuserăm ca să le valorificăm intern. În final, după două zile de astfel de activități, după ce am verificat şi răsverificat totul, am redactat acel gen de notiță, lungă şi elaborată, pe care mi-o dicta adeseori şefa. În ultima vreme, notele acestea se bazaseră pe munca mea preliminară. La contractul acesta era nevoie să se modifice multe lucruri înainte ca autorul să îl poată semna. Editorul nu era familiarizat cu standardele Agenției, standardele unei alte epoci.

* * *

Fără şefa, biroul era ciudat de tăcut. Nu îmi dădusem seama câtă viață, cât impuls dădea ea fiecărei zile. Se pare că în lipsa ei toată lumea venea puțin mai târziu, întârzia ceva mai mult la prânz, rămânea acasă vinerea, când oricum terminam programul mai devreme. Vinerile din timpul verii, marea tradiție a industriei de carte, afacere de gentlemeni, cel puțin la începuturile ei.

Fără dictări, zilele mele erau surprinzător de libere şi surprinzător de plăcute. Mi-am adus din nou la zi îndosarierile şi autorizările, apoi m-am întors la scrisorile lui Salinger. De luni de zile, deja, scrisoarea băiatului din

Winston-Salem rămăsese deasupra teancului de misive, în continuare fără răspuns. Trimite-i un răspuns standard, mi-am zis, în timp ce o despătuream.

Mă gândesc mult la Holden. Îmi răsare pur şi simplu în ochii minții şi ajung să mă gândesc la el, cum dansează cu bătrâna Phoebe sau jucându-se în fața oglinzii din baia de la Pencey. Când mă gândesc la el prima dată, de obicei mi se întinde un rânjet mare şi stupid pe față. Ştii, mă gândesc ce tip haios e şi toate cele. Dar pe urmă mă deprim ca naiba, de obicei. Cred că mă deprim pentru că nu mă gândesc la Holden decât atunci când devin foarte emotiv. Pot să devin calm emotiv...

Da, „calm", nu „cam". Presupuneam că nu era decât o greşeală de dactilografiere, una frumoasă, încântătoare, pe care bănuiam că Salinger ar fi apreciat-o. Salinger, care făcea şi el greşeli de dactilografiere. Care fuseseră retipărite ca atare în The New Yorker.

Dar să nu-ți faci griji. Am descoperit că, aşa prefăcute cum sunt emoțiile tale de rahat, nu le poți dezvălui lumii. Cei mai mulți oameni nu dau doi bani pe ce gândeşti sau pe cum te simți, mai întotdeauna, cred. Iar dacă văd vreo slăbiciune, de ce naiba e o slăbiciune să-ți arăți emoțiile, frate, în ce hal sar pe tine! Ți se vâră fix în față şi se delectează cu faptul că tu chiar simți ceva.

Vai, Doamne. Am tras un oftat demn de Hugh. Ce aş putea să-i spun?

Dragă Băiete din Winston-Salem, şi eu pot să devin calm emotivă. Ai dreptate, nu poţi să îţi dezvălui emoţiile în faţa lumii. Am încercat să îţi urmez sfatul şi cred că am reuşit. Iubitul şefei mele s-a sinucis şi noi ne prefacem cu toţii că nu s-a întâmplat nimic. L-am părăsit în California pe bărbatul pe care îl iubesc, el se preface că nu e supărat pe mine şi eu pretind că nu sunt pierdută fără el. Nu am bani destui ca să îmi plătesc facturile, dar pretind că pot ieşi să iau cina în oraş şi că pot face toate lucrurile pe care pare să le facă lumea în New York. Aşa că ne pricepem cu toţii destul de bine să ne ascundem emoţiile, nu? Dar dacă nu îţi poţi dezvălui emoţiile, cum reuşeşti să mergi mai departe? Ce faci cu ele? Pentru că, vezi tu, pe mine mă tot umflă plânsul din când în când. Te rog, sfătuieşte-mă. A ta, Joanna Rakoff.

Nu, nu am să îi trimit un răspuns standard băiatului din Winston-Salem. Am împăturit scrisoarea şi am pus-o deoparte.

Mi-am făcut curaj şi am luat o altă scrisoare din stivă. Scrisul tremurat şi înflorat al unui vârstnic. Cel care o scrisese era un bărbat cu adresa în Nebraska. Era una dintre scrisorile de război. Expeditorul scrisese:

Ca şi tine, am fost în forţele armate în al Doilea Război Mondial. Mi-am pierdut mulţi prieteni. Unii mi-au murit în braţe. Din fericire, eu aveam o soţie minunată care mă aşteptă acasă. Dacă nu ar fi fost aşa, nu sunt sigur ce s-ar fi întâmplat cu mine când m-am întors din război. Am reuşit să îmi continui viaţa, să mă ocup de afacerea mea şi să îmi cresc copiii. Acum, că m-am pensionat, mă gândesc mult la război. Am citit De veghe în lanul de secară în anii de după revenirea acasă şi atunci mi-a plăcut. Holden Caulfield pare să

surprindă perfect furia şi sentimentul de izolare pe care le-am simțit eu. Se poate ca această carte să mă fi salvat. Săptămâna trecută am citit-o din nou şi m-a mişcat până la lacrimi.

Ca întotdeauna, m-am oprit prea multă vreme asupra scrisorii, citind-o şi recitind-o, încercând să alcătuiesc un răspuns potrivit. Erau multe scrisori despre război. Unele însă – ca aceasta de acum – erau atât de sincere, atât de adevărate, încât era dificil să trimit un răspuns standard. Cu bărbatul acesta am găsit calea de mijloc: i-am explicat, cât am putut mai blajin, că Salinger ne ceruse să nu îi trimitem corespondența de la fani, aşa că, din păcate, nu i-am putut transmite scrisoarea lui. Dar i-am spus că, în alte circumstanțe, domnul Salinger probabil că ar fi fost foarte bucuros să o citească şi mai ales bucuros să afle că De veghe jucare un rol cât de mic în recuperarea lui de după război. După cum ştia, domnul Salinger însuşi suferise mult în timpul războiului. Şi el îşi ținuse prietenii în brațe în timp ce aceştia îşi dădeau ultima suflare. Cele mai calde salutări, Joanna Rakoff.

Repede, ca şi cum aş fi dezlipit un leucoplast, am bătut la maşină adresa pe un plic, am împăturit scrisoarea şi am pus-o în el. Pe urmă am înşfăcat altă scrisoare. Nu, nu poți să dezvălui lumii emoțiile tale de rahat, mi-am zis în gând.

Don zicea că nu e agitat din pricina verdictului lui James pentru romanul său. Zicea că nu are emoții în aşteptarea răspunsului.

— James nu e singurul agent din lume, îmi spusese, râzând, aşa cum făcea adesea de câte ori discutam ceva fie

şi doar vag serios. Dacă îl refuză, atunci înseamnă că pur şi simplu n-a fost pentru el. Pot să găsesc pe altcineva.

Cu toate acestea, stătea noaptea, citea şi recitea romanul, iar şi iar, strâmbându-se la cutare sau cutare cuvânt, ca şi cum un adjectiv imperfect ar fi putut să distrugă sau să facă perfectă întreaga chestiune. Se antrena câteva seri pe săptămână acum şi venea acasă târându-şi geanta cu echipament, într-o stare de epuizare frenetică. Nici măcar să care pumni unui sac uriaş de vinilin – sau unui puşti portorican slab ca paiul – nu reuşea să îl calmeze. Şi nunta lui Marc îi stătea pe creier. Până acum fusese o abstracțiune, o idee şi nu un eveniment real care urma să aibă loc la un moment dat din continuumul spațiu-timp, deşi nu era sigur exact când. Don nu era cavaler de onoare – fratele lui Marc avea să joace acest rol –, dar Marc îl rugase pe el să citească o poezie. Don frunzărea tot felul de antologii, căutând ceva potrivit.

— Ce fel de poezie citeşti când prietenul tău se căsătoreşte cu cineva complet plicticos şi nepotrivit pentru el? mă întrebase, râzând.

— Nu ştiu, i-am răspuns, dar poate că aş putea să o folosesc şi eu la nunta lui Jenny.

Din câte ştiam, eu urma să fiu domnişoară de onoare la nunta lui Jenny, împreună cu două bune prietene ale ei din facultate.

Într-o seară de sâmbătă, în care cerul se înnorase amenințător, ne-am îmbrăcat – Don în tăcere şi dezordonat – şi am luat câteva stații metroul L, până la apartamentul lui Marc de pe Fourteenth Street, pentru o petrecere. Ideea era să fie un fel de chef înainte de căsătorie, dar cum era

luna august în New York, nu prea era multă lume prezentă. În apartament am găsit câțiva tipi aidoma lui Marc – musculoşi, îmbrăcați cu salopete Carhartt şi ghete Red Wing, piese deliberat „muncitoreşti", complet nepotrivite cu vremea –, care beau berea din sticle şi se salutau stânjeniți, făcând semne din cap unii spre alții.

Marc stătea rezemat de blatul din bucătărie şi discuta cu Allison, pe care nu mă aşteptasem să o văd. Părinții ei aveau o casă de vară la Vineyard şi ea îşi petrecea weekendurile acolo, deşi nu îi lipseau nici invitațiile la Sag Harbor şi Woodstock şi în tot felul de alte părți din Connecticut, în casele unor prieteni de-ai ei din liceu, care absolviseră tot felul de şcoli private selecte şi ale căror vieți erau susținute de fonduri fiduciare niciodată pomenite. În ultima vreme devenise la fel de prietenă cu mine – dacă nu chiar mai mult – ca şi cu Don. Ne întâlneam să luăm masa sau o cafea, ne pierdeam vremea pe canapeaua din mica ei garsonieră, ne aventuram la coaforul rusesc ieftin din josul străzii, să ne facem unghiile cu ojă castaniu-închis spre negru şi pe urmă ne zgâiam la mâinile noastre schimbate, în superb dezacord cu blugii şi tricourile noastre sau cu ghetele scâlciate.

— Ce mă bucur că eşti şi tu aici, am exclamat, cuprinzând-o cu un braț.

Chiar eram. În ultimul timp, viața mea se limitase la Don şi la muncă. Unde dispăruseră toți prietenii mei? Se îndepărtaseră din viața mea pe măsură ce Don se instalase. Înainte să mă mut la New York, mi se părea că aici erau toți adunați, jucau rolul unor gândaci de bucătărie în piese experiment sau făceau filme serioase la studiourile Columbia ori lucrau la galerii de artă, predau dansul pentru copiii săraci din Brownsville sau pentru copiii bogați de la St. Ann. Când revenisem prima dată avuseseră loc petreceri

şi mese în oraş şi la cafenele, incursiuni la cumpărături – ţipete vesele de „Te-ai întors” –, însă acum toată lumea părea aşa de ocupată, aşa de implicată în detaliile propriilor vieţi. Şi apoi: m-am lăsat subsumată de Don.

— Nu puteam să ratez cheful de dinaintea nunţii, a zis Allison, dându-şi ochii negri peste cap.

După spusele lui Don, fusese încurcată cu Marc de mult, încă din facultate, şi acum mă întrebam dacă era adevărat. Cert e că mie nu îmi pomenise niciodată despre aşa ceva; da, evitase să discute despre nuntă şi despre Lisa – despre care, ca şi Don, credea că e complet lipsită de farmec, sau cel puţin incomparabilă cu farmecul lui Marc, deşi privea discrepanţele cu o detaşare rece mai degrabă decât otrăvită. Acum părea nelinişţită, tensionată şi iritată. Cam ca Don. Brusc mi-am dorit să fi rămas acasă.

— Eşti pregătit pentru ziua cea mare? l-a întrebat Don pe Marc, bătându-l pe spate.

Încerca să fie vesel, bonom, şi asta îi dădea aerul unui actor dintr-o producţie de teatru comunitar a Oraşului nostru.

— Nu ştiu, a zis Marc, cu gura până la urechi.

Când zâmbea, Marc părea să degaje valuri de bunăvoinţă şi de fericire pură. Aceasta era, cred, diferenţa dintre Marc şi Don: Marc era total degajat în lume, mulţumit de viaţa lui. Nu avea nevoie şi nu voia nimic mai mult decât ce avea. Don voia tot, pe toţi; Don voia şi iar voia.

— Cred că ar trebui să fiu pregătit, corect?

— Când e nunta? am întrebat.

Allison a ridicat o sprânceană spre mine. Marc m-a privit ciudat şi strălucirea surâsului i-a scăzut cu câțiva volți. Pe urmă s-a uitat la Don, căruia îi căzuse fața, inexpresiv.

— Nu e în weekendul de Ziua lui Columb? Sau am inventat eu acum chestia asta?

Marc încetase să mai zâmbească şi acum îl privea intens pe Don. Înainte să îi răspundă a luat un gât de bere.

— E weekendul viitor. Weekendul viitor. Pe Fisher Island. Iei feribotul. Don...

A ridicat brațele în aer, berea îi clipocea în sticlă şi a zâmbit iar, de data aceasta exagerat şi fără căldură.

— Tu ți-ai rezervat bilet la feribot? a întrebat. Trebuie să fii acolo vineri, pentru cina de după repetiție.

Weekendul viitor? mi-am zis. Cum se poate să nu fi ştiut? Să nu ştiu niciun detaliu, nimic. Nunta celui mai bun prieten al iubitului meu. Fisher Island. Nici nu eram sigură că ştiam unde e. Crezusem că nunta se va ține la casa părinților lui Marc, în Hartford, că o să luăm trenul şi o să stăm la familia lui Don. De ce crezusem asta? Weekendul viitor.

Am început – o moştenire de la mama – să trec în revistă tot ce aveam în garderobă, întrebându-mă cu ce să mă îmbrac, nu doar la nuntă, ci şi la masa de repetiție.

— Da, da, sigur, a spus Don. Hai că vorbim mai târziu.

Unde o să stăm? mă întrebam. La hotel? Don făcuse rezervări? Sau aveau să ne cazeze la prieteni? La familia lui Marc?

Exact atunci a sosit Olivia – eu o invitasem, în parte ca să am cu cine să vorbesc –, însoțită de un bărbat subțire, cu ochelari, îmbrăcat cu pantaloni de bumbac şi tricou polo. Tipul părea foarte stânjenit.

— El e Chris, a zis Olivia.

Îmi spusese la telefon că are un iubit nou, era ceva pe la o bancă, ceva ce presupunea computere şi algoritmi. Fostul ei iubit fusese pictor, la fel ca Olivia, iar tipul acesta era exact opusul: înalt şi atletic, de o frumusețe atât de clasică, încât era aproape comică.

— Îmi pare bine, i-am zis şi am întins mâna.

Se cunoscuseră la o întâlnire pe nevăzute, se pare.

Uşa de la dormitorul lui Marc s-a deschis şi a apărut Lisa, logodnica lui Marc, îmbrăcată în blugi largi şi un tricou gri, cu părul strâns în coadă de cal. Brusc mi-am dat seama că probabil şi ea locuia acolo. Că poate locuise aici de la început, de când îl ştiam pe Don, în toate petrecerile la care participaserăm, în toate ocaziile când trecuserăm pe acolo la un pahar sau în drum spre alte locuri, dar Don refuzase să accepte acest fapt. Se referea la locul acesta drept „garsoniera lui Marc”. Şi eu la fel. Întotdeauna. Garsoniera lui Marc. De când erau împreună Marc şi Lisa? De ani, probabil. Garsoniera lui Marc. Din capătul celălalt al camerei, l-am văzut pe Don cum o salută pe Lisa cu un zâmbet forțat.

— Cum e noua ta slujbă? am întrebat-o pe Olivia.

— Mi-am dat demisia, a zis, ridicând din umeri. Era groaznic. Pur şi simplu sunt prea bătrână ca să se țipe la mine.

— O să se concentreze pe pictură, a zis Chris, zâmbind cu buzele strânse. Transformăm camera de oaspeți în studio pentru ea. Lumina nu e nemaipomenită, nu?

Olivia a ridicat din umeri.

— Dar e o cameră destul de mare, a continuat Chris.

— Oricum, avem noutăți pentru voi, a intervenit Olivia.

Purta o pereche de jeanşi deschişi la culoare – cea mai convențională vestimentație pe care am văzut-o vreodată pe ea – şi sandale cu platformă. Chris a privit-o, clipind de după ochelari, ca şi cum nu era cu totul sigur că şi el era implicat în pomenitele noutăți.

— O să ne căsătorim.

— Oho! am exclamat. Ce veste minunată!

Parcă pentru a atenua impactul produs de vestea serioasă pe care tocmai ne-o dăduse, Olivia s-a strâmbat, a ridicat din umeri, pe urmă a dus sticla la gură şi a tras o duşcă zdravănă. Pe mâna stângă i-a sclipit un inel delicat de logodnă, din aur. Nu crezusem că era genul care să-şi dorească inel de logodnă. Dar nici pe Jenny nu o crezusem genul care să vrea asta. Poate că toată lumea, mi-am zis, e genul care să-şi dorească inel de logodnă.

— Drăguț, a zis Allison, care se strecurase până la noi. Se pare că toată lumea se căsătoreşte, nu?

— Aşa e, am spus eu.

Oare?

— Chiar aşa, a spus şi Olivia. Şi soră-mea se mărită.

— E na! a exclamat Allison, cu o sclipire ciudată în ochi. Poate că ar trebui să faceți o căsătorie dublă. Ca în The Brady Bunch[42].

— Hei! am strigat. Ce-ar fi să bem ceva? Trebuie să existe nişte vin în frigider.

— Doar bere, a zis Allison şi a scuturat din cap. Lisa nu bea, aşa că Marc, băiat bun, nu a luat decât bere.

Deşi nu mă gândisem niciodată la asta până acum, mi-am dat seama deodată că Allison era de aceeaşi vârstă cu Don. Iar eu crezusem că era de-o seamă cu mine. Nu, ea avea vârsta lui Marc: era cu doi ani mai mare ca Don. Treizeci şi trei. Cum am putut să fiu aşa de proastă? Atât de neştiutoare. Bineînțeles. Probabil că toată lumea pe care o cunoştea se căsătorea. Allison părea aşa de mulțumită, viața ei era aşa de organizată şi de productivă: micul ei apartament, micul ei studio, slujba bună pe care o avea.

— Cred că o tai de aici, a zis.

— Plecăm şi noi cu tine, am spus. Putem să mergem să bem ceva. O băutură pe bune.

---

[42] The Brady Bunch (1969–1974) – serial american de comedie, creat de Sherwood Schwartz.

— Scumpo, a zis Allison, zâmbind moale, mi-ar plăcea să ieşim, dar în seara asta chiar nu am chef de inepțiile lui Don. Mi-a ajuns.

Am rămas cu gura căscată. Ciudat, aveam senzația că primisem o palmă.

— Şi, în plus, eşti cu lume..., a făcut un gest spre Olivia şi Chris, cu care acum nu mai aveam niciun chef să fiu. Aranjăm noi ceva, bine? Mâine, la micul-dejun.

Am încuviințat din cap, fără niciun cuvânt.

Până la urmă, petrecerea nu s-a animat deloc. Nu era nici ora unsprezece când Don şi cu mine am ieşit în ploaia caldă şi ne-am dus la Mee Noodle Shop de pe First Avenue, să mâncăm găluşte şi tăiței dan dan[43]. În timp ce mâncam, m-am abținut să pomenesc de nuntă. Am aşteptat ca Don să aducă vorba. Dar când traversam strada să luăm metroul spre Brooklyn, în mine s-a topit ceva.

— Ce zici dacă încerc să împrumut maşina de la ai mei? l-am întrebat.

— Ştiu şi eu? a zis Don, clătinând nerăbdător din cap. S-ar putea să ai nevoie de rezervare pentru maşină la feribot. E posibil să fie prea târziu.

— Nu vrei să verifici?

Coboram scările de la metrou împreună cu un şuvoi de oameni care arătau cam ca noi: fete în rochii de vară în

[43] Dan dan mian (în limba chineză) – specialitate culinară chinezească originară din provincia Sichuan.

stilul anilor ’50, băieți în blugi şi ghete prea groase pentru vremea de afară.

— Nu pot să mă gândesc la asta acum, a zis Don tăios, aproape răstit.

O fată cu părul vopsit în roşu-strălucitor s-a întors şi s-a uitat la el, iar Don i-a întors privirea.

— Nu vrei să vorbim despre asta altă dată?

Am înclinat uşor capul, fără niciun cuvânt. Când am ajuns pe peron m-am aşezat pe o banchetă şi mi-am scos cartea, un roman al unuia dintre clienții lui Max, despre iubirea obsesivă şi neîmpărtăşită a unui băiat pentru o femeie mult mai în vârstă. Eram aproape de final, copleşită de senzația aceea de pierdere care însoțeşte sfârşitul unui roman mare. În curând trebuia să părăsesc aceste personaje. Deocamdată însă continuam să citesc, încercând să fac abstracție de faptul că lângă mine se afla Don, tensionat şi bombănind, bâțâind dintr-un picior în sus şi-n jos, lângă al meu.

Când am ajuns acasă, mi-am scos rochia în tăcere şi mi-am pus cămaşa de noapte, m-am spălat pe dinți fără o vorbă şi m-am băgat în pat, cu cartea în mână.

— Uite ce e, a strigat Don din cealaltă cameră, eu vreau să merg singur la nunta lui Marc.

Am lăsat cartea deoparte.

— Singur? am întrebat, ca şi cum cuvântul nu îmi era cunoscut. Nu vrei să vin cu tine?

M-am gândit imediat la scrisoare, umerii bronzați, Maria.

— De ce?

— Dintr-o grămadă de motive, a spus nepăsător, ca şi cum întrebarea ar fi fost nelalocul ei şi nerezonabilă. E prea mult ca să discutăm. Nu am chef deloc să-ți explic.

— Nu ai chef să-mi explici?

M-am uitat la el fix, nevenindu-mi să cred.

— E târziu. Sunt obosit. Pur şi simplu acum nu am chef să discut despre asta.

Şi-a dus brațele întinse deasupra capului, ridicând mai întâi o mână, apoi şi pe cealaltă.

— În plus, nu am de ce să-ți dau ție explicații.

A scos un hohot de-al lui, ca un cotcodăcit.

— Marc e prietenul meu. Dacă vreau să merg singur la nunta lui, cred că asta e treaba mea. Corect?

Ochii mi s-au umplut de lacrimi, fără să vreau. Nu îmi păsa de nunta asta. De fapt şi de drept, pe Marc nu-l cunoşteam chiar atât de bine, iar pe Lisa şi mai puțin. Dar îmi păsa – sau credeam că îmi păsa – de Don. Care nu doar că nu dorea să mă ia la nunta celui mai bun prieten al lui – nu voia să împărtăşească bucuria, atât cât era, catharsisul care ar fi însoțit acel eveniment –, dar nici măcar nu considera că ar fi avut obligația să îmi explice acea preferință a lui.

— Nu, am zis. Nu. E şi treaba mea. Toată lumea de la nuntă se va întreba unde sunt. Aşa că, asta e treaba mea. Şi noi trăim împreună, aşa că, asta este şi treaba mea.

Don renunțase la aerul detaşat şi îmi zâmbea calm şi conciliant, de parcă aş fi fost un copil care are o criză de plâns.

— Buba, haide, a început să spună. Nu fii supărată. Nu e mare lucru. Am făcut eu caz şi a părut că e o chestie mai importantă decât e de fapt. Pur şi simplu n-am vrut să discut despre asta, pentru că ştiam că aşa o să se întâmple. Doar că, înțelegi, o să fie acolo toți băieții. Topher şi Will şi toți tipii. Camarazii mei din Hartford. Şi am impresia, înțelegi, cum Marc se însoară... E ca sfârşitul unei epoci. Vreau doar să fiu cu ei, de unul singur. Eu şi băieții.

— Pe bune?

Explicația nu părea aşa de complicată încât să fi fost nevoie să o amâne până a doua zi. Nu ştiam dacă să îl cred sau nu, dar eram prea furioasă din cauza discuției anterioare ca să mă pot calma.

— Pe bune? Vrei să te distrezi cu băieții tăi? Asta nu are nimic de-a face cu nicio fată care o să fie acolo? Ia să vedem – eram pe cale să mă arunc de pe o stâncă –, posibilitățile sunt nelimitate. Poate că e una dintre milioanele de foste iubite ale tale, ale căror poze sau jartiere sau alte prostii le ții tu în cutia de sub bibliotecă. Sau vreo tipă de care te-ai îndrăgostit în liceu. Sau poate că doar speri să cunoşti pe cineva care doreşte să i se sfâşie chiloțeii? Şi poți să-i scrii săptămâna viitoare scrisori în care să-i spui cât de dor îți e de umerii ei bronzați?

Acum venise rândul lui să se holbeze la mine, nevenindu-i să creadă ce auzea. Apoi, în timp ce îl priveam, expresia ofensată i s-a transformat într-o mască amuzată şi calmă.

— Mamă, Buba. Nu ştiu ce să zic...

— Nu-mi mai spune Buba! am răcnit. Nu sunt un copil.

— Îți spun Buba pentru că te iubesc.

— Mă iubeşti.

Glasul îmi devenise lent. Parcă vorbeam printr-un şuvoi de melasă. În tot acest timp de când eram împreună, nu îmi spusese niciodată că mă iubeşte. Iubirea era şi ea, se pare, un alt concept burghez. Oare mă aşteptasem să mă iubească?

— Mă iubeşti, dar nu vrei să mă iei la nunta lui Marc?

— Exact. Chiar aşa.

Luni, şefa a venit la birou pentru aproximativ o oră. Era mai palidă ca de obicei, dar părea aproape nefiresc de calmă. A trecut pe lângă mine fără un cuvânt, ca întotdeauna, a intrat, s-a aşezat la biroul ei încet şi a început să murmure la dictafon. Firescul acțiunilor ei ar fi trebuit să mă liniştească, dar în schimb mi-a adus lacrimi în ochi. Am fugit în cealaltă aripă a biroului.

— Hei, a strigat James după mine, când treceam pe lângă aparatul de cafea. Citesc romanul lui Don şi-mi place.

Am încremenit pe loc.

— Serios?

M-a cuprins un val de surpriză şi uşurare, cu ceva în plus: sentimentul acela ciudat pe care îl asociam cu o notă de zece la o lucrare pentru care nu muncisem prea mult.

— Da, a continuat James, turnându-şi lapte în cafea. Adică, e dens.

Am încuviințat din cap.

— Dar îmi place, a zis, ducând ceaşca la gură şi sorbind puțin. Până acum. Am parcurs cam o treime. După ce îşi vede iubita în... ăă... film – s-a înroşit la față când a spus-o – şi îşi aminteşte că o cunoaşte. Toate puloverele alea pe care le aduce ea la şcoală. O mie, gen, şi a început să râdă. Îmi aduc aminte că la facultate mergeam în camerele fetelor şi mă gândeam: de ce au atâtea pulovere?

Înainte să îl pot opri, a scos o ceaşcă şi a turnat cafea şi pentru mine.

— Fetele se înnebunesc după pulovere, am fost eu de acord.

— Oricum, o s-o termin şi văd eu, a zis strângând din umeri şi întinzându-mi cutia cu lapte.

Când m-am întors la biroul meu am auzit scârțâitul sugestiv al scaunului şefei. Încet, s-a apropiat de biroul meu, cu fața ciudat de inexpresivă.

— Ai nişte dictări aici, a zis, pe acelaşi ton moale, somnoros, deşi încerca, îmi dădeam seama, să pară vesel.

M-am ridicat în picioare şi am luat banda.

— Perfect, am zis. Mă apuc imediat.

— Şi mâine e bine.

Una dintre mâini, cu degetele alungite şi subţiri, se sprijinea uşor de biroul meu, dar privirea îi era aţintită pe peretele îndepărtat, peretele cu cărţile lui Salinger. Pe urmă s-a întors încet spre mine.

— Ai făcut o treabă excelentă cu contractele alea – pentru Celălalt Client. N-a fost uşor.

În acea după-amiază, după plecarea şefei – epuizată de scurta incursiune în lume, ochii îi luceau, fruntea îi era jilavă –, s-au întors contractele şi le-am verificat. Majoritatea modificărilor fuseseră acceptate, dar clauza privind drepturile electronice nu fusese eliminată, aşa cum cerusem, conform normelor Agenţiei. Clauza cu pricina începuse să apară în contracte cam de pe când începusem eu să lucrez la Agenţie şi era o sursă de considerabilă consternare din partea şefei şi a celorlalţi agenţi, întrucât ceda editurii drepturile pentru toate versiunile digitale ale cărţii în chestiune, inclusiv cele inscripţionate pe CD-ROM-uri şi „formele care nu sunt menţionate în prezentul contract sau care nu sunt cunoscute încă”. Nenumărate contracte fuseseră întârziate anul acela pentru că Agenţia purta negocieri cu tot felul de edituri pentru drepturile electronice şi asta îi provocase dificultăţi mai ales lui Max, pentru că el era cel cu clienţi în viaţă, care aveau nevoie disperată de banii pe care îi primeau la semnarea contractului. Şefa mea însă, care stabilise standardele Agenţiei, nu permitea finalizarea niciunui contract dacă nu era eliminată această clauză vagă şi pernicioasă. În unele dintre contracte se făcea referire la ceva numit „carte

electronică”. Atunci când şefa a întâlnit pentru prima dată termenul acesta, exclamase ţipând, „Nu ştiu ce e aceea carte electronică, dar nu cedez drepturile pentru ea”.

Cu speranța că voi putea obține eliminarea clauzei fără să o mai sâcâi pe şefa mea, am redactat o altă notă – „CLAUZA 83.1.a: SE SCOATE” – şi am prins-o de contracte. În timp ce dactilografiam o etichetă cu adresa, a venit Hugh, a luat contractele şi a aruncat o privire peste notița mea.

— E posibil să mai dureze? a zis, jumătate afirmativ, jumătate întrebător.

Am ridicat din umeri.

— Cred că are nevoie urgentă de bani.

— Serios?

Era oarecum demoralizant să aflu asta. Celălalt Client era renumit. Nu era faimos, dar era respectat. Recunoscut. Când Don o să aibă şaizeci de ani o să fie tot sărac?

— Dar predă, nu? La...

Am numit un prestigios program de masterat.

— N-ai auzit? a zis Hugh, clătinând scurt din cap. Astă primăvară? A fost în toate ziarele.

— Eram la Londra.

— Corect.

A inspirat adânc şi a scos un oftat, o acțiune anulând-o pe cealaltă.

— A fost implicat într-un soi de – şi-a fluturat mâinile în jur, încercând parcă să invoce cuvântul potrivit – scandal. Nu e clar ce s-a întâmplat.

L-am privit nerăbdătoare.

— O studentă l-a acuzat de hărțuire sexuală.

— Ce?

Mi-am evocat mintal toate conversațiile mele cu el: succint, politicos, uneori nerăbdător. Dar nimic de natură să sugereze hărțuirea sexuală. Pe de altă parte, ce fel de comportament la telefon ar indica predilecția pentru hărțuirea sexuală? Respirația sacadată?

— A fost pus sub supraveghere pentru doi ani, a zis Hugh nervos. Fără salariu.

În după-amiaza aceea m-am aşezat la calculator şi am verificat unicul cont de e-mail al Agenției. Cădea în sarcina mea să îl monitorizez, să scot la imprimantă şi să trimit agenților vizați notițele sosite. Şefa mea avea sarcina să dicteze răspunsurile, pe care eu le dactilografiam, i le prezentam spre aprobare şi apoi le transcriam din nou pe calculator. Uneori, după ce terminam, îmi verificam pe furiş propriile e-mailuri, dar atunci m-am dus direct la site-ul The New York Times, care se lansase cu doar câteva luni în urmă. Era lent şi derutant, greoi şi mi s-a părut solicitant să stau cu ochii pe ecran suficient de mult ca să citesc un articol întreg. De data asta însă i-am priceput întreaga valoare: am scris numele Celuilalt Client şi imediat a apărut întreaga lui poveste. Detaliile nu erau aşa de rele pe cât mă aşteptasem. Se pare că pusese mâna pe sânii unei studente la o petrecere a departamentului, deşi unii martori

sugeraseră că doar se uitase pur şi simplu la sânii ei, iar alţii insistaseră că păcatul lui constase în comentarii indecente despre respectivii sâni. Oricum, eram în era corectitudinii politice, iar Celălalt Client fusese aspru criticat de un tribunal din cadrul campusului, unde o mulţime de studenţi depuseseră mărturie împotriva sa. Era sexist, misogin, spuseseră aceştia. Făcea comentarii grosolane la curs şi în general nu le încuraja scrierile, criticile lui erau atât de dure şi de neconstructive, încât studenţii nu mai aveau nicio idee cum să avanseze în munca lor literară, se simţeau chiar prea deznădăjduiţi ca să mai continue.

Ciudata exaltare pe care o simţisem în legătură cu vânzarea romanului său dispăruse complet şi locul îi fusese luat de jenă. Era, cum ar fi zis Don, o reacţie de şcolăriţă: să judeci un artist după acţiunile, şi nu după creaţiile sale. Câţi scriitori mari nu eşuaseră, nereuşind să fie mari şi ca oameni? L-aş trimite la plimbare pe Philip Roth pentru că dădea iama printre soţii? Sau pe Hemingway? Sau pe Mailer? Totuşi, de ce mereu erau bărbaţi scriitorii cărora trebuia să le scuzăm comportamentul sau riscam altfel să părem pudibonzi ori moralizatori? Don ar fi spus că era prerogativa lor – a lui –, prerogativa lor biologică.

Mi-am dat seama că acţiunea din romanul Celuilalt Client avea loc într-un orăşel nu foarte diferit de oraşul în care el însuşi locuia de ani de zile, un oraş care găzduia prestigiosul program de masterat şi unde un ucigaş în serie omora monstruos şi eviscera fete tinere. Era o coincidenţă că un bărbat pe care o femeie îl zdrobise – într-un oraş izolat, o comunitate strâns unită – începuse imediat lucrul la un roman în care fetele dintr-o comunitate strâns unită sunt decimate înainte de a ajunge la maturitate?

Brusc mi s-a făcut fizic rău: mi s-a uscat gura, îmi era greață, îmi era cald şi frig în tot corpul. Aerul condiționat era dat la maximum şi eu tremuram puțin în răcoarea pe care o făcea. M-am uitat împrejur, să văd dacă observase cineva de când stăteam la computer, dar biroul era gol. Era luna august. M-am ridicat totuşi şi m-am îndreptat de spate, apoi m-am dus spre bucătărie să beau un pahar de apă, ezitând dacă să iau un Advil.

Am trecut deci pe lângă raftul îngust în care erau cărțile Celuialt Client. Erau toate „mai mici" decât aceasta ultima, aşa cum remarcase şefa mea în luna mai. Genul de romane descrise uneori drept „linişte". Ceea ce însemna că erau despre oameni obişnuiți care îşi trăiau viața. Ceea ce însemna că obțineau recenzii bune, dar nu se vindeau în tiraje mari, aşa cum se întâmpla cu cărțile despre ucigaşii în serie. Lipsit de salariul lui lunar, Celălalt Client alese deliberat – o alegere calculată – să scrie o carte care se va vinde.

Era asta mai bine sau mai rău decât să scrii o carte din răzbunare?

Sau poate că cele două nu se excludeau reciproc?

În seara aceea, în timp ce mă îndreptam spre metrou, mi-am dat seama că şi Don eliminase o fată care îl rănise, ucigând-o.

Trei zile de ploaie

Don a plecat la nuntă într-o seară de joi, pe furtună, cu sacul de voiaj pe umăr.

— Pa, mi-a zis, sărutându-mă apăsat, îmbrăcat cu geaca mea albastră, impermeabilă.

Avea obiceiul să îmi poarte hainele fără să mă întrebe – blugii Levi's, tricouri, puloverul gros, ghetele marca Frye –, dar geaca i-o oferisem chiar eu, ca dovadă că nu eram supărată. Don părea nervos, încordat, ciudat de extenuat după efortul de a-şi fi făcut bagajele – preocupat de faptul că nu avea costum – şi m-am întrebat dacă, în clipa aceea, nu regreta că anulase invitația mea. Sau, mă rog, că practic nici nu mă invitase. Doar eu presupusesem că ar fi fost firesc să merg cu el. Oricum, refuzasem să îl ajut cu bagajele.

— Crezi că aş putea să port chestia asta la ceremonie? mă întrebase, arătându-mi o haină boțită.

— Habar nu am, am răspuns, mai mult şoptit, fără să ridic ochii de pe manuscrisul ales la întâmplare din maldărul de maculatură.

Circulă tot felul de zvonuri despre cum mari scriitori au fost descoperiți în grămada de maculatură, dar ciudățeniile pe care le primea şefa mea sugerau lipsa oricăror baze reale pentru astfel de zvonuri. În fiecare săptămână cerneam scrisorile imprimate pe hârtie de corespondență cu norişori şi cu pisici, scrise cu fonturi aiuristice, cum este Zapf Dingbat sau Lucinda Calligraphy, scrisori care repovesteau vise sau vorbeau despre hărți astrologice, scrisori care propuneau cărți despre Ayurveda pentru gerbili sau principiile taoiste ale parasailing-ului, scrisori de la oameni care aspirau să devină scriitori de romane polițiste sau gen mystery, cu antete create chiar de ei, cu pistoale sau

pumnale ori cu numele lor scris cu litere din care picura sânge, scrisori de la autori de literatură erotică, din care nu lipsea cuvântul „umed”, scrisori ale unor memorialişti care relatau atrocităţi. Scrisoarea autorului a cărui nuvelă o citeam în acel moment îmi sărise în ochi datorită simplităţii ei. Font Times New Roman pe hârtie albă, simplă. Povestiri apărute în reviste mici şi respectabile; fără masterat în arte, doar o licenţă la Barnard College. Trecusem de jumătatea povestirii, despre o fetiţă al cărui tată alcoolic o târâie după el prin baruri în loc să o trimită la şcoală, şi descopeream cu bucurie că era bună. Chiar foarte bună. Fără mari ambiţii, cu tonalitate elegiacă şi un limbaj clar. Bună.

— Deci nu vrei să arunci o privire? m-a întrebat Don, enervat.

Am ridicat privirea şi am strâns din umeri.

— Haide, Buba, tu te pricepi la chestii de-astea, s-a rugat. Spune-mi cu ce să mă îmbrac. Nu am costum, aşa că o cămaşă, ceva şi pantaloni. Cu cravată?

Am cedat.

— Nu poţi să porţi cravată dacă nu porţi haină. O să arăţi ca un vânzător de biblii.

Asta era vorba mamei. Eu nu am văzut practic niciodată un vânzător de biblii.

— Rahat, a zis Don, aruncând în sacul de voiaj ceva ce semăna cu o guayabera[44].

---

[44] Cămaşă purtată peste pantaloni, întâlnită frecvent în America Latină, în Caraibe şi în Filipine.

În curte s-a oprit un moment şi s-a întors să privească înapoi, spre mine, ţuguindu-şi buzele într-un sărut. Am ridicat mâna să-i fac semn, dar era prea târziu. Se întorsese deja cu spatele.

Peste noapte m-am simţit înspăimântător de singură în apartament. Umbrele arborilor din curte se mişcau întunecate pe podelele noastre roşii şi zgomotele din apartamentele de deasupra şi de dedesubt nu au făcut decât să îmi accentueze singurătatea. Eram singură într-un oraş mare, într-un apartament cu o uşă atât de subţire, că până şi eu aş fi putut să o forţez.

Dimineaţa am simţit totuşi o ciudată voioşie. Don plecase. Nu aveam nicio obligaţie să îl sun, să mă consult cu el, să îmi armonizez planurile cu ale lui. Am zăbovit acasă mai mult ca de obicei, am băut o cafea tare, preparată la mica mea cafetieră pentru espresso – întotdeauna mă simţeam oarecum egoistă când o foloseam cu Don acasă, pentru că făcea doar câte un espresso odată – şi m-am îmbrăcat cu o rochie ecosez pe care ştiam că o urăşte, lungă, largă şi confortabilă.

În Williamsburg totul era ca de obicei – tineri care se îndreptau spre birourile lor, îmbrăcaţi cu haine vintage şi cu ochelari masivi, aburiţi din cauza ploii –, dar în centru a devenit evident că era luna august. Străzile erau pustii. M-am tratat cu o cafea de la chioşcul elegant de unde până atunci nu cumpărasem decât acel unic sandvici extraordinar şi unde eram de data asta singura clientă, în timp ce chelnerii stăteau cu braţele încrucişate, cu cămăşile lor albe şi apretate, bătând din picior de plictiseală. Şi sediul Agenţiei era pustiu. Agenţii erau cu toţii pe la casele lor de vară din Rhinebeck sau North Fork ori pur şi simplu în

apartamentele lor cu aer condiționat, în zilele lor libere. Şefa serviciului de contabilitate era în vacanță, la fel şi una dintre cele două contabile. Olivia nu mai era, bineînțeles, iar Max şi Lucy tot nu aveau asistentă. Nici măcar Hugh nu venise. Fără el, biroul parcă era nefiresc, fantomatic. Pam şi cu mine şi a doua contabilă eram, se pare, singurele persoane din birou, din lume.

Singură, nu îmi găseam locul. În timp ce cafeaua mi se răcea pe birou, am pus laolaltă documentele de îndosariat adunate peste săptămână şi am traversat biroul, am pus contractele şi fişele şi corespondența în dosarele corespunzătoare şi în fişierele lor, ceea ce mi-a luat douăzeci de minute pline. Mai aveam nişte contracte de verificat, de completat câteva formulare de autorizare şi, desigur, maldărul veşnic de maculatură şi de scrisori pentru Salinger. Era zece şi jumătate. Mai aveam trei ore până la închiderea biroului, la unu şi jumătate. Am luat o gură de cafea rece şi tulbure, am deschis sertarul cu scrisori şi am scos un teanc, la întâmplare. Un bărbat din Olanda – Salinger avea o grămadă de fani printre olandezi, dacă era să mă iau după corespondența de la cititori – căruia îi plăcea De veghe în lanul de secară făcuse o călătorie la New York la începutul anului şi mersese prin oraş pe urmele lui Holden. Deşi era iarnă, văzuse rațele în Central Park. Ştia Salinger că acum rațele rămâneau peste iarnă în Central Park? O fată dintr-un pension tocmai citise Franny şi Zooey şi se contrazicea cu prietenele ei dacă Franny era sau nu însărcinată. Fata zicea că da, însă unele dintre prietene credeau că nu era. Nu putea Salinger să lămurească disputa?

Am scos o foaie cu antet şi am bătut o scrisoare standard pentru olandez. Mulți fani menționau rațele din Central

Park. Când eram copil le hrănisem şi eu, împreună cu tata, uneori până când vremea devenea mult prea rece. Îmi amintesc limpede cum stăteam lângă un heleşteu din East Side, lângă Met, îmbrăcată cu un palton în stil tirolez, pe care îl purtasem pe la şase ani, cu mâinile înghețate sloi în timp ce rupeam bucățele de pâine. Să fi avut dreptate omul acela? Rațele rămâneau în Central Park peste iarnă?

Când i-am scris fetei de la şcoala privată nu am putut rezista şi am adăugat un rând în care i-am explicat că domnul Salinger preferă ca povestirile sale să rămână independente, fără explicații sau comentarii din partea autorului. „Chiar dacă aş fi putut să îi transmit scrisoarea ta – ceea ce, aşa cum am scris mai sus, îmi este imposibil –, e improbabil ca domnul Salinger să fi răspuns întrebării tale. Dacă în povestirile sale există ambiguități, ele sunt deliberate. Aşa cum sunt sigură că ştii, a fost adeseori întrebat dacă Franny era sau nu însărcinată...” Ştiam că aşa stăteau lucrurile din scrisorile care veneau de la Hugh, deşi habar nu aveam ce semnificație avea lucrul acesta. „...dar repet, el lasă cititorul să decidă dacă este sau nu astfel. În literatură, ca şi în viață, uneori nu există răspunsuri corecte.” Pe de-o parte aş fi vrut să merg mai departe, să îi spun fetei că trebuia să fie fermă în convingeri, să rezolve ea singură controversa, fără să caute o autoritate exterioară, că faptul de a-i fi scris lui Salinger – ştiind, desigur, că nu îi va răspunde – demonstra că are putere şi curaj şi că ar trebui să cultive aceste calități; că lumea din afara şcolilor Choate sau Exeter ori Deerfield Academy era şi mai complicată şi că va trebui să ştie ce vrea ca să supraviețuiască. Mă gândeam oarecum că dacă Salinger ar fi scris el însuşi scrisoarea aceea, poate că ar fi spus tocmai acele lucruri. Sau să îi spun să citească poezie în loc de Franny şi Zooey. Dar nu

am spus nimic din toate acestea. Spusesem destul. „Toate cele bune”, am dactilografiat, „Joanna Rakoff.”

M-am gândit că era amuzant că mi-am scris numele, iar şi iar, la sfârşitul scrisorilor acelea. Pentru că, într-un fel, eu, cea care scrisesem scrisorile nu eram deloc eu, cea adevărată. La fel cum eu, cea care răspundeam la telefon, care alinam neliniştile lui Roger şi le spuneam producătorilor, pe un ton pompos, că îmi părea „teribil de rău, dar domnul Salinger pur şi simplu nu permite adaptări pentru scenă sau ecran după lucrările sale”, nu eram deloc eu sau eram doar o versiune a mea. Eu ca om potrivit pentru Agenție.

Apoi, brusc, am conştientizat un lucru curios: eu, cea care vorbea cu Salinger – emoționată, despre poezie –, aceea eram eu cea adevărată, chiar dacă el încă nu îmi cunoştea numele real.

La doisprezece şi jumătate contabila şi-a stins lampa de birou şi a ieşit. Câteva minte după aceea am trecut prin zona de recepție în drum spre baie şi am văzut că şi Pam plecase.

New York în august.

Mă întorceam la biroul meu când telefoanele s-au pus deodată să sune. Aşa se întâmpla când pleca Pam acasă. Telefoanele sunau în tot sediul. Am fugit repede la biroul meu şi, cu răsuflarea tăiată, am ridicat receptorul. O voce gravă a rostit tare numele şefei, urmat de un „vă rog”. Ca şi cum îl invocasem.

— Jerry, am țipat. Aici e Joanne.

— Joanne, a zis, pe un ton mai domol.

Deşi mă obişnuisem cu răcnitul. Nu mi se mai părea deloc tare.

— Acum te pun să răspunzi la telefoane?

— Pam a trebuit să plece mai devreme, i-am explicat.

— În ordine. Să nu rămâi blocată la telefoane. Că nu mai scapi în veci. Tu eşti poetă.

— Şefa mea lipseşte azi, am zis, repede, să previn orice tentativă de sporovăială nervoasă din partea mea.

— A lipsit mult în ultimul timp, a zis. E totul OK?

Era prima persoană care observa că şefa lipsise mai toată vara.

— Da, super. A avut mult de citit.

— Bun, bun.

S-au auzit nişte interferențe, ca şi cum şi-ar fi frecat obrazul de receptor.

— Pot să vă ajut eu cu ceva?

Ştiam... ştiam... nu trebuia să mă ofer să-l ajut cu nimic pe Salinger.

— Nu, nu. Am doar câteva întrebări despre Hapworth. Dar pot să aştepte.

— Bine, am zis. Dacă aveți nevoie de ceva, sunt aici până la 1:30 azi.

— OK atunci. Ai grijă de tine.

Când am închis telefonul ochii mi s-au oprit la peretele cu cărțile lui, cu titlurile scrise astfel încât nu trebuia să-mi sucesc capul ca să le citesc. Era aproape 1:30. În birou nu era nimeni. Telefonul meu sunase fix o singură dată. M-am ridicat de la birou şi am scos câte un exemplar broşat din fiecare volum. De veghe în lanul de secară, Nouă povestiri, Franny şi Zooey, Dulgheri, înălțați grinda acoperişului şi Seymour: o prezentare. Timp de opt luni mă zgâisem la aceste titluri într-atât, încât mi se imprimaseră în minte. Uneori, când mergeam pe Bedford sau Madison, ele mi se învârteau prin minte fără să vreau, ca o mantra. „Seymour, o prezentare", mă gândeam. Iar uneori, când mă scufundam în somn, îmi apăreau dinaintea ochilor, plutind în spatele pleoapelor, cu fonturile şi culorile lor caracteristice: maro, muştar, negru sau turcoaz ori alb-crem.

Mi-am înşfăcat geanta şi le-am băgat înăuntru, apoi am aruncat-o pe umăr şi am ieşit pe uşă.

* * *

M-am gândit să mă duc la MoMA sau la film sau la Met – la toate lucrurile pe care îmi plăcea să le fac de una singură şi pe care acum mă simțeam obligată să le fac împreună cu Don –, dar cozile la muzee cu siguranță că erau lungi, iar cinematografele erau pline de superproducții estivale. M-am gândit să îmi vizitez o prietenă sau să o chem pe la mine, dar cu cine mai eram prietenă? Unde erau prietenii mei?

Aşa că, am făcut în schimb ceea ce voiam cu adevărat să fac, ce ştiusem de la bun început că voi face: m-am dus acasă şi am citit. Mai întâi Franny şi Zooey, pentru că voiam să văd dacă sunt sau nu de acord cu fata de pension sau pentru că ştiam că tata o adora, pentru că se identifica el însuşi cu Zooey, care era actor, aşa cum fusese şi tata odinioară. Apoi, Dulgheri, înălțați grinda acoperişului şi Seymour: o prezentare, pe urmă Nouă povestiri şi, în final, sâmbătă dimineață, pe când ploaia se mai domolea şi eu beam încă o ceaşcă de cafea din cafetiera de espresso, De veghe în lanul de secară. Am citit şi am tot citit şi iar am citit. Nu m-am oprit când a sunat telefonul – Allison, care se fofilase de la weekendul cu nunta, să vadă cum sunt – şi nu m-am oprit decât arareori, să iau o piersică sau o bucată de brânză ori un pahar cu apă. Am luat cărțile cu mine la baie – aşa cum Zooey îşi duce cu el în baie manuscrisul –, iar luni, de Ziua Muncii, după ce consumasem toată mâncarea din apartament, am luat De veghe cu mine, la restaurantul mediteraneean de la colț, unde am citit în timp ce mâncam ouă cu harissa, pe urmă m-am dus țintă acasă şi am terminat cartea, cu lacrimile rostogolindu-mi-se pe obraz.

Salinger nu era un drăgălaş. Scrierile lui nu erau nostalgice. Nu erau basme despre copii geniali care hoinăreau pe străzile din Vechiul New York.

Salinger nu era deloc aşa cum crezusem. Deloc.

Salinger era brutal. Brutal şi amuzant şi clar. Îl adoram. Adoram totul la el.

Toamna

Ai citit ceva de Salinger? Foarte probabil că da. Îți amintești momentul când l-ai întâlnit pentru prima dată pe Holden Caulfield? Suspinul adânc atunci când ți-ai dat seama că era vorba despre un roman, o voce, un personaj, un fel de a povesti, o perspectivă asupra lumii diferite de tot ce ai întâlnit înainte. Poate că erai adolescent, plin până la refuz de frustrări şi de furie, sigur că nimeni nu înțelege complexitatea sufletului tău şi apoi a apărut Holden, canalul prin care să îți exprimi toate acele emoții de inadecvare. Poate că, asemeni băiatului din Winston-Salem, te-ai gândit la Holden de fiecare dată când lucrurile deveneau insuportabile şi el te-a calmat, te-a făcut să zâmbeşti. Sau poate că şi ție, la fel ca fetei osândite – cu celulele canceroase înmulțindu-i-se în sânge în timp ce stătea întinsă pe canapea şi citea –, îți place precizia, milioanele de mici lovituri, parcimonia povestirilor de început ale lui Salinger, din O zi desăvârşită pentru peştii-banană, Unchiul Wiggily în Connecticut sau Chiar înaintea războiului cu eschimoşii, toate amuzante şi sfâşietoare, pline de un simbolism vibrant şi strălucitor.

Sau poate că şi tu, la fel ca mine, i-ai iubit pe toți. Eu l-am iubit pe Holden, cu furia lui alimentată de durere. L-am iubit pe bietul Seymour, care îi povestea în şoaptă pilde taoiste surioarei lui. Am iubit-o pe Bessie Glass, agitându-se prin apartament în capot de casă, cu buzunarele pline de scule. Am iubit-o şi pe Esmé, bineînțeles. Cine n-o iubeşte? Şi mai ales l-am iubit pe Buddy Glass – sau am fost puțin îndrăgostită de el – al doilea fiu, naratorul în câteva dintre povestirile familiei Glass şi cel a cărui viață e tot mai măcinată de mâhnire.

Cred însă că pe Franny am iubit-o cel mai mult – la fel cum am iubit Franny. Îți amintești povestirea aceasta? Îți

aminteşti cât este de impecabilă? Cât de condensată? Să îți împrospătez memoria: la Princeton, un tip atrăgător, pe nume Lane Coutell, stă pe peronul unei gări şi îşi aşteaptă iubita – pe Franny, bineînțeles –, care urmează să vină la el pentru un weekend. În buzunar băiatul are o scrisoare trimisă de ea în cursul săptămânii, pe care a citit-o de atâtea ori, încât practic o ştie pe de rost, şi când ea coboară din tren pe el îl copleşeşte un val de emoție ce nu poate fi descris prea precis drept iubire – băiatul e cineva mult prea limitat ca să fie capabil de iubire, cel puțin la cei douăzeci şi unu de ani –, dar poate drept un amestec de afecțiune şi simț al proprietății, plus ceva mândrie; mândria, desigur, de a fi pus mâna pe o fată aşa de frumoasă, de sclipitoare şi de originală ca Franny. Totuşi, când ea îl întreabă „Ai primit scrisoarea de la mine?", băiatul se pretinde nonşalant. „Ce scrisoare?" E foarte, foarte tânăr.

Epistola aceea, scrisă într-un limbaj de fete, ezitant, mărturiseşte neîncetat dragostea pentru Lane, în asemenea măsură, încât oricine citeşte povestirea – în afară de Lane – va gândi, suspicios, că regina face prea multe jurăminte[45]. Într-adevăr, odată ce Franny şi Lane se aşază să ia masa, Franny nu poate – pur şi simplu nu poate – să țină pasul cu programul lui Lane. Fata nu se poate preface că e interesată de lucrarea lui Lane despre Flaubert. Chiar dacă nu se exprimă astfel, lui Franny lumea i se pare plină de prefăcuți – egocentrici, ca să folosim exact termenul ei –, iar ea nu poate continua să pretindă că lucrurile nu sunt astfel, să pretindă că profesorii ei sunt nişte genii, că oricine publică

[45] Replică din Hamlet, de William Shakespeare (Actul III, Scena 2), folosită frecvent cu o nuanță de cinism şi ironie la adresa cuiva care neagă excesiv, sugerând că, de fapt, există un oarecare grad de vinovăție.

într-o revistuță este poet, că actorii slabi sunt buni. Pe scurt, Franny nu mai poate fi părtaşă lumii, cu păienjenişul ei de minciuni orânduite social. Renunțase la piesa în care îi fusese distribuită rolul principal. Încetase să mai citească materialele date ca temă de curs. Era epuizată. Epuizată de toate, cu excepția cărțuliei pe care o citea obsesiv, Pelerinul rus, în care un umil țăran rus bate țara în lung şi în lat, încercând să afle cum trebuie să se roage. Răspunsul lui – pe care Franny l-a adoptat şi pentru sine – este Rugăciunea lui Iisus, o mantra simplă pe care o repetă iar şi iar, încercând să o sincronizeze cu bătăile inimii ei, aşa cum făcea pelerinul. Dacă ai citit povestirea, atunci ştii: nu este o povestire despre creştinism. Faptul că Franny a adoptat Rugăciunea lui Iisus are nu atât legătură cu Iisus, cât mai ales cu dorința fetei de a transcende propriul eu tulburat, de a pune stavilă gândurilor şi dorințelor ei superficiale, care o chinuiau. De a găsi cumva calea să trăiască într-o lume care o dezgustă. De a fi ea, cea adevărată. De a nu mai fi acea individualitate pe care i-o impun ceilalți, fata care trebuie să îşi îngroape personalitatea în scrisorile către Lane, care trebuie să recurgă la compromisuri ca să trăiască.

Poate că şi tu, ca mine, te-ai identificat atât de tare cu Franny Glass când ai citit pentru prima dată povestirea, încât te-ai întrebat dacă nu cumva Salinger – printr-o manevră stranie, în genul ştiințifico-fantastic – nu ți-a forat mintea. Sau poate că, la fel ca mine, ai ajuns să suspini uşurat, înțelegând că mai există cineva care simte o astfel de epuizare, de disperare, de frustrare față de toate şi de toți, inclusiv față de ea însăşi, de incapacitatea ei de a se purta drăguț cu tatăl ei bine intenționat ori de inexplicabila ei abilitate de a sfâşia inima bărbatului care o iubeşte cel mai mult. Cineva care încearcă să înțeleagă şi el cum să trăiască pe lumea aceasta.

Am înțeles acum diferitele personaje şi locuri şi întrebări pe care fanii lui Salinger le pomeneau în scrisori. Rațele din Central Park. Seymour Glass sărutând piciorul lui Sybil. Phoebe. Şapca roşie de vânătoare. Am înțeles acum toate acele cuvinte: „de rahat", „al naibii", „măgar" şi „puchinos". Iar efectul a fost ca atunci când descoperi piesele lipsă dintr-un puzzle care zace neterminat de luni întregi pe măsuța de cafea. Brusc, întreaga imagine mi-a devenit clară.

E de la sine înțeles, presupun, că acum înțelegeam de ce îi scriau admiratorii, nu doar că îi scriau, ci îi făceau mărturisiri, i se confesau cu atâta perseverență, empatie şi compasiune, cu atâta căință. Pentru că experiența lecturării unei povestiri de Salinger înseamnă nu atât citirea unei povestiri, cât sentimentul că Salinger însuşi îți şopteşte la ureche ce se întâmplă. Universul pe care îl creează devine imediat aproape palpabil şi îngrozitor de intens, ca şi cum Salinger ar umbla prin lume cu toate terminațiile nervoase expuse. Să îl citeşti pe Salinger înseamnă să participi la un act atât de intim, încât uneori te face să te simți jenat. La Salinger, personajele nu stau şi meditează la suicid. Ele pun mâna pe pistol şi se împuşcă în cap. În tot weekendul acela, chiar în timp ce treceam rapid prin toată opera lui, a trebuit să mă tot opresc, să pun cartea deoparte şi să respir adânc. Salinger îşi arată personajele în goliciunea lor absolută, le dezvăluie gândurile cele mai intime, acțiunile cele mai revelatoare. Aproape că e prea mult. Aproape.

Aşa se face desigur că cititorii lui simțeau imboldul de a-i scrie. Ca să îi spună că aici doare sau că aşa faci să fie mai bine.

Am mai înțeles însă – am înțeles, chiar am înțeles – şi de ce Salinger nu voia să mai primească nicio scrisoare de la ei. M-am gândit, pentru a milioana oară la băiatul din Winston-

Salem. Nu poți să dezvălui lumii emoțiile tale de rahat. Nu, dar poți să i le mărturiseşti lui J.D. Salinger. Presupui că va înțelege. Şi poate chiar ar face-o; poate că a făcut-o. Hugh îmi spusese că ani de zile Salinger încercase să le răspundă fanilor. Încărcătura emoțională devenise însă prea mare. Într-un fel, şi pentru mine devenise deja prea mare.

Don s-a întors acasă luni, explodând de energie, fericit şi odihnit, bucuros să mă vadă.

— Ce mai faci? a zis aşezându-se lângă mine, pe pat.

Eu tocmai terminasem De veghe şi mi se învârtea capul.

— Spune-mi tot ce a făcut Buba mea.

Când am început să vorbesc, vocea mi-a sunat răguşit, ca şi cum abia mă trezisem. Abia dacă rostisem o vorbă tot weekendul, în afară de a-mi comanda ouă şi cafea. Afară cerul era cenuşiu, total lipsit de culoare.

— Nimic, am zis.

— N-ai fost la film? Ştiu că îți place să mergi.

A zâmbit, încercând să mă păcălească să devin limbută. Te ştiu eu. Pogorâse asupra mea un soi de ciudată inexpresivitate, o apatie. M-am uitat cum cerul se întunecă, pregătit de ploaie. Cât lipsise, cam uitasem de Don. Nu mă întrebasem ce face la nuntă, la plajă, dacă era încântat că poate să se zgâiască la tot felul de tinere prezente, fără teama de cenzura mea, dacă de dimineață se trezise cu vreo blondă lângă el. Nu prea mă gândisem deloc la el.

Marți, şefa s-a întors în forță sau cel puțin cu speranța că va fi aşa. Îşi vânduse apartamentul şi era în curs să îşi aleagă un altul. Cel preferat avea un living situat mai jos față de restul camerelor şi o vedere frumoasă spre East River. Adusese planurile casei şi se învârtea prin birou, desfăşurându-le pe mesele noastre, ca să ne putem da cu părerea. Am fost toți de acord: livingul adâncit părea super, elegant, parcă luat dintr-un film cu Carole Lombard.

În zilele anterioare revenirii la birou fusese într-o stațiune de spa şi ne-a pus pe noi, pe toți, să îi pipăim coatele, care fuseseră zdravăn exfoliate, pentru prima dată în viața ei, zicea.

— Pipăie-mi coatele! exclama când cineva o întreba despre călătorie. Pipăie!

I le-am pipăit şi, când am făcut-o, m-am gândit la Seymour Glass, care scrie în jurnalul personal despre amprentele pe care alții i le lasă pe piele, despre cum compasiunea lor îi ardea pielea. „Am cicatrici pe mână pentru că am atins anumiți oameni." Seymour Glass, care este cumva prea sensibil – „calm emotiv" – pentru lumea aceasta. Seymour Glass, care se împuşcă în cap cu un revolver, în timp ce soția lui e întinsă lângă el, în pat.

Într-o dimineață de septembrie, James a venit la biroul meu cu obişnuita lui cană de cafea în mână.

— Deci, am mai citit o dată romanul lui Don, a zis, privindu-mă cu atenție şi încercând să nu râdă. Şi aş vrea să îl preiau. Să îl preiau pe Don.

— Pe bune? am exclamat, ridicându-mă în picioare ca să fiu mai aproape de înălțimea lui.

Mi-am dat seama că îmi ținusem respirația cât timp vorbise.

— E formidabil.

— O să-l sun azi şi o să-l anunț. Şi îi dăm drumul.

A ridicat din sprâncene şi şi-a îngăduit să zâmbească.

— Nu vrei să mai facă modificări? am întrebat, modulându-mi vocea cu atenție, ca să îmi înăbuş panica pe care o simțeam urcând.

Cum se putea ca romanul să iasă aşa cum era? Nu se va vinde. Ştiam că nu se va vinde.

— Mda, m-am gândit la asta, a zis James, luând o gură mică de cafea. Şi cred că e genul de roman în cazul căruia editorul fie o să adore stilul, fie – James a făcut o grimasă – n-o să-i placă. Sunt modificări pe care le-ar putea face, dar cred că la fel de bine aş putea să-i dau drumul, să găsesc un editor căruia să-i placă şi să-l las pe el să îi arate lui Don ce să rescrie. Sunt o grămadă de direcții în care ai putea merge la redactare. Nu vreau să îl pun pe o direcție greşită. Vreau pe cineva care să se îndrăgostească de scrisul lui.

Am dat din cap că înțeleg.

— De ce? a continuat James, cu un zâmbet devenit acum răutăcios. Crezi că romanul are nevoie să fie rescris?

— Nu! am exclamat.

— Haide, a zis James, râzând.

Din biroul şefei s-a auzit scârțâitul scaunului.

— Ce se întâmplă acolo? a strigat.

— Îl preiau pe iubitul Joannei, a strigat James înapoi.

De când se instalase computerul, James dezvoltase admirabilul talent de a-mi tachina şefa. Sau poate că ea dezvoltase talentul de a se tachina cu el, pentru că James nu mai era pur şi simplu agentul cel mai tânăr – încă legat de dictafonul şi de dosarele lui –, acum era expertul nostru în computere, poarta Agenției către era digitală.

— Serios? s-a mirat şefa şi eu am auzit clinchetul inconfundabil al brichetei ei.

— Serios. A scris un roman interesant.

James a rostogolit ochii spre mine, anticipând răspunsul caustic al şefei, dar acesta nu a venit.

— Joanna crede că mai este nevoie să lucreze la el înainte de a-l trimite în piață.

— Probabil că are dreptate, a răspuns şefa, râzând.

Un minut după aceea pe uşa ei ieşea un vârtej de fum, precum cel lăsat în urmă de duhul din lampă.

Agitația legată de Hapworth s-a mutat de la interiorul cărții – spațierea, marginile, colontitlul – la exterior. Roger dăduse peste o problemă: în ciuda spațierii mari lăsate între rânduri, în ciuda marginilor late, cartea tot nu era destul de groasă pentru ca titlul – sau numele lui Salinger, practic – să fie tipărit orizontal pe cotor.

— Literele se încalecă, îmi spusese, îngrijorat. Devin neclare. Pur şi simplu arată groaznic.

Salinger era nemulţumit, desigur, dar înţelesese că Roger nu putea face nimic. A decis să ia chestiunea în propriile mâini. A venit el însuşi cu un design pentru cotor. O zi întreagă din octombrie s-a pierdut într-un vârtej de faxuri: Jerry i-a trimis şefei variante de design pe fax. Şefa le-a studiat, pe urmă i le-a trimis lui Roger pe fax, acesta a făcut modificări şi ni le-a trimis nouă înapoi. Şi tot aşa mai departe. Şefa a trimis singură faxurile, alergând la şi de la aparat, care era dincolo de aripa unde se afla departamentul financiar, pe diagonală faţă de computer, lipit de aparatul de cafea, lângă xerox şi cuptorul cu microunde – mementouri că eram în anul 1996 şi nu 1956.

La sfârşitul zilei, părţile implicate ajunseseră la o oarecare destindere: Roger fusese de acord să folosească ultimul design trimis de Salinger, un desen oarecum neobişnuit, în care numele era scris pe cotor în diagonală. Acordul nu fusese uşor de atins. „Să mă pupi, Roger”, spusese şefa într-un final sau cel puţin aşa ne-a relatat nouă, lui Hugh şi mie.

— Chiar aşa i-ai zis? a întrebat-o Hugh, râzând.

— Chiar aşa, a confirmat şefa. Ar fi durat o veşnicie. E pur şi simplu ridicol. Dacă vrea să bage cartea asta în librării până de Anul Nou...

Data publicării rămăsese tot 1 ianuarie, chiar dacă şi mie şi lui Hugh – ştiam asta – ni se părea cu totul improbabilă; nu terminaserăm nici măcar contractele.

— Nu-i pasă nimănui de cum arată cotorul. O să cumpere cartea pentru că e Salinger, a mai zis ea.

— Aşa e, a spus Hugh. Dar tipografia e partea lui Roger. Înțeleg de ce vrea să arate decent.

— Va arăta decent, a zis şefa, arătându-i varianta lui Salinger.

— Oo, a făcut Hugh, mijind ochii. Chiar pot să facă să arate aşa? Să o printeze pe diagonală?

— Roger a comandat un model, deci o să vedem cât de curând, a spus şefa cu un zâmbet pe care i l-am recunoscut într-un târziu ca fiind cât se poate de răutăcios.

Uneori, la ora prânzului, traversam Rockefeller Center şi când zăream în fugă clădirea unde lucrase Jenny, mă năpădea un val de tristețe. Ea nu mai era acolo, să le trimită e-mailuri colegilor despre prânz, era în Cleveland. Chiar dacă nu o vedeam decât arareori pe vremea când lucra în partea cealaltă a oraşului – viața ei, lumea ei fuseseră aşa de diferite de ale mele –, mă consola să ştiu că e acolo, la câteva străzi spre vest. Exista speranța, presupun, că lucrurile se vor schimba, că vor reveni la cum fuseseră odinioară.

Ea şi Brett nu închiriaseră o casă, ci un apartament aproape de universitate – se dovedise că proprietățile imobiliare în Cleveland nu erau chiar aşa de ieftine pe cât îşi imaginaseră ei –, iar Jenny îşi găsise o slujbă cu jumătate de normă la muzeul de ştiință, ca instructor, ceea ce însemna că era una dintre persoanele acelea vesele, blânde, care lucrează ca ghizi şi aduc copiii la centrul pentru invenții – sau cum s-o mai numi în Cleveland –, ca să studieze fermele de furnici şi să-şi plimbe degetele peste oasele de dinozaur şi mai ştiu eu ce, toate acele lucruri pe care le făcuserăm şi noi la Muzeul

de Istorie Naturală, pe când eram copii. Era jobul perfect pentru ea, i-am spus-o la telefon, uşurată că eram capabilă să îi spun adevărul cel mai simplu.

Totuşi, după ce am închis m-am gândit la Holden, bineînțeles. La fel ca băiatul din Winston-Salem şi eu începusem să mă gândesc mult la Holden. Şi lui Holden îi plăceau Muzeul de Istorie Naturală, indienii şi căprioara care bea apă din iazul artificial şi păsările care migrau spre sud în formație, în formă de V. „Cel mai bun lucru, totuşi, era că totul rămânea mereu fix acolo unde era. Nimeni nu se mişca”, spune el. Indienii aceia, căprioara, păsările în zbor, toate rămân absolut la fel. „Singurul diferit o să fii tu.”

Într-o zi, şefa mi-a dat o poveste a unuia dintre clienții ei despre care nu auzisem nimic. Era în vârstă, am înțeles, şi undeva, în trecutul îndepărtat, publicase câteva romane apreciate, dar tirajele lor erau de mult epuizate, iar numele lui aproape că se pierduse prin meandrele istoriei. Cert este că mie nu îmi spuneau nimic. Mai târziu aveam să îi caut romanele prin rafturile Agenției, dar nu am găsit nimic.

— Ce-ar fi să îl scoți tu pe piață pe ăsta? spusese şefa.

— Sub numele meu? am întrebat, timidă, sigură că ea va spune nu.

Nesigură dacă voiam măcar ca ea să spună da.

— Da. Bineînțeles.

Povestirea era bună. Bună, dar cuminte, cum s-ar spune în jargonul Agenției – care favoriza şi termenul „inovator” pentru a descrie se pare orice includea sexul explicit, cum

era cazul cu lucrările unora dintre clienții lui Max –, în sensul că nu era deosebit de axată pe narațiune. Dar multe povestiri nu sunt, inclusiv cele ale lui Salinger. Se citea mai degrabă ca o viziune cu un personaj.

În ziua de azi, în epoca actuală, povestirea nu era, cel mai probabil, destinată marilor reviste, ştiam asta. Uneori însă se întâmplau şi cele mai improbabile lucruri. Uneori, The New Yorker publica povestiri traduse din urdu sau scrise complet fără litera e. Uneori până şi ei publicau povestiri care erau doar cumințI. Revista avea un redactor nou pentru ficțiune, după cum ştiam, şi sigur acesta avea să caute scriitori noi. Am dactilografiat o scrisoare de prezentare, am prins-o de povestire şi le-am trimis în lumea largă.

În după-amiaza aceea, James a dat drumul romanului lui Don. Sigur că James era genul de om potrivit pentru Agenție, aşa că nu avea să facă licitație pe carte, ci urma să o trimită câte unui editor, pe rând.

— Dacă ar fi o carte mare, îmi spusese, aş organiza o licitație.

Poate că James avea dreptate. Nu aveam nevoie decât ca o persoană să remarce grandoarea stranie din scriitura lui Don, să vadă cum ar putea ea să fie clarificată, despachetată, simplificată, cum să scurteze şi să ordoneze povestea. Doar o persoană.

M-am întrebat dacă organizarea unei licitații nu ar fi trimis totuşi editorilor semnalul că era un roman important. Dacă o licitație nu ar fi făcut din el o carte mare.

Nu, mi-am zis, în timp ce îl urmăream pe Izzy, curierul, cum pleacă împreună cu manuscrisul, cu pelerina de ploaie umflându-se pe silueta lui sfrijită. Nu, asta era decizia lui Don.

Mă obişnuisem cu tăcerea din aripa noastră, în absența şefei, mă obişnuisem să îmi organizez timpul după voie şi în acele prime câteva zile după ce ea s-a întors a trebuit să fac eforturi ca să nu mă uit la ea ca la un nepoftit, un intrus în calmul şi pacea zilei mele de muncă. Cu atât mai mult, când s-au pornit țipetele. Umblaserăm cu toții pe vârfuri în preajma ei – cu motive întemeiate –, aşa că am rămas şocată când, într-o după-amiază, l-am auzit pe Max în birou, ridicând vocea la ea. Uşa era închisă, aşa că habar nu aveam de ce răcnea – ceva despre care el era de părere că e „un rahat” şi „de neacceptat” – şi am rămas încremenită în scaunul meu, incapabilă să dactilografiez măcar.

M-a salvat telefonul, din care s-a auzit un accent englezesc plăcut.

— Vorbesc cumva cu Joanne?

— Da, am confirmat eu.

Apelanta mi-a explicat că este asistenta noului redactor pentru ficțiune de la The New Yorker şi că telefonează în legătură cu povestirea pe care le-o trimisesem. Inima a început să-mi bată mai repede. Mă aşteptasem la o notă scurtă. De obicei aşa veneau refuzurile. Însemna oare că aveau să o accepte? Era posibil?

— Mi-e teamă că va trebui să o refuzăm, a zis, cu un ditamai căscatul. Scuze, dar sufăr cumplit din cauza

decalajului orar. Nu mă pot obişnui cu schimbarea de oră. Sunt aici de o grămadă de timp, dar tot mă trezesc ridicol de devreme şi adorm la ora şase.

Strigătele din biroul şefei mele încetaseră.

— Foarte bine, a zis Max şi a ţâşnit afară pe uşă, clătinând exasperat din cap, în timp ce se îndepărta, forţându-se să nu privească în direcţia mea.

Şefa a oftat şi a luat-o încet pe urma lui, evident pornită să meargă şi să discute cu Carolyn.

— Ştii, motivul pentru care te-am sunat este că totuşi povestirea ne-a plăcut. Dacă autorul mai are şi altele, te rog să ni le trimiţi. Şi te rog, hai să ţinem legătura. Mai trimite-ne – a zis şi a căscat din nou, mai puţin dramatic. Ai fost foarte aproape.

Mi-a făcut mai multă plăcere decât ar fi trebuit. „Ai fost aproape." Ţintisem sus şi aproape că reuşisem.

Don era şi el aproape. Oarecum. Câteva zile mai târziu, James s-a apropiat de biroul meu şi mi-a întins o scrisoare.

— Primul refuz, mi-a explicat, cu un zâmbet larg. Şi e unul foarte important.

Lucram la Agenţie de destulă vreme ca să înţeleg că existau refuzuri şi refuzuri. Exista „nu e de mine" şi „personajele acestea nu mi se par simpatice" şi „povestea mi s-a părut în cel mai bun caz improbabilă" şi refuzul simplu, „mi-e teamă că este prea similară unui roman pe care îl vom publica anul viitor" sau „prea asemănătoare unui scriitor care este

deja pe lista noastră". Şi mai era şi „mi-a plăcut sincer scriitura, dar nu mi se pare că povestirea se susţine" şi „sunt atât de contrariat de acest roman" şi „mi-ar plăcea să văd următorul roman al acestui scriitor", ceea ce în esenţă era ideea biletului pe care James îl ţinea în mână.

M-am înşelat, mi-am spus, în timp ce James s-a dus să facă o copie pentru Don.

În drum spre casă, prin vântul rece, mi-am amintit că de fapt editorul spusese nu. O scrisoare de refuz bună era totuşi o scrisoare de refuz. Poate că totuşi avusesem dreptate.

Aş fi preferat să mă înşel, presupun. Deşi nu eram complet sigură.

M-am tot gândit iar şi iar la asistenta redactorului de ficţiune. Îmi spusese să îi mai trimit şi am simţit cumva că trebuie să îi trimitem imediat ceva. M-am gândit la scriitorul pe care îl scosesem din maculatură, nuvela drăguţă despre fetiţa cu tatăl alcoolic. Aşteptasem momentul potrivit ca să i-l prezint şefei pe acest client potenţial.

La sfârşitul zilei am bătut uşor la uşa ei.

— Ştiţi, în mod normal trimit scrisorile standard înapoi în maldărul cu maculatură, i-am zis, stânjenită. Dar astă vară a existat una care părea interesantă. Aşa că... ăă... i-am cerut romanul. De fapt, e o nuvelă.

Brusc mi-am dat seama că încălcasem tot felul de reguli. Ar fi trebuit să îi duc mai întâi şefei mele scrisoarea şi să cer

permisiunea de a lua legătura cu scriitorul. Tot sângele din trupul meu mi se adunase parcă în obraji.

— Nu ştiu dacă e pe gustul dumneavoastră. E liniştită. Şi de dimensiuni mici. Dar cred că e bună. Cred că s-ar vinde.

— Ştii că ar fi trebuit să discuți cu mine înainte de a-i cere lucrarea. Când contactezi un autor reprezinți Agenția, a zis şefa zâmbind.

Înțeleg, am dat să spun, dar înainte de a scoate vreun sunet şefa a ridicat mâna.

— Dă-mi-o s-o văd, a spus.

În vinerea aceea corespondența conținea un teanc de scrisori pentru Salinger, trimise de la Little, Brown, şi câteva scrisori pentru mine: erau fanii lui Salinger, care îmi răspundeau. Am deschis una, dactilografiată cu grijă pe o maşină veche de scris, şi am zâmbit încântată, din motive pe care nu le puteam identifica precis. „Dragă Miss Rakoff – începea scrisoarea –, dacă sunteți într-adevăr cine spuneți.” Zâmbetul mi-a dispărut rapid. „Ai un nume atât de ridicol, încât sunt aproape sigur că e o făcătură. Nu ştiu cine eşti cu adevărat, dar presupun că foloseşti un pseudonim, ca să te protejezi.” Am râs aşa de tare, că Hugh s-a foit în scaun, întrerupt de la cine ştie ce mărunțişuri cu care se ocupa în clipa aceea. „În fine, oricine ai fi, îți scriu ca să îți spun că nu ai niciun drept să opreşti scrisoarea mea sau a oricui altcuiva, fără să i-o trimiți lui J.D. Salinger. Eu nu ție ți-am scris. I-am scris lui. Dacă tu crezi că poți să reții scrisoarea, greşeşti. Te rog să i-o trimiți imediat lui J.D. Salinger.” Nu îmi aminteam deloc numele persoanei aceleia, ceea ce însemna probabil că îi trimisesem o scrisoare standard, însă

nu eram sigură. La momentul acela răspunsesem, Doamne, la sute – poate la o mie? – de scrisori ale fanilor.

Am deschis următoarea scrisoare, care era scrisă cu o caligrafie tumultoasă, de fată: fata care căuta o notă de zece cu ajutorul răspunsului lui Salinger. La ce mă aşteptasem? O expresie a gratitudinii, pentru cuvintele mele dure, dar bine intenționate? Ce am descoperit în schimb au fost două pagini pline de înjurături, lansate într-o criză de furie. „Cine eşti tu să mă judeci?" mă întreba. „Nu ştii nimic despre mine. Fac pariu că eşti o afurisită uscată, care nici măcar nu îşi aminteşte cum e să fii tânăr, la fel ca toți profii mei. Nu ți-am cerut sfatul. Nu ȚIE ți-am scris. Eu i-am scris lui J.D. Salinger. Probabil că eşti doar geloasă că nu mai eşti tânără, aşa că simți că trebuie să îi pedepseşti pe puştii ca mine. Sau eşti geloasă pe Salinger pentru că el e faimos şi tu eşti doar o persoană oarecare." Asta era perfect adevărat. Eram cu certitudine doar o persoană oarecare.

O persoană care acum începea să înțeleagă de ce Hugh îmi dăduse acea scrisoare standard. Ca să mă salveze de mine însămi.

„Sunt în discuții cu tipografii mai mari", mi-a spus Roger într-o zi, prin octombrie. În glas i se citea o urmă de lăudăroşenie, pe care nu i-o detectasem înainte. Dimensiunea proiectului se pare că îl afecta. Până acum fusese un editor de cărți mici, cărți care treceau nedetectate, cărți care se vindeau cu sutele, nu cu miile. Acum – înțelesese el şocat – îl publica pe Salinger. Salinger. Ale cărui cărți se vindeau cu milioanele. În iunie, Roger îşi planificase un tiraj inițial de zece mii de exemplare: mai mare decât orice altă carte din catalogul lui, dar încă modest. Şefa mea reuşise să-l convingă cu greu că, după

cum spusese Hugh, colecționarii ar fi putut să cumpere până la zece mii de exemplare înainte ca titlul să ajungă măcar în librării.

— Dacă scoatem un tiraj mai mare, dau peste o altă problemă, spusese Roger. Unde să depozitez volumele? În mod normal le țin la socrul meu în subsol...

— Stai aşa, cum? am întrebat, râzând.

Situația trecuse oficial granița absurdului. J.D. Salinger era publicat de o editură care îşi depozita cărțile în subsolul cuiva.

— Da, mă rog, le pun şi la mine în subsol, dar se umple destul de repede..., mi-a explicat, cu vocea tot mai stinsă. Aşa că, dacă vorbim de un tiraj de treizeci, patruzeci, cincizeci de mii, trebuie să închiriez un depozit şi lucrul ăsta e primul pe lista mea cu treburi de făcut.

Părea tulburat, epuizat, ca şi cum calculele acestea îl țineau treaz noaptea. Sigur că un tiraj mai mare însemna un consum mai mare de numerar pentru Roger, care preda la o universitate de stat. Putea măcar să-şi permită toate acestea?

Mai exista însă şi o altă problemă cu tipografiile mari, tipografiile care puteau gestiona tiraje adecvate unui Salinger.

— Mi se pare că arată de doi bani broşarea pe care o oferă, a explicat Roger, dezgustat. O legătură perfectă broşată, în locul unei legături adevărate, prin coasere. În esență, paginile cărții sunt lipite, în loc să fie cusute. Ştiu că lui

Jerry n-o să-i placă. Îmi amintesc de disputele de la Esmé, cu ani în urmă.

Se pare că Jerry fusese oripilat de calitatea ediției broşate din Nouă povestiri – apărută în Marea Britanie sub titlul Pentru Esmé, cu dragoste şi abjecție şi alte povestiri –, într-atât de oripilat, că făcuse un scandal imens şi o rupsese cu vechiul lui editor, un prieten apropiat. Roger putea povesti la nesfârşit acest soi de anecdote cu Salinger. Cu fiecare telefon se mai apropia un milimetru – în mintea mea – de teritoriul ocupat de fani.

— Nu vreau să se întâmple nimic de genul ăsta, spunea. E prea periculos. Trebuie să iau o hotărâre.

— De ce, l-am întrebat eu brusc, de ce crezi că ți-a răspuns Jerry la scrisoare?

— Păi, am folosit o maşină de scris..., a început el să spună.

— Îmi amintesc, l-am întrerupt, cât am putut mai delicat.

— Şi ştiu că asta i-a plăcut. Dar...

A făcut o pauză de o clipă şi i-am auzit respirația. Avea o răceală uşoară.

— Cred – s-a oprit iar –, în fine, nu i-am spus cât de mult îmi plac povestirile lui. Nu i-am zis, „Vai, De veghe în lanul de secară e romanul meu preferat” sau nimic de acest gen. Un fel de instinct, ceva, mi-a dictat să nu-l linguşesc, să nu-i spun că e un geniu sau – Roger a luat un ton energic, profesoral – un scriitor american important sau chestii de soiul ăsta. Adică, presupun că de aia locuieşte în Cornish, nu?

Am încuviințat din cap, uitând pentru o clipă că vorbeam la telefon şi că Roger nu putea să vadă gestul meu.

— Ca să nu aibă în preajmă oameni care să îi spună mereu că e un geniu. Ca să poată fi el însuşi, pur şi simplu.

— Da, am fost eu de acord.

Ce noroc avea că ştia exact cine era, m-am gândit.

Harper's au refuzat şi ei povestirea, aşa cum ştiam că o vor face, pentru că editorul lor prefera stilul ironic, tânăr, „nervos". Şi The Atlantic au refuzat. Aşa că am început să mă gândesc la revistele mici, reviste mici şi prestigioase, revistele care ar plăti mai puțin – ori puțin, ori deloc –, dar ar atrage atenția asupra clientului şefei mele. Erau The Paris Review şi Story, unde debutase Salinger, şi multe altele. Dar exista una, în special, unde credeam că s-ar putea să le placă rigoarea elegantă a acestui scriitor. Înainte de a apuca să mă răzgândesc, am bătut la maşină o scrisoare de prezentare, am prins-o de povestire şi am pus teancul de pagini în cutia pentru corespondență. S-a făcut, mi-am zis, zâmbind în sinea mea. Când am dat să închid tomul voluminos al Literary Market Place, ochii mi-au căzut pe numele unei alte reviste, una care publica poezie care avea şi stil, şi emoție, şi o ficțiune diferită de tot ceea ce puteam citi în altă parte. Acolo, pe pagina din fața mea, era numele redactorului de poezie. Înainte de a cântări lucrurile mai bine, m-am lăsat să cad iar pe scaunul meu, am scos o foaie de hârtie şi am bătut o scurtă scrisoare către el. Pe urmă am scos din sertar trei dintre poeziile scrise de mine, poezii pe care le dactilografiasem la prima oră, înainte de sosirea şefei, când restul Agenției era cufundată într-o beznă consolatoare. Am

prins scrisoarea de poezii şi le-am băgat într-un plic maro, exact aşa cum făceam şi pentru clienții Agenției.

Primul îngheț a venit repede, mai repede decât îmi aduceam aminte din copilărie, când vara părea să se întindă până în octombrie. Acum era noiembrie, dar aveai senzația că e februarie: vânturi glaciale, ploaie înghețată.

— Trebuie să îi cerem Kristinei să repare căldura, am zis într-o seară, ghemuită sub pătură pe canapea, încă îmbrăcată cu fusta de lână şi puloverul pe care le purtasem la muncă, luând în calcul să îmi pun înapoi pe mine şi paltonul.

— Noi putem să-i cerem, a zis Don, dar nu cred că o s-o facă. Adică – a râs şi a gesticulat spre fâşia îngustă care reprezenta bucătăria noastră –, dacă nu vrea să instaleze o chiuvetă, chiar crezi că o să ne dea un radiator?

— Nu e obligatoriu să existe încălzire? Nu e dreptul nostru legal, de chiriaşi?

Habar nu aveam de unde îmi venise informația asta, dar eram sigură că era corectă.

— Nu pot să mai stau aici încă o iarnă fără căldură. E ridicol.

Inima îmi bătea ciudat, inegal, la gândul unei alte ierni în apartamentul acela, cu sau fără căldură. Încă o iarnă cu Don.

De câte ori nu mi se spusese că nu mă voi întâlni niciodată cu Salinger? Că el nu vine la Agenţie, că renunţase la New York? Oraşul – locul copilăriei lui, cadrul celor mai multora dintre povestiri – îl epuiza. Oraşul îl împiedicase să lucreze după publicarea romanului De veghe, când locuise într-un apartament în Sutton Place ai cărui pereţi erau zugrăviţi în negru, la fel cu cei ai cuplului de comunişti jegoşi din The Group[46]. Oraşul îi dăduse soţiei lui de a doua, Claire, ocazia să îl părăsească, luându-l cu ea şi pe copilul lor, cu prilejul unei vizite de trei zile. În Cornish ea petrecea câte douăsprezece, paisprezece ore singură cu bebeluşul, blocată în casă din pricina zăpezii, în timp ce Salinger scria într-o baracă din spatele casei. El stă şi acum toată ziua în încăperea aceea – sau, mă rog, într-o altă baracă, peste drum de cea iniţială – şi mă întrebam dacă mai scrie tot despre New York, dacă imaginaţia lui stăruie în continuare asupra imensului apartament al familiei Glass, din East Side, ticsit de măsuţe şi cărţi şi de vestigii ale vieţii de vodevil trăite de Les şi Bessie. Sau mintea lui era acum preocupată de povestirile familiilor pe care le avea în preajmă în New Hampshire? O voce firavă şi tristă dinăuntrul meu se întreba dacă nu cumva mutarea lui din New York îl amuţise până la urmă, dacă nu îl lăsase fără subiecte.

— Am o întrebare pentru tine, spunea adesea când telefona.

---

[46] The Group (1963) – cel mai cunoscut roman al scriitoarei americane Mary McCarthy (1912–1989), un bestseller care abordează subiecte considerate controversate la vremea respectivă: amorul liber, contracepţia, lesbianismul şi bolile mintale; din aceste motive a fost interzis în Australia, Italia şi Irlanda.

Dar şi eu aveam întrebări pentru el, întrebări care se adunaseră încet în decursul acestui an în care încercasem să îi consolez, să îi ostoiesc şi să îi calmez cititorii, în care încercasem cu onestitate să rămân credincioasă intenţiilor lui, ideilor şi dorinţelor lui.

Într-o după-amiază vijelioasă de noiembrie, un bărbat a traversat agale birourile departamentului financiar, privind încurcat în stânga şi în dreapta lui. Purta o cămaşă de flanelă călcată, băgată în blugi, care şi ei păreau să fi fost călcaţi, părul alb era dat într-o parte, despărţit de o cărare, pieptănat şi dat cu cremă pentru păr, în stilul anilor '50-'60. Nu, mi-am zis, deşi chiar şi de departe vedeam că bărbatul avea ochi mari şi negri şi urechi cu adevărat enorme, genul de urechi pe care, ştiam acum, i le transmisese şi sărmanului, nefericitului Seymour Glass. S-a apropiat de mine încet, dar hotărât, pe chip cu o expresie de uşoară panică. M-am ridicat în picioare, cu intenţia de a o lua la fugă spre Salinger – pentru că el trebuia să fie, deşi nu mi se pomenise nimic despre vizita lui – şi de a-l conduce spre biroul şefei, apoi am încremenit locului, aplecată peste maşina mea de scris. Dacă alergam să îl ajut, nu însemna că aş fi fost aidoma acelor asistente despre care fusesem pusă în gardă? Cele care încercau să îi strecoare lui Salinger povestirile scrise de ele şi care dădeau pe furiş altora numărul lui de telefon. Înainte de a rezolva dilema, şefa a apărut în fugă din biroul ei.

— Jerry! a exclamat ea, cu vocea gâtuită de emoţie, într-un fel ciudat.

Salinger nu mai călcase prin biroul nostru de ani de zile, ştiam asta, şi mă întrebam dacă arăta vizibil îmbătrânit, mai fragil decât ultima dată când îl văzuse. Şefa şi-a trecut

brațul pe după unul dintre brațele lui lungi, parcă pentru a-l ajuta să îşi păstreze echilibrul şi cu celălalt l-a îmbrățişat.

— Jerry, iată-te! Mă bucur să te văd.

— Şi eu mă bucur să te văd, mă bucur să te văd, a spus Salinger, zâmbindu-i.

Braț la braț, s-au apropiat de biroul meu, unde rămăsesem tot în picioare şi încremenită. Îmi imaginasem că într-o astfel de situație şefa va fi încordată, agitată, dar în loc de asta ea părea radioasă, relaxată, entuziasmată. Mi-am dat brusc seama de un fapt evident: şefei mele îi plăcea Salinger. Îl adora pe Salinger. Pentru ea, serviciul – ştiam deja asta – era mai mult decât un job. Însă o parte aşa de mare din activitatea ei presupunea să se ocupe de interesele unor morți, încât eu nu mă gândisem deloc la ce însemna un astfel de devotament în relațiile cu cei vii. Ea era cordonul lui de legătură cu lumea, protectoarea lui, clarificatoarea, purtătoarea lui de cuvânt. Era o parte din viața lui, iar el, o parte dintr-a ei. Era prietena lui.

— Joanna, vino încoace să faci cunoştință cu Jerry, a zis şefa, zâmbind.

Pentru prima dată de la începutul lunii iunie, obrajii ei prinseseră culoare. M-am supus cu o înclinare a capului şi m-am extras de după biroul meu masiv cu mai multă grijă ca de obicei, pentru că eram sigură că o să mă împiedic de vreun fir sau o să dau cu fluierul piciorului în vreun sertar sau o să mă fac de râs într-un fel sau altul, cu stângăcia mea pricinuită de fascinație. Picioarele parcă îmi erau făcute dintr-o substanță maleabilă, dar grea, ca plumbul topit. M-am trezit totuşi cumva în fața şefei şi a lui Salinger – Jerry –, încercând să rezist tentației de a-mi tot netezi fusta.

— Jerry, a spus şefa, făcând semn spre mine. Ea e Joanna, asistenta mea.

— Bună, bună, a spus Salinger, apoi mi-a luat mâna într-a lui, susținând-o şi strângând-o în egală măsură.

Avea mâinile extraordinar de mari, calde şi uscate.

— Nu e nevoie de nicio prezentare. Am vorbit la telefon de multe ori.

Față în față, vorbirea îi era mai puțin neclară, iar vocea nu atât de puternică. S-a uitat la mine şi sclipirea din ochii lui negri a fost ca o confirmare.

— Aşa e, am recunoscut.

— Ei, îmi pare foarte bine să te cunosc în sfârşit.

Îmi ținea încă mâna în mâna lui.

— Şi mie îmi pare foarte bine să vă cunosc, am repetat ca papagalul, tâmp, rezistând imboldului puternic şi bizar – şi inexplicabil – de a-l lua în brațe.

Nu era greu să mi-o închipui pe şefa mea făcând instructajul noii sale asistente: „Indiferent cât de aproape te simți de scrierile lui, nu trebuie să îl îmbrățişezi”.

Mă gândeam şi la scrisorile acelea de pe biroul meu. Chiar atunci aveam trei răspunsuri pe jumătate scrise, aşezate în sertarul cu scrisorile de la admiratori. Mă temeam, irațional, că Salinger ar putea, nu se ştie cum, să deschidă sertarul şi să dea peste ele, să descopere această încălcare a normelor Agenției, a instrucțiunilor lui.

— Păi, a zis şefa bătând din palme cu zgomot, ca să mă scoată parcă din nepotrivita criză de anxietate. Avem o grămadă de lucruri de discutat. Haide să ne apucăm de treabă, Jerry. Ce-ar fi să vii să te aşezi puțin şi pe urmă mergem la masă?

— Excelentă idee, a răspuns Salinger şi a urmat-o pe şefa în birou, dominând cu statura lui silueta ei mignonă.

Contractele pentru Hapworth erau redactate. Eu însămi dactilografiasem şi redactilografiasem numeroase versiuni ale contractului, până când găsiserăm toți o formulă care să fie acceptabilă pentru Salinger. Aceasta intra, desigur, tot în categoria situațiilor cu totul neobişnuite: contractele se făceau de regulă de către editori, nu de agenți. În cazul acesta însă editorul era atât de mic, încât nici măcar nu era cert că ar fi avut vreun contract standard, iar dacă îl avea, sigur nu s-ar fi putut aplica unei cărți de J.D. Salinger. Şefa scrisese chiar ea contractele şi poate că Jerry venise acum să le semneze, în biroul ei întunecat a cărui uşă s-a închis cu un clic hotărât, în timp ce mă uitam la ea.

În biroul meu stătea scrisoarea din Winston-Salem, două pagini scrise îngrijit şi scoase la o imprimantă laser, care se încheiau astfel:

Îți voi scrie iar, în curând. Abia aştept. Oricum, uite la ce mă gândesc: dacă eu aş fi fost tipul care s-a pus pe el într-o carte şi a apărut sub forma lui De veghe în lanul de secară, m-ar fi dat pe spate măgarul care a avut tupeul să îmi scrie o scrisoare în care să susțină că e (şi vrea să fie) în stare să facă la fel.

Când s-a închis uşa, am deschis sertarul de metal rece, frunzărind foile albe şi jerpelite. Citisem scrisoarea aceea de zece ori, fără să mă pot hotărî cum să răspund. În continuare nu eram sigură ce ar fi trebuit să îi spun. Nu ar fi mai bine să îi dau pur şi simplu scrisoarea lui Salinger şi să îl las pe el să decidă?

Uşa şefei a rămas multă vreme închisă, destul încât, până la urmă, să mă furişez afară să îmi cumpăr sălăţica mea amărâtă. Când m-am întors, uşa era deschisă şi ei plecaseră... O oră mai târziu, şefa a revenit singură. Scrisoarea avea să rămână la mine în birou.

Două zile după aceea, sâmbătă, un tip masiv, cu faţa roşie şi o tunsoare perie a venit la apartamentul nostru cu o cutie.

— Salut, a zis, făcând apoi un gest inexplicabil spre interiorul apartamentului.

Câteva ore mai târziu, pe perete aveam instalată o drăcie de metal, cu aspect învechit.

— Cum îl deschizi? am întrebat.

— Nu! a exclamat tipul, vehement, cu un alt gest inexplicabil.

M-am predat, cu braţele ridicate în aer.

O clipă mai târziu sosea Kristina, îmbrăcată ca de obicei cu treningul ei roşu, de nailon.

— Salut, nevastă! a strigat şi am dat mâna.

Imediat, ea şi tipul – soţul ei, probabil – au început să ţipe unul la altul, în poloneză. Eu m-am retras pe canapea.

— Nevastă, a răcnit Kristina, după zece minute bune.

M-am ridicat în picioare.

— Ăsta e radiatorul. Trebuie conectat la conducta de gaz. Dar bărbatul meu a uitat ţeava. O să revină mâine cu ţeava şi face legătura. OK?

— Perfect, am zis, încercând să îmi adun o urmă de entuziasm.

Cum o să poată cutiuţa asta să încălzească tot apartamentul? N-am mai văzut niciodată un radiator care să arate în felul ăsta.

— Dar aici e cald, a exclamat Kristina, râzând. Pfui! Tare cald! Până atunci n-o să aveţi probleme, da?

Don şi cu mine am stat – cu schimbul – acasă toată duminica, dar soţul Kristinei nu a mai venit. Am sunat-o şi am întrebat-o ce se întâmplă.

— Nu a reuşit să găsească ţeava potrivită, dar acum o are, m-a asigurat ea. O să vină mâine.

— Dar mâine sunt la serviciu, am zis. N-o să pot să fiu acasă să-i dau drumul.

— Avem cheie. O să intre singur.

— OK, am spus, nervoasă.

Părinții mei se împotriveau cu strictețe prezenței în casă a străinilor nesupravegheați.

— Doamne, Buba, a exclamat Don, când mi-am exprimat îngrijorarea. Crezi că o să fure ceva?

Toată ziua de marți am încercat să nu îmi fac griji. În secunda în care ceasul a ajuns la cinci şi treizeci de minute, am zbughit-o pe uşă. O jumătate de oră mai târziu, ajungeam pe strada noastră, unde în aer se simțea un miros ciudat, nemaiîntâlnit, unul pe care nu reuşeam să îl localizez. Am descuiat uşa casei din față, am luat corespondența şi am trecut de uşa din spate în curte, unde m-a lovit în plin: gaz. Curtea era plină de gaz. Dens, de au început să-mi curgă ochii. Atât de dens, încât puteam să văd cum se învălătuceşte prin aer. M-am gândit atunci că spaima mea cea mai mare se materializase acum. Don venise acasă şi aprinsese aragazul. Vântul stinsese flacăra de veghe şi gazul ieşea afară. Era posibil ca Don să fie mort. Sau aproape mort. Doar că Don nu trebuia să ajungă acasă decât mult mai târziu. Era la muncă şi pe urmă se ducea la sală. Dar se putea să-şi fi schimbat planurile. Să fi fost concediat. Orice.

Am rămas în curte un moment – cu ochii ațintiți în centrul ei, unde betonul era crăpat – fără să ştiu prea bine ce să fac. Apoi am urcat în fugă treptele, încercând să nu respir, şi am descuiat uşa exterioară, apoi uşa apartamentului nostru, unde gazul era aşa de dens că imediat am devenit confuză. Aragazul era închis. Închis şi stins. Ca într-un film horror, m-am întors încet pe călcâie. Acolo, la radiatorul cel nou, ardea o flăcăruie zdravănă în ferestruica din colțul stâng, jos. Din partea lui inferioară ieşea o țeavă groasă, vopsită în bleu-deschis, care apoi mergea paralel cu podeaua. Sub țeava aceea era o baltă, care se mărea în timp ce din țeava

de deasupra picura şi spârcâia ceva care semăna cu apa, dar mai gros. O baltă, la nici douăzeci de centimetri de flacără.

Brooklyn Union Gas au venit repede.

— Dacă mai rămâneai la muncă încă o oră – mi-a spus omul de la gaze – ar fi sărit clădirea în aer.

— A fost instalat greşit? l-am întrebat, frecându-mi mâinile una de cealaltă.

Cât aşteptasem să ajungă duba albastră a companiei de gaze stătusem sub marchiza clădirii din față.

— Au folosit țeavă pentru apă în locul celei pentru gaz. Aproape de necrezut. Gazul a găurit țeava. Şi cu flacăra aceea deschisă...

A clătinat din cap.

— N-am mai văzut aşa un radiator. Nu-mi dau seama de unde l-au cumpărat. Sigur nu de la magazinul local de electrocasnice.

A făcut semn cu degetul mare spre colțul străzii, unde chiar era un astfel de magazin.

— Pare că e fabricat acum vreo patruzeci, cincizeci de ani. Sau în altă țară.

În Polonia, m-am gândit eu.

— Şi e sigur?

— Sigur? a zis şi s-a uitat la mine mijind un ochi şi zâmbind uşor, ca şi cum tocmai l-aş fi întrebat dacă cerul e albastru; avea maxilarul proeminent şi ochii albaştri, înconjurați peste tot de riduri fine. Nu, n-aş zice că radiatorul e sigur. Adică, e cu flacără deschisă. Treci pe lângă el şi, spuf, ți-a luat foc haina. Şi asta e doar problema cea mai simplă. Chiar dacă l-ar fi instalat corect, ce se întâmplă dacă e vreo scurgere pe altundeva? Ai fi mai în siguranță cu un radiator electric. Sau să stai în frig, pur şi simplu.

S-a uitat la mine, corectându-şi puțin ținuta şi lăsându-şi capul într-o parte.

— Locuieşti aici singură? În... locul ăsta? a zis, trăgând uşor pe nas aerul cu iz de gaz şi făcând semn din cap spre casă.

Am simțit că se abținuse să spună „cocină”.

— Nu, nu, am răspuns repede. Locuiesc împreună cu iubitul meu.

Capul îi rămăsese uşor aplecat spre casă şi tipul continua să se uite la mine, dând din cap. Apoi, dintr-un singur gest elegant, s-a îndreptat de spate iar şi a băgat mâinile în buzunar, aşa că brațele i s-au curbat în afară, ca nişte aripi.

— Iubitul tău ar trebui să aibă mai multă grijă de tine, a zis, scoțându-şi cheile din buzunar. Să laşi să se aerisească măcar două ore. Am deschis noi toate ferestrele pentru tine. Ai unde să te duci?

Am încuviințat din cap. Puteam să mă duc probabil la L sau aproape, după colț, unde prietena mea, Cate tocmai îşi luase un apartament vagon, imens.

— Seară bună. Să ții geamurile deschise toată noaptea. Să se aerisească bine. Ai nevoie de aer proaspăt, chiar dacă e frig.

— Aer proaspăt! am strigat eu, în timp ce omul se urca în dubă şi pornea. Am înțeles, aer proaspăt.

La sfârşitul lunii, Max m-a luat iar cu el la o sesiune de lectură la KGB, unde am stat împreună cu un grup prietenos de editori şi scriitori, care au zăbovit – cum nu se întâmpla prea des – mult după ce sesiunea se terminase şi au băut whisky cu sifon.

— Ce naiba faci toată ziua pentru şefa ta? m-a întrebat Max. Vreau să spun, ce face ea toată ziua acolo? În afară de faptul că fumează şi vorbeşte la telefon.

L-am privit fix şi am clipit, cu zâmbetul înghețat pe față, întrebându-mă ce să îi răspund. Tăcerea mea probabil că l-a încurcat, pentru că a luat o gură întăritoare de whisky şi a gesticulat, fluturându-şi mâinile în semn de scuze.

— Uită ce-am spus. Lucrurile au devenit ceva mai tensionate în ultima vreme.

Max se tot fâțâise prin biroul şefei în ultima perioadă, mai des decât de obicei, şi adeseori vorbise răstit. Era luat în calcul să devină partener şi se pare că erau probleme cu negocierea. Nu eram sigură, dar bănuiam că avea legătură cu sistemul demodat din Agenție, de tip cooperativă, în care salariile agenților se stabileau pe baza vechimii şi nu a vânzărilor. În orice altă agenție, Max – cu lista lui imensă, fantastică de clienți şi cu acordurile de milioane de dolari – s-ar fi numărat printre agenții cei mai bine plătiți, dar

lucrurile nu stăteau aşa la Agenţia noastră, unde câştigul se împărţea în mod egal. Iar ca să devină partener trebuia să depună în Agenţie o sumă, deşi nu ştiam cât de mare. Sigur mai mult decât tot salariul meu. Nu îmi era prea clar de ce rămânea aici.

— Chiar mă întreb, a zis privind nu la mine, ci la peretele unde, fix deasupra noastră, atârna un afiş din perioada sovietică – o xilogravură cu un muncitor care ţinea un soi de unealtă ca un ciocan. Mă întreb ce face. Pentru că e clar că nu vinde cărţi.

I s-a încordat un muşchi al maxilarului. S-a întors brusc spre mine, cu un zâmbet strâns care i-a încreţit colţurile gurii. Părea obosit.

— Ce face? Doar trimite scrisori ameninţătoare, nu-i aşa, oricui pomeneşte numele lui Salinger pe pagina sa de web?

Am râs. Cam aşa făcea.

— Mai e şi contractul pentru Hapworth.

— Corect, a zis Max, sorbind ultimele picături de băutură. Contractul Hapworth. Senzaţie.

Max – ştiam asta acum – fusese actor în tinereţe, ca tata, şi avea dicţia clară, specifică breslei.

— Stai aşa! a exclamat. Erai aici când a fost treaba cu...

Şi-a ţuguiat buzele, gânditor.

— Erai aici când cu scrisoarea? Sau s-a întâmplat chiar înainte să începi tu?

Am ridicat din umeri. Nu eram sigură. Fuseseră o grămadă de chestii cu scrisori. Max a bătut cu ambele mâini în masă.

— Ia fii atentă, a spus, cu ochii sclipind de plăcere. La un moment dat, cred că fix înainte să vii tu, mă apuc să răsfoiesc dosarul circulant cu documente al şefei tale, plin de chestii gen, ştii tu, „Rog eliminați următoarele clauze din contractul acesta” şi tot felul de lucruri de genul ăsta.

Am râs. Cunoşteam foarte bine limbajul cu pricina.

— Şi mai era scrisoarea asta, adresată unei doamne Ryder.

S-a oprit, să permită informației să se asimileze.

— Aşa că am început s-o citesc şi, în esență scrisoarea spunea „Dragă doamnă Ryder, îți mulțumim foarte mult pentru scrisoarea recentă pe care i-ai trimis-o lui J.D. Salinger. După cum poate ştii, domnul Salinger nu doreşte să primească scrisori de la cititorii săi...”

Era, bineînțeles, textul din scrisoarea standard care îmi fusese dată şi mie. Am dat din cap.

— „...de aceea nu îi putem transmite amabila ta scrisoare. Îți mulțumim şi pentru că ne-ai returnat depeşa domnului Salinger din – Max a fluturat din mână, în semn de aproximativ – 1958 sau ceva. Repet totuşi, domnul Salinger a cerut în mod explicit să nu îi transmitem niciun fel de corespondență, aşa că vă trimit înapoi scrisoarea.”

— Deci, cineva i-a trimis lui Salinger una dintre propriile lui scrisori? am întrebat, confuză.

Max a ridicat mâna. Aşteaptă.

— Deci, m-am uitat la adresa din capătul scrisorii şefei tale şi era Beverly Hills sau Laurel Canyon sau ceva de genul ăsta. Los Angeles. Hollywood – aici m-a privit cu subînțeles, cu pleoapele lăsate. Pe urmă mă uit iar la scrisoarea căreia îi răspundea şefa ta şi care zice: „Dragă domnule Salinger, sunt o mare admiratoare a operei tale. Franny şi Zooey, mai ales, este de multă vreme preferata mea şi am recitit-o de multe ori în decursul anilor”, a continuat, ridicând din umeri. Ceva de genul ăsta. Şi pe urmă: „Ştiu cât de importantă este pentru tine intimitatea ta şi mai ştiu că nu vrei ca scrisorile tale personale să devină publice. Luna trecută am fost la o licitație şi o scrisoare de-a ta a fost pusă în vânzare. Am licitat pentru ea – şi am câştigat – cu intenția de a ți-o returna. Scrisoarea este ataşată”.

— Ce drăguț! am exclamat eu, dacă nu beată, atunci puțin amețită.

Ştiam că scrisorile lui Salinger erau extrem de valoroase. Foşti prieteni ai săi şi cunoştințe îşi vânduseră secretele pentru sume imense, provocând furia lui Salinger. La un moment dat i-a cerut lui Dorothy Olding[47] să ardă corespondența dintre ei. Agenta s-a supus, lucru care mă uluise, în parte pentru că Agenția noastră îndosaria obsesiv şi păstra totul, iar în parte pentru că, totuşi... nu simțise niciun fel de obligație față de erudiți, de istoria literară? Nu, am dedus eu, simțise o obligație față de clientul ei.

— Ce gest drăguț.

---

[47] Dorothy Olding – agenta literară de o viață a lui J.D. Salinger, care la cererea autorului a distrus cinci sute de scrisori pe care le schimbaseră între ei.

Max a ridicat iar mâinile.

— Deci, scrisoarea se încheie aşa: „Sper ca asta să îţi aducă măcar puţină linişte sufletească. A ta, cu sinceritate – Max a făcut o pauză şi a căscat ochii – Winona Ryder”.

— Glumeşti! am exclamat.

— Nu glumesc, a spus Max, încrucişându-şi braţele şi zâmbind. Winona Ryder.

— Dar nu înţeleg, am zis, sorbind din băutura mea, care acum nu mai avea decât gheaţă chioară. Şefa mea ştie, bineînţeles, că Salinger şi-ar fi dorit să îi fie returnată scrisoarea. Adică, asta ar fi vrut, nu? Nu i-a dat pe unii în judecată pentru că i-au vândut scrisorile?

— Bineînţeles că şi-ar fi dorit scrisoarea, a răspuns Max, clătinând din cap şi privindu-mă ca şi cum aş fi fost cam proastă. Bineînţeles.

— Dar de ce nu i-a trimis-o şefa, pur şi simplu?

Ştiam şi eu răspunsul la întrebarea asta, dar voiam să îl aud pe Max cum o spune.

— Pentru că asta e regula Agenţiei.

A oftat şi umerii i-au căzut puţin. Tocmai încheiase o licitaţie nebună, care se terminase cu acordul pentru două cărţi, în valoare de două milioane de dolari. Acum avea acasă doi bebeluşi, gemeni. Viaţa lui nu mai consta doar în petreceri de lansare. Seara aceasta era o ocazie rară pentru el. Dar mai era ceva care îl deranja, ştiam asta.

— Ne ținem de litera legii fără să ne mai gândim o iotă la subtilitățile ei. Salinger nu vrea să primească nicio corespondență? N-o să-i trimitem nicio scrisoare, chiar dacă e vorba despre scrisori pe care şi le-ar dori probabil. E ca şi cum şefa ta nu pricepe.

A oftat iar şi şi-a trecut mâinile prin părul vâlvoi.

— Nu-l pricepe pe Salinger?

— Pe Salinger, a confirmat Max.

Şi-a abătut iar privirea spre xilogravura cu bărbatul care ținea în mâini un ciocan sau o nicovală ori ce-o fi fost. Pe urmă a zâmbit iar.

— Munca editorială. Cărțile. Viața.

Muncă editorială, cărți, viață, m-am gândit în timp ce mă îndreptam prin aerul rece către linia L de pe Third Avenue. Părea posibil să îți iasă una bine. Dar nu toate trei.

A doua zi îndosariam adormită nişte fişe când m-am trezit la litera S şi – aşa cum îmi sugerase Hugh, cu mult timp în urmă – am frunzărit sertarul lung, până am dat peste înregistrarea ofertei pentru De veghe în lanul de secară. Era acolo. O fişă roz, cu nimic diferită de cele pe care le dactilografiam eu pentru şefa în fiecare zi, imprimate în prealabil cu numele tuturor editurilor. Ştiam, bineînțeles, că domeniul editorial era acum o jivină cu mult mai fioroasă decât fusese în 1950, dar tot mă aşteptam – la ce? – la o dovadă cu privire la genul de război crunt al ofertelor pe care îl ducea Max, genul despre care citeam în Publishers Weekly, cu privire la edituri care se băteau pe relatările non-

ficționale ale unor crime comise în Ivy League sau pe romanele de debut ale unor absolvenți de la Iowa? La o fișă plină de date de predare şi inițialele editorilor? Dar fișa pentru De veghe era aproape imaculată. Aparent, romanul nu mai fusese decât la un singur alt editor înainte de Little, Brown – cu luni înainte de a ajunge la Little, Brown – şi care în final îl refuzase. Cineva refuzase De veghe în lanul de secară.

Nici avansul pentru roman nu fusese o sumă extravagantă, nici măcar deosebit de mare. Salinger, ştiam acum, nu era necunoscut în momentul când Dorothy Olding vânduse De veghe. Îşi câştigase deja admiratori cu povestirile apărute în The New Yorker, deşi nu era nici pe departe vorba de popularitatea viitoare, când cititorii aveau să formeze cozi la chioşcurile de ziare în dimineața în care în revistă urma să apară o nouă povestire de Salinger. Aceea fusese însă o epocă – acum cincizeci şi cinci de ani, nu prea demult, practic – în care romancierii nu primeau sume exagerate ca avans. Oricum, era ceva în suma aceea modestă de avans, în acel refuz inițial, care mă alina. Salinger nu fusese mereu Salinger. Cândva Salinger stătuse la biroul lui încercând să îşi dea seama cum se face o povestire, cum să construiască structura unui roman, cum să fie scriitor, cum să fie.

În dimineața următoare şefa m-a chemat la ea în birou.

— Nuvela pe care mi-ai dat-o, a zis, atât de şoptit, că abia dacă am putut să o aud. E foarte bună.

Dacă aş fi vorbit, ştiam că mi-ar fi apărut un zâmbet pe buze, aşa că nu am făcut decât să dau din cap.

— E mică, totuşi. Liniştită. Aşa cum ai spus.

A scos o țigară din pachet şi a bătut-o de birou, pe gânduri.

— Nu ştiu dacă aş putea să o vând de una singură, aşa cum e. Sun-o şi întreab-o dacă mai are şi altceva. Un roman integral, ar fi ideal. Povestiri. O altă nuvelă, chiar.

M-am gândit că şefa ar fi tresărit dacă ar fi fost martoră la suspinul de bucurie pe care l-a scos autoarea când i-am explicat că sunt de la Agenție şi că şefa mea ar vrea să vadă mai mult.

— Am un roman, a zis ea. Un roman scurt.

— Trimiteți-l, am spus. Trimiteți-l.

Într-o seară foarte, foarte friguroasă, m-am întâlnit cu Allison la un pahar, într-un bar întunecat şi elegant din apropierea apartamentului ei.

— De ce faci asta? m-a întrebat ea deodată, după vreo jumătate de pahar de martini. Am tot vrut să te întreb asta cam de când ne-am cunoscut. De ce eşti cu Don? Pe bune.

— A, am zis şi vocea mi-a sunat ciudat şi fals, ca şi cum nu eu, ci altcineva vorbea în locul meu.

Involuntar, mintea mi-a fugit la Franny şi Lane. De ce o făceam? Şi de ce nu îmi pusesem niciodată eu însămi întrebarea aceasta?

În seara următoare, încă resimțind efectele acelui martini – şi ale celui care îi urmase – m-am silit să rămân acasă. De pe canapeaua gri, ghemuită sub un maldăr de pături, am

sunat-o pe Jenny, împotmolită în pregătirile pentru nuntă. Hangarul pentru bărci: respins odată pentru totdeauna. O fostă sală de dans din centru, cu interiorul ei roşu ca o acadea: rezervată pentru două luni iulie de aici încolo, disponibilă peste trei ani şi jumătate de la data când Brett o ceruse de soție într-o atmosferă de basm.

— Poate că ar trebui să fugiți pur şi simplu împreună, i-am spus, cu telefonul încins de la cât de lipit îl țineam de ureche.

Vântul sufla cumplit, frunze răzlețe zburau în rafale şi se lipeau de geamuri, ca nişte fluturi de noapte. Eram îmbrăcată cu un halat de lână, peste care pusesem un şal făcut dintr-un pled vechi. În seara asta, Don ieşise să alerge – să alerge în frig şi în beznă, ceea ce mie mi se părea cu totul neplăcut –, într-un nou efort de a slăbi pentru un meci. Trebuia să boxeze cu cineva de la categoria muscă, altfel era descalificat. Romanul lui adunase de acum şase refuzuri, pe care şi le fixase de frigider cu magneți – le vedeam cu colțul ochiului cum îmi fac bezele, cu siglele diferitelor edituri şi paragrafele lor de text negru.

— Cred că părinții lui Brett ar muri dacă am face asta, a zis Jenny.

— Hmm, am făcut eu, simțind cum urcă în mine enervarea.

Am încercat să o potolesc, fără succes. Am explodat.

— Dar tu eşti cea care vrea o nuntă pompoasă. Corect?

De ce am simțit nevoia să mă iau de ea pe chestia asta? De ce n-am putut să mă prefac doar că marele eveniment era menit pentru părinții conservatori ai lui Brett?

— Vreau, a recunoscut Jenny, rezervată. Cred că e important să rosteşti jurămintele în prezența familiei şi a prietenilor. Şi să te bucuri împreună cu ei.

A sorbit dintr-o băutură oarecare. Foarte probabil ceva dulce. Ea şi Brett beau ca nişte elevi de gimnaziu: Malibu şi cola. Cocktailuri cu lichior şi suc de fructe. Ca şi cum încercau deliberat să pară nesofisticați, să ia în râs fițele castei artistice, cu berile noastre artizanale şi vinurile locale. În Staten Island îşi țineau sticla de Malibu fix pe blatul din bucătărie.

— O nuntă e un fel de scuză pentru o petrecere di granda.

— Şi ca să cumperi o rochie superbă? am sugerat, cu o veselie forțată în voce.

Voiam – voisem – să intru în spiritul evenimentului. Dar tot nu înțelegeam de ce toată treaba asta era aşa de importantă pentru ea. De ce voia să îşi aducă părinții la faliment? De ce dedica atâta timp şi energie pentru ceva ce, o spusese chiar ea, nu era decât o petrecere mai mare? Şi apoi, deodată – ca şi cum s-ar fi ridicat o cortină – totul mi s-a limpezit. I-am auzit cuvintele ca fiind mai mult decât nişte platitudini: „să rosteşti jurămintele în fața prietenilor şi familiei”. Şi mi s-a topit sufletul. Jenny avea nevoie de nunta asta – de această nuntă perfectă, organizată minuțios – ca să strige „Asta sunt eu”. Ca să ne spună tuturor că nu mai e fata care încercase să se sinucidă în primul an de facultate, fata care făcuse o obsesie bolnăvicioasă pentru profesorul de poezie din anul trei, fata care îi uimise pe psihiatri şi îi lăsase perplecşi pe părinți, pentru că fusese odată aşa de perfectă, de bună, de ascultătoare.

Exact aşa cum fusese odată şi Franny Glass, înainte de a se prăbuşi într-un restaurant din Princeton şi a se instala pe canapeaua părinților ei.

Exact aşa cum fusesem odată şi eu.

În cazul meu a mai fost nevoie de câțiva ani, înainte de a mi se prăbuşi şi mie castelul din cărți de joc. Sau, în fine, înainte de a-l dărâma eu însămi. Cu Don. Don: unealta autodistrugerii mele. Jenny avusese partea ei de Doni cu care ieşise. De fapt, era combinată cu unul – obsesiv şi acaparator – când îl cunoscuse pe Brett. Mă rog, Brett era colegul de apartament al tipului. Nunta ar fi spălat şi episodul acela, cred. Dar nu era de mirare că Jenny îl ura pe Don. Nu era de mirare că viața mea o speria, o tulbura şi o scârbea.

Oare peste câțiva ani mă voi căsători şi eu cu un student la Drept care nu citeşte decât povestiri despre Marele Război? Am încercat să îmi imaginez cum o să îmi dedic şi eu timpul şi energia pentru nunta mea, aşa cum Jenny le consumase pentru nunta ei. Sau, şi mai important, cum o să-mi aleg un partener, pe viață, care nu îmi împărtăşeşte preocupările, perspectiva mea asupra lumii. Nu reuşeam să îmi imaginez nimic dintre toate acestea. Preț de o clipă, mi-am lăsat mintea să revină la iubitul meu din facultate, pe care nu avusesem destul curaj să îl sun, care sigur era în apartamentul lui din Berkeley, adnotându-şi manuscrisul unei lucrări sau citind Lermontov, şi mi s-a tăiat respirația, de dor. Peste un an o să fiu acolo, el cu brațele încolăcite în jurul meu, plimbându-ne pe Telegraph Road? Dacă nu acolo, atunci unde o să fiu? Apoi, brusc, am ştiut. Nu aici. Nu voi fi în apartamentul acesta fără chiuvetă. Nu voi dactilografia scrisori pentru şefa mea. Şi cu certitudine nu voi aştepta ca Don să se întoarcă de la alergat.

— O să fie super, i-am spus lui Jenny. O să fie perfect.

Şi nu mințeam.

* * *

Într-o dimineață, în timp ce eram adâncită într-un contract nou, am auzit-o pe şefă țipând:

— La naiba!

O clipă mai târziu, s-a apropiat în pas săltat de biroul meu.

— Ce planuri ai pentru prânz?

— Nu ştiu exact, am răspuns, neliniştită.

Oare o să-mi ceară să iau masa cu ea? Părea ceva cu totul improbabil.

— Crezi că ai putea să treci să laşi ceva la The New Yorker pentru mine?

M-am îndreptat în scaun când am auzit pomenindu-se de The New Yorker.

— Izzy lipseşte iar.

Scofâlcit, fumător de trabucuri, Izzy era curierul Agenției, care comunica doar mormăind şi gesticulând şi pe care tusea hârjâită şi din rărunchi îl ținea acasă trei zile din cinci.

— Am încercat să vorbesc la serviciul de curierat, dar nu au pe nimeni disponibil mai devreme de sfârşitul zilei şi pe

urmă mi-am dat seama, înțelegi, clădirea Condé Nast e de fapt peste drum. De ce să nu o duci tu într-o plimbare până acolo?

— Sigur, am spus, cu inima bubuindu-mi în piept ca nebuna.

Mă duceam la sediul The New Yorker. Oare să îi dau un telefon redactorului cu părul castaniu şi să îi spun că trec pe acolo? Sau asistentei redactorului de ficțiune? Nu, mi-am zis, era totuşi prea din scurt. I-aş pune în încurcătură, ar fi nevoiți să îmi spună „Scuză-mă, dar sunt până peste cap de ocupat azi". Pe urmă însă mi-a trecut prin minte un soi de scenariu à la Brown Derby[48]: o să predau coletul unui redactor amabil şi interesat, care o să mă atragă într-o discuție despre autor sau Agenție – sigur va fi auzit despre Agenție – ori despre Salinger. Sau o să dau peste redactorul cu păr castaniu şi el o să zică: „Hei, dă-mi voie să te prezint şefului meu!" Şi poate că unul dintre ei o să spună, „Ei bine, dacă o să vrei vreodată să pleci de la Agenție, dă-mi un telefon".

O oră mai târziu, ieşeam din birou ca din puşcă – fără să-mi fi pus paltonul, măcar – cu coletul din hârtie maro sub braț. Soarele îşi trimitea pe Madison razele anemice şi în aer se simțea promisiunea, o boare de căldură, dar era încă frig, rafale reci, înghețate îmi suflau pe sub mânecă în sus, aşa că am traversat bulevardul cu pas grăbit, în dreptul clădirii cenuşii care găzduia toate revistele deținute de Condé Nast. Îmi imaginasem că The New Yorker îşi desfăşoară activitatea

---

[48] The Brown Derby (1926) – comedie mută americană, în care eroul, un tânăr instalator, moşteneşte un melon maro despre care se crede că aduce noroc.

într-o clădire de piatră brună de pe o stradă elegantă, mărginită de copaci, unde la ora patru redactorii se adună în salon să ia ceaiul. Îmi imaginasem, cred, că era o întreprindere similară cu Agenția.

Clădirea Condé Nast era însă un turn cu birouri, impersonal până la monotonie, ca toate clădirile de pe Madison, Park şi Lex. Am traversat iute holul cenuşiu şi elegant şi am urcat în liftul potrivit, încercând să nu zâmbesc în gol – The New Yorker! – atunci când uşile s-au închis cu un clinchet sonor. La etajul corespunzător am găsit recepția, cu sigla revistei agățată discret deasupra, şi am predat coletul în mâinile doamnei ceva mai în vârstă – cu fața pudrată drăgălaş – aflată la recepție. Am privit în jurul meu, cu gândul că poate o să văd pe vreunul dintre redactorii de la petrecere, în trecere spre pauza de prânz. În jur era însă pustiu.

— Este de la şefa mea, i-am spus doamnei. De la Agenție.

— Desigur, a spus recepționista, zâmbind amabil.

Avea vocea încărcată, hârâită a fumătorului de cursă lungă şi părul şi-l ținea strâns în coc, la spate.

— Îl voi preda de îndată.

Pe urmă m-am urcat imediat în lift, fără să fi schimbat o vorbă măcar, o privire cu un alt suflet. În hol m-am luptat cu o dezamăgire zdrobitoare. Asta a fost tot? Pe bune? mi-am zis în timp ce mergeam pe Madison, cu vântul furişându-mi-se prin ochiurile puloverului tricotat. Anticiparea febrilă din cursul dimineții se topise într-un abur de angoasă şi regrete.

Pe partea opusă a bulevardului se afla intrarea în clădirea Agenției, dar nu suportam ideea de a mă întoarce imediat la biroul meu. Îmi imaginasem – ce? – că o să îmi petrec o oră sporovăind cu redactori isteți? Doamne, ce tâmpenie! Înfiorată, am luat-o spre vest pe Forty-Ninth, unde vântul m-a izbit din plin în față. Era spre amiază, încă devreme pentru masa de prânz, şi străzile erau neliniştitor de pustii, angajații din centru fiind cuibăriți confortabil în birourile lor supraîncălzite, ridicând la nesfârşit receptorul telefonului care suna, trimițând misive prin cablul optic, încheind afaceri, rumegând cifre şi editând pelicule, cu mintea la locul de unde, peste o jumătate de oră, îşi vor lua sandviciurile sau sushiul.

La intersecția cu Fifth m-am oprit în dreptul vitrinelor magazinului Saks, deja decorate pentru sărbători, cu manechine în rochii de crep minunat croite, în culorile vibrante ale momentului: roşu, grena, verde-brad. Turiştii curgeau pe lângă mine în grupuri de câte patru, cinci sau şase, în drum spre vitrine şi mai bine aranjate – Tiffany, Bergdorf, Bendel – sau spre Central Park, care era aşa de aproape şi totuşi nu mă aventurasem niciodată până acolo în pauza de masă. În anul cât am lucrat la Agenție, aproape în fiecare zi mi-am luat prânzul la birou. De ce nu mă gândisem niciodată să îmi iau salatele pe o bancă, să stau la soare, să mă plimb în jurul iazului sau până la grădina zoologică?

În cinci minute ajungeam la intrarea dinspre sud-est – după Paris Theatre şi Plaza şi după şirul de trăsuri trase de cai, evitând grămezile de bălegar. Iată-l: parcul. Hectare de pajişti, alei şerpuite şi încrucişate care se întindeau dinaintea mea. Copilă fiind, mă jucasem aici, mă cocoțasem pe statuia lui Alice în Țara Minunilor, escaladasem locurile

de joacă, hrănisem rațele. Rațele lui Holden. Frumoasele sălcii uriaşe, aplecate mult deasupra iazului erau desfrunzite şi crengile lor dantelate se răsuceau în vânt. Eram deja înghețată, mâinile îmi erau roşii şi iritate, degetele, amorțite. Mi le-am îndesat la subsuoară şi am luat-o pe aleea în pantă care ducea la iaz. Holden îl numeşte lagună – un cuvânt care pentru mine are o conotație magică, trimite la sirenele din Peter Pan –, dar în familia mea i se spunea doar iaz. A apărut, cu apa lui neagră şi nemişcată, rău prevestitoare, peste mijlocul căreia luceau câteva raze de soare. Vrăbii cafenii țopăiau pe potecă în fața mea şi un porumbel sau doi şi-au luat zborul de pe spătarul unei bănci, fâlfâind din aripi la perspectiva a ceva de mâncare. Dar, de fapt, nu era nicio rață. Era mai frig aici, în micuța vale cu iazul, şi vântul cobora biciuind dinspre partea mai înaltă a parcului. Vântul virează brusc spre nord[49], am zis în gând. Cea mai frumoasă poezie a lui Merwin, cea mai condensată, desăvârşită, scrisă pentru prima lui soție, Dido. Am continuat să mă plimb, cu ochii în lacrimi, spre micul pod arcuit care traversa iazul şi am ridicat privirea la clădirile înalte de pe Fifth, la arborii care se întindeau dincolo de ele, la aleea ce ducea către grădina zoologică – unde Holden o duce pe Phoebe şi unde şi eu privisem la focile care țipă după peşte, cu apa revărsându-se clipocind peste marginea bazinului. Apoi, dinspre nord – da – s-a auzit deodată sunetul inconfundabil al apei în mişcare. Rațele. Un stol de rațe venea spre mine cu calmă îndrăzneală, rațe sălbatice maronii de diferite mărimi. Cincisprezece, douăzeci, cu penajul lucios şi înfoiat. Au înotat pe sub pod şi m-am întors şi eu să mă uit cum intră în iazul propriu-zis, dând ocol în căutare de insecte sau

[49] Vers din poezia When You Go Away („Când pleci”), a poetului american William Stanley Merwin (1927–2019).

peştişori ori resturi de sandviciuri rămase de la entuziaştii care făcuseră picnicuri iarna. Erau aşa de frumoase raţele, aşa de frumoase şi de drăguţe, alunecând cu maiestuoasă splendoare peste adâncurile întunecate ale iazului, cu milioanele lor de mici pene care le protejau împotriva frigului.

Corespondenţa sosită în după-amiaza aceea conţinea şi o scrisoare pentru mine, având la expeditor o adresă din Nebraska. Înăuntru am găsit două foi de hârtie albă, de dimensiuni mici, acoperite cu un scris mare şi tremurat. Veteranul. „Dragă Domnişoară Rakoff", începea.

Am fost foarte bucuros să primesc scrisoarea ta, săptămâna trecută. Sigur, îmi pare rău că domnul Salinger nu e interesat să îşi citească scrisorile, dar nici nu sunt surprins. Nu mă aşteptam cu adevărat la un răspuns şi nici nu mi-l doream. Voiam doar să ştie cât de mult au însemnat pentru mine scrierile lui. Apreciez foarte mult faptul că ţi-ai făcut timp să îmi răspunzi şi mi-a făcut plăcere să îţi citesc opiniile despre creaţia domnului Salinger. Sunt sigur că eşti prea tânără să fi trăit experienţa celui de-al Doilea Război Mondial, dar pentru aceia dintre noi care ne-am făcut datoria în luptă a fost o perioadă cumplită. Poate că tatăl tău a fost la război? Sau bunicul? Întâmplarea face că am cunoscut un bărbat pe nume Rakoff când eram în aviaţie. Am fost staţionaţi împreună în Germania imediat după război. Poate că e vorba de tatăl tău sau de bunicul ori de unchiul tău? E un nume neobişnuit. Nu am mai întâlnit nicio altă persoană pe nume Rakoff până să primesc scrisoarea ta.

Inima a început să îmi bată puțin mai repede. Aşa era, tata fusese în aviație şi chiar fusese staționat în Germania. La Stuttgart. Dar ani mai târziu, în timpul Războiului din Coreea. Cred că s-a înrolat în 1952, la un an după apariția romanului De veghe şi la un an după ce el şi mama s-au căsătorit. Oare veteranul mai făcuse o tură, în timpul Războiului din Coreea şi îl cunoscuse pe tata? Iar acum, senil, combinase cele două războaie într-unul singur?

Am pus scrisoarea deoparte, cu inima încă palpitând. Să îl fi cunoscut tata pe bărbatul acesta? Cât de mult mi-aş fi dorit să fie aşa. Fără zgomot, am ridicat receptorul greu al telefonului şi am început să tastez numărul de la serviciu al tatei. Din sanctuarul ei, şefa a tuşit zdravăn şi a foşnit nişte hârtii. Am pus receptorul la loc. Înainte să apuc să-mi iau mâna de pe el, telefonul a sunat şi am tresăltat puțin din scaun.

— O caut pe Joanna Rakoff, a anunțat o voce necunoscută.

— Eu sunt.

— Da, aici e...

Apelantul a rostit un nume care nu îmi spunea nimic, dar pe un ton din care am priceput că se considera o cunoştință de-a mea. Mi-am muncit mintea să îmi dau seama cine ar fi putut să fie.

— Ne-ați trimis cu câteva săptămâni în urmă o povestire. Îmi cer scuze că a durat atât de mult să vă răspund.

Redactorul-şef al revistei aceleia mici. Mă aşteptam să primesc o scrisoare de la el sau de la asistenta lui, nu un telefon.

— În fine, am reuşit să o citesc aseară şi nu mi-o mai pot scoate din cap. Am fi foarte bucuroşi să apară în revista noastră.

— Minunat, am spus, pentru că nu eram sigură ce altceva să fi zis. Vă mulțumesc că v-ați aruncat ochii peste ea.

— Eu vă mulțumesc pentru că v-ați gândit la noi.

Avea soiul acela de voce aspră pe care o asociam cu Vestul Sălbatic.

— Ne-am bucura să mai vedem şi alte lucrări ale scriitorilor dumneavoastră.

Scriitorii mei, mi-am zis, zâmbind. Scriitorii mei.

— Doamne, e minunat, a exclamat şefa când i-am spus şi mi-a aruncat un zâmbet larg. Am ştiut că o să reuşeşti. Eşti pe calea cea bună.

S-a ridicat apoi – greoaie, cum nu observasem să fi fost atunci, la început, când mă angajasem – şi a ieşit în anticamera unde aveam eu biroul, făcându-mi semn să o urmez. Mersul ei îmi amintea de Leigh, cu plimbările ei lungi şi domoale prin apartament.

— Hugh, a strigat şefa, Joanna a vândut o povestire.

— Super, a zis Hugh, zâmbindu-mi bonom, ca un unchi.

— Da, ceva greu de vândut. O povestire foarte liniştită, a continuat şefa, accentuând cu o înclinare a capului. Şi mi-a mai găsit şi un client nou.

La auzul vorbelor ei am holbat ochii.

— O preiau pe fata aia pe care ai scos-o din maculatură. A doua nuvelă e foarte bună. Nu sunt sigură cum o s-o vând. Trebuie să mă gândesc. Se pare că are un roman.

Apoi, întorcându-se spre Hugh:

— Sunt nişte povestiri stranii, cu un stil foarte reținut. Foarte bune. Foarte elegante.

S-au întors amândoi spre mine şi mi-au zâmbit, ca nişte părinți.

— Am ştiut din clipa când ai intrat pe uşă, a zis şefa, aprinzându-şi o țigară, că eşti genul de om potrivit pentru Agenție.

În seara aceea m-am grăbit să mă întâlnesc cu Don la L, dar ajunsă acolo am descoperit că surogatul acela de salon era plin ochi şi lumea aştepta la uşă să se elibereze vreo masă. Cartierul nostru se umpluse brusc de tineri şi de şomeri, grămezi de puşti de douăzeci şi doi de ani, proaspăt absolvenți de la Brown, Wesleyan şi Bard, reveniți după ce îşi petrecuseră vara cu rucsacul în spate prin Franța sau făcând surf în Mexic. Tot mai mulți se mutau în nord, la Greenpoint – micul cartier situat imediat după Williamsburg, care încă era plin de polonezi, unde încă se mai găseau contracte bune de închiriat pentru apartamente tip vagon, cu linoleum pe jos – sau la est, în cartierul italian aflat la o stație de metrou, stația Lorimer Street, aproape de vechiul apartament al lui Leigh şi Don. Cu doar un an în urmă, când mă mutasem acolo, cartierul acela era considerat unul obscur şi mărginaş.

Don mi-a făcut cu mâna de la o masă de lângă geam, de obicei preferata noastră, un premiu obținut rar. În seara aceasta însă marea de oameni care aşteptau îl tot înghionteau şi îi dădeau geanta pe jos. La fiecare câteva minute, cineva deschidea uşa şi înăuntru pătrundea o rafală de aer îngheţat. Am comandat o cafea, deşi ce voiam de fapt era ceva de mâncare, mâncare şi vin. Nu un sandvici. Mâncare adevărată. O cină. Don bâțâia din picior în sus şi-n jos şi îşi ciugulea cu dinții pielița de la o unghie; avea unghiile roase până la carne vie. Îşi scosese jurnalul, era deschis în fața lui, cu paginile umezite de buricele degetelor.

— Aşa, am o veste, i-am spus în timp ce chelnerița îmi punea cafeaua dinainte.

Cafeaua era de fapt groaznică la L, deşi asta se pare că nu descuraja lumea să stea la coadă pentru ea. Dar cafeaua de la L nu era importantă, mă gândeam, privind în jurul meu. Toți erau teribil de frumoşi. Oare şi acum un an tot aşa erau? Mi-am dat seama că Don era mai în vârstă decât majoritatea celor din local. Nu, la L nu cafeaua era importantă. Important la L era să fii la L.

— Am o veste, am repetat, deşi nu era o frază pe care să o fi folosit de regulă – voiam doar să îi atrag atenția. Am vândut o povestire.

Don s-a uitat cu un aer nefericit şi iritat spre tejghea, unde un grup de fete tinere – sau, în fine, fete de vârsta mea – se strânseseră şi comandaseră cafele, cât aşteptau să prindă o masă. Don părea totuşi să privească dincolo de ele.

— Ce rahat, a zis. Hai să plecăm de aici. Nu pot să mă concentrez.

Am ieşit pe Bedford, în aerul rece, şi Don mi-a zâmbit.

— Mult mai bine, a zis. Ce era acolo, înăuntru?

Era aglomerat şi peste drum, la Planet Thailand, dar am găsit o măsuță față în față cu plita de gătit. La câțiva paşi mai încolo, bucătarul agita un wok argintiu imens, pe lângă care țâşneau limbi mari de foc.

— Am vândut o povestire, i-am spus iar lui Don, după ce am comandat salată de papaya şi tăiței de orez.

— Ce? a întrebat, uitându-se la mine cu o ostilitate nemascată. Una dintre povestirile tale? Nici măcar nu ştiam că ai terminat vreo povestire. Nu din facultate.

— Povestea unui client, am zis. Unul dintre clienții şefei.

— A, a făcut Don, răsuflând uşurat, şi pe față i s-a lățit un zâmbet. Asta e cu totul altceva. Câtă vreme nu eşti o amenințare pentru mine. Asta nu se acceptă.

A scos un chicotit de-al lui.

— Sigur că nu, am răspuns, dezlipind beţişoarele cu un pocnet.

Şi-a şters ochelarii cu poala tricoului şi a spus:

— Credeam că toți clienții şefei tale sunt morți.

— Ăsta e aproape mort, cred, am răspuns, într-un acces de incorectitudine față de şefa mea, de clientul ei.

— Ca şi Agenția.

În glasul lui Don se schimbase ceva. La L fusesem invizibilă în ochii lui. Era un lucru care se întâmpla mult prea des. Acum, însă, mă vedea. Reapărusem în fața lui. Mă speria – și mă deranja – felul în care puteam să dispar pur și simplu din fața lui.

— E super, pe bune, Buba. Poate că o să ajungi o agentă mare. Ca Max.

A sorbit din apa cu gheață.

— Poate că poți să mă reprezinți pe mine. Că James tot nu pare să facă mare brânză.

Am ridicat paharul cu apă și am luat o înghițitură. Nu puteam să rostesc o iotă. Gândurile care îmi alergau prin minte erau oribile, prea trădătoare ca să le admit: că nu l-aș fi reprezentat, pentru că știam – știam – că romanul lui nu s-ar vinde. De aceea îl și abordasem pe James și nu pe Max pentru cartea lui Don. Știam că Max nu l-ar fi preluat. Eu citeam pentru Max. Dacă manuscrisul ar fi ajuns la mine și aș fi fost imparțială – dacă nu ar fi fost romanul iubitului meu – aș fi recomandat respingerea fără comentarii.

Nu am spus asta totuși. Bineînțeles că nu. Am zâmbit și am dus la buze câteva fâșii de papaya. Exact atunci s-a întâmplat ceva ciudat, ceva ce, într-un fel, părea preluat dintr-o povestire de Salinger: bucătarul a presărat praf de chili în flacăra care îi ajungea până la talie și un nor gros de fum a ajuns direct la masa noastră. Ochii ni s-au înroșit și au început să ne lăcrimeze, mie mi s-a strâns gâtlejul – o senzație groaznică de neputință – și, incredibil, preț de o clipă l-am văzut pe Don ca și cum ar fi fost pe partea cealaltă a unei genuni, cu fața contorsionată de fumul roșiatic. Ce departe era. Ce departe!

Când am ajuns acasă, mă aşteptа un plic mic, scris de mână. L-am întors: avea sigla revistei căreia îi trimisesem poeziile mele.

— Ce-i aia? m-a întrebat Don.

— Nimic, am zis şi mi-am vârât scrisoarea în geantă.

Când Don s-a aşezat la biroul lui – cu cât veneau mai multe refuzuri, cu atât rămânea zgâindu-se mai mult la ecranul computerului – m-am băgat în pat şi am deschis plicul. Mesajul era de la redactorul de poezie, îmi acceptaseră una dintre ele.

N-am putut să dorm în noaptea aceea. Ca de obicei, Don a adormit ca un bolovan pe partea lui de pat, cu dopuri în urechi şi masca trasă peste ochi. Mie însă continuau să mi se învârtă gândurile în cap. Poate chiar aş fi o agentă bună, o agentă mare. Poate că aş găsi clienți noi pentru şefa mea şi până la urmă m-ar lăsa să preiau eu însămi unul. Poate. M-am gândit iar la seara aceea, cu doar o lună în urmă, când vorbisem cu Jenny – nu mai discutaserăm de atunci –, iar ideea de a fi tot la Agenție peste un an mă surprinsese ca fiind de neînțeles, lipsită de sens. Şi cu toate acestea – şi cu toate acestea – cum aş putea să plec exact acum? Eram, aşa cum spusese şefa, pe calea cea bună.

În linişte, ca să nu-l trezesc pe Don, mi-am încălzit puțin lapte pe aragaz şi apoi m-am aşezat la masa mea de lucru, la câțiva centimetri de pat, mi-am pornit calculatorul şi, cu câteva poticneli, micul nostru modem, apoi – după o serie de bipuri, fâşâituri şi bâzâieli de interferențe – am intrat online.

În Inbox am găsit un mesaj de la iubitul meu din facultate. Inima mi-a tresăltat la simpla vedere a numelui său. Îmi scria:

Nu mai am veşti de la tine de o vreme şi voiam doar să văd dacă eşti bine. Am impresia că ţi-e teamă să păstrezi legătura cu mine. Jo, nu sunt furios, pe cuvânt. Numai că îmi e dor de tine.

Era furios. Eram sigură că e furios. Avea tot dreptul să fie furios. E în regulă, aş fi vrut să îi scriu. Poţi să fii furios pe mine. Răcneşte şi strigă. Ar fi mult mai uşor dacă ai fi furios. Nu merit să mă ierţi. Nu am putut să o fac totuşi; nu am făcut-o. În schimb, i-am spus că vândusem o povestire.

Este cel mai emoţionant sentiment. Nici nu pot să îl explic exact. Nu îl înţeleg. Raţional ştiu că e doar un acord comercial. Dar nu mă pot abţine să nu simt că e mai mult de atât: că am făcut cunoscută lumii povestirea respectivă. Lumea o va citi pentru că eu am plasat-o. Înainte de a o face, povestirea îi aparţinea doar scriitorului. Acum va aparţine lumii. (În plus, o revistă tocmai mi-a acceptat una dintre poezii. Aproape că mi-e teamă să vorbesc despre asta, teamă că, dacă spun cuiva, o să atrag ghinionul.)

De dimineaţă m-am trezit şi am descoperit că lăsasem modemul deschis. Telefonul nostru fusese ocupat toată noaptea. Am început să închid diferitele ferestre şi atunci am observat că aveam un mesaj nou. Iubitul meu din facultate îmi scrisese:

Participi la crearea de opere de artă. Fie că le creezi tu însăți, fie că le păstoreşti să iasă în lume. Faci ceea ce trebuie. Rămâi prezentă în lume. Dacă aş putea să vin la New York, aş face-o.

Vino, te rog să vii, am zis în gând, în timp ce mă spălam pe dinți. Mi-am amintit cum mă salvase la Londra din căminul studențesc gata să se prăbuşească, aflat în apropiere de Cartwright Gardens, şi de groaznica şi dureroasa singurătate, pe care aparent doar el avea puterea să o vindece. Găsise pentru noi un apartament superb în Belsize Park, care avea decorații din muluri ca de tort de nuntă, camere cu tavane înalte, şi care era la ani-lumină de apartamentul congelat şi fără chiuvetă pe care îl împărțeam cu Don. După ce el a plecat – să îşi viziteze părinții, înainte de a se muta la Berkeley pentru studii – am plâns şi am plâns, însă doar în lunile acelea, cât am fost singură, am reuşit cu adevărat să scriu. Poeziile îmi ieşiseră, una după alta, în timp ce făceam jogging prin Hampstead Heath, la fel ca şi povestirile. De ce, de ce? Îmi fusese grozav de dor de el, plângeam la telefon şi număram zilele până când aveam să mă întorc în Statele Unite; mă hotărâsem să nu continui lucrarea de doctorat, în parte pentru că îmi lipsea el, pentru că Londra fără el părea ca un platou de filmare, minunatele şiruri de case şi grădini, doar recuzită pentru o viață care nu exista. Pentru că îl iubeam, îl iubeam cu adevărat şi îl iubisem din clipa când îl cunoscusem, la optsprezece ani.

Pe urmă, involuntar, m-am gândit la Salinger. Întreaga mea viață părea să fi ajuns să se limiteze la Salinger, Salinger, Salinger. În cazul de față, îmi venea în minte o replică din Perioada albastră a lui De Daumier-Smith. Naratorul povestirii, profesor la o şcoală de artă prin corespondență, îi

scrie o epistolă singurei sale eleve cu talent, în care o îndeamnă să investească în uleiuri şi pensule bune, pentru a se dedica vieții artistice. „Cel mai mare neajuns pe care vi l-ar putea aduce profesiunea de artist ar fi să vă facă tot timpul puțin nefericită.”[50]

Mi-aş putea îngădui să fiu tot timpul puțin nefericită? M-am gândit la felul cum mă privea iubitul meu din facultate – nu dispărusem niciodată, nici măcar o dată, din ochii lui –, la felul cum îi simțeam dimineața pielea, caldă şi lutoasă, la nopțile lungi pe care ni le petrecuserăm vorbind, încă de la început, când ne-am cunoscut, la vibrația din glasul lui şoptindu-mi în ureche. O clipă mi-am îngăduit să îmi fie dor de el – să îmi fie cu adevărat dor de el – şi durerea care m-a străbătut a fost aproape fizică. Tânjeam după el. Îl iubeam. Îl doream. Acum aveam însă nevoie să fiu tot timpul puțin nefericită.

Tot timpul puțin nefericită de una singură.

Într-o după-amiază de noiembrie, şefa mea a ieşit în grabă din biroul ei, cu țigara în mână, strigând după Hugh. Ce s-a întâmplat? m-am întrebat. Trecuse un car de vreme de la ultima dată când se lăsase cu răcnete după Hugh. Cam de prin vară, şefa devenise docilă, ceea ce era de înțeles. De astă dată, părea mai puțin panicată, mai degrabă şocată. Înainte ca Hugh să răsară din biroul lui, şefa s-a întors spre mine, bătând din piciorul ei suplu.

— Ştii cine era la telefon?

---

[50] Nouă povestiri, Polirom, Iaşi, 2013.

Am scuturat din cap, în timp ce Hugh apărea agitat din birou – în foşnet de hârtii –, netezindu-şi părul.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat şi el.

— Tocmai am fost sunată de un reporter, a zis şefa. De la nu ştiu ce ziar din DC.

— De la The Washington Post? a întrebat Hugh.

Îl vedeam cum încerca să-şi dea seama care era situația fără să i se mai spună altceva. Semnul unui asistent genial.

Un fuior de fum s-a încolăcit pe fața şefei şi ea a făcut un pas înapoi, alungându-l cu o fluturare de mână, în timp ce firişoare de scrum picau pe covor.

— Nu Post. Journal? Un ziar de care n-am auzit în viața mea, a zis şi s-a uitat la noi. Se pare că Roger Lathbury a vorbit cu ei. Despre Hapworth.

— Glumeşti.

Hugh avea o mimică de parcă tocmai muşcase din ceva stricat şi nu era sigur dacă trebuia să scuipe sau să înghită.

— Nț, a făcut şefa, zâmbind sumbru, cu buzele lipite.

— Ai vorbit cu ei? a întrebat Hugh.

— Sigur că n-am vorbit cu ei, a țipat şefa, a scuturat din cap şi a râs. Nu-mi vine să cred că Pam a încercat să îmi facă legătura cu persoana aceea.

— Eşti sigură că Roger a vorbit cu ei? a zis Hugh, frecându-şi bărbia.

— Altfel cum să fi aflat de carte?

Cu un gest rapid, şefa a stins mucul ţigării în scrumiera de pe credenţul aflat lângă biroul lui Hugh.

— Jerry sigur nu le-a povestit despre ea!

Hugh nu a spus nimic, îşi ţinea gura cu buzele strâns lipite. Ştiuse el că aşa se va întâmpla! Nu avusese încredere în Roger de la bun început.

Eu, însă, da. Eu avusesem încredere în Roger. Nu mă gândisem la aşa ceva. E drept, îmi fusese teamă că o să strice acordul purtându-se ciudat şi anxios. Nu mă gândisem totuşi că o să facă lucrul pe care Salinger îl detesta cel mai mult: să vorbească cu presa.

— Să îi spun lui Jerry despre asta? a întrebat şefa, meditativ, bătând în bufet cu degetul ei suplu.

Hugh a ridicat din sprâncene, într-un gest de năuceală.

— Cred că nu ai încotro, a zis. Nu va fi deloc fericit.

Nu, şi eu bănuiam că nu va fi. O parte din mine se întreba de ce, mai exact, trebuia să îi spunem lui Jerry. El nu avea să vadă niciodată articolul, nu? Într-un ziar obscur? Nu. Dar presupuneam că avea mai mult de-a face cu Roger: dacă vorbise cu ziarul acela minor, atunci sigur avea să discute şi cu cele mari. Şi apoi, mai era şi problema majoră, cea care conta cu adevărat: că Roger pur şi simplu nu era de încredere. Nu era confratele lui Jerry. Era un prefăcut, la fel ca toţi ceilalţi.

Şefa s-a retras fără să mai zică nimic în biroul ei şi a închis uşa. A trecut mult până ce şi-a făcut din nou apariția.

— Ce-a zis? a răcnit Hugh.

— Nimic, a răspuns şefa. Mi-a mulțumit că i-am spus. Mi s-a părut puțin trist.

Şi ea părea puțin tristă.

— Păi, l-a considerat prieten pe tipul ăsta, a zis Hugh, apărut în pragul biroului său.

Ştiam că Hugh nu crezuse din start nimic din toate astea. I se păruse ridicol totul. Totuşi, nu părea mulțumit că se dovedise a fi avut dreptate. Şi Hugh părea trist, pur şi simplu.

După alte câteva zile, în timp ce întunericul mă împresura tot mai tare – şefa deja plecase, fumul de la ea încă plutea păstos în aer –, a sunat Salinger.

— Îmi pare teribil de rău, Jerry, i-am zis.

Mă încumetasem să îi spun Jerry de curând şi încă mi se părea ciudat.

— Şefa mea nu se mai întoarce azi.

— E OK, a spus, în felul lui plăcut. Pot să vorbesc şi mâine cu ea. Poate să îmi dea un telefon dimineață?

— Îi spun să te sune la prima oră.

— Ascultă, Joanne, stai să te întreb ceva.

Pentru prima dată fraza aceea nu m-a umplut de nelinişte.

— Ce părere ai despre tipul ăsta, Roger Lathbury?

Nu mi-am pus problema de ce mă întreba asta din nou.

— Mie îmi place, am răspuns. Cred că e un tip de treabă.

— Şi eu cred la fel, a zis, cu vocea puțin mai dogită decât de obicei.

Puțin mai trist, m-am gândit.

— Şi eu la fel, a repetat.

Se terminase. O ştiam. Înțelegerea era anulată. Contractele erau semnate, dar ele îi dădeau lui Jerry putere deplină, control total. Jerry putea să anuleze înțelegerea în orice moment.

— Ai grijă, Joanne.

— Jerry...

Pentru prima dată numele lui a sunat plăcut ieşind din gura mea. Erau aşa de multe altele pe care aş fi vrut să i le spun.

— Jerry, la revedere.

Iarna, din nou

Nu i-am mai răspuns niciodată băiatului acela din Winston-Salem.

Nu i-am mai răspuns veteranului din Nebraska, pentru că nu aş fi suportat să îi spun că prietenul lui nu era în niciun fel înrudit cu mine. Tata îmi confirmase acest lucru, oarecum dezamăgit – nimeni din mica lui familie nu activase în Germania în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Poate că de la el mi se trăgea – credința mea în destin, în magie, în fericire, în laguna sirenei. De la tata.

Nici elevei de liceu nu i-am mai răspuns. Furia ei era prea intensă ca să o pot duce. Şi ce altceva i-aş fi putut spune decât: Aşteaptă, aşteaptă şi ai să vezi. Devine mai uşor odată ce nu mai trebuie să fii evaluată cu note, odată ce trebuie să îți evaluezi singură faptele.

Presupun că ar fi trebuit să o fac. Ar fi trebuit să îi scriu şi să îi spun exact asta, deşi în mod cert nu aş fi făcut decât să îi alimentez furia. Fata aceea m-a bântuit însă în toți acești ani, la fel cum au făcut-o şi veteranul şi băiatul din Winston-Salem, a cărui scrisoare încă o mai am, cu hârtia moale şi boțită de ani. O țin fixată cu o piuneză de panoul de deasupra biroului meu, ca talisman şi aducere aminte. Într-un fel, îmi doresc să le fi luat pe toate. Cu trecerea anilor îmi devine tot mai insuportabil gândul la ele, la scrisorile acelea, dovezi ale vieții atâtor oameni, aruncate pur şi simplu. Aş fi putut să le salvez şi nu am făcut-o.

Când mi-am dat demisia, şefa s-a uitat la mine şi nu m-a crezut.

— Dar te descurci aşa de bine. Ai vândut o povestire şi... nu şi-a mai terminat vorba. Am fost aşa de sigură că eşti genul de om potrivit pentru Agenție.

Tristețea din ochii ei albastru-deschis a fost prea mult pentru mine, deşi ştiam că acea tristețe nu avea legătură cu

mine, de fapt. Pierduse atât de mult, atât de mulți oameni în anul din urmă. Şi Max plecase, într-un val de resentimente, abandonându-şi biroul aproape de pe o zi pe alta. Prin comparație, faptul că îşi pierdea asistenta nu însemna nimic. Eu eram cu totul dispensabilă. Oraşul era plin de băieți şi fete ca mine, fremătând zgomotos la porțile literaturii. Cu toate acestea – cu toate acestea –, când şefa a încercat să mă convingă să renunț am oscilat.

— De ce? m-a întrebat.

— Vreau doar…

Puteam să îi spun că voiam să devin scriitoare? Nu eram sigură că aş fi putut.

— Sunt lucruri pe care vreau să le fac. Îmi plac astea – am zis, ridicând mâinile şi fluturându-le spre cărți, practic pereții dimprejurul meu. Îmi place aici. Dar sunt lucruri pe care dacă nu le fac acum, n-o să le mai fac niciodată.

— Înțeleg, a spus şefa şi am crezut-o sincer.

Am ezitat şi cu Don. Sigur că am ezitat. James nu îi găsise acel editor care să se îndrăgostească de romanul lui. De Crăciun am mers acasă împreună cu el, aşa cum plănuisem. Ne-am întors în Brooklyn la timp pentru Revelion. Încă o petrecere la care n-am avut nimic de zis. M-am trezit a doua zi dimineață şi primul lucru la care m-am gândit a fost ziua de naştere a lui Jerry. Împlinea şaptezeci şi opt de ani. Mai era şi data programată inițial pentru apariția volumului Hapworth, cartea care nu va mai fi niciodată, cartea care întotdeauna va însemna doar o simplă machetă de coperte depozitată, presupuneam, în subsolul casei lui Roger. Roger nu părea genul care să arunce astfel

de vestigii. Cam în jurul datei când am plecat eu a apărut o ştire despre carte într-un ziar cunoscut: Post. Salinger nu i-a spus niciodată şefei, oficial, că înțelegerea căzuse. Tăcerea lui ne-a spus tot ce aveam nevoie să ştim. Folosisem şi eu acelaşi truc pentru iubitul meu din facultate, presupun. El a trecut peste asta sau aşa susținea, dar nu eram sigură că o făcusem şi eu. Oare la fel va fi şi pentru Jerry şi Roger? m-am întrebat.

Oricum ar fi, cu Don am spus adevărul.

— Simt că nu mai sunt aceeaşi fată ca atunci când m-ai cunoscut.

— Nu e vina ta, eu sunt de vină, a spus Don, râzând.

Nu a fost un chicotit. Doar un hohot de râs.

— Ceva de genul ăsta, am zis.

Era şi nu era adevărat. Poate că el avea dreptate. Nu exista un singur adevăr. Adevărul e o treabă de şcoliță.

Când am plecat, am adunat o geantă cu haine pe care să le donez la caritate: fustele mele ecosez, mocasinii. Nu mai eram o şcoliță.

Treisprezece ani mai târziu, ieşeam în vârful picioarelor din camera copiilor mei şi mă prăbuşeam pe pat, cu o carte. Prin fereastra de la dormitor pătrundea vânzoleala monotonă a traficului de pe Podul Williamsburg, cu maşinile care intrau în Brooklyn, în vechiul meu cartier. La mai puțin de un an după ce părăsisem Agenția, bunica mea a murit şi mi-a lăsat apartamentul din Lower East Side. Ca şi ea, şi eu

creşteam aici doi copii, copii care se jucau în aceleaşi parcuri în care se jucaseră tata şi fratele lui şi, înaintea lor, bunica mea şi surorile ei. La fel ca tata, şi copiii mei treceau Podul Williamsburg ca să meargă în vizită la prieteni, care erau copiii prietenilor mei. Şi, la fel ca Holden – şi ca mine – copilăria lor de acum era definită de măreţele instituţii ale oraşului. Şi ei îşi petreceau sâmbetele trecând pe sub uriaşa balenă de la Muzeul de Istorie Naturală şi studiind armura de la Met. Şi ei se dădeau în căluşeii din Central Park. Şi ei aruncau fărâmituri de pâine raţelor de pe iaz.

Dinspre hol am auzit lipăitul paşilor soţului meu.

— Eşti trează!

Se întâmpla foarte des să adorm odată cu copiii. Mă şi trezeam însă cu ore bune înaintea lor, ca să scriu în biroul meu de dimensiunile unei debarale, o lecţie pe care o învăţasem cu atât de mulţi ani în urmă, în timpul stagiului meu la Agenţie, de la Salinger.

— Ştiu, am zis şi am căscat. Nu ştiu cum de s-a întâmplat.

Şi-a părăsit postul de observaţie din cadrul uşii, a venit să se aşeze lângă mine.

— Mi-e teamă că am veşti proaste.

M-am ridicat în capul oaselor, complet trează. La cinci mii de kilometri depărtare, la poalele dealurilor din San Jose, tatăl meu era pe moarte. La numai câteva luni după ce părinţii mei se retraseseră în California – şi nu mult după ce eu plecasem de la Agenţie –, medicii îl diagnosticaseră cu un sindrom similar cu Parkinson. Un sindrom ale cărui efecte se pare că el le resimţise de ani buni. „Unii pacienţi sunt

experți în a masca simptomele. Tatăl tău a fost actor, nu-i aşa?" ne sugerase unul dintre doctori.

— E tata? l-am întrebat pe soțul meu.

Nu auzisem să fi sunat telefonul, dar asta nu însemna nimic.

— Nu, nu. Salinger. A murit.

— Ah, am făcut şi am răsuflat adânc. Ah.

— Ştiu că era...

Soțul meu clipea din ochii lui căprui din spatele ochelarilor, în timp ce încerca să îşi exprime gândurile. Ce însemnase Salinger în tabloul vieții mele? În cei doisprezece ani de când mă cunoştea, recitisem în fiecare an Franny şi Zoey şi Dulgheri, înălțați grinda acoperişului, iar De veghe, la fiecare doi sau trei ani. Edițiile mele broşate din Salinger erau aproape descompuse, paginile erau galbene şi ferfenițite, copertele, lipite cu scotch. Puteam să fi cumpărat unele noi, dar nu am făcut-o.

— Ştiam că a fost important pentru tine.

— A fost, am spus şi mi-am îngăduit să mă las îmbrățişată.

— Ar trebui să te culci, a zis soțul meu într-un final. E târziu.

Copilului nostru de doi ani îi luase o veşnicie până să adoarmă, o situație deloc neobişnuită.

— Da, am admis eu.

Câteva minute după aceea eram totuşi în living şi scoteam din bibliotecă Franny şi Zooey. Aveam o ediție cartonată, lăsată mie – împreună cu edițiile broşate din De veghe şi Seymour – atunci când părinții se mutaseră în California, aceeaşi ediție la care mă zgâisem în fiecare zi în anul meu la Agenție.

Uite cum stau lucrurile: lumea spune că depăşeşti faza Salinger, cu vârsta. Că e un scriitor ale cărui lucrări tratează temele şi frustrările specifice adolescenței. Partea a doua s-ar putea să fie adevărată. Cert este că eu pot să confirm că mulți dintre cei care îi scriau scrisori aveau vârste între doisprezece şi douăzeci şi doi de ani, aproximativ. Nu ştiu cum l-aş fi considerat pe Salinger dacă l-aş fi citit în şcoala generală. Dar l-am întâlnit ca adult sau mai degrabă ca o persoană care, la fel ca Franny, tocmai se desprindea de anii copilăriei, de ideile care îmi fuseseră inculcate despre cum să trăiesc pe lume. Şi astfel, cu fiecare an care trecea – cu fiecare relectură – povestirile lui, personajele lui, s-au schimbat şi au devenit mai profunde.

La douăzeci şi patru de ani mă identificam atât de tare cu Franny – cu exasperarea față de lume, de bărbații ca Lane, care o dominau –, încât perfecțiunea structurală a povestirii, superba ei precizie, simbolismul, echilibrul între satira socială şi realismul psihologic, dialogurile perfecte îmi scăpaseră. La douăzeci şi patru de ani îmi spusesem: Aşa vreau să scriu. La treizeci şi şapte, încă mai voiam să scriu aşa, dar înțelegeam mai bine de ce, speram ca într-o zi acel „de ce” să devină „cum”.

Cu toți anii care au trecut, eu încă – încă – mă mai simt ca Franny, copleşită de suferința din jurul meu, de toate acele egouri. Poate că, la fel ca Holden Caulfield, „mă port ca un puşti”. Poate că voi rămâne întotdeauna persoana care

devine „calm emotivă”, la fel ca băiatul din Winston-Salem, care ştie că nu poate umbla sângerând peste tot şi toate, dar nu reuşeşte să îşi oprească hemoragia. Poate că m-am măritat cu cineva care semăna prea mult cu Lane Coutell. Trei ani mai târziu aveam să îmi pregătesc copiii şi să îl părăsesc, pentru iubitul meu din facultate.

Acum însă o iubesc în aceeaşi măsură şi pe Bessie Glass – inima mi se frânge pentru ea –, care şi-a pierdut doi dintre cei şapte copii, unul mort chiar de mâna ei. Bessie, care bântuie prin apartamentul ei ca o fantomă, căreia îi e teamă – atât de tare, încât nu mai poate gândi cum trebuie – că demonii care îl hărţuiseră pe Seymour s-ar putea să o hărţuiască şi pe Franny. Există în Zooey un moment aproape insuportabil, un punct în care întotdeauna trebuie să pun cartea deoparte şi să respir adânc: Zooey îi face morală lui Bessie pentru că nu recunoaşte că Pelerinul rus îi aparţinuse lui Seymour. Vedeți voi, Franny îi spusese mamei ei că dăduse peste carte la biblioteca facultății.

„Tare eşti proastă, Bessie”, îi spune Zooey, furios. „[O] are din odaia lui Seymour şi Buddy, unde a zăcut pe biroul lui Seymour de când mă ştiu.” Iar Bessie îi răspunde: „Eu nu intru în camera aceea decât dacă nu am încotro şi tu ştii prea bine [...] Nu mă uit niciodată la fostele... la lucrurile lui Seymour”.

Acela e momentul în care apar lacrimile. Câteva pagini mai departe, Zooey o întreabă pe Franny dacă nu vrea să vorbească cu Buddy. Franny îi răspunde, „Vreau să vorbesc cu Seymour”.

Acela era momentul în care soțul meu mă găsea suspinând în hohote, stăpânit, încercând fără succes să nu ud paginile

acestei cărți care trecuse din mâna tatălui meu în mâna mamei, iar acum într-a mea.

Povestirile lui Salinger sunt, până la ultima, o anatomie a pierderii cuiva drag, fiecare cuvânt din ele, de la început şi până la final. Chiar şi Dulgheri, înălțați grinda acoperişului – una dintre cele mai amuzante povestiri în limba engleză – este îmbibată de realitatea morții lui Seymour, de suicidul lui Seymour. Şapte ani mai târziu, Buddy încă jeleşte. Chiar şi De veghe este, în ultimă instanță un portret de jale: nebunia lui Holden are legătură cu moartea fratelui său, Allie. Iar Franny nu e însărcinată. Este îndoliată. La fel cum este toată familia Glass. O familie în doliu, care nu îşi va reveni niciodată.

Şocat, soțul meu mă privea fix, din cadrul uşii.

— E vorba de tatăl tău, nu? Te face să te gândeşti la taică-tu. La ce se va întâmpla.

Tata, o ştiam, nu avea să se vindece. Îi va fi din ce în ce mai rău, până ce nu va mai putea să se mişte şi nu va mai putea să vorbească, iar apoi: sfârşitul.

— Îți aminteşte de tatăl tău.

Mi-am şters lacrimile de pe față cu dosul palmei, apoi mi-am trecut-o pe sub nas.

— Nu, am zis. E vorba doar de Salinger.

Mulțumiri

Mulțumirile mele cele mai fierbinți pentru: Jordan Pavlin, Tina Bennett, Stephanie Koven, Kathy Zuckerman, Caroline Bleeke, Svetlana Katz, Nicholas Latimer, Brittany Morrongiello, Katie Burns, Sally Willcox. Le mulțumesc tuturor celor de la Knopf, WME şi Janklow & Nesbit.

Le mulțumesc şi lui Allison Powell şi Carolyn Murnick, lui Joanna Hershon, Stacey Gottlieb şi lui Abby Rasminsky pentru lecturile lor atât de pătrunzătoare ale primelor versiuni ale cărții. Lui Lauren Sandler, pentru toate. Lui Kate Bolick, Evan Hughes, Adelle Waldman, Matthew Thomas, Dylan Landis şi cel mai mult lui Charles Bock.

Vă mulțumesc şi vouă, minunaților editori şi producători cu care am lucrat asupra scrierilor care au devenit această carte: Jeffrey Frank, John Swansberg, James Crawford, David Krasnow. Şi mulțumesc şi Slate, BBC Radio 4 şi Studio 360.

Mulțumesc şi iar mulțumesc PEN pentru că au asigurat finanțarea care mi-a permis să termin această carte. Mulțumesc Leding House, pentru locul unde am lucrat şi lui Ofri Cnaani şi lui Claire Hughes, din aceleaşi motive. Mulțumiri pentru Paragraph, unde a fost scrisă cea mai mare parte din carte, ca şi lui Joy, Lila, Sara şi Amy.

Îi mulțumesc lui Kenneth Slawenski şi lui Ian Hamilton, a căror documentare impecabilă a completat scăpările mele privind viața lui Salinger.

Mulțumesc lui Claire Dederer, Cheryl Strayed şi Carlene Bauer pentru exemplele a ceea poate să fie un jurnal şi pentru îndrumările directe despre cum trebuie scris unul.

Sunt imens recunoscătoare, desigur, Agenției, pentru că mi-a oferit cea mai bună primă slujbă pe care o poate avea o fată, şefei mele şi persoanei cunoscute în aceste pagini drept Hugh, pentru că m-au învățat mai mult decât aş fi sperat vreodată să învăț despre cărți, afaceri, literatură şi, da, despre viață. Îi mulțumesc şi persoanei pe care în paginile cărții am numit-o Lucy.

Mulțumesc lui Henry Dunow, Anne Edelstein, Jen Carlson, Corinna Snyder şi Chris Byrne. Mulțumesc lui Roger Lathbury, Robert Anasi şi Billy Bano.

Mulțumesc lui Coleman şi Pearl.

Cartea de față nu ar fi existat în absența generozității, susținerii şi perspicacității editoriale demonstrate de Amy Rosenberg. Îi mulțumesc.

Keeril: nu am cuvinte.

Table of Contents

Nota autoarei
Noi, fetele
Iarna
1
Trei zile de ninsoare
2
Echipamente de birou
Primăvara
1
Coperta, fontul, broşarea
2
Raftul lăturalnic

3
Internetul
Vara
1
Lansarea
2
Educație sentimentală
3
Trei zile de ploaie
Toamna
Iarna, din nou
Mulțumiri